Elhamdülillâhi Rabbil âlemîn, er-Rahmân, er-Rahîm.
Yaklaşık yirmi yıl önce, Şiî-Râfizîlerin kendi İslâm anlayışlarının meşruiyetini ispatlamak adına bizim kaynaklarımızda geçen bazı rivayetleri kullandıklarını görünce, hak ile bâtılı ayırt etmek zaruretiyle karşı karşıya kaldım. Bu arayış beni hadis tenkidi ilmine, ravilerle (ricâl) ilgili çalışmalara yöneltti. İşte bu süreçte İmam ez-Zehebî'nin eserleriyle, özellikle de "Mîzânü'l-İʿtidâl" adlı kitabıyla tanıştım. Bu eser ve onun ilmî derinliği hayatım üzerinde derin ve kalıcı bir iz bıraktı; etkisini kelimelerle anlatmak zor.

Bu kitap, uydurma ve zayıf hadisleri ayıklamada, rivayetlerin sıhhat derecelerini ortaya koymada, ehli bid'at ve yalancı ravilerin tanıtılmasında büyük bir kaynak olmuştur. Bugün bu ilmi mirasa sahip çıkmak, onun işaret ettiği prensipleri ihyâ etmek Müslümanlar için bir zarurettir.

Ne yazık ki, günümüzde bazı tasavvuf ehli kimseler — bilerek ya da cehaletle — içinde uydurma hadislerin derlendiği kitaplardan rivayetler aktararak, bu bâtıl bilgileri halk arasında yaymaktadır. Bu da ümmetin saf inancına zarar vermekte, sahih sünnetin yerini hurafelerin almasına yol açmaktadır.

Bu nedenle elinizdeki çalışma, İmam ez-Zehebî'nin "Mîzânü'l-İʿtidâl" adlı eserinden alınan önemli faydaları derlemekte; doğru bilgiye ulaşma çabasında olan her Müslüman için sağlam bir zemin sunmayı hedeflemektedir. Amacımız, sahih rivayetlere tabi olmak, bid'atlara karşı uyanık kalmak ve Hz. Peygamber ﷺ'in sünnetine ittibâda sebatkâr olmaktır.
Bu konudaki tüm değerlendirmelerini topladığımı iddia etmiyorum.
Ayrıca, okuyucuyu yormamak için çalışmamı fazla uzun tutmayı da hedeflemedim.

Bu kitap üzerindeki çalışmam şu şekilde olmuştur:

Birincisi, çağdaş literatürde yer alan rivayetlerin tamamını tercüme etmeye gayret ettim. Okuyucu için bir anlam ifade etmeyen az sayıda rivayeti ise özellikle atladım.

İkincisi, eğer İmam Zehebî bir rivayeti, râvîler zincirinde tenkit edilmiş bir ravî ile birlikte aktarmışsa, bu rivayetin başka sahih yollarla da gelip gelmediğini araştırdım.

Üçüncüsü, rivayetlerden çıkarılan fıkhî hükümlere yer verirken, yalnızca kendi mezhebim olan Hanefî mezhebinin görüşüyle yetinmeye çalıştım. Bunun sebebi mezhebimi mutlak doğru kabul etmem değil, okuyucuyu gereksiz fıkhî tartışmalardan uzak tutmak isteğimdir. Ayrıca böyle tartışmaların çalışmamızın hacmini önemli ölçüde artıracağına da dikkat ettim.

Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikī ed-Dımaşkī (ö. 748/1348)

3 Rebîülâhir 673'te (6 Ekim 1274) Dımaşk'ın sayfiye köylerinden Batna'da (Kefrebâtnâ) doğdu. Türkmen asıllı olan ailesi Diyarbekir'e bağlı Meyyâfârikīn'da (Silvan) yaşamış olup Temîmoğulları'nın mevlâsıdır (Beşşâr Avvâd Ma'rûf, s. 77). Bundan dolayı Zehebî kendini Fârikī nisbesiyle de kaydetmiştir. Doğum ayı ve yılını kendisi belirtmiş (*Maʿrifetü'l-ḳurrâʾ*, III, 1358), doğum gününü İbn Hacer tasrih etmiştir (*ed-Dürerü'l-kâmine*, III, 336). M. Şemsettin Günaltay gibi bazı yazarların Zehebî'nin doğduğu ve ilk öğrenim gördüğü yer olarak Meyyâfârikīn'ı zikretmesi bir yanılgı eseri olmalıdır. İbrahim Kafesoğlu da benzer bir yanılgıyla Zehebî'nin muhtemelen Meyyâfârikīn'da doğup daha sonra Dımaşk'a gittiğinden söz etmektedir. Önceleri İbnü'z-Zehebî diye bilinmiş ve bazı eserlerinde o da kendisinden bu lakapla söz etmişse de (meselâ bk. *Muʿcemü'ş-şüyûḫ*, I, 21) Safedî, Tâceddin es-Sübkî, Ebü'l-Mehâsin el-Hüseynî ve Ebü'l-Fidâ İbn Kesîr gibi çağdaşları ve talebeleri daha sağlığında onu Zehebî nisbesiyle anmış ve bu nisbe ile tanınmıştır. Babasının dedesi Kaymaz Meyyâfârikīn'da yaşamış, hac görevini yerine getirmiş, 100 yaşını aşmışken 661'de (1263) vefat etmiştir. Bir marangoz olan dedesi Osman da 683'te (1284) yetmişin üzerinde bir yaşta iken ölmüştür (*a.g.e.*, I, 436). Ailesiyle birlikte Meyyâfârikīn'dan Dımaşk'a göç eden kişi muhtemelen bu zattır. Babası Şehâbeddin Ahmed ise altın işleme sanatıyla uğraşmış, bu sebeple Zehebî diye tanınmıştır. Şehâbeddin 666'da (1267-68) Mikdâd b. Hibetullah el-Kaysî'den Buhârî'nin *el-Câmiʿu'ṣ-ṣaḥîḥ*'ini dinlemiş, hayatının son yıllarında hacca gitmiş ve 30 Cemâziyelevvel 697'de (15 Mart 1298) vefat etmiştir (*a.g.e.*, I, 75; II, 341). Zehebî'nin halası ve dayısı onun üzerinde etkili olan iki akrabasıdır. Bazı âlimlerden icâzeti bulunan halası ve aynı zamanda sütannesi hâce Sittülehl bint Osman'dan rivayette bulunmuştur. Dayısı, Ebû İsmâil Ali b. Sincir (Sencer) b. Abdullah el-Mevsılî ed-Dımaşkī ez-Zehebî olup Zehebî onunla birlikte Ba'lebek'te Tâceddin Abdülhâliḳ b. Abdüsselâm ile diğer bazı hocalardan faydalanmış ve kendisinden hadis rivayet etmiştir. Böyle bir aile ortamında büyüyen Zehebî'nin ailenin tek çocuğu olduğu tahmin edilmektedir. Zira kendisi yakın akrabasından söz ettiği halde herhangi bir kardeşinin adını zikretmemiştir (Beşşâr Avvâd Ma'rûf, s. 88).

Tahsil Hayatı. Zehebî ilk bilgilerini Busbus lakabıyla tanınan Ali b. Muhammed el-Halebî'den aldı. Dört yıl süren bu eğitimin ardından Kur'an tahsili için Dımaşk'ın Şâgūr mahallesinde imamlık yapan Mes'ûd b. Abdullah el-Agazâzî'nin yanına gitti ve ona arz yoluyla kırk hatim okudu. Erken yaşta ilim meclislerine devam etmeye başladı. 683'te (1284) İbnü'l-Vekîl el-Osmânî'den dârülhadiste Müslim'in *el-Câmiʿu'ṣ-ṣaḥîḥ*'ini dinledi. 686'da (1287) İbnü'l-Mufaddal el-İskenderânî'nin oruçla ilgili bir kitabını senedleriyle birlikte gördüğünü söylemesi de (*Teẕkiretü'l-ḥuffâẓ*, IV, 1391) onun erken yaşlarda ilimle uğraştığını göstermektedir. Gençlik yıllarında kıraat ilmine yoğunlaştı. 691'de (1292) Fâzılî diye bilinen Şeyhülkurrâ Ebû İshak Cemâleddin İbrâhim b. Dâvûd el-Askalânî ed-Dımaşkī'nin kıraat derslerine devam etti. Kıraat âlimi

Alemüddin es-Sehâvî'nin talebelerinden olan bu zattan "el-cem'u'l-kebîr" (meşhur yedi veya on kıraat imamının okuyuş farklılıklarını aynı okuyuşta icra etme) metoduyla kıraat okudu. Ancak bu dersler felçli olan hocasının durumunun ağırlaşması yüzünden Kasas sûresine kadar devam edebildi (*Muʿcemü'ş-şüyûḫ*, I, 135). O yıl aynı metotla İbrâhim b. Gālib b. Şâver el-Bedevî el-Himyerî'den kıraat tahsilini sürdürdü. Talebelerinden Ebü'l-Mehâsin el-Hüseynî'nin belirttiğine göre ayrıca Ebû Abdullah b. Cibrîl el-Mısrî'den Ebû Amr ed-Dânî'nin *et-Teysîr fi'l-ḳırâʾâti's-sebʿ*, Kāsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'nin *Ḥırzü'l-emânî ve vechü't-tehânî* adlı eserlerini esas alıp yedi kıraate göre bir hatim okudu (*Ẕeylü Teẕkireti'l-ḥuffâẓ*, s. 36). Kıraat ilmindeki ilerlemesini çeşitli hocalara talebelik yaparak sürdürdü ve İbnü'l-Cezerî'nin kaydettiğine göre yine cem' metoduyla Alem diye meşhur Talha b. Abdullah el-Halebî'den bir hatim indirdi (*Ġāyetü'n-Nihâye*, II, 71). Ebû Abdullah Muhammed b. Ca'fer et-Tela'ferî'nin tecvid konusunda telif ettiği mukaddimeyi 691'de (1292) kendisinden yazdı (*Muʿcemü'ş-şüyûḫ*, II, 181). 693'te (1294) gittiği Ba'lebek'te cem' yoluyla Ebû Abdullah Muhammed b. Muhammed b. Ali b. Mübârek el-Muvaffak en-Nasîbî'den bir hatmi elli günde tamamladı. Ardından kıraat tahsiline İskenderiye'de devam etti. Önce Yahyâ b. Ahmed es-Savvâf'tan faydalanmak için 695'te (1296) yanına gittiyse de bu zatın gözlerini kaybetmiş ve kulaklarının da iyice ağırlaşmış olduğunu gördü. Ali b. Hasan el-Hilaî'nin tahriç edip Ahmed b. Hüseyin eş-Şîrâzî'nin bir araya getirdiği hadisleri ihtiva eden *el-Ḥileʿiyyât*'tan güçlükle bir cüz okuyabildi. Ardından yine cem' usulüyle kırâat-i seb'aya başlayıp Fâtiha sûresiyle Bakara sûresinden bir miktar okuduktan sonra burada daha fazla zaman kaybetmeden İskenderiye'de Sahnûn lakabıyla tanınan Abdurrahman b. Abdülhalîm'in derslerine intikal etti (*Maʿrifetü'l-ḳurrâʾ*, III, 1374-1376). Önce hocasından bir cüz okudu, ardından Nâfi' b. Abdurrahman'ın Verş ve Âsım b. Behdele'nin Hafs rivayetlerini cemederek on bir günde hatmi tamamladı. Ebû Bekir Mecdüddin b. Muhammed el-Mürsî'den kırâat-i seb'a için bir hatim indirdi ve Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Mansûr el-Halebî el-Hâdırî'den kırâat-i seb'a okudu. Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ukaylî'den *eş-Şâṭıbiyye*'yi dinledi. Ebû İshak İbrâhim b. Fellâh el-İskenderânî'den kıraat dersleri aldı, *eş-Şâṭıbiyye*'yi Ebû Abdullah Muhammed b. Abdülkerîm et-Tebrîzî'den de dinledi. Sıbtu'l-Hayyât'ın *el-Mübhic fi'l-ḳırâʾâti's-sebʿ el-mütemmeme bi-İbn Muḥayşın ve'l-Aʿmeş ve Yaʿḳūb ve Ḫalef ve el-Kifâye fi'l-ḳırâʾâti's-sit* adlı eserleriyle İbn Mücâhid'in *Kitâbü's-Sebʿa*'sını Ebû Hafs Ömer b. Abdülmün'im İbnü'l-Kavvâs'tan, Ebû Amr ed-Dânî'nin *et-Teysîr*'ini Muhammed b. Câbir el-Vâdîâşî'den okudu; bu zattan başka alanlarda da faydalandı (*Maʿrifetü'l-ḳurrâʾ*, III, 1497). Ancak Zehebî tahsiline çok emek verdiği kıraat ilmini tedrisle fazla meşgul olmadı, kıraat ve Kur'an ilimlerine dair fazla eser vermedi. İbnü'l-Cezerî, Kur'an'ın tamamını Ebû Amr b. Alâ'nın kıraatiyle ondan sadece Şihâb Ahmed b. İbrâhim el-Menbicî'nin okuduğunu bildiğini, bu zatın ayrıca cem yoluyla Zehebî'den Bakara sûresini öğrendiğini, İbrâhim b. Ahmed eş-Şâmî ile İbnü'l-Lebbân'ın ve diğer bazı kimselerin kendisinden bazı kıraat vecihlerini rivayet ettiklerini, Yahyâ b. Ebû Bekir el-Bûnî'nin de *eş-Şâṭıbiyye*'yi dinlediğini zikreder (*Ġāyetü'n-Nihâye*, II, 71).

On sekiz yaşında hadis tahsiline başlayan Zehebî'nin (Sübkî, V, 216) bu alana yönelmesinde Alemüddin el-Birzâlî'nin, "Senin yazın muhaddislerin yazısına benziyor" diyerek onun hattını övmesi etkili oldu. Kendisinden "mütkın, hüccet, muallimimiz, arkadaşımız, Şam muhaddisi, asrın tarihçisi" diye söz ettiği Birzâlî'den 694 (1295) yılında ders okudu ve ondan çok faydalandı (*Muʿcemü'ş-şüyûḫ*, II, 115-116). Zehebî'nin muhtemelen hadis tahsiline yönelmesinden sonra önde gelen üç âlimle kurduğu, hayatı boyunca süren yakın ilişki dikkat çekmektedir. Bunlar Yûsuf b. Abdurrahman el-Mizzî, Takıyyüddin İbn Teymiyye ve Alemüddin el-Birzâlî'dir. Zehebî yaş itibariyle en küçüğü olduğu bu grubun üyeleriyle hem arkadaşlık kurdu hem de hoca-talebe ilişkisi içinde bulundu. İlmî şahsiyetinin teşekkülünde her bir arkadaşının etkisi bulunmakla birlikte, "Rüknülyemânî ile Makām-ı İbrâhim arasında yemin etmem istense yemin ederim ki ilimde onun gibisini görmedim, kendisi de bir benzerini görmemiştir" sözleriyle tanıttığı İbn Teymiyye'nin, Zehebî'nin üzerindeki etkisinin çok daha fazla olduğunda şüphe yoktur. Ancak Zehebî, İbn Teymiyye'ye olan hayranlığına rağmen gerektiğinde onu eleştirmekten geri kalmamış, bu konuda *en-Naṣîḥatü'ẕ-Ẕehebiyye li-İbn Teymiyye* adıyla bir de risâle kaleme almıştır. Öte yandan İbni Teymiyye ile yakınlığı ona bazı sıkıntılar da yaşatmıştır. Nitekim fıkıhta Şâfiî olmasına karşılık Hanbelî akaidini benimsediği ileri sürülerek eleştirildi, arkadaşı Yûsuf b. Abdurrahman el-Mizzî'nin 742'de (1341) vefatı üzerine boşalan Dârülhadîsi'l-Eşrefiyye şeyhliğine getirilmesi söz konusu edildiğinde Eşʿarî olmadığı gerekçesiyle bu göreve tayini Şâfiîler tarafından engellendi (Sübkî, VI, 170-171).

Zehebî, Dımaşk'ta kıraat hocalarından Ebû Hafs Ömer b. Abdülmünʿim İbnü'l-Kavvâs ile Ebü'l-Fazl Ahmed b. Hibetullah b. Asâkir ve Yûsuf b. Ahmed el-Gassûlî'den; Mısır'da İbnü'z-Zâhirî diye bilinen Ebü'l-Abbas Ahmed b. Muhammed b. Abdullah el-Halebî, Ebü'l-Meâlî Ahmed b. İshak el-Eberkūhî, Ebü'l-Feth İbn Dakīkulʿîd ve Abdülmü'min b. Halef ed-Dimyâtî'den; İskenderiye'de Ebü'l-Hasan Tâcüddin Ali b. Ahmed b. Abdülmuhsin el-Hâşimî el-Garrâfî'den; Baʿlebek'te kendisinden çok faydalandığını söylediği Tâceddin Abdülhâliḳ b. Abdüsselâm el-Baʿlebekkî'den; Halep'te, "Ondan çok şey öğrendim; dinî hayatı, vakarı, aklı ve iffetiyle çok mükemmel bir şeyhti" dediği Sünkur b. Abdullah ez-Zeynî'den ve Zeyneb bint Ömer el-Kindiyye'den; Nablus'ta İmâdüddin Abdülhâfız b. Bedrân en-Nablusî'den; Mekke'de Ebû Amr Fahreddin Osman b. Muhammed et-Tevzerî'den; ayrıca gerek bu yerleri ziyareti sırasında gerekse Medine, Hama, Humus, Trablus, Remle, Bilbîs, Kerek ve Kudüs gibi merkezlere yaptığı seyahatler vesilesiyle tanıştığı pek çok âlimden ilim tahsil etti (Safedî, *el-Vâfî*, II, 164-165; *Nektü'l-himyân*, s. 242; Beşşâr Avvâd Maʿrûf, (s.89,95). Ancak Zehebî'nin seyahatleri genelde fazla sürmezdi. Muhtemelen ailenin tek çocuğu olduğundan babası onun bir seferde dört aydan fazla bir süre ayrılmasına izin vermezdi. Zehebî *Târîḫu'l-İslâm*'da 698 (1298-99) yılı olaylarını kaydederken, "Emîr Şemseddin el-Ayıntâbî bizimle haccetti" dediğine göre o da aynı yıl hac görevini ifa etmiş olmalıdır. Hayatı boyunca süren tahsil yılları içinde Zehebî özellikle nahiv, edebiyat, şiir, tarih gibi alanlarda pek çok temel eseri zamanın en değerli hocalarından dinledi, bazı kitapları çeşitli âlimlerden tekrar tekrar okudu. 740 (1339) yılından sonra

talebelerinden Burhâneddin eş-Şâmî'den bir cüz dinlediğine dair İbn Hacer'in verdiği bilgi onun tahsil hayatının ömrünün son yıllarına kadar devam ettiğini göstermektedir (*İnbâʾü'l-ġumr*, III, 399-400; ayrıca bk. Beşşâr Avvâd Maʿrûf, s. 96-98; Abdüssettâr eş-Şeyh, s. 65-70).

Vefatından birkaç yıl önce "gözüne inen su" (muhtemelen katarakt) dolayısıyla Zehebî'nin görmesi giderek zayıfladı ve bir müddet sonra göremez oldu. Nitekim kendisi de Abdullah b. Ahmed b. Hanbel'in biyografisini yazarken görme yetersizliğiyle ilgili problemine işaret etmektedir (*Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, XIII, 525). Bazı müellifler onun 741 (1340) yılında gözlerini kaybettiğini söylemiş (Ebü'l-Mehâsin el-Hüseynî, s. 36; Takıyyüddin el-Fâsî, II, 54; Nuaymî, I, 79), Safedî bunun ölümünden dört yıl veya daha fazla bir zaman önce gerçekleştiğini belirtmiş (*el-Vâfî*, II, 165), Sübkî ise "vefatından az bir süre önce" ifadesini kullanmıştır (*Ṭabaḳāt*, V, 217). Bu farklı ifadeler, Zehebî'nin bazı eserlerinin telif tarihinin doğru tesbiti açısından göz önünde bulundurulması gereken hususlardır. Sübkî'nin tesbitini tercih eden Abdüssettâr eş-Şeyh, Zehebî'nin gözlerini 744 yılının sonlarında (Mart-Nisan 1344) veya daha sonra kaybetmiş olabileceğini, zira *Düvelü'l-İslâm* ve *Teẕkiretü'l-ḥuffâẓ* üzerinde bu tarihlere kadar çalıştığını, göremez hale geldikten sonra kâtip kullanarak telif çalışmasını sürdürdüğüne dair herhangi bir bilgi de bulunmadığını ileri sürmüştür (*el-Ḥâfıẓ eẕ-Ẕehebî*, s. 532-533). Ancak konuya müellifin *Maʿrifetü'l-ḳurrâʾ* adlı eserine yaptığı ilâveler açısından bakıldığında onun gözlerini 741 (1340) yılında tamamen kaybettiğini düşünmek mümkün görünmemektedir. Eserin sonlarında yer alan 1180, 1183, 1187, 1196, 1204, 1227 numaralı biyografilerdeki vefat tarihleri 742, 743, 745, 746 ve 747 olarak zikredilmiştir. Bu tarihlerin daha sonra bir başkası tarafından ilâve edildiğini düşünmek ilmî teamüller ve kitabın iç düzeni açısından mümkün değildir. Zira müellifin ardından vefat eden kişilerin biyografilerinde ölüm tarihleri yazılmamıştır (meselâ bk. 1214, 1216, 1221, 1225 numaralı biyografiler). Buna bir istisna teşkil eden İbnü's-Sâiğ'in biyografisinde (nr. 1224) vefat tarihinin görülmesi muhtemelen müstensih tarafından yapılan, ilmî teamüle uygun bir ilâvedir. Zira ilgili yerde ilâveden önce Zehebî'nin sözünün sonuna gelindiğini göstermek üzere "انتهى" (intehâ) tabiri kullanılmıştır. Zehebî'nin gözlerini tedrîcî bir şekilde kaybettiği dikkate alınırsa onun bu probleminin ortaya çıktığı tarihle hiçbir şey okuyup yazamayacak duruma geldiği günler arasında birkaç yıl geçmiş olması veya bu sürecin vefatına yakın tarihlere kadar sürmesi mümkündür. Sübkî'nin "az bir süre" ifadesi bu düşünceyi desteklemektedir. Bu durumda yorucu çalışmalar yapmasa da bazı eserlerine notlar kaydetmeye devam ettiği anlaşılmaktadır. *Maʿrifetü'l-ḳurrâʾ*ın İstanbul Millet Kütüphanesi nüshasına, hatta Paris ve onun paraleli olan İstanbul Beyazıt Devlet kütüphaneleri nüshalarına yaptığı ilâveler bunu göstermektedir.

Zehebî 3 Zilkade 748 (4 Şubat 1348) tarihinde Dımaşk'ta vefat etti. Tâceddin es-Sübkî'nin kaydettiğine göre babası Takıyyüddin es-Sübkî, Zehebî'yi Ümmüssâlih Medresesi'ndeki ikametgâhında 3 Zilkade 748 Pazartesi günü akşamdan önce ziyaret etmiştir. Onun, "Nasılsın?" sorusuna Zehebî, "Yolcuyum" cevabını vermiş, ardından da, "Akşam namazı vakti girdi mi?" diye sormuş, Sübkî, "İkindi namazını kılmadın

mı?" deyince Zehebî ikindiyi kıldığını, ancak henüz akşam namazını kılmadığını söylemiştir. Bunun üzerine Sübkî ona akşamla yatsıyı cemederek kılmanın hükmünü sormuş, o da bunun câiz olduğunu bildirmiş ve bir müddet sonra iki namazı cemederek akşam vaktinde kılmış, yatsıdan sonra -gece yarısından önce- ruhunu teslim etmiş ve muhtemelen Bâbüssagīr Mezarlığı'na defnedilmiştir (Sübkî, V, 217). Fâtıma bint Muhammed b. Nasrullah b. Kamer ed-Dımaşkıyye ile evlenen Zehebî'nin bu evlilikten her biri ilimle meşgul olan üç çocuğu dünyaya gelmiştir. Emetülazîz Ümmü Seleme bunların en büyüğüdür ve bazı âlimlerden icâzeti vardır. Zehebî, Ebü'd-Derdâ Abdullah'ın pek çok âlimden faydalanmasını sağlamış, kendisi de ona hadis okutmuştur. Ebü'd-Derdâ genç yaşta ölmüştür (754/1353). Diğer oğlu Ebû Hüreyre Abdurrahman da birçok âlimden yararlanmış, babası ile birlikte pek çok hadis cüzü dinlemiş, 799'da (1397) vefatına kadar hadis okutmuştur. Zühd ve takvâsıyla tanınıp sâlih kişiliğinden, geceleri kalkıp ibadet ettiğinden ve iyilik severliğinden söz edilen Zehebî zamanında ilim çevrelerinin ilgi odağı haline gelmiş, eserlerini okumak, dinlemek ve istinsah etmek için ilim talipleri her taraftan Dımaşk'a akın etmiştir (İbn Hacer, *ed-Dürerü'l-kâmine*, III, 337). Çeşitli medreselerde uzun yıllar ders okutması dolayısıyla temayüz etmiş bazı şahsiyetler onun çevresinde yetişmiştir. Zehebî'den faydalanan tanınmış âlimler arasında Tâceddin es-Sübkî, hocası Alemüddin el-Birzâlî, Ebü'l-Fidâ İbn Kesîr, İbn Râfi', İbn Receb el-Hanbelî gibi isimleri zikretmek mümkündür.

Öğretim Hayatı ve İlmî Şahsiyeti.

Zehebî'nin ilk öğretim görevi, Safer 693'te (Ocak 1294) hastalanan kıraat hocası Muhammed b. Abdülazîz ed-Dimyâtî'nin Emeviyye Camii'ndeki vazifesini devralmasıyla başladı. Safer 703'te (Eylül-Ekim 1303) Batna Mescidi hatibi olarak oraya yerleşti (İbn Kesîr, XIV, 28). Bu arada en büyük eseri *Târîḫu'l-İslâm*'ın telifiyle uğraştı. Onun Batna'da 718 (1318) yılına kadar devam eden ikameti telif çalışmaları bakımından bir fırsat teşkil etti. Ümmü's-Sâlih Türbesi'ndeki dârülhadis şeyhi Kemâleddin Ahmed b. Muhammed eş-Şerîşî'nin vefatının ardından 22 Zilhicce 718'de (14 Şubat 1319) onun yerine getirildi (İbn Kesîr, XIV, 88). İkametini de buraya nakleden Zehebî vefatına kadar burada yaşadıysa da Batna'daki hatiplik görevinin, Şehâbeddin Ahmed b. Cebel'in vefatıyla boşalan Zâhiriyye Dârülhadisi şeyhliğini üstlendiği 17 Cemâziyelâhir 729 (18 Nisan 1329) tarihine kadar sürdüğü anlaşılmaktadır (*a.g.e.*, XIV, 143). Alemüddin el-Birzâlî'nin 739'da (1339) vefatı üzerine Zehebî, Nefîsiyye Dârülhadisi'nde ondan boşalan hadis hocalığını ve aynı yıl tamiratı tamamlanan Tengiziyye Dârülhadisi şeyhliğini de uhdesine aldı; nitekim vefat ettiğinde beş ayrı hadis şeyhliği görevi uhdesinde bulunuyordu: Urviyye, Fâzıliyye, Tengiziyye, Nefîsiyye ve Ümmü's-Sâlih Türbesi (Beşşâr Avvâd Ma'rûf, s. 109-110; Abdüssettâr eş-Şeyh, s. 270-280).

Zehebî özellikle hadis, tarih ve terâcim konularında emsalsiz bir âlimdir. Elliyi aşkın eser üzerine yaptığı ihtisar vb. çalışmaların her biri ciddi emek, dikkat ve ilmî birikim ürünüdür. Müellif bunları ihtisar ederken aynı zamanda ikmal etmiş, ta'likler yazmış,

tenkit ve tahkiklerde bulunmuştur. Bunların içinde Hâkim en-Nîsâbûrî'nin *el-Müstedrek ʿale'ṣ-Ṣaḥîḥayn*'ı, Beyhakī'nin *es-Sünenü'l-kübrâ*'sı, Hatîb el-Bağdâdî'nin *Târîḫu Baġdâd*'ı, Ebü'l-Kāsım İbn Asâkir'in *Târîḫu medîneti Dımaşḳ*'ı, İbnü'l-Esîr'in *Üsdü'l-ġābe fî maʿrifeti'ṣ-ṣaḥâbe*'si, İbnü'l-Kıftî'nin *İnbâhü'r-ruvât*'ı, Yûsuf b. Abdurrahman el-Mizzî'nin *Tehẕîbü'l-Kemâl fî esmâʾi'r-ricâl*'i gibi temel kaynaklar yer almaktadır. Kıraat ilmindeki ihtisasına rağmen Zehebî'nin bu alanın usulü hakkında sadece iki eseri bilinmektedir. Öte yandan onun kıraatteki birikimini, Şemseddin es-Sehâvî'nin "oldukça muhtevalı" diye nitelediği *Maʿrifetü'l-ḳurrâʾi'l-kibâr* adlı biyografik eserinde ortaya koyduğu görülür. Zehebî'nin kendi döneminin kurrâsı ve kıraat anlayışı hakkında yaptığı değerlendirme ve uyarılar ilginçtir. Onların Kur'an tilâvetinde tecvid kurallarını uygulamada aşırılığa kaçtıklarını ve tasannu yaptıklarını, bunun da mânayı gözeterek tilâvet etmekten kendilerini uzaklaştırdığını belirtir ve özellikle farklı kıraat rivayetlerini aynı okuyuşta cemetmenin sakıncalarına işaret eder. Ona göre Kur'an okumaktan maksat onun yüce anlamları üzerinde düşünmek ve kıraat esnasında huşû içinde bulunmaktır (*Beyânü zeġali'l-ʿilm*, s. 4-5).

Zehebî'nin en çok eser verdiği alanlardan biri hadistir. İbn Hacer'e göre Zehebî hadis konusunda derinleşmiş, bu alanda kaynak niteliğinde pek çok kitap ortaya koymuş, asrının en çok eser veren âlimi kabul edilmiştir (*ed-Dürerü'l-kâmine*, III, 337). Tahsil için birçok yere gitmesi, pek çok hocadan faydalanması ona bu ilimde farklı bir üstünlük kazandırmış, onu katı ve kuru bir nakilciliğe değil özcü ve eleştirici bir anlayışa ulaştırmıştır. Safedî'ye göre Zehebî'de ne muhaddislerin donukluğu ne de nakilcilerin anlamsız şekilciliği vardır. Aksine o çeşitli grupların fikirlerine, Selef âlimlerinin görüşlerine, mezhep ve fırka mensuplarının sistemlerine hakkıyla vâkıf ve nâfiz bir bakış açısına sahipti. Aynı zamanda önemli bir eleştirmen olan Zehebî naklettiği metinlerdeki kusur ve illetlere, rivayet zincirinde kapalı olan yerlere, râvilerde bulunabilecek cerh noktalarına mutlaka temas ederdi (*el-Vâfî*, II, 163). Hadislerin hem metinlerini hem senedlerini tenkit edebilen böylesine geniş kapsamlı bir bakış açısını kazanmasında muhtemelen, yetişme çağlarında içinde bulunduğu dörtlü gruptan üçünün (Birzâlî, İbn Teymiyye ve Mizzî) etkisi olmuştur. Zehebî'nin ricâl tenkidi sahasındaki kudreti ve başarısının en açık delili *Mîzânü'l-iʿtidâl fî naḳdi'r-ricâl* olup bu kitap gerek çağdaşları gerekse daha sonra gelenler tarafından onun en değerli eseri kabul edilmiştir (Sübkî, V, 217; Ebü'l-Mehâsin el-Hüseynî, s. 35; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, I, 4). "Asrın muhaddisi" unvanıyla anılan Zehebî için İbn Hacer el-Askalânî "asrın hâfızı" ifadesini kullanmış, hatta yaptığı dualarda onunla aynı ilmî seviyeye çıkmayı Allah'tan istemiştir (Şemseddin es-Sehâvî, *el-İʿlân bi't-tevbîḫ*, s. 98, 126). Öte yandan, hadis âdâbına riayet etmeyen ve yalnızca birtakım cahil şeyhlerden çokça hadis rivayet etmeye önem veren zamanın muhaddislerini eleştirmiştir. Hadis talebelerine ise öncelikle Muhammed b. Fütûh el-Humeydî'nin *el-Cemʿ beyne'ṣ-Ṣaḥîḥayn*, İbnü'l-Harrât'ın *el-Aḥkâmü'ṣ-ṣuġrâ* ve Ziyâeddin el-Makdisî'nin *el-Eḥâdîṯü'l-muḫtâre* adlı kitaplarını istinsah ederek onların üzerinde durmalarını ve Beyhakī'nin eserlerinden çokça yararlanmalarını tavsiye etmiştir (*Beyânü zeġali'l-ʿilm*, s. 6-8).

Gençlik yıllarında tarih ve ricâl konularındaki bazı önemli eserler üzerinde ihtisar çalışmaları yapması Zehebî'nin bu alanda geniş bilgi edinmesini sağlamış, bu sayede pek çok eser telif etmiştir. Bunların içinde en önemlisi ve en hacimlisi *Târîḫu'l-İslâm ve vefeyâtü'l-meşâhîr ve'l-aʿlâm*'dır. Zehebî'nin bu alandaki birikimi üstün yetenekleriyle birleşince ricâlin değerlendirilmesi konusunda güvenilir sonuçlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca tarihî olayların incelenmesinde sened ve metin tenkidi konusu, tenkidin sadece muhaddislerle sınırlı kalmayıp kelâmcılar ve mutasavvıflar gibi diğer ilim erbabının yanı sıra devlet adamlarının da eleştirilebilmesi şeklinde çeşitlenmiş, yeni ve ciddi boyutlar kazanmıştır. Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, İzzeddin İbnü'l-Esîr, Bedreddin el-Aynî gibi âlimlerin yaptıkları nakillerin pek çoğunda kaynak göstermemelerine ve bunun o günün anlayış ve uygulamalarında normal görülmesine karşılık Zehebî bu konuyu önemsemiş, gerek biyografik bilgilerde gerekse tarihî olaylarla ilgili nakillerde kaynakları zikretmeye itina göstermiştir. Zehebî'nin biyografilerini verdiği kişiler hakkındaki başta gelen kaynakları bu kişilerin çağdaşları olan güvenilir âlimlerin eserleridir. Çağdaşlarından tanıdığı kimseler hakkında ise bizzat kendi kanaatlerine önem vermiştir. Aynı titizlik tarihî vak'alara dair metin tenkidi için de geçerlidir. Olayları eleştiri süzgecinden geçirmesi yanında aynı haber veya bilgi hakkında karşılaştığı farklılıklar arasında belirli kriterlerle tercihler yapmış, olayın veya haberin aslını araştırmıştır (Beşşâr Avvâd Ma'rûf, s. 455). Zehebî, güvenilir kaynaklarda yer alıp sika kimselerden nakledilse de aklen mümkün görmediği haberleri reddetmekte hiç tereddüt etmemiştir. Çünkü ona göre ricâlin ve olayların tenkit ve değerlendirilmesi hususunda ictihad kapısı açıktır. Aynı şekilde güvenilir âlimlere olan saygısını saklı tutmak kaydıyla onları da inceleyip eleştiri süzgecinden geçirme gereği duymuştur. Cerh ve ta'dîl üstatlarından Ahmed b. Sâlih et-Taberî, Ebü'l-Hasan el-İclî, İbn Ebû Hâtim, İbn Adî, İbn Hibbân, Ebû Abdullah İbn Mende, Hatîb el-Bağdâdî, Ebü'l-Kāsım İbn Asâkir gibi şahsiyetlerin verdikleri bazı bilgileri ve yaptıkları değerlendirmeleri reddetmesi bunun bir örneğidir (*a.g.e.*, s. 448-449). Meselâ Hatîb el-Bağdâdî'nin Bağdat'ta 60.000 hamam bulunduğuna dair rivayetini (*Târîḫu Baġdâd*, I, 117) naklettikten sonra, "Ben buna inanmadığım gibi bunun onda biri kadar olduğuna da inanmam" demiştir (Beşşâr Avvâd Ma'rûf, s. 457). Tâceddin es-Sübkî'nin onun için "cerh ve ta'dîl şeyhi" demesi (*Ṭabaḳāt*, V, 216), Şemseddin es-Sehâvî'nin kendisinden, "Ricâl tenkidi konusunda her şeyi derinliğine inceleyenlerdendi" diye söz etmesi (Beşşâr Avvâd Ma'rûf, s. 127) onun bu konudaki otoritesine ve titizliğine işaret eder.

Zehebî hakkında eski kaynaklarda mütekellim, müfessir gibi nitelemeler yapılmaması, hadis ve tarih alanındaki büyük otoritesinin diğer alanlardaki bilgisini gölgelemesi yüzünden olmalıdır. Kendisi bazı önemli akaid kitaplarını ihtisar ettiği gibi kelâm ilmine dair telif eserler de ortaya koymuştur. Zehebî'nin akaiddeki yolu hadise dayalı Selef yoludur. Konuyla ilgili eserlerinde ağırlıklı unsur Kur'an âyetleriyle Hz. Peygamber'in hadisleridir ve bu metodundan dolayı bazı eleştirilere hedef teşkil etmiştir. Akaide dair söz ederken o konuda tartışmaya girmemenin daha doğru olduğunu söylese de (*Teẕkiretü'l-ḥuffâẓ*, II, 600) Mu'tezile'nin bid'at üzere bulunduğunu

belirtmekte sakınca görmemiş (*a.g.e.*, III, 1122), Yunan filozofları için ağır ifadeler kullanmıştır (*Ehlü'l-miʾe fe-ṣâʿiden*, s. 115). Fıkhü'l-hadîs konusundaki dirâyetine de işaret edilen Zehebî'den fakih diye söz eden bulunmamakla birlikte kendisinin fıkha dair telifleri mevcuttur. Bazı fıkıh eserlerini ihtisar etmesi yanında usûl-i fıkıhta ve çeşitli fıkhî bahislerde kitap ve risâleler yazmış, pek çok fıkhî meseleye dair görüşleri eserlerinde yer almıştır. Onun fıkhında da ağırlıklı unsur Kur'an ve Sünnet'tir. Öte yandan Zehebî'nin tefsir alanındaki birikiminin de yeterince dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Suûd b. Abdullah el-Fenîsân'ın yaptığı çalışmada açıkça görülmüştür ki Zehebî'nin çeşitli eserlerinde serpiştirilmiş olarak gerek rivayet gerekse dirâyet tefsirine dair yazdığı şeyler -bütün sûreleri içine almak üzere- bir kitap teşkil edecek hacme ulaşmaktadır. İlmî hayatının ilk dönemlerinde şiirle de meşgul olan Zehebî bazı hocalarından şiirler rivayet ettiği gibi (meselâ bk. *Muʿcemü'ş-şüyûḫ*, I, 29-30, 48, 80-81, 103, 173, 224, 264) kendisine ait nazımlar da mevcuttur. Tedlîs yapanların isimleri hakkında yazıp Abdülazîz b. Muhammed b. Sıddîk el-Gumârî'nin *et-Teʾnîs bi-şerḥi Manẓûmeti'ẕ-Ẕehebî fî ehli't-tedlîs* adıyla şerhettiği kasidesi (Beyrut 1404) bunlardan biridir (Sübkî, V, 218-219). Ayrıca *Târîḫu'l-İslâm*'da şairlerin biyografilerine ve şiirlerine geniş yer ayırması onlara ve şiirlerine duyduğu ilginin bir sonucu olmalıdır. Zehebî'nin hattı sanatkârane değilse de düzgün ve yazı kurallarına uygundur.[1]

Mîzânü'l-iʿtidâl. Zehebî'nin zayıf râvilere dair en önemli çalışmasıdır. 11.053 biyografiyi içeren eserde önce adlarıyla bilinen erkek ve kadın râviler, daha sonra künyeleriyle, babalarının adıyla, nisbeleriyle bilinenler, adları bilinmeyen erkek ve kadın râviler, künyeleriyle bilinen kadın râviler, adı bilinmeyip "falanın vâlidesi" diye anılan râviler kaydedilmiş, bunlardan *Kütüb-i Sitte* râvisi olanlar birer rumuzla gösterilmiştir. İbn Hacer el-Askalânî'nin "bu sahadaki en derli toplu eser" diye nitelediği *Mîzânü'l-iʿtidâl* Leknev'de (1301), Kahire'de (Muhammed Bedreddin en-Na'sânî el-Halebî'nin tashihiyle 1324-1327, 1355) ve Beyrut'ta (nşr. Ali Muhammed Muavvaz – Âdil Ahmed Abdülmevcûd, 1416/1995) basılmıştır.

[1] https://islamansiklopedisi.org.tr/zehebi

1) “Yeryüzünde Allah’a ibadet edilmeyen yüz yıl geçmedikçe kıyamet kopmayacaktır.”
"لا تَقومُ السَّاعَةُ حتّى لا يُعبَدَ اللَّهُ في الأَرضِ مائةَ عامٍ"

Imam Zehebi şöyle buyurmuştur: “Bu rivayet münkerdir”.[2] Hadisin senedinde Eban b. Halid el-Hanefi var, onu Ebû’l-Feth el-Ezdî[3] zayıf (leyin)[4] görmüştür. Ebû Dâvûd dedi ki: İmam Ahmed’in şöyle soylediğini işittim: “Ebân b. Hâlid, Basralı bir şeyhtir; onunla ilgili bir sorun yoktur. (لا بأس به).”

2) Abdullah b. Abdullah b Ubey yolu ile hadis ki, Uhud günü onun kesici dişi kırıldı, bunun üzerine Rasûlullah ﷺ ona altın diş takmasını emretti, ve ibn Ömer (yoluyla) ki, Rasûlullah ﷺ, uyuyan veya konuşan kimseye doğru namaz kılmayı yasakladı, şeklinde rivayet edilmiştir.

---

[2] “Mizanul İtidal fi Nakd er-Rical” 1/120, Darul Kutub el-İlmiye, Thk Ali Muhammad Avvad ve Adl Ahmad Abdulmevcud, 1416. Bundan sonra "el-Mizan" olarak kısaltılacaktır.
[3] Ebü’l-Feth Muhammed b. Hüseyn b. Ahmed el-Ezdî el-Mevsılî (ö. 374/985). Hadis hâfızı.
[4] Bir adamın durumu hakkında sorulan soruya verilen cevap leyin olursa bu, “Onun hadisi yazılır ve itibar yapılarak incelenir” manasındadır. Bkz ibn Salah eş-Şehrezuri “Hadis ilimleri” sayfa 163.

Her iki hadis Eban b. Sufyan el-Makdisi yoluyla rivayet olundular. Hâfız Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Büstî[5] (bu ravi hakkında) dedi ki: "**Uydurma şeyler rivayet edilmiştir.**" [6] İbn Hibbân dedi ki: "**Bu iki rivayet uydurmadır**. Allah Resûlü (ona selâm olsun), altından diş yaptırmayı nasıl emredebilir ki? Halbuki Allahın rasulü (sallahu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: 'Altın ve ipek, ümmetimin erkeklerine haram kılınmıştır.' Ayrıca, uyuyan kimseye doğru namaz kılmayı yasaklaması nasıl düşünülebilir ki, kendisi namaz kılarken Âişe kıble ile onun arasında durmuştu" Bu ravinin rivayet ettikleriyle delil getirmek caiz olmaz aynı zamanda ondan rivayet etmek de ancak özel maksatlarla ibret almak için olabilir.
Ben (Zehebi) dedim: "Sadece senin belirttiğin gerekçeyle bu iki rivayeti reddetmen, üzerinde tartışmaya açıktır; özellikle de altın diş hadisi." Görünüşe göre bu Ebân, birinci olan Ebân'dır; yani Basralı, Musullu ve Mukaddeselidir. Hâfız Ebû Ahmed b. Adî el-Cürcânî ise bu ikisini bu şekilde zikretmemiştir. Aksine şöyle demiştir: "**Ebyen b. Sufyân**" ve Buhârî'nin onun hakkında şöyle dediğini nakletmiştir: **"Onun hadisi yazılmaz."** Başkası da onun hakkında şöyle demiştir: **"Ebyen b. Sinân el-Muḳaddisî."**

3) "Kim ilimden bir kapıyı talep etmek üzere dışarı çıkarsa —kendisi faydalansın ve başkasına öğretsin diye— Allah ona attığı her adım için bin yıllık ibadet sevabı yazar."

من خرج يطلبُ العلمَ بابًا من العلم لينتفعَ به ويُعلِّمَهُ غيرَهُ كتبَ اللهُ لهُ بكلِّ خُطوةٍ عبادةَ ألفِ سنةٍ

Hadis merfu şeklinde İmran b. Hüseyn tarafından rivayet olundu. İmam Zehebenin ifadesine göre, bu yukarıda zikrolunan **Ebyen b. Sufyân'ın müsibetlerindendir.**[7]

4) "Kim davet olmadan bir yere girerse, hırsız olarak girmiş ve bozguncu olarak çıkmış olur."

مَنْ دَخَلَ بَغْيْرِ دَعْوَةٍ دَخَلَ سَارِقًا وَخَرَجَ مُغِيرًا.

Hadisin senedinde Eban b. Tarik isminde ravi var. İbn Adi[8] şöyle buyurmuştur: "Bu haber münkerdir, yalnız bu (ravi ile) tanınır". Ebu Zurah – Ebanın meçhul olduğunu zikretti. Ebu Davud es-Siçistani bu hadisi kendi "Sünnen" kitabında rivayet ederek, dedi ki: "Eban b.Tarik meçhuldür".

5) "İlim talep edin; bineğiniz yorgun düşse bile. Çünkü ilim, bakışı güzelleştirir (gözlere parlaklık verir)."

---

[5] Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî (ö. 354/965). Hadis ve fıkıh âlimi.
[6] "Mizan" 1/120.
[7] "Mizan" 1/121.
[8] Ebû Ahmed Abdullâh b. Adî b. Abdillâh el-Cürcânî (ö. 365/976). *el-Kâmil* adlı eseriyle tanınan hadis hâfızı ve münekkit.

اطْلُبُوا العِلْمَ وَلَوْ أَنْضَيْتُمُ الرِّكَابَ، فَإِنَّ العِلْمَ يُحْلِي البَصَرَ

Hadisin senedinde Eban b. Tarik isminde bir ravi var. El-Ezdi onun hakkında demiştir "Onu terk ettiler".[9]

6) "Ey insanlar! Sanki hak, başkalarına farz kılınmış da bize değil; ve sanki ölüm, başkalarına yazılmış da bize değil..."

أيها الناس، كأنّ الحقَّ فيها على غيرنا وجب، وكان الموتُ فيها على غيرنا كُتب

Hadisin senedinde Eban b. Ebi Eyyaş isminde ravi var. Babasının ismi Feyruz idi. Küçük tabeinlerden sayılır. Alimlerin bu ravi hakkında söyledikleri:
İmam Ahmed – Metruk el-Hadis[10].
Yahya b. Main[11] – Metruk.
Ebu ishak es-Sadi el-Cuzecani – Sakit.
İmam Nesai[12]: Metruk. [13]

7) "Allahın İsmi Azamı (şu duadır) Allâhumme innî es'eluke bi-enne leke'l-hamde, lâ ilâhe illâ ente, bedîʿu's-semâvâti ve'l-ard, zû'l-celâli ve'l-ikrâm.

اسمُ اللهِ الأعظمُ قولُ العبدِ: اللهمّ إني أسألك بأنّ لك الحمد، لا إله إلا أنت، بديعُ السمواتِ والأرضِ، ذو الجلالِ والإكرامِ"

8) Ümmü Seleme dedi ki: Cebrâil, Peygamber ﷺ'in yanındaydı. Hüseyin yanımdaydı. Ağladı. Ben onu bıraktım. Peygamber'e yaklaştı.
Cebrâil dedi ki: Ey Muhammed, onu seviyor musun?"
Resûlullah ﷺ dedi ki: "Evet."
Cebrâil dedi ki: "Ümmetin onu öldürecek. İstersen, onun öldürüleceği toprağı sana göstereyim." Ve ona gösterdi; orası Kerbelâ diye anılan yerdi.

عن أم سلمة، قالت:
فقال جبريل، ﷺ والحسينُ معي، فبكى، فتركته، فدنا من النبي ﷺ كان جبريل عند النبي:
أتحبّه يا محمد؟
قال: "نعم".
قال: "إنّ أُمّتك ستقتله، وإنْ شئت أريتك من تربةِ الأرضِ التي يُقتلُ بها".
فأراه فإذا الأرض يقال لها كربلاء.

[9] "Mizan" 1/124.
[10] Bu kişi hadisi sâkıt olan birisidir. hadisi yazılmaz manasmdadır. Bu dördüncü mertebedir.
[11] Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. Maîn b. Avn el-Mürrî el-Bağdâdî (ö. 233/848). Tasnif dönemi hadis ve ricâl âlimi.
[12] Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî (ö. 303/915). *Kütüb-i Sitte*'den biri olan *es-Sünen*'in müellifi, muhaddis.
[13] "Mizan" 1/125.

9) Resûlullah ﷺ, Ebû Bekir'e şöyle dedi: **"**Malın ne kadar da temiz/saf/güzel! Bilâl onunla ezan okuyor, hicret ettiğim binegi onunla satın aldın, bana kızını nikâhladığın ve nefsinle ve malınla bana destek olduğun (durumlar)... Sanki seni cennetin kapısında ümmetime şefaat ederken görüyor gibiyim."

ما أَطْيَبَ ما لَكَ! مِنهُ يُؤْذَنُ بلال.
وتأتي التي هاجَرْتَ عَلَيْها، وزَوّجْتَني ابْنَتَكَ، وواسَيْتَني بنَفْسِكَ ومالك، كأني أَنْظُرُ إليكَ على بابِ الجنّة تَشْفَعُ لأُمَّتِي

10) "Bir işe girişirken tedbirle hareket et. Eğer sonucunda hayır görürsen devam et; eğer sapma (yanlışlık) korkusu hissedersen, dur (el çek).

خذِ الأمرَ بالتَّدبير، فإن رأيتَ في عاقبته خيرًا فامْضِ، وإنْ خِفْتَ غَيًّا فأمْسِك

11) "**Bir Müslüman kardeşi hakkında gıybet edildiğinde, orada bulunan kişi onu savunmaya gücü yettiği hâlde savunur ve yardım ederse, Allah da ona dünyada ve âhirette yardım eder. Eğer onu savunmazsa, Allah onu (o gıybetin günahıyla) dünyada da, âhirette de yakalar**."

مَن أُغْتِيبَ عنده أَخوهُ المُسلِمُ فاستطاعَ نَصرَهُ فنَصَرَهُ، نَصَرَهُ اللهُ في الدُّنيا والآخرة؛ فإنْ لم يَنصُرْهُ أدرَكَهُ اللهُ بهِ في الدُّنيا والآخرة."

7 – 11 hadislerin senedinde ayni helak olmuş Eban b. Ebu Eyyaş ravi vardır.

12) İbn Ömer'den merfû' olarak: **"Ne kadar çok iri gözlü huriler vardır ki, mehri sadece bir avuç buğday veya o kadarlık hurmadır."**

"كم مِنْ حَوْرَاءِ عِينَاءَ، ما كانَ مَهْرُهَا إلّا قَبْضَةً مِنْ حِنْطَةٍ أو مِثْلَها مِنْ تَمْرٍ."

13) "**Bir esir, esareti süresince (farz) namazı iki rekâttır — ta ki ölünceye veya Allah onu esaretten kurtarıncaya kadar**."

"الأسِيرُ ما كانَ في إسَارِهِ فَصَلَاتُهُ رَكْعَتَانِ حَتّى يَمُوتَ أو يُفُكَّ اللهُ إسَارَهُ."

14) "Evi almadan önce komşuyu, yola çıkmadan önce yoldaşı araştırın."

"التمِسوا الجارَ قبلَ الدّار، والرّفيقَ قبلَ الطّريقِ."

12, 13 ve 14 hadislerin senedinde Eban b. Muhabbar isminde ravi vardır. İmam Zehebi ve Ebul Feth ez-Ezdi söyledikleri gibi – Metruk (terk olunmuş) bir şeyhdir.[14] Her iki hadis imam Zehebi ve ibn Hibban söyledikleri gibi batildir.

[14] "Mizan" 1/129.

15) “Zinadan sakının! Çünkü zinada altı kötü özellik vardır:
Üçü dünyada: heybeti (görkemi) yok eder, rızkı keser, fakirlik getirir.
Üçü âhirette: Rabbin gazabı, kötü hesap ve cehennemde ebedî kalmaktır.”

"إيّاكم والزّنا، فإنّ فيه ستّ خِصالٍ: ثلاثٌ في الدُّنيا: يذهبُ البهاء، ويقطعُ الرزق، ويورثُ الفقر. وثلاثٌ في الآخرة: سَخَطُ الربِّ، وسُوءُ الحساب، والخلودُ في النّار."

Senedinde Eban b. Nehşel isminde ravi vardır. İbn Hibbân dedi ki: “Ondan (bu râviden) her durumda rivayet etmek câiz değildir — ancak ibret (örnek) almak maksadıyla olabilir.”[15]

16) İbn Ömerden merfû‘ olarak: “Gece vitr namazını erken kılmak, şeytanı öfkelendirir; seher vaktinde sahur yemek ise Rahmân’ı memnun eder.”

"الوِترُ في أولِ الليلِ مسخطةٌ للشيطان، وأكلُ السّحورِ مرضاةٌ للرحمن."

Hadisin senedinde Ebu Seyid Eban b. Cafer el-Basri vardir. Ibn Hibban bu ravi hakkında şöyle buyurmuştur: “**Ebû Hanîfe’den asla rivayet etmediği üç yüzden fazla hadisin onun adına uydurduğunu gördüm**.” El-Hasan b. Ali b. Ömer el-Kattan’da, bu ravini yalanda ittiham etti.[16]

17) **Ömer** dedi ki: Resûlullah ﷺ Ramazan'dan bir şey kaçırırsa, onu Zilhicce’nin ilk on gününde kaza ederdi.
Hadisin senedinde İbrahim b. İshak es-Siyniyu isminde ravi vardır. İmam Darakutni[17] bu ravi hakkında şöyle soylemiştir: “Metruk el-Hadis”.[18]

18) **Ebû Hüreyre** yoluyla: Nebî ﷺ bir gün eğilmiş bir duvarın yanından geçtiğinde hızlandı. Ona bunun sebebi sorulduğunda şöyle dedi:

إِنِّي أَكْرَهُ مَوْتَ الفَوَات

“Ben (kişiyi) fırsatları kaçırmış olarak yakalayan ölümü sevmem.”

İmam Zehebi hadisin senedine yer alan İbrahim b. İshakın kim olduğunu tanımadı. Ve haberin münker olduğunu söyledi[19]. Bu hadisin başka bir tarikinde yer alan İbrahim b. el-Fadl el-Mahzumi isminde cerh olunmuş bir ravi vardır.[20] Yahya b. Main: Zayıftır, hadisleri yazılmaz. Aynı zamanda: Bir şey

[15] “Mizan” 1/130.
[16] “Mizan” 1/132.
[17] Ebü’l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed ed-Dârekutnî (ö. 385/995). Hadis hâfızı ve kıraat âlimi.
[18] “Mizan” 1/134.
[19] “Mizan” 1/134.
[20] “Mizan” 1/176.

değildir yani değeri yoktur (leyse bi şeyin)diye söyledi. Nesai ve başkaları: Metruk, hükmünü verdiler. Ahmed ve Ebu Zurah ona zayıf dediler.

19) "Kim bir adama 'ey ibne (muhannes)' derse, onu yirmi değnekle cezalandırın."

"مَن قالَ لِرَجُلٍ: يا مُخَنَّثُ، فَاجْلِدُوهُ عِشْرِينَ."

Imam Tirmizi hadisi kendi "Sünnen" kitabında zikretti, ve akabinde şöyle buyurmuştur:

هذا حديث لا نعرفه إلا من هذا الوجه وإبراهيم بن إسمعيل يضعف في الحديث

"Bu hadisi yalnızca bu senedle biliyoruz. Ve İbrahim b. İsmail, hadiste zayıf görülür."

Beyhaki "Sünnen el-Kubra"[21] kitabında şöyle söylemiştir: **"Bu rivayet sadece İbrâhîm el-Eşhelî tarafından rivayet edilmiştir; o ise kuvvetli değildir. Ve eğer (rivayet) sahih kabul edilse bile, tazir (cezası) kapsamında değerlendirilmelidir".**

Sorun olan ravi İbrahim b. İsmail b. Ebu Habibah el-Eşhali el-Medenidir. Alimler bu kişi hakkında ihtilaf etmişlerdir.
Buhârî dedi: "Onun (rivayetlerinde) münker (tuhaf, garip) rivayetler vardır."
Nesâî dedi: "Zayıftır."
Ahmed b. Hanbel dedi: "Güvenilirdir (sika)."
İbn Maîn bir defasında dedi: "Salihü'l-hadîs."
Başka bir defa: "Hiçbir değeri yoktur."
Dârakutnî dedi: "Güçlü (güvenilir) biri değildir."[22]
Genel kabul görmüş kaidedir:
Eğer ravî hakkında âlimler ihtilaf ederse ve cerh (tenkit) açıklamalı ise, tercihte cerhe öncelik verilir. Çünkü cerh edenler, ravî hakkında onu adil görenlerin bilmediği bir kusuru biliyor olabilirler.

20) "Kimin konuşması çok olursa hataları da çok olur; kimin hataları çok olursa günahları da çok olur; kimin günahları çok olursa, onun için cehennem daha layıktır."[23]

مَن كَثُرَ كلامُهُ كَثُرَ سَقْطُهُ، ومَن كَثُرَ سَقْطُهُ كَثُرَتْ ذُنُوبُهُ، ومَن كَثُرَتْ ذُنُوبُهُ فالنارُ أَوْلى به

[21] 8/440, DKİ, thk Muhammed Abdulkadir Ata.
[22] "Mizan" 1/135.
[23] "Mizan" 1/137.

Hafız el-İraki hadisin senedinin zayıf olduğunu,İbn Cevzi ise hadisin sahih olmadığını söylemiştir. İbn Hibban "Ravdatül Ukala" ve Beyhaki "Şuab el-İman" kitabında bu sözleri Hz Ömer b. El-Hattab`dan mevkuf şekilde rivayet etmiştir.[24]

21) "Soylarınızdan (kendi kabile çevrenizden) kadınların genç olanlarıyla evlenin. Çünkü onlar söz dinlemede (veya itaatte) daha uyumludur, siz de (onlarla) daha verimli ve doğurgan olursunuz."

انكحوا من قِبَاعِكُم أَصاغِرَ النِّساء، فإنَّهُنَّ أغلَبُ أقوالَها، وأنتنَّ أرحامًا

22) "Kim bir oğlan çocuğuyla, had cezası (uygulanmaya) vacib (olana kadar) zina ederse, ona cennet vacip olur." İmam Zehebi bu rivayetin batıl olduğunu söyledi.[25] Allah bu hadisi uydurana lanet etsin.

مَن زَنَى صَبِيّاً حَتّى يُجَبَّ وَجَبَتْ لَهُ الجَنّةُ

Hadis 21 ve 22, her iki hadisin senedinde İbrahim b. El-Berra b. en-Nadir el-Ansari vardir. **İbn ʿAdî dedi ki**: Çok zayıftır. Bâtıl (uydurma) rivayetler aktarmıştır. **El-Ukaylî** dedi ki: Güvenilir (sika) râvîlerden bâtıl şeyler rivayet etmektedir. **İbn Ḥibbân** dedi ki: "İbrahim b. el-Berrâʾ, Şam'da dolaşan bir şeyh idi. Güvenilir kimselerden uydurma rivayetler naklederdi. Onun adı ancak reddetme (cerh) amacıyla anılabilir."[26]

23) "Hepiniz birer çobansınız ve hepiniz idareniz altındakilerden sorumlusunuz."[27]

"كُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْؤولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ"

Hadis sahihdir.[28]

24) Dedi ki: Enes'e sordum: "Oruçlu biri yaş (ıslak) misvak kullanabilir mi?" Dedi: "Evet." Dedim: "Günün başında ve sonunda mı?" Dedi: "Evet." Dedim: "Kimden (rivayet ettin)?" Dedi: "Resûlullah ﷺ'den." Bu hadisi ondan el-Fazl b. Musa ve İbrahim b. Yusuf el-Balhî rivayet etmiştir. Ancak bu, Resûlullah ﷺ'den (gelen sahih bir hadis olarak) sabit değildir. Beyhakî bunu **"es-Sünen"** adlı eserinde

[24] Murtaza Zebidi "İthafus Sadatil Muttakin bi Şerh İhya Ulum ad-Din" 9/141, DKİ.
[25] "Mizan" 1/139.
[26] "Mizan" 1/139.
[27] "Mizan" 1/141.
[28] Muhammed el-Humeydi "el-Camiu beyne Sahihayn" 2/141. Darul Ibn Hazm.

rivayet etmiş ve ardından şöyle demiştir: “Rivayet edenin isminin İbrahim b. Abdurrahman olduğu da söylenmiştir, sonra onun rivayeti zayıf görülmüştür.”[29]

25) **Ebû Hureyre** yoluyla, merfûʿ olarak: **“Mide bedenin havuzudur; damarlar oraya akar (ona yönelir).”**

المِعْدَةُ حَوْضُ البَدَنِ، والعُرُوقُ إِلَيْهَا وَارِدَةٌ

Imam Zehebi dedi ki: “Bu rivayet **münkerdir (reddedilmiş bir rivayettir)** ve **İbrâhîm güvenilir (dayanılır) biri değildir.”** İbrâhîm b. Cüreyc er-Ruhâvî.[30] İbn Cevzi el-Hanbeli bu hadisi kendi “el-Mevduat” kitabında zikretti, ve akabinde: “Bu hadis, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’in sözü değildir.” **El-ʿUkaylî** dedi ki: “Bu hadis bâtıldır; aslı yoktur.” **Ebû’l-Fetḥ el-Ezdî** dedi ki: “İbrâhîm b. Cüreyc, hadiste terk edilmiştir; kendisinden delil alınmaz.”[31]

26) Ibn Abbâs’tan rivayet:**“Nebî ﷺ, Ali’yi Fâtıma ile evlendirdiğinde, Fâtıma şöyle dedi: ‘Ey Allah’ın Resûlü! Beni hiçbir şeyi olmayan fakir bir adamla mı evlendirdin?’ Bunun üzerine Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: “Sen razı değil misin ki, Allah yeryüzündekiler arasından iki kişiyi seçti: babanı ve eşini?”**

عن ابن عباس، قال:
لما زوّج النبي ﷺ عليًا فاطمة، قالت فاطمة: يا رسول الله، زوّجتني من رجل فقير ليس له شيء!
فقال: "أما ترضين أن الله اختار من أهل الأرض رجلين: أباكِ وزوجكِ؟"

Imam Zehebi şöyle buyurmuştur: “Hadis batıldır”.[32]

27) “Allah, kıyamet günü bazı toplulukları diriltecektir; yüzleri parlayacaktır, insanlar arasından rüzgâr gibi geçeceklerdir. Onlar hesaba çekilmeden cennete gireceklerdir. Bunlar, ribat hâlinde (sınır boylarında İslâm’ı koruyarak) ölenlerdir.”

لَيَبْعَثَنَّ اللهُ أَقْوَامًا يَوْمَ القِيَامَةِ تَتَلَأْلَأُ وُجُوهُهُم، يَمُرُّونَ بِالنَّاسِ كَمَرِّ الرِّيحِ، يَدْخُلُونَ الجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ؛ الَّذِينَ مَاتُوا فِي الرِّبَاطِ

Senedinde İbrahim b. Harb el-Askalani vardır. El-Ukayli bu hadise münker hükmünü vermiştir.[33]

28) “Kim üç gün hastalanırsa, günahlarından annesinin onu doğurduğu gün gibi çıkar (arınmış olur).”

---

[29] “Mizan” 1/143.
[30] “Mizan” 1/143.
[31] Ebül Ferec ibn Cevzi “el-Mevduat” sayfa 284, Maktabatu Abdulmuhsin.
[32] “Mizan” 1/144.
[33] “Mizan” 1/145.

من مَرضَ ثلاثةَ أيّامٍ خرج من ذنوبه كيوم ولدَتْهُ أمه

Senedinde yer alan Ibrahim b. el-Hakim b. Eban - terk olunmuş ravidir. Yahya b. Main onun hakkında – Hiç bir şeydir, Nesai: "Metruk el-Hadis", İbn Adi ise "Umum rivayet ettiği şeylere ittiba olunmaz".[34]demiştir

29) "Sırat köprüsünden, yanında Ali b. Ebî Tâlib'in velayetine dair beraat (bağlılık belgesi) olmayan hiç kimse geçemez."

لَمْ يَجُزِ الصِّرَاطَ أَحَدٌ إِلَّا مَنْ كَانَتْ مَعَهُ بَرَاءَةٌ بِوَلَايَةِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ

Imam Zehebi hadisin batıl olduğunu söyleyip, senedinde İbrahim b. Humeyd ed-Dinavari isminde ravi vardır[35] diye belirtmiştir.

30) **İbn Abbâs'tan rivayet edildiğine göre:** Bir adam kızlarının ölmesi için dua etti (ölüm temennisinde bulundu). Bunun üzerine Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: **"Beddua etme! Çünkü bereket kız çocuklarındadır."**
Senedinde İbrahim b. Hayyan b. Hakim b. Alkama b. Sad b. Muaz el-Evsi el-Medeni isminde ravi vardir. İbn Adi`nin söylediği gibi, hadisleri uydurmadır.[36]

31) "Bana, tambur (طنبور) ve mizmarı (çalgıyı) ortadan kaldırmam emredildi."
أمرني بنفي الطنْبور والمِزمار

32) "Âişe (r.anha) şöyle dedi: Resûlullah'tan ﷺ, Minâ'da bir helâ yapmam için izin istedim; fakat bana izin vermedi."

أن أَبْنِيَ كَنِيفًا بمِنى فلم يأذن لي ﷺ عن عائشة: استأذنتُ رسولَ اللهِ

33) **"**Kureyş'ten yirmi adam kaldıkça bu din ayakta kalmaya devam edecektir.**"**[37]

لا يزال هذا الدين ما بقي في قريش عشرون رجلاً

Hadis rakam 31, 32, 33 senedlerinde İbrâhîm b. Ebî Hayye b. el-Yes'a b. el-Eş'as, Ebû İsmâ'îl el-Mekkî isminde ravi vardır. **Buhârî** dedi ki: **"Hadisi munkerdir (reddedilmiştir)." Nesâî** dedi ki: **"Zayıftır." Dârekutnî** dedi ki: **"Terk edilmiştir."**[38]

34) "Yavaş olun, Allah hakkında yavaş olun! Eğer Allah katında huşû sahibi gençler, rükû eden yaşlılar, süt emen çocuklar ve otlayan hayvanlar olmasaydı, üzerinize azap dökülürdü, hem de seller gibi."

---

[34] "Mizan" 1/146.
[35] "Mizan" 1/147.
[36] "Mizan" 1/147.
[37] Elbani – cidden zayıf hükmünü verdi.
[38] "Mizan" 1/148.

مَهْلًا عن الله مهلاً، فلولا شبابٌ خُشَّع، وشيوخٌ رُكَّع، وأطفالٌ رُضَّع، وبهائمُ رُتُع، لصُبَّ عليكم العذابُ صَبًّا

Hadisin senedinde yer alan İbrahim b. Hutaym b. Erak b. Malik el-Ğifari isminde ravi vardır. **Ebû İshâk el-Cûzcânî** dedi ki: "İyi ezberleyemezdi, ömrünün sonlarına doğru hafızası karıştı." **Nesâî** dedi ki: "(Hadiste) terk edilmiştir."[39]**Beyhaki** onun pek kuvvetli ravi olmadığını söyledi.[40]**Yahya b. Main** – Bir şey değildir,(Leyse bi şeyin) söyledi.[41]

35) "Allah'ım! Ümmetimden pantolon giyen kadınları bağışla."

اللَّهُمَّ اغْفِرْ المُتَسَرْوِلاتِ أُمَّتِي

Allah bunu uydurana lanet etsin. Hadisin senedinde İbrahim b. Zekeriya, Ebu Ishak el-Icli el-Basri isminde bir ravi vardır. Ebu Hatim onun hadislerinin münker olduğunu söyledi. İbn Adi ise, bu ravi batil hadisler rivayet ederdi.[42] diye belirtmiştir.Bezzar[43] hadisi müsned eserinde aktardı, ve akabinde şöyle buyurmuştur: "Bu sözün Peygamber ﷺ'den rivayet edildiğini bu senetle bu yoldan başkasını bilmiyoruz. İbrâhim b. Zekeriya'dan rivayet olunan bu hadise ittiba olunmaz, kendisi munker (reddedilmiş) hadis rivayet edendir."[44]Ebu Hatim hadise münker hükmünü vermiştir.[45]

36) **İbrahim b. Zekeriya – Malik – Abdullah b. Dinar - İbn Ömer'den şöyle rivayet olunur: "Ca'fer, Nebî'ye ﷺ ayva hediye etti.Peygamber ﷺ de onlardan üç tanesini Muâviye'ye verdi ve şöyle buyurdu: 'Beni bunlarla cennete karşıla"**

القَنِي بِهِنَّ في الجَنَّةِ

Bu hadisinde senedinde, yukarıda zikrettiğimiz, Ibrahim b. Zekeriya, Ebu Ishak el-Icli el-Basri isminde ravi vardır. İmam Zehebi`nin söylediği gibi, bu ravi Malikten uydurma hadisler aktarırdı.[46] Ebû Hâtim b. Hibbân şöyle dedi: "**Bu, uydurma (rivayettir)**. Resûlullah ﷺ'den gelen bir hadis olarak aslı yoktur. Ne İbn Ömer ne de İbn Dînâr bunu rivayet etmiştir. İbrâhîm b. Zekeriya, güvenilir ravilerden, sağlam hadislere benzemeyen hadisleri rivayet ederdi." İbn ʿAdî dedi ki: "Güvenilir ravilerden bâtıl (uydurma) rivayetler nakletmiştir."[47]

---

[39] "Mizan" 1/149.
[40] "Sünnen el-Kubra" 3/481, DKİ.
[41] Hatib el-Bağdadi "Tarih el-Bağdad Madinatül Selam" 6/576, thk Beşar Avvad Maruf, Darul Ğarb al-İslami.
[42] "Mizan" 1/150.
[43] Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâliḳ el-Bezzâr el-Basrî (ö. 292/905). Müsned sahibi muhaddis.
[44] 3/112/№898, thk Mahfuz Abdurrahman Zeynullah. Muasasat Ulum el-Kurab ve Maktabatul Ulum vel Hikam.
[45] İbn Ebi Hatim er-Razi "Kitabül İlel" 2/13, DKİ.
[46] "Mizan" 1/151.
[47] Ebül Ferec ibn Cevzi "el-Mevduat" 1/261/№819. Edvau Selef.

Bu hadisin uydurma olduğuna delalet eden bir diğer husus da tarihî gerçeklerle çelişmesidir. Çünkü Cafer b. Ebu Tâlip, Mekke'nin fethinden önce, Mute Savaşı'nda şehit olmuştur; Muaviye ise Mekke'nin fethinden sonra Müslüman olmuştur.

37) "İçinizden kim hırsla/hırs için yürüyorsa, yavaş adımlarla yürüsün". ya "İçinizden kim maksat için hareket ediyorsa, ağır ve temkinli adımlarla yürüsün."

مَنْ مَشَى مِنْكُمْ إِلَى طَمَعٍ فَلْيَمْشِ رُوَيْدًا

Imam Zehebi hadise münker hükmünü verdi. Senedinde İbrahim b. Ziyad el-İcli yer aliyor. Ebul Feth el-Ezdi bu ravinin metruk el-hadis, olduğunu söyledi.[48]

38) Bize İbrâhîm b. Zeyd, o da Mâlik'ten, o da Ebû'z-Zinâd'dan, o da el-A'rec'ten, o da Ebû Hüreyre'den rivayet etti:"Biz Allah Resûlü ﷺ'nün yanındaydık. O sırada bir köle (genç) içeri girdi ve bu duaları etti. Peygamber ﷺ buyurdu: **'Bu duaları kim yaparsa mutlaka duası kabul edilir: Allah'ım! Senden mağfiret diliyorum ve kullarına karşı işlediğim çokça zulümlerden tövbe etmeyi istiyorum...'"**

«ما دعا بها أحدٌ إلا استُجيبَ له:
اللَّهُمَّ إنِّي أستغفِرُك، وأسألُك التوبةَ من مظالمَ كثيرةٍ لِعِبادِك قبلي..

Hadisin senedinde Ibrahim b. Zeyd el-Eslemi (et-Tiflisi) yer aliyor. Imam Zehebi`nin de söylediği gibi, bu ravi Malikten uydurma hadisler aktarırdı. İbn Hibban bu ravini zayıf saymıştır.[49] İbn Hibban "el-Mecruhin minel Muhadisin"[50] kitabında şöyle buyurmuştur: "(İbrahim b. Zeyd) Malikten ve Muhammed b. Yazid Mehmeşten rivayet etti, hadisleri ciddi şekilde münkerdir. Mâlik'ten, güvenilir râvîlerin hadisleri arasında aslı olmayan hadisleri rivayet etmiştir. Hiçbir durumda ona dayanarak delil getirmek câiz değildir."

39) "Âdem (a.s.) Hindistan'a indirildi; beraberinde örs, çekiç ve iki köpek. Havva ise Cidde'ye indirildi."

إِنَّ آدَمَ أُهْبِطَ بِالهِندِ، وَمَعَهُ السِّنْدَانُ وَالمِطْرَقَةُ وَالكِلْبِيَتَانِ، وَأُهْبِطَتْ حَوَّاءُ بِجُدَّةَ

40) Enes'ten (rivayet edildi): "Dedi ki, Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: Erkek, kasık tüylerini kırk günde bir tıraş etsin; koltuk altı kıllarını çıktıkça alsın;

[48] "Mizan" 1/151.
[49] "Mizan" 1/152.
[50] 1/110-111, Darul Samiy – Riyad.

bıyıklarının uzamasına izin vermesin; tırnaklarını cuma'dan cumaya kessin; abdest aldığında parmak eklemleri temizlemeye dikkat etsin."

أن يحلق الرجل عانته كل أربعين يوماً، وأن ينتف إبطه كلما طلع، ولا يدع شاربيه يطولان، وأن يقلّم أظفاره من الجمعة إلى الجمعة، وأن يتعاهد البراجم إذا توضأ

39 ve 40 hadislerin senedlerinde İbrâhîm b. Sâlim en-Nîsâbûrî isminde ravi vardir. İbn Adî - Onun münker (reddedilmiş) rivayetleri vardır deyip her iki hadise münker hükmünü vermiştir.[51]

41) Abdullah b. Muğaffel'den merfu olarak rivayet olundu: "Kim ashabımı severse, beni sevdiği için onları sevmiştir."
من أحبّ أصحابي فبحُبّي أحبّهم

Buhârî dedi ki: **Bu isnad bilinmemektedir.**[52]
Şeyh el-Halebi bu rivayeti kendi zayıf ve uydurma hadisleri topladığı kitabına eklemiştir.[53]

42) Muhammed b. Ma'mer → Ebû Âsım → İbrâhîm b. Selâm → Hammâd b. Ebî Süleyman → İbrâhîm en-Neha'î → Enes (b. Mâlik) yoluyla, merfû' olarak (yani Peygamber'e isnatla) rivayet edilmiştir: **"İlim talebi, her Müslümana farzdır."**

طلبُ العلمِ فريضةٌ على كلّ مسلمٍ

Hadisin senedinde İbrâhîm b. Selâm isminde ravi yer alıyor. **Ezdi** onun zayıf olduğunu söylemiştir. Bezzâr dedi ki: "Bu râvîden Ebû Âsım dışında rivayet eden başka kimse bilinmemektedir."[54] İmam es-Suyutinin – rahimahullah – bu hadis üzerinde mustakil çalişması vardır.[55] İmam Nevevi bu hadisin zayıf, ama manasının sahih olduğunu bildirdi.
Hafız Cemaluddin el-Mizzi şöyle dedi: "**Bu hadisin, hasen derecesine ulaşmasını sağlayacak yolları (rivayet zincirleri) vardır.**" Hadisin yaklaşık elli rivayet yolu bulunur.[56]

43) "Kıyamet günü olduğunda Ebû Bekir havuzun bir köşesinde olacak, Ömer ikinci köşede,
Osman üçüncü köşede ve Ali dördüncü köşede duracaktır. Onlardan birine buğzeden (nefret eden) kimseye diğerleri su vermeyecektir."

---

[51] "Mizan" 1/152 - 153.
[52] "Mizan" 1/154.
[53] Ali Hasan el-Halebi "Mevsuat el-ahadis vel asar ed-daifa vel mevdua" 9/152, №23014.
[54] "Mizan" 1/155.
[55] Bkz "Cüz fihi turuk hadis Talibul İlm Faridatu ala Kulli Muslim" thk Ali Hasan Ali Abdulhamid, Darul Ammara.
[56] "Cüz fihi turuk hadis Talibul İlm Faridatu ala Kulli Muslim" sayfa 14.

إذا كان يومُ القيامةِ يكون أبو بكرٍ على أحد أركان الحوض،
وعمر على الركن الثاني،
وعثمان على الركن الثالث،
وعليٌّ على الرابع؛
فمن أَبْغَضَ واحداً منهم لم يَسْقِهِ الآخرون

44) Kıyamet günü geldiğinde Arş'ın altından bir münâdî şöyle seslenir: 'Muhammed'in ﷺ ashabını getirin!' Bunun üzerine Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali getirilir.
Ebû Bekir'e denir ki: "Cennetin kapısında dur; dilediğini oraya sok, dilediğini geri çevir."
Ömer'e denir ki: "Mizanın (terazinin) başında dur; dilediğinin sevabını ağır kıl, dilediğininkini hafiflet." Osman'a, Allah'ın kendi eliyle diktiği ağaçlardan birinin dalı verilir ve ona denir ki: "Bu dal ile havuzdan (Kevser) dilediğini koru, uzaklaştır." Ali'ye ise iki elbise verilir ve ona denir ki: "Bu ikisini giy, çünkü ben onları senin için, gökleri ve yeri yarattığım gün hazırladım.'"

إذا كان يومُ القيامةِ نادى مُنادٍ تحت العرش:
هاتوا أصحاب محمدٍ ﷺ، فيُؤتى بأبي بكرٍ وعُمر وعُثمان وعليّ،
فيُقال لأبي بكر: قِفْ على بابِ الجنة، فأدخِلْ فيها مَن شِئتَ، ورُدّ مَن شِئتَ.
ويُقال لعمر: قِفْ عند الميزان، فثقِّلْ مَن شِئتَ، وخفِّفْ مَن شِئتَ.
ويُعطى عثمان غُصنَ شجرةٍ من الشجرِ التي غرسها اللهُ بيده،
فيُقال: ذُدْ بهذا عن الحوضِ مَن شِئتَ.
ويُعطى عليٌّ حلتين،
فيُقال له: اخْدُمهُما، فإني ادّخرتُهُما لك يومَ أنشأتُ خلقَ السمواتِ والأرضِ

45) "Kim sarhoş edici bir şey içerse, necis (pis) olur ve namazı kırk sabah boyunca kabul olmaz.
O günler içinde ölürse, kâfir olarak ölmüş olur."

من شرب مُسكرًا نَجِسٌ ونجُسَت صلاتُه أربعين صباحًا، فإن مات فيهن مات كافرًا

43, 44 ve 45 hadislerin senedlerinde İbrahim b. Abdullah b. Halid isminde terk olunmuş bir ravi vardır. İbn Hibban şöyle buyurmuştur: "İbrâhîm b. Abdullah b. Hâlid hadis çalıp, güvenilir râvîlerden olmayan hadisleri onların adına rivayet ederdi". Zehebi bu ravinin kezzab olduğunu söylemiştir. El-Hakim onun hadislerinin uydurma olduğunu vurgulamıştır. [57]

[57] "Mizan" 1/160, 161.

46) “Allah’ı anmaksızın çok konuşmayın. Çünkü Allah’ı anmadan çok konuşmak kalbi katılaştırır.”[58]

لا تُكْثِرُوا الكلامَ بغيرِ ذكرِ الله، فإنَّ كثرةَ الكلامِ بغيرِ ذكرِ الله تُقَسِّي القلبَ.

Hadisi imam Tirmizi “Sünnen” kitabında rivayet edip,akabinde hasan garib hükmünü verdi. Ravi İbrahim b. Abdullah b. el-Haris b. Hatib b. el-Haris b. Mamer el-Cumahi’nin durumu meçhuldür.[59]

47) Muharramî → Kavârîrî → Ca‘fer b. Süleyman → Mâlik b. Dînâr → Enes’ten rivayetle:
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “**Allah, yazıcı meleklere vahyeder: İkindi’den sonra oruçlu kimsenin üzerine günah yazmayın.**”

إِنَّ اللَّهَ يُوحِي إِلَى الحِفْظَةِ: لا تَكْتُبُوا عَلَى الصَّائِمِ بَعْدَ العَصْرِ سَيِّئَةً

Dârakutnî bu hadis hakkında şöyle demiştir: “Bu bâtıldır.” Hadisin senedinde İbrâhîm b. Abdillah b. Muhammed b. Eyyûb el-Muharramî Kavârîrî isminde ravi vardır. Dârakutnî: “Güvenilir değildir. Güvenilir ravilerden batıl hadisler rivayet etmiştir.” demiştir.[60]İbn Cevzi “el-Mevdua” [61] kitabında bu hadise – sahih değildir, hükmünü vermiştir.

48) Ebû Hüreyre’den, merfû olarak (Peygamber’e nispet ederek) rivayet olundu: "**Kim kendisi için ateşten korkarsa, sahilde kırk gün ribât (nöbet) tutsun.**"

مَن خافَ على نفسه النارَ فليُرابِطْ على الساحل أربعينَ يومًا

İbn Cevzi “el-Mevdua” kitabında hadisin sahih olmadığını vurguladı. Kadı Şevkani ise hadisin isnadında kezzab bir ravinin olduğunu belirtti.[62]

49) Enes’ten merfû olarak şöyle rivayet olunmuştur: "**Sarığın üzerinde kılınan bir namaz, Allah katında bir gazve (savaş) sevabına denktir.**"

صلاةٌ على كُورِ العمامةِ تُعْدِلُ ثوابَها عِندَ الله غزوةً في سبيلِ الله

50) İbn Ömer’den merfû olarak: "**Misafirlik (yani misafiri hoş karşılamak), çöl halkı (bedevîler) üzerine vaciptir; şehir halkı üzerine değildir.**"

الضيافةُ على أهلِ البَرِّ، وليست على أهلِ المَدَرِ.

---

[58] “Mizan” 1/161.
[59] Hafız ibnül Kattan el-Fasi “Beyanül vehm vel iyhamul vakiyn fi kitabul ahkam” 4/640/№2197, Darul Tayyiba.
[60] “Mizan” 1/162.
[61] 2/556-557/№1126-1127. Edvau Selef.
[62] Kadı Şevkani “Fevaid el-Mecmua”, thk Abdurrahman b. Yahya el-Mualimi, sayfa 208, Kitabül Cihad. DKİ.

48, 49 ve 50 hadislerin isnadlarında İbrahim b. Abdullah b. Hemmam es-Senani isminde ravi vardır. Darakutni onun kezzab olduğunu söylemiştir. Hafız el-Makdisi de raviye kezzab hükmünü vermiştir.[63] İbn Hibban: "(Ravi) Abdurrezzâk'tan rivayet ettiği çok sayıdaki uydurma rivayet nedeniyle, bu rivayetlerle delil getirilmesi caiz değildir."[64]
Her üç hadise de İmam Zehebi uydurma hükmünü vermiştir.[65]

Sarık – emmame ile namazın fazileti hakkında bir kaç hadis rivayet olunmuştur.
"Sarıkla kılınan bir namaz, sarıksız kılınan yirmi beş namaza denktir. Sarıkla kılınan bir cuma namazı, sarıksız kılınan yetmiş cuma namazına denktir. Melekler, sarık takmış olarak cuma namazı kılanlara şahid olurlar, ve güneş batıncaya kadar sarık takanlara dua ederler." Bu, İbn Ömer'den (nakledilen) bir hadistir. Hâfız İbn Hacer, "**Lisânu'l-Mîzân**" adlı eserinde şöyle demiştir: "**Bu hadis münkerdir (reddedilir). Bilakis, uydurmadır. Senedinde kim olduğunu bilmediğim kişiler var, ve arızanın kimden kaynaklandığını da bilmiyorum.**"[66]

"Sarıkla kılınan namaz, on bin sevap (hasene) değerindedir." Bu, Enes (b. Mâlik)'ten nakledilen bir rivayettir. Senedinde **Ebân b. Ebî 'Ayyâş** vardır.[67] 6 rakamlı hadiste bu ravi hakkında bilgi vermiştim.

51) Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "**Bulaşma (yoktur), uğursuz baykuş (inancı) yoktur, yıldızlarla ilgili uğur veya uğursuzluk yoktur, Safer ayında uğursuzluk (ya karın kurdu) yoktur.**"[68]

لاَ عَدْوَى وَلاَ هَامَةَ وَلاَ نَوْءَ وَلاَ صَفَرَ

Hadisin imam Müslim "Sahih" (№2220) kitabında rivayet etti. Şeyh Ahmed Davutoğlu - rahimahullah – bu hadislerin şerhinde şöyledi: ""Hastalık bulaşması yoktur." hadisinden murad Cahiliye devrinden kalma itikadı yıkmaktır. O devirde Araplar hastalığın Allah'ın fiili ile değil de tabiatı icabı bulaştığına inanırlardı. İşte, hastalık bulaşması yoktur, cümlesiyle bunlara cevap verilmiş, her şeyde olduğu gibi hastalığın bulaşmasında da Allah'ın fiili nazar-ı itibara alınacağına; o yaratmazsa mahlûkatın kendi kendine hiçbir şey yapamayacağına tembih edilmiştir. Kadı lyâz'ın beyanına göre ulema bu cümleden murad, onun söylenmesini veya itikad edilmesini yasaklamaktır.

---

[63] Allame Hafiz Ebül Fadl Muhammed b. Tahir b. Ahmed el-Makdisi "Kitab Tezkiratul Mevdua" sayfa 86.
[64] "el-Mecruhin minel Muhadisin" 1/118, thk Muhammed İbrahim Zeyd.
[65] "Mizan" 1/162-163.
[66] İbnül Arrak el-Kinani "Tanzih eş-Şeriatil Merfua an ahadis el-Mevdua" sayfa 124, hadis rakam 139.
[67] "Tanzih eş-Şeriatil Merfua an ahadis el-Mevdua" sayfa 124, hadis rakam 141.
[68] "Mizan" 1/164.

Bazıları cümlenin haber manasında olduğunu söylemişlerdir yani hastalık tabiatı icabı kendiliğinden geçmez, demektir”[69]

(صَفَرَ) iki suretle tevil edilmiştir. Birinci tevile göre bundan murad Muharrem ayının hürmetini Safere te’hir etmektir. Cahiliye devrinde Araplar bunu yaparlar ve buna nesî ismini verirlerdi. Mâlik ile Ebû Ubeyde’nin kavli budur. İkinci tevile göre “Safer” karında yaşayan birtakım kurtlardır. Cahiliye devri itikatlarından biri de budur. Araplar karın boşluğunda bir hayvanın yaşadığına, insan acıktığı zaman o hayvanın heyecanlanıp, çok defa sahibini öldürdüğüne inanırlardı hatta bunu uysuz hastalığından daha bulaşıcı sayarlardı. Nevevî’nin beyanına göre bu kelimenin sahih tefsiri budur, Mutarrif, İbn Vehb, İbn Habîb, Ebû Übeyd ve pek çok âlimin kavli de budur. Mamafih Nevevî burada her iki tarafın kastedilmiş olabileceğini söylemekte ve her iki saferin de batıl ve asılsız olduğunu bildirmektedir.

(هَامَةَ) dahi iki suretle tevil edilmiştir. Birinci tevile göre bundan murad gece kuşlarından baykuştur. Puhu kuşu olduğunu söyleyenler de vardır. Eski Araplarca bir evin üzerine baykuş konarsa bu ev sahibinin veyahut o aileden birinin yakında öleceğini haber vermek demekti. İmam Mâlik’in tefsiri budur. İkinci tevile göre Cahiliye devri Arapları ölen bir kimsenin kemiklerinin veya ruhunun uçan baykuşa inkılap ettiğine inanırlardı. Ekser ulemanın tefsiri budur. Nevevî bu iki tefsiri dahi vârid görmekte ve ikisinin de batıl olduğunu bilmektedir. Resûlullah sallalahu aleyhi ve sellem bu gibi şeylerin batıl olduğunu bildirmiştir.

(نَوْءَ) yıldız batmasıdır. Araplar yağmurun yağmasını herhangi bir yıldızın batmasına veya doğmasına bağlarlar. “Filân yıldızın batması Bize yağmur getirdi.” derlerdi.

52) Ebu Hureyre`den rivayetle, Resulullah - sallalahu aleyhi ve sellem – şöyle buyurdu: “"Cebrâil beni Sidretü’l-Müntehâ’da nur içinde sarıp sarmaladı ve dedi ki: 'Sen Allah’a, qāb’dan (bir mesafe ölçüsü) yay’a (qaws) kadar olan uzaklıktan daha yakınsın.' Sonra bana bir melek geldi ve dedi ki: 'Şüphesiz Rahmân (olan Allah) kendi zatını tesbih etmektedir…'"

غمّني جبريل عند سدرة المنتهى في النور، قال: أنت من الله أدنى من القاب، إلى القوس، وأتاني الملك فقال: إنّ "الرحمن يسبّح نفسه..."

Hadisin senedinde İbrahim b. Abdullah (ya İbrahim b. İsa el-Kintari) [70] isminde ravi yer alıyor ve o mechuldür. Haberin kendisi ise batıldır.[71] İbrahim b. İsa el-Kintari yoluya rivayet olunmuştur. Kendisi mechul, haber ise batıldır.

[69] Ahmed Davutoğlu “Sahih Müslim tercüme ver şerhi” 5/4307 ve devamı
[70] “Mizan” 1/175.

53) "Sırat (köprüsü) kurulduğunda, Ali'nin velâyetine dair beraatı (belgesi) olmayan hiç kimse onu geçemez."

إذا نُصِبَ الصراط لم يَجُزْ أحدٌ إلاّ مَن كانت معه براءةٌ بولايةِ عليٍّ

Hadis uydurmadır, senedinde İbrahim b. Abdullah es-Saadı isminde ravi var. İbn Cevzi onun "Metruk el-hadis" olduğunu söyledi.[72]

54) Peygamber ﷺ, amcası Ebû Tâlib'in cenazesinin önünden geçti ve şöyle dedi: "Sen (bana) bir akrabalık bağı kurdun; Allah seni hayırla mükâfatlandırsın ey amca."

وصلتَك رحمٌ، وجُزيتَ خيرًا يا عم

İmam Zehebi ve ibn Hacer el-Askalani[73] habere münker hükmünü verdiler. Senedinde Ibrahim b. Abdurrahman el-Hevarezmi isminde ravi vardır. İbn Adi`nin de söylediği gibi, onun hadisleri doğru degildir.[74]

55) "Bu ilmi her nesilden adalet sahibi kimseler taşıyacaktır"

يَحْمِلُ هَذَا الْعِلْمَ مِنْ كُلِّ خَلَفٍ عُدُولُهُ

Hadis çeşitli sahabilerden rivayet edilmiştir[75]: Ebû Hüreyre, Ebû Ümâme, İbn Mes'ûd, İbn Abbâs, Muaz b. Cebel, Ali b. Ebî Tâlib, Enes b. Mâlik ve diğerlerinden. Bazı rivayetlerde mürsel olarak da gelmiştir.
Ebu Hureyreden birinci isnat: Hadisi, Taberânî *Musnedu'ş-Şâmiyyîn*'de, Hatîb el-Bağdâdî *el-Câmiʿ li-Akhlâḳi'r-Râwî*'de, İbn Adî *el-Kâmil*'de, İbn Asâkir *Târîḫu Dımaşk*'ta rivayet etmiştir.
Hadisin lafzı: "**Bu ilmi her nesilden adalet sahibi kimseler taşıyacaktır; bu kimseler aşırıların tahrifini, bâtıl ehlinin uydurmalarını ve cahillerin yanlış yorumlarını ondan uzaklaştırırlar**."
İbn Adî şöyle demiştir: "Bu hadisi sadece Mesleme b. Ali rivayet etmiştir" ve bu isnad çok zayıftır. Hadisteki ravilerden: Abdurrahman b. Yezid es-Sülemî: Zayıf. Mesleme b. Ali: Metrûk (terk edilmiş).
Ebu Hureyre'den ikinci isnat:İbn Adî, "el-Kâmil"de (1/248) şöyle rivayet etmiştir: Bize Dâvud b. Süleyman el-Ghassânî el-Medenî, bize Mervân el-Fazârî,

---

[71] "Mizan" 1/165.
[72] "Mizan" 1/165.
[73] "Lisanul Mizan" 1/137. DKİ.
[74] "Mizan" 1/166.
[75] Bu hadisin analizi şu kitaptan iktibas olundu – Veliuddin Ebül Fadl Muhammed Ali Selim eş-Şebşiri el-Misri eş-Şafi "Cevahirül Bahiyye fi şerhül Erbain en-Neveviye" sayfa 181 ve ardı, muhakik Adil Ahmed Abdulmevcüdin dipnotu. DKİ.

Yezîd b. Kaysân'dan, o da Ebû Hâzim'den, o da Ebû Hureyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Bu ilmi her kuşakta adalet sahibi kişiler taşıyacaklardır. Onlar, tahrif edenlerin tahrifini, bâtıl ehlinin iftiralarını ve câhillerin te'villerini ondan uzaklaştırırlar."

İbn Adî dedi ki: "Bu hadisi Mervân el-Fazârîden sadece bu yoluyla biliyoruz." Ve bunun, Ebû Hureyre – Abdullah b. Amr yoluyla üçüncü bir tariki vardır. Bunu el-Bezzâr ve Ukaylî "ed-Duafâ"da rivayet etmişlerdir. Ayrıca İbn Abdilber "et-Temhîd"de (1/59) şu yolla zikretmiştir: Hâlid b. Amr – Leys b. Sad – Yezid b. Ebu Habib – Ebi Kabil – Ebu Hüreyre - ve Abdullah b. Amr'dan (rivayet etmiştir), merfû' olarak.

el-Bezzâr dedi ki: "Hâlid b. Amr münker el-hadistir. Bazı hadisler rivayet etmiştir ki, onlara tâbi olunmaz; bu da onlardandır."

Heysemî, "Mecma"da (1/140) dedi ki: "Onu el-Bezzâr rivayet etti. Hadiste Amr b. Hâlid el-Kureyşî vardır; onun yalan söylediğini Yahyâ b. Maîn ve Ahmed b. Hanbel söylemiş, hadis uydurmakla ittiham olunmuştur"

Hâlid b. Amr şüpheye düşüp, (bazen) şöyle demiştir: "İbn Ömer'den (rivayet edildi)."

İbn Adî bunu "el-Kâmil"de (1/248 ve 3/457), Heravî "Zemmü'l-Kelâm"da (694), Temam er-Razzî "Fevâid" (no: 80), Silefî "Mu'cemü's-Sefer"de (s. 463) zikretmişlerdir.

İbn Adî dedi ki: "Bu hadisi Leysten bu sened ile Hâlid b. Amr`dan başkasının rivayet etdiğini bilmiyorum". Ve yine dedi ki: "Bu hadislerin tamamı —ki bunları Hâlid, Leys'ten, o da Yezîd b. Ebî Habîb'ten rivayet etmiştir— bâtıldır. Bana göre Hâlid b. Amr bu hadisleri Leys'e isnad ederek uydurmuştur."

Ebû Ümâme hadisi:

Onu Ukaylî "ed-Duafâ"da, İbn Adî "el-Kâmil"de şu yoldan rivayet etti: Muhammed b. Abdülazîz er-Ramlî dedi ki: Bize Bekiyye rivayet etti, o da Rızk Ebû Abdullah el-İlhânî'den, o da el-Kâsım Ebû Abdurrahman'dan, o da Ebû Ümâme'den; dedi ki: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "**Bu ilmi her kuşakta adalet sahibi kişiler taşır. Onlar, aşırıların tahriflerini, bâtıl ehlinin uydurmalarını ve cahillerin yorumlarını ondan uzaklaştırırlar**."

İsnadı zayıftır: Bekiyye b. Velîd tedlîs-i tesviyyede bulunur ve işitmeye açıkça zikretmiyor.

Bunu Tahâvî "Muşkilü'l-Âsâr"da aynı yolla, ancak Ebû'd-Derdâ'nın müsnedinden rivayet etmiştir ki bu da hadiste bir karışıklık olduğunu gösterir. Belki de bu Bekiyye'dendir.

İbn Mes'ûd hadisi:

Onu Hatîb "Şerefü Ashâbi'l-Hadîs" adlı eserinde (s. 28) şu yolla rivayet etmiştir: Ahmed b. Meymûn b. Yahyâ b. Zeker, dedi ki: Bize Muhammed b. Meymûn b. Kâmil el-Hamrâvî rivayet etti, dedi ki: Bize Ebû Sâlih rivayet etti, dedi ki: Bize

Leys b. Sa'd, Yahyâ b. Sa'îd'den, o da Sa'îd b. el-Müseyyeb'den, o da Abdullah b. Mes'ûd'dan rivayet etti, dedi ki: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:"**Bu ilmi her kuşakta adalet sahibi kişiler miras alır.**"

Senedi zayıftır; Ahmed b. Meymûn Yahyâ hakkında Dârakutnî, "el-Mu'telif"te (2/1105) şöyle demiştir: "Bu Ahmed hadis konusunda güvenilir değildir."
Ve Muhammed b. Meymûn b. Kâmil'i de Dârakutnî zayıf saymıştır.

Abdullah b. Abbâs hadisi:
Onu Heravî "Zemmü'l-Kelâm"da (691) şu yolla rivayet etmiştir: Mâlik b. Süleymân, dedi ki: Bana Vehb b. Vehb yazdı, dedi ki: Bize Abdülmelik b. Abdülazîz, Atâ İbn Ebî Rebâh'tan, o da Abdullah b. Abbâs'tan rivayet etti ki, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "**Bu ilmi her kuşakta adalet sahibi kişiler taşır. Onlar, aşırıların tahriflerini, bâtıl ehlinin uydurmalarını ve cahillerin yorumlarını ondan uzaklaştırırlar**." Ve senedi uydurmadır (mevzû'dur); Vehb b. Vehb hadis uydururdu.

Câbir b. Semura hadisi:
Onu Heravî "Zemmü'l-Kelâm"da (693), onun yoluyla İbnü'l-Cevzî "el-Mevdûʿât Mukaddimesi"nde (1/31) şu yoldan rivayet etti: Abdülmelik b. Abdirrabih et-Tâî, dedi ki: Bize Simâk b. Harb, babasından, o da Câbir b. Semura'dan rivayet etti ve Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "**Bu ilmi her kuşakta adalet sahibi kişiler taşır. Onlar, aşırıların tahriflerini, bâtıl ehlinin uydurmalarını ve cahillerin yorumlarını ondan uzaklaştırırlar**."
Bu hadisin isnadı çok zayıftır.
Saîd b. Semâk hakkında Ebû Hâtim şöyle demiştir: "Hadisi terk edilmiştir."
Abdülmelik b. Abdirrabih hakkında Zehebî "el-Mîzân"da şöyle der: "Hadisi munkerdir, Velîd b. Müslim'den uydurma (mevzu) bir haber rivayet etmiştir.

Muâz b. Cebel hadisi:
Onu Hatîb "Şerefü Ashâbi'l-Hadîs"te (s. 11) şu yolla rivayet etti: Ebü'l-Hasen el-Ehvâzî, dedi ki: Bize Hasan b. Abdullah b. Saîd el-Askerî rivayet etti, dedi ki: Bize Abdân rivayet etti, dedi ki: Bize Zeyd b. el-Harîş rivayet etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Hirrâş, el-Avvâm'dan, o da Şehr b. Hevşeb'den, o da Muâz b. Cebel'den, o da Nebî ﷺ'den rivayet etti: "**Bu ilmi her kuşakta adalet sahibi kişiler taşır. Onlar, aşırıların tahriflerini, bâtıl ehlinin uydurmalarını ve cahillerin yorumlarını ondan uzaklaştırırlar.**"

Bu hadisin isnadı zayıftır. Abdullah b. Hirrâş ve Şehr b. Hûşeb'in ikisi de zayıftır. Şehr b. Hevşeb zayıftır, ve Muazdan hadis duymamıştır.

56) "Kim 'Lâ ilâhe illallah' derse, Allah o sözün her bir kelimesi için gagası altından, tüyü mercandan olan bir kuş yaratır…."

«من قال لا إله إلا الله خلق الله من كلّ كلمةٍ مَنقاراً، من ذهبٍ وريشه مرجان»

Rivayet uydurmadır. Hadisin senedinde İbrâhîm b. Abdi'l-Vâhid el-Bekrî isminde bir ravi vardır. İmam Zehebi söyledi: "Bu kimdir, bilmiyorum. Uydurma bir kıssa getirdi; korkarım ki bu, onun uydurmasıdır."
Bu yalancı, bu rivayeti İmam Ahmed ve Yahya ibn Maîn'e isnat ederek anlatıyordu. Ahmed b. Hanbel ve Yahyâ b. Ma'în, Rassâfe Mescidi'nde namaz kıldılar. Bir kıssacı kalktı ve şöyle dedi: Bize Ahmed b. Hanbel ile Yahyâ b. Ma'în rivayet ettiler, dediler ki: Bize Abdurrezzâk, Ma'mer'den, o da Katâde'den, o da Enes'ten rivayet etti, ve akabinde bu hadisi aktardı. Bunun üzerine Ahmed, Yahyâ'ya baktı; Yahyâ da ona baktı. (Yahyâ) dedi ki: "Sen mi bu hadisi ona rivayet ettin?" (Ahmed) dedi ki: "Hayır, vallahi." Adam işini bitirince, Yahyâ ona dedi ki: "Gel buraya! Bunu sana kim rivayet etti? Ben İbn Maîn'im, bu da Ahmed. Eğer illa ki birine yalan isnad edilecekse, başkasına yap!" Adam dedi ki: "Sen Yahyâ b. Maîn misin?" İmam dedi ki: "Evet." Yalancı dedi ki: "Senin ahmak olduğunu hep duyardım, ama bunu şimdiye dek anlamamışım! Sanki dünyada sizden hariç Yahyâ b. Maîn ve Ahmed b. Hanbel isminde kimse yokmuş gibi! Ben Ahmed b. Hanbel adını taşıyan on yedi kişiden hadis yazdım — bu hariç."
Bunun üzerine Ahmed b. Hanbel kolunu yüzüne kapattı ve dedi ki: "Bırak da gitsin." Adam da ikisine alay eder gibi davranarak kalkıp gitti.[76]

57) El-Hakim - İbn Ebi Leyladan - "Sıffîn'de Bedir ehli olan yetmiş kişi hazır bulundu."

Rivayetin senedinde İbrahim b. Osman, Ebu Şeybe el-Abbasi el-Kufi isminde ravi vardır. Yahya b. Main – Doğru konuşan degildir, Ahmed – Zayıf, Buhari – Ondan sükut etdiler, Nesai ve el-Ezdi[77]– Metrük el-hadis hükmünü verdiler. Rivayet hakkında Şübe b. el-Haccac: "Yalan! Vallahi el-Hakim'e sorduk, araştırdık; Bedir ehli içinde Sıffîn'e katıldığını tespit ettiğimiz tek kişi Huzeyme'ydi." Ben (Zehebi) dedim ki: "Sübhanallah! Ali katılmadı mı? Ammâr katılmadı mı?!"[78]

Ayni ravi bu hadisin isnadinda da yer alıyor: Ebû Şeybe rivayet etti: el-Hakem – Miksem – İbn Abbâs yoluyla: "**Resûlullah ﷺ Ramazan ayında cemaat olmaksızın yirmi rekât ve vitir namazı kılardı**."

Beyhakî dedi ki: Bu rivayeti sadece Ebû Şeybe İbrâhîm b. Osmân el-Absî el-Kûfî rivayet etmiştir ve o zayıftır.[79]Ibn Abdilberr el-Maliki de hadise zayıf hükmünü verdi.[80]
Bu ravinin başka bir hadisi, Adam b. Aliden – İbn Ömerden: "**Hiçbir ümmet Âzâr ayın[81] dışında helâk edilmemiştir. Kıyamet de ancak Âzâr ayında kopacaktır**." Zehebi: "Sahih değildir" demiştir.[82]

---

[76] "Mizan" 1/169.
[77] Ebül Hasan Ali b. Muhammed b. Arrak el-Kinani "Tenzihu şeriatil merfua anil ahadisi şaniyatil merfua" 2/55, DKİ.
[78] "Mizan" 1/170.
[79] "Sünen el-Kubra" 2/698/№4615. Thk Muhammed Abdulkadir Ata, DKİ.
[80] Muhammed b. Abdulbaki b. Yusuf el-Zurkani "Şerhil Zurkani ala Muvattal İmam Malik" 1/292, Dar el-Fikr.

"**Kim beni azar ayın çıkması ile müjdelese, onu cennetle müjdeleyeceğim**" hadisi hakkında imam Ahmed`e sorduklarında aslı olmadığını söylemiştir.[83]

58) İbrâhim b. Atıyye bildirdi, bize Yûnus b. Khabbâb rivayet etti, bize Muhâcir (İbn Ömer'in mevlası) rivayet etti, o da İbn Ömer'den, o da Peygamber ﷺ'den Allah Teâlâ'nın şu ayeti hakkında rivayet etti:
"Kim Allah'a güzel bir borç verirse, Allah onu kat kat fazlasıyla öder" [el-Bakara: 245]
– (Peygamber) buyurdu: **"Bir milyon kat fazlası"**

Hadisin senedinde İbrahim b. Atiyye es-Sekafi zayıftır. Buhârî dedi ki: "Münker rivayetleri vardır."
Nesâî dedi ki: "Terkedilmiş (ravidir). "Ahmed (b. Hanbel) dedi ki: "Hadisi yazılmaz." Yahyâ (b. Maîn) dedi ki: "Bir şey etmez."[84](leyse bi şeyin)

59) Enes'ten rivayet olundu ki: **"İbn Hatal, Resûlullah ﷺ'e şiirle hicivde bulunuyordu."**
Hadisin senedinde İbrahim b. Ali el-Gazzi (ya da el-Mutazilli) isminde ravi vardır. Dârakutnî onu zayıf saymıştır.[85]

Abdüluzza b. Hatal. (Mekkenin fethinde) Kâbe'nin örtüsüne sarılmış halde bulundu. Sahabeden biri Peygamberimiz'e (sallalahu aleyhi sellem) gelip bu durumu haber verdiğinde Peygamberimiz (sallalahu aleyhi ve sellem): "Onu öldür." deyince o da onu öldürdü.[86]

İbn Hibban şöyle buyurmuştur: "Abdullah[/ Abdüluzza] b. Hatal ise [ölüm cezasından kurtulmak için] Kabe'ye sığınıp Kabe'nin örtüsüne asıldı. Resulullah: "Öldürün onu!" dedi. [Müslümanlardan] Sa'id b. el-Haris el-Mahzumi ve Ebu Berze [adıyla tanınan Nadle b. Ubeyd b. el-Haris el-Eslemi] perdenin altından onu çıkarıp öldürdüler. Her ikisi beraber kanını dökmüş oldular."[87]

60) İbn Ömer'den – merfûʿ olarak – şöyle rivayet olundu: "İnsanlar üç sınıftır. Kim Allah katındakini isterse, gökyüzü onun için gölge olur, yeryüzü ise döşeği olur; dünya işleri onu meşgul etmez, nefsini Allah'a vakfeder. Ekin ekmez, amma ekmek yer; ağaç dikmez, amma meyve yer; dünya işlerinden hiçbir şeyle ilgilenmez, Allah'a tevekkül eder..."

---

[81] İmam Taberani - rahimahullah söyledi: "Bana göre bunun anlamı — ve Allah en iyisini bilir — sabah ezanı vaktindedir; o da istiğfar ve duâ vaktidir." Bkz Ebül Hasan Ali b. Muhammed b. Arrak el-Kinani "Tenzihu şeriatil merfua anil ahadisi şaniyatil merfua" 2/55, DKİ.
[82] "Mizan" 1/170.
[83] "Mizan" 1/170.
[84] "Mizan" 1/171.

[85] "Mizan" 1/173.
[86] Safiyyurrahman el-Mubarekfuri "Peygamberimizin hayatı" sayfa 415. Risale.
[87] "es-Siretun Nebeviyye ve Ahbarul Hulefa" sayfa 252.

Hadisi İbrahim b. Ömer b. Bekr es-Sekseki babasından rivayet etti. İbn Hibban dedi ki: "(İbrahim) babasından uydurma şeyler rivayet ederdi, babası da (rivayette) bir şey değildi". Darakutni – İbrahimi metruk saymıştır.[88]

61) "Allah'a en sevimli isimler, O'nun için konulmuş olanlardır; Hâris ve Himmâm. En yalancı olanları: Hâlid ve Mâlik. Allah'ın en sevmediği isimler, başkası için isimlendirenlerdir..."

Hadis münkerdir.[89] Senedinde Ebu İshak İbrahim b. el-Fadl el-Mahzumi yer alıyor. 18. hadiste bu raviden bahsetmiştim.

Müslim, Ebu Davud ve Tirmizi, İbn Ömer kanalıyla merfu olarak rivayet ettiler ki: "**Allah Teala'ya en sevimli gelen isimler, Abdullah ve Abdurrahman' dır.**"

62) "Kim beni Medîne'de ziyaret eder ve orada vefat ederse, kıyâmet günü ona şâhit veya şefaatçi olurum".

Hadisin senedinde İbrahim b.Fahd b. Hakim el-Basri isminde ravi vardır. İbnʿAdî dedi ki: "Onun bütün hadisleri münkerdir. Durumu karanlıktır. İbn Sâʿid bizlere ondan hadis rivayet ettiğinde onun zayıflığı sebebiyle dedesine nisbet ederdi."[90]

63) Ebu Hureyre'den merfu olarak: "Cuma'ya çıkmadan önce tırnaklarını keser, bıyığını kısaltırdı."

Hadisin senedinde İbrahim b. Kudame el-Cumahi Medeni isminde ravi vardır. Durumu mechuldür. Rivayet münkerdir. [91] Bezzâr dedi ki: İbrâhîm b. Kudâme'ye bu konuda mutâbaat eden (başka bir râvî) yoktur. O, bir hadiste yalnız başına kaldığında hüccet sayılmaz; çünkü bilinen değildir.[92]

64) Ahmed b. Îsâ el-Haşşâb –dedi ki: Bize İbrâhîm b. Mâlik rivayet etti, bize Hammâd b. Zeyd, Eyyûb'dan, Hasan'dan, Ebû Hüreyre'den merfûʿ olarak rivayet etti: "**Bu, Cebrâil'dir; bana Allah'tan haber getiriyor: Ebû Bekir ve Ömer'i ancak mümin ve takvâ sahibi bir kimse sever, onları ancak münafık ve bedbaht bir kimse nefret eder**."

İbn Cevzi "el-İlel el-Mutenahiye" kitabında şöyle buyurmuştur: "Bu hadis sahih değildir."[93]
Hadisin senedinde bir kaç tane sorun vardır. İlki kopukluk, Hasan el-Basri Ebu Hureyre `den hadis duymamıştır. İkincisi Ahmed b. Îsâ el-Haşşâb, güvenilir

---

[88] "Mizan" 1/174; Kadı Şevkani "Fevaid el-Mecmua" №65.
[89] "Mizan" 1/176.
[90] "Mizan" 1/177.
[91] "Mizan" 1/177.
[92] Ibn Receb el-Hanbeli "Şerhül Sahih el-Buhari" 5/24, thk Ahmed Fethi Abdurrahman, DKİ.
[93] İbn Cevzi el-Hanbeli "el-İlel el-Mutanahiye fi Ahadis el-Vahiye" 1/200/№314, şöyle bir ziyade ile "Cennet, Selmân el-Fârisî'ye, Selmân'ın cennete olan iştiyakından daha çok iştiyak duyar." DKİ

değildir.[94] Üçüncüsü ise - senedinde Ibrahim b. Malik el-Ensari el-Basri var ki, İbn ʿAdî onun hakkında " Hadisleri uydurmadır".[95] demiştir.

65) "Rehin, sağılan ve üzerine binilen (bir mal)dır."

الرَّهْنُ مَحْلُوبٌ وَمَرْكُوبٌ

Rehin - Sözlükte "bir şeyi herhangi bir sebeple alıkoyma" anlamına gelen rehin, şer'î ıstılahta "bir şeyi tahsil edilmesi mümkün olan bir hakla alıkoymaktır" Rehin, icap ve kabulle gerçekleşir. Rehin alan kişinin rehini kabzedişiyle tamamlanır. Rehin alan kişi rehini toplu olarak veya boşaltılmış olarak ve arınmış bir şekilde teslim aldığında rehin akdi tamamlanış olur.[96]

Hadisi Beyhaki "Sünen el-Kubra"da[97], Ebu Nuaym el-İsfahani "Sünnen"de[98]rivayet ettiler.
Beyhakinin senedinde İbrahim b. Muceşir el-Bağdadi isminde ravi vardır. Sened bakımından münker hadisler rivayet ederdi.[99] Ebu Nuaymın senedinde Amir b. Medarik ve Muammer b. Sahl raviler vardır. Onların cerhini ya tadilini bulamadım. İbn Hibban her ikisini "Sikat" kitabında zikretti. İbn Hibbanın mechul ravilerin tashihi herkese malumdur.

Mezhebimizde rehin olunan hayvanlardan nemalar rehin verene aittirler. "Soru: Bazan rehin malında -hayvanın süt ve yün vermesi, câriyenin doğurması, ağacın ve hurma ağacının meyve vermesi gibi- nema (üreme, çoğalma) gerçekleşebilir. Bu nemâların mülkiyeti kime aittir? Cevap: Nemaların hepsi rehin verene aittir fakat hemen alamaz. Aksine kendisinden üredikleri rehin malıyla birlikte rehin alanın yanında rehin olarak kalırlar."[100] "Mürtehin, merhundan kullanmak, binmek, içinde oturmak, giymek, bir kitap olması halinde onu okumak suretiyle ancak rahinin izni ile istifade edebilir. Çünkü mürtehin faydalanma hakkına değil, onu alıkoyma (habs) hakkına sahiptir. Ondan faydalanacak olur ve kullanma sırasında telef olursa, kıymetinin tümünü tazmin eder. Çünkü o bu durumda bir gasıp demektir."[101]

66) "Sünnet erkekler için bir sünnettir, kadınlar için ise bir şereftir."

Allame Şemsulhak Azimabadi bu hadisinin tahricinde şöyle buyurdu: "Bunu Ahmed ve Beyhakî, senedinde Haccâc b. Arta bulunan bir isnadla rivayet etmişlerdir; ancak Haccâc ile delil getirilmez.
Taberânî, "Musnedu'ş-Şâmiyyîn" adlı eserinde onu Saîd b. Beşîr – Katâde – Câbir b. Zeyd – İbn Abbâs zinciriyle rivayet etmiştir. Saîd b. Beşîr hakkında ihtilaf vardır. Ebû Şeyh ve Beyhakî, onu başka bir yolla da İbn Abbâs'tan rivayet etmişlerdir. Beyhakî ayrıca onu Ebû Eyyûb'dan da rivayet etmiştir.

---

[94] "Mizan" 1/178.
[95] "Mizan" 1/178.
[96] Muhammed Aşık İlahi el-Berni "et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri" sayfa 242, Semerkand.
[97] 6/64/№11207
[98] 1/347/№1853, Mektebetül Rüşd.
[99] "Mizan" 1/179.
[100] "et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri" sayfa 247.
[101] Vehbe Zuhayli "İslam Fıkhı Ansiklopedisi" 6/371, Risale.

Hâfız'ın, el-Fethu'l-Bârî'deki sözleri buraya kadar özetle aktarılmıştır." Hâfız İbn Hacer, **"Telhîsu'l-Habîr"** adlı eserinde şöyle dedi: "Sünnet erkekler için sünnet, kadınlar için şereftir" hadisini, Ahmed ve Beyhakî, Haccâc b. Arta'nin Ebü'l-Melîh'ten, onun da Usâme'den, onun da babasından yaptığı rivayetle nakletmiştir. Ancak Haccâc mudellistir ve bu hadiste ihtilafa düşmüştür; bazen bu şekilde, bazen de Ebü'l-Melîh'in babasından sonra Şeddâd b. Evs'i ekleyerek rivayet etmiştir. İbn Abdilber de "et-Temhîd"de şöyle dedi: **Bu hadis, Haccâc b. Arta etrafında dönmektedir ve onunla delil getirilmez."**[102]Ibn Ebi Şeybe bunu "el-Musannef"[103] kitabında Abbad b. el-Avvam – Haccac – bir kişi – Ebül Melih – Şeddad b. Evs'ten rivayet etti. Senedinde mechul ravi vardır.

67) "Kabe'nin yeri gizli tutulduğu için Hûd ile Salih peygamber oraya haccedemediler. Daha sonra ise Yüce Allah onu İbrahim için hazırladı."[104]

دُثِرَ مكانُ البيت، فلم يُحَجَّ حُجَّاجُ هُودٍ ولا صالِحٍ، حتى بَوَّأَ اللَّهُ تَعَالَى لإِبْرَاهِيمَ

Suyuti hadisi kendi "Durr el-Mensur"[105] kitabında rivayet etti, ve senedin zayıf olduğunu qeyd etdi.

68) "Sizden biriniz, kendinde kardeşine bir nasihat bulursa, bunu ona söylesin."

إِذَا وَجَدَ أَحَدُكُمْ لأَخِيهِ نُصْحًا فِي نَفْسِهِ فَلْيَذْكُرْهُ لَهُ

67. ve 68. hadislerin senedlerinde İbrahim b. Muhammed b. Abdulaziz ez-Zuhri el-Medeni vardır. İbn ʿAdî dedi ki: "Hadislerinin çoğu münkerdir." Buhârî dedi ki: "Onun hakkında sustular".[106]

69) Ebu Hureyre – peygamber (sallalahu aleyhi ve sellem)den: "Kim hasta olarak ölürse, şehid olarak ölür".

70) Ebu Hureyreden merfu olarak: "İlk sünnet olan Hz İbrahimdi".

71) Vasile b. Eskadan: "Resûlullah ﷺ ile saf arkasında namaz kıldım. Namazdan sonra (Peygamber) şöyle buyurdu: **"Namazını yeniden kıl."**

69,70 ve 71. hadislerin senedlerinde İbrahim b. Ebu Yahya isminde ravi vardır. Bu Ebu İshak İbrahim b. Muhammed b. Ebu Yahya el-Eslemi el-Medenidir. Zayıf alimlerden biri olan İbrâhîm b. Ar'are dedi ki: Yahyâ b. Saîd'in şöyle dediğini işittim: "Mâlik'e onu sordum — hadis konusunda güvenilir miydi?" (Mâlik) dedi ki: **"Ne hadiste güvenilirdi, ne de dinde."**
Yahyâ b. Ma'în dedi ki: Kattân'ın şöyle dediğini işittim: **"İbrâhîm b. Ebu Yahyâ yalancıdır." Ebû Tâlib,** Ahmed b. Hanbel'den şöyle rivayet etti: "Onun hadisleri terk edilmiştir. Kaderîdir, Mu'tezilîdir; aslı olmayan hadisler rivayet ederdi."

---

[102] "Avnul Mabud şerhil Sünen Ebi Davud" 13/291, DKİ.
[103] İbn Ebi Şeybe "el-Musannef" 8/583/№26877. Mektebetul Rüşd.
[104] Cidden zayıftır. Bkz "Daif Cami as-Sağır" №2958.
[105] 10/454-455, Oçak yayınları.
[106] "Mizan" 1/181.

Buhârî dedi ki: “Onu İbnü’l-Mubârek ve insanlar terk etti.”
Buhârî ayrıca dedi ki: “Kader inancını benimserdi, Cehmî idi.”
Abdullah b. Ahmed, babasından şöyle rivayet etti: “Kaderîdir, Cehmîdir; onda her türlü sapkınlık vardır. İnsanlara onun hadislerini terk etmelerini söyle.”
Abbâs, Yahyâ b. Ma‘în’den şöyle rivayet etti:
“Yalancı bir râfizîdir.”
(Muhammed b. Osman b. Ebî Şeybe dedi ki: Ali’yi şöyle derken işittim: “İbrâhîm b. Ebu Yahyâ yalancıdır, kader görüşünü savunurdu; kardeşi Enes ise güvenilirdir.”)
Nesâî, Dârakutnî ve başkaları şöyle demiştir: “Terk edilmiştir.”

Tek başına safın arkasında namaz kılmak hakkında başka hadisler rivayet olunmuşdur.

İbn Abbas'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallalahu aleyhi ve sellem) bir adamın safın gerisinde tek başına namaz kıldığını görünce namazını iade etmesini emretmiştir.

Heysemi “Mecmau Zevaid” 3/203/№2541 buyurdu: “Bunu Bezzar ve el-Mu'cemu'l-kebir ve el-Mu'cemu'l-evsat'ta Taberani rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Nadr Ebu Ömer'in zayıflığı konusunda alimler fikir birliği etmişlerdir.”

Ebu Hureyre' den nakledildiğine göre Resulullah (sallalahu aleyhi ve sellem) bir adamın safların gerisinde tek başına namaz kıldığını görünce "Namazını iade et!" buyurmuştur.

Heysemi “Mecmau Zevaid” 3/203/№2542 buyurdu: “Bunu Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Muhammed b. el-Kasım zayıftır.”

Allame Ebul Feyd Ahmed el-Ğumari kendi “el-Hidaye fi Tahric Ahadis el-Bidaye”[107] kitabında şöyle buyurmuştur:

“417 - Vâbisa’dan rivayet edilen, Resûlullah ﷺ’in şu hadisi:
"**Safın arkasında tek başına duran kimsenin namazı yoktur.**" [1/149]
Dedim ki: Bu, Vâbisa’dan gelen bir hadis değildir, bilakis Ali b. Şeybân’ın hadisidir.
Onu Ahmed, İbn Mâce, Tahâvî, İbn Hazm ve Beyhakî, Abdullah b. Bedr — Abdurrahman b. Ali b. Şeybân — onun babasından şu şekilde rivayet etmişlerdir:
“Resûlullah ﷺ’a bir heyetle birlikte geldik ona beyat etdik, ve onun arkasında namaz kıldık. O, namazı bitirince safın arkasında tek başına namaz kılan bir adam gördü. Resûlullah ﷺ ona kadar yürüdü ve ona şöyle dedi:

[107] “el-Hidaye fi Tahric Ahadis el-Bidayetil Müctehid” 3/211-212, Alemul Kutub.

‘Namazını yeniden kıl, çünkü safın arkasında tek başına duran kimsenin namazı yoktur.’”

Bu hadisi İbn Huzeyme, İbn Hibbân ve İbn Hazm sahih kabul etmiş, Ahmed ise “**bu hadis hasendir**” demiştir.

Hâfız (İbn Hacer) "Fethu'l-Bârî"de dedi ki:

“Bu hadisin sıhhatinde tereddüt vardır.” — Ancak bu, dediği gibi değildir. Aksine, bu konuda tereddüt değil, onun **kesinlikle sahih** olduğu görüşü tercih edilir, inşâAllah.

İbn Hazm dedi ki:

“Abdullah b. Bedr güvenilir ve meşhur biridir. Abdurrahman b. Şeybân'ı tenkit eden hiç kimseyi bilmiyoruz; aleyhinde söylenen en fazla şey, ondan sadece Abdullah b. Bedr'in rivayet etmesidir. Bu ise cerh sayılmaz. Üstelik ondan oğlu Yezîd, Ra'le b. Abdurrahman, ve Icli, Ebu Arub ve ibn Hibban onu sika kabul etmişler. Ve (ibn Hibban) onun hadisini “Sahih” kitabında rivayet etti”

İbn Seyyid en-Nâs dedi ki: **“Onu tanınmış güvenilir râvîler rivayet etmiştir.”**

Imam Tirmizi “Sünen” eserinde şöyle buyurdu: “Hilâl b. Yisâf (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rakkâ bölgesinde iken Ziyâd b. ebî’l Ca’d elimden tuttu. Esed oğullarından Vâbisa b. Ma’bed denilen bir ihtiyarın yanına götürdü ve bu ihtiyar bana şu hadisi aktarmıştı dedi: “Bir adam saffın arkasında tek başına namaz kılmıştı. O ihtiyar dinliyordu. Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) ona namazını iade etmesini emretti.” (Ebû Dâvûd, Salat: 99; İbn Mâce, İkame: 54) Tirmîzî: Bu konuda Ali b. Şeyban ve İbn Abbâs’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Vâbisa’nın hadisi hasendir. Bazı ilim adamları safların arkasında tek olarak namaz kılmayı hoş karşılamamışlar ve “Saffın arkasında tek olarak namaz kılan namazını iade eder” demektedirler. Ahmed ve İshâk bu şekilde düşünmektedirler. Kimi ilim adamları ise: “Saffın arkasında tek başına kılan kimse namazı iade etmez” demektedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn’ul Mübarek ve Şâfii bu görüştedir. Kufelilerden bir grup Vâbisa’nın bu hadisine dayanarak: “Saffın arkasında tek başına namaz kılan namazını iade eder” demektedirler. Hammad b. ebî Süleyman, İbnü ebî Leylâ ve Vekî’ bunlardandır. Husayn’ın, Hilâl b. Yisâf’tan rivâyet ettiği bu hadisi pek çok kimse Ebûl Ahvas’ın, Ziyâd b. ebil Ca’d’den, Vâbisa b. Ma’bed’den rivâyeti gibi rivâyet etmiştir. Husayn’ın hadisinde Hilâl’in, Vâbisa’ya yetişip ondan hadis dinlediğine işaret vardır. Hadisçiler bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı: Amr b. Mürre’nin, Hilâl b. Yisâf’tan, Amr b. Râşid’den, Vâbisa b. Ma’bed’den rivâyeti daha sahihtir, demektedirler. Bir kısmı ise: Husayn’ın Hilâl b. Yisâf’tan, Ziyâd b. ebil Ca’d’den, Vâbisa b. Ma’bed’den rivâyeti daha sahihtir. Tirmîzî: Bence bu hadis Amr b. Mürre’nin hadisinden daha sahihtir. Çünkü Hilâl b. Yisâf’ın, Ziyâd b. ebî’l Ca’d’den, Vâbisa’dan rivâyetinden başka yollarla da rivâyet edilmiştir. 231- Vâbisa b. Ma’bed (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: “Bir kimse saflarının arkasında kendi başına namaz kılmıştı da Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) ona namazını iade etmesini emretti.” (Ebû Dâvûd, Salat: 99; İbn Mâce, İkame: 54)

Tirmîzî: Carud'tan işittim şöyle diyordu: Vekî' şöyle derken işittim: "Bir kimse safların arkasında tek başına namaz kılarsa namazını iade eder."[108]

Ebul Abbas Şihabuddin Ahmed b. Muhammed el-Kastallani sahih Buhariye yazdığı şerhte, şöyle buyurmuştur: "Beyhakı'nin bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), safların arkasında tek başına namaz kılan bir adam görünce: "Namaz kılan adam! Safa girseydin ya da yanında namaz kılması için saftan bir adamı yanına çekseydin ya!" buyurmuştur. Ancak Beyhaki bu hadisi zayıf bulmuştur. Bu yönde namazı iade etmesini emretmesi de müstehap olmasına yorulur. Cemaatle namazı kılmanın faziletini elde edemeyeceği için de bu şekilde safların arkasında tek başına kılması kerih görülmüştür."[109]

Cumhur fakihlerin reyleri:
"Tek başına duran kişi (namazda) tek başına bir saf olur ve namazı geçerlidir. Bu, **cumhurun (çoğunluğun) mezhebi**dir – bunu "Bidâyetü'l-Müctehid" sahibi de nakletmiştir –; bu görüşte olanlar arasında üç imam da vardır: Mâlik, Şâfiî ve Ebû Hanîfe."[110]

72) İbn Abbâs'tan: Resûlullah ﷺ'in her gece Kâbe'yi ziyaret ettiği rivayet edildi.

Imam Kastallani "İrşadu-Sari"-de der ki: "Ebu'z-Zubeyr, Hz. Ayşe'den ve İbn Abbas'tan naklederek: "Allah Resulü (sallallahu aleyhi ve sellem) (Kabe'yi) ziyareti geceye kadar tehir etti" demiştir. Ebu Hassan, İbn Abbas'tan naklederek: "Allah Resulü (sallallahu aleyhi ve sellem), Beyt'i Mina günlerinde ziyaret ederdi" demiştir." "Beyhaki'nin rivayetine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi ve sellem), Mina' da kaldığı her gecesinde Kabe'yi ziyaret ederdi. Ebu Hassan, İbn Abbas'tan naklederek Allah Resulü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem), Mina günlerinde ve kurbanın birinci gününden sonraki Teşrik günlerinde Beytü'l-Atik'i ziyaret ettiğini bildirmiştir. Taberani, Mucem el-Kebir' de ve Beyhaki bu hadisi mevsuI olarak rivayet etmişlerdir."[111]

73) Saîd b. Bişr, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber ﷺ'den rivayet etti:
"Kişi, dostunun dini üzeredir; öyleyse sizden her biri, kiminle dostluk ettiğine dikkat etsin."[112]
Şeyh Muhammad b. el-Lütfi es-Sabbağ bu hadisin tahricinde der ki: "Bu hadis **hasen** bir hadistir. Nevevî bunu *Riyâzu's-Sâlihîn* adlı eserinde (s. 174) sahih kabul etmiştir. Ebû Dâvûd, bunu *Sünen*'inde (4/359) şu lafızla rivayet etmiştir: "**Kişi dostunun dini üzeredir. Sizden biri, kiminle dostluk ettiğine dikkat**

---

[108] "Sünen" Tirmizi, bab 170.
[109] "İrşadu Sari li Şerhi Sahih el-Buhari" 3/146, Oçak yayınları.
[110] Abi Abdurrahman Adil b. Sad "el-Cemil Ahkami Salat va Sifatus Salati Nabi" sayfa 91, Kutubi Alami Li Naşr. Lübnan.
[111] "İrşadu Sari li Şerhi Sahih el-Buhari" 5/629-630.
[112] "Mizan" 1/185.

etsin." Tirmizî *Câmi"*inde (3/278) aynı lafızla rivayet etmiş ve şöyle demiştir: "**Bu hadis hasen garîbdir."**[113]

74) "En faziletli oruç, Dâvûd'un orucudur. Kim bütün yılı oruçla geçirirse, gerçekten kendisini Allah'a adamış olur."[114]

أَفْضَلُ الصِّيَامِ صِيَامُ دَاوُدَ، وَمَنْ صَامَ الدَّهْرَ كُلَّهُ فَقَدْ وَهَبَ نَفْسَهُ اللَّهَ

Sadaka ed-Dimaşki bildiriyor: Bir adam İbn Abbas'a gelerek oruçla ilgili sorular sordu. Şu karşılığı verdi: Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "**Oruçların en güzeli kardeşim Davud'un orucudur. Kendisi bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı**. "

İmam Heysemi "*Mecmau Zevaid*" (5/427/№5170) şöyle buyurdu: "Hadisi, İmam Ahmed rivayet etmiştir. Sadaka isimli kişi güvenilir olarak tanımlanmış olsa da zayıftır. İbn Abbas'a yetişememiştir."

Imam Ebu Davud "*Sünen*" eserinde Abdullah b. Amrdan rivayet etti ki, peygamber - sallalahu aleyhi ve sellem, şöyle buyurdu: "**Allah'a en sevimli oruç, Dâvûd'un orucudur. Allah'a en sevimli namaz, Dâvûd'un namazıdır. O, gecenin yarısını uyur, üçte birini ibadetle geçirir, altıda birini uyurdu. Bir gün oruç tutar, bir gün iftar ederdi**."[115]

İmam Muslim "Sahih" kitabında Abdullah b. Amr b. el-As`ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:Resûlullah'a(sallalahu aleyhi ve sellem)benim "Yaşadığım müddetçe mutlaka geceleyin namaz kılacağım ve gündüzleyin oruç tutacağım." dediğimi haber vermişler. Bunun üzerine Resûlullah sallalahu aleyhi ve sellem - Bunu sen mi söylüyorsun, diye sordu. Kendisine;- Evet, ben bunu söyledim ya Resûlullah, dedim. Resûlullah sallalahu aleyhi ve sellem - Ama senin buna gücün yetmez. Sen kimi oruç tut, kimi tutma, kâh uyu, kâh namaz kıl. Bir de her aydan üç gün oruç tut çünkü yapılan bir hasırlı amele mukabil on misli sevap verilir. Bu üç gün oruç bütün senenin orucu gibidir, buyurdu.- Ben bundan daha ziyadesine takat getirebilirim, dedim. Resûlullah sallalahu aleyhi ve sellem – Öyleyse bir gün oruç tut, bir gün tutma. Bu, Dâvud'un (aleyhissellâm) orucudur. En âdilâne oruç da budur, buyurdu.- Ben, bundan daha ziyadesine takat getirebilirim, dedim. Resûlullah sallalahu aleyhi ve sellem - (Artık) bundan efdal olamaz, buyurdular. Abdullah b. Amr radi Allahu

---

[113] Meri b. Yusuf el-Kirmani el-Makdisi "el-Fevaid el-Mecmua fi Ahadisel Mevdua" sayfa 107, dipnot 7, Darul Varrak, 1998.
[114] "Mizan" 1/186.
[115] Şeyh Mahmut Muhammed Hattab Es-Sübki "El-Menhelü'l-Azbü'l-Mevrûd Şerhu Sünen-i Ebî Dâvûd" 10/210. 1394 h çapı.

anhuma “Resûlullah’ın sallalahu aleyhi ve sellem söylediği, her ay üç günü kabul etseydim benim için ailem ile malımdan daha makbûl olurdu, demiş.[116]

75) Bir kadının şöyle dediğini gönderdi: “Ey Allah’ın Resûlü! Babam yaşlı bir kimsedir, onun yerine haccedeyim mi?” Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) dedi ki: “O’nun yerine hac et. Ondan sonra artık kimse için geçerli değildir.”

Hadisin senedinde İbrahim b. Muhammed b. Yahya el-Ma‘davî, sonra el-Buhârî isminde ravi vardır. Hadisin akabinde imam Zehebi söyledi: “Bunda münkerlik var, ve (ravi) tanınmıyor. Ondan sadece onun gibisi rivayet etmiştir. Bu ravî Muhammed b. Abdullah b. Kerîm olup, İsmail b. Ebî Uveys’in şeyhidir. İbn Hazm ez-Zâhirî rivayet etmiştir.”[117]

İmam Tirmizi bu hadisi böyle bir lafızla rivayet etti: “Has’am kabilesinden genç bir kız fetva almak üzere Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem)’e gelerek: “Babam yaşlı bir kimse olup kendisine hac farz olmuştur. Onun yerine haccetmem caiz midir?” diye sordu. Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) “Babanın yerine haccet” buyurdular.”[118]

Allame Ebu Tayyib el-Azimabadi “Sünen Ebu Davud”ın şerhinde “Ondan sonra artık kimse için geçerli değildir”, ziyadesin zayıf isnadla rivayet olunduğunu vurguladı.[119]Aynı hükmünü Emir es-Sanani “Subul es-Selam Şerhül Buluğ el-Meram” kitabında verdi.[120]

76) İbrâhim b. Muhammed el-Hımsî Dedi ki: Bize Abdu’l-Vehhâb b. Necde rivayet etti, bize İsmâil b. Ayâş, Safvân’dan, Abdurrahman b. Cübeyr’den, Kesîr b. Murre’den, İbn Ömer’den – merfûʿ olarak – şöyle rivayet etti: “**Mehdî çıkacak, başının üzerinde bir melek: ‘Bu, Mehdî’dir; ona uyun!’ diye nida edecek**.”

İmam Zehebi hadisin akabinde buyurdu: “Bu hadiste bilinen kişi, Necde’nin oğlu değil, Abdu’l-Vehhâb b. ed-Dahhâk’tır.” Hadisin senedinde yer alan İbrâhim b. Muhammed el-Hımsî Taberânî’nin şeyhidir; güvenilir değildir.[121] Hadis aslında zayıf bir râvî olan Abdülvehhâb b. ed-Dahhâk kanalıyla meşhurdur. Fakat bu rivayet zincirinde onun ismi “İbn Necde” olarak değiştirilmiştir — muhtemelen onun zayıflığını gizlemek ve rivayet zincirini daha güvenilir göstermek amacıyla. Dolayısıyla, hem kendisi güvenilir olmayan İbrahim b. Muhammed el-Hımsî bu hadisi nakletmiş ve büyük ihtimalle problemli râvînin ismini değiştirmiştir.

---

[116] Ahmed Davutoğlu “Sahih Müslim ve Şerhi” 3/2431-2432.
[117] “Mizan” 1/188.
[118] “Sünen” Tirmizi №885, Ebû Dâvûd, Menasik: 62; İbn Mâce Menasik: 55.
[119] “Evnül Mabud Şerhil Sünnen Ebi Davud” 5/197, DKİ.
[120] Sayfa 397, thk Muhammed Abdulkadir Ata. DKİ.
[121] “Mizan” 1/188.

Abdülvehhâb b. ed-Dahhâk b. Ebân, el-Ġamrî, Ebû'l-Hâris el-Hımsî terk edilmiş (metrûk) bir râvîdir. Ebû Hâtim onu yalancılıkla itham etmiştir. Ebû Dâvûd dedi ki: "Hadis uydururdu, ben onu gördüm." Buhârî dedi ki: "Onda garip şeyler vardır." Nesâî dedi ki: "Güvenilir değildir."

Her ne kadar bu rivayet büyük ihtimalle uydurma olsa da, kaynaklarımızda Mehdî hakkında birçok hadis rivayet edilmiştir ve bu rivayetler **mütevatir** derecesine ulaşmıştır.

77) Abdu's-Samed b. Ali'nin babaları yoluyla rivayeti: "Şahitlere ikram edin. (Çünkü Allah onlarla hakları ortaya çıkarır ve onlarla zulmü defeder.)"

Hadis münkerdir, senedinde İbrahim b. Muhammed el-Haşimi, ve o pek itibar olunan olmamışdır.[122]

78) Ebû Hüreyre'den – merfû' olarak – rivayet olundu: "On değnekten fazla ta'zir cezası uygulama."

Hadis münkerdir. Senedinde İbrahim b. Muhammed eş-Şami isminde ravi vardır.[123]
Bu hadisin bir şahidi var, ibn Mace senedi ile rivayet etti: Abbâd b. Kesîr'in, Yahyâ b. Ebî Kesîr'den, o da Ebû Seleme'den, o da Ebû Hüreyre'den. Bûsîrî "Zevâid" (2/233)'de dedi ki: Bu isnad zayıftır. Abbâd b. Kesîr es-Sakafî hakkında Ahmed b. Hanbel şöyle dedi: "Duymadığı uydurma hadisleri rivayet etti." Buhârî dedi ki: "Onu terk ettiler." Ebû Hâtim dedi ki: "Hadisleri zayıftır, sika râvîlerden yaptığı rivayetlerde de inkâr vardır." Nesâî dedi ki: "Hadisi terk edilmiş biridir." İcli dedi ki: "Zayıf ve terk edilmiş ravîdir."[124]

79) Enes'ten rivayet olundu ki, Peygamber ﷺ bana şöyle dedi: "Bu kapıdan ilk girecek olan kişi mü'minlerin emîri, Müslümanların efendisi, (abdest azaların) parlayanların önderi ve vasîlerin sonuncusudur..." (ve Hz Ali geldi)[125]

Hadis uydurmadir. Senedinde İbrahim b. Muhammad b. Maymun isminde mechul ravi vardır. [126] Ama bu rivayetin râvî zincirindeki tek sorun bu meçhul râvî değildir. O, bu hadisi Ali b. Abis adına rivayet etmiştir. Ibn Cevzi "el-Mevdua" (1/377) kitabında şöyle buyurdu: "Bu hadis sahih değildir. Yahyâ b.

---

[122] "Mizan" 1/189.
[123] "Mizan" 1/189.
[124] İbn Hacer el-Askalani "Talhis el-Habir fir Tahric ehadis Rafi el-Kabir" 4/205, THK Şeyh Âdil Ahmed Abdülmecûd ve Şeyh Ali Muhammed Muavvaz. Muhakiklerin dipnotu.
[125] "Mizan" 1/191; Ebu Nuaym el-Isbehani "Sünnen" 2/558. Maktabatul Ruşd.
[126] "Mizan" 1/191.

Maîn şöyle demiştir: “Ali b. Âbis değersiz biridir.” Bu hadisi Câbir el-Cu‘fî, Ebû’t-Tufeyl aracılığıyla Enes’ten rivayet etmiştir. Zâide şöyle demiştir: “Câbir yalancıydı.” Ebû Hanîfe de şöyle demiştir: “Ondan daha yalancı birini görmedim.”

80) İbrahim b. Müslim – Ebül Ahvas - Abdullah b. Mes‘ûd’tan merfû olarak şöyle rivayet etmiştir: “Şüphesiz bu Kur’ân, Allah’ın sofrasıdır. O’nun sofrasından gücünüz yettiğince öğrenin...” Hadisin devamında şu ifade geçer: “Onu okuyun, çünkü Allah size her harfine karşılık sevap yazar.” İbn Mes‘ûd şöyle demiştir: Elif-Lâm-Mîm — Elif için on, Lâm için on, Mîm için on; toplam otuz sevap vardır.

Hadisin senedinde Ibrahim b. Müslim el-Hecri isminde ravi vardır. Onu İbn Maîn ve Nesâî zayıf görmüştür. Ebû Hâtim: “Güçlü değildir” demiştir. İbn Adî ise şöyle demiştir: “Ona yönelik eleştiriler, Ebü’l-Ahvâs’tan Abdullah’tan rivayetinin çokluğu nedeniyledir. Onun diğer rivayetleri düzgündür.”[127]

Bu hadisi ayni tarikle imam Tirmizi-de rivayet etti. “Sünen” kitabında şöyle buyurdu: “Abdullah b. Mes’ûd (radi Allahu anhu)’den rivâyete göre, Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: “**Kur’ân’dan bir harf okursa kendisine bir sevap yazılacaktır ve her sevap on katıyla karşılık bulacaktır. Elif lam mîm bir harftir demiyorum. Fakat elif bir harf lam bir harf mim de bir harftir**.”
Hadisin akabinde imam Tirmizi şöyle buyurdu: “Bu hadis Abdullah b. Mes’ûd’tan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Ebû’l Ahvas bu hadisi İbn Mes’ûd’tan bazen merfu bazen da mevkuf olarak rivâyet etmiştir. Tirmizî: **Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir**.”

Kuranı okumak fazileti hakkında saysız hadisler rivayet edilmiştir.

Buhari, Müslim ve Tirmizi, Âişe (r.anha)’dan rivayet ettiler ki, Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: “**Kur’ân ı güzel okuyan ve amel eden kişi şerefli ve saygılı olan katip, meleklerle beraberdir**.” Kur’ân-ı (Hişâm zorlanarak dedi-Şu’be güçlük çekerek dedi) okuyan kişiyle iki sevap vardır. (biri okumasından diğeri de zorlanmasından dolayı)[128]

Ebu Umame'nin bildirdiğine göre Resulullah (sallahu aleyhi ve sellem): "**Kim Kur'an'dan bir ayet öğrenirse, bu ayet kıyamet günü onun yüzüne gülerek karşılar**" buyurmuştur.

---

[127] “Mizan” 1/192.
[128] Tirmizi “Sünnen” №2904.

İmam el-Heysemi “Mecmau Zevaid” (12/175/№11639) kitabında şöyle buyurdu: “Bunu Taberani, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.”

Ebu Hureyre veya Ebu Said -burada tereddüt eden ravi A'meş'tir. Der ki: "**Kıyamet günü Kur'an okuyana denir ki: Oku ve yüksel. Zira senin yerin okuyacağın son Ayetin yanındadır**."
İmam el-Heysemi “Mecmau Zevaid” (12/179/№11647) kitabında şöyle buyurdu: “Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, Sahih'in ravileridir.”
Hz. Aişe' nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem): "**Kim yedi uzun sureyi öğrenirse, o hayırlı biridir**" buyurmuştur.
İmam el-Heysemi “Mecmau Zevaid” (12/179/№11648) kitabında şöyle buyurdu: “Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, Sahih'in ravileridir.”

81) “Ümmetim beş tabakaya (nesle) ayrılmıştır; her tabaka kırk yıldır.”

Hadis sahih degildir.[129] Senedinde İbrahim b. Muttahar el-Fihri isminde ravi vardır.
İbn Cevzi “el-Mevdua” kitabında şöyle buyurdu: “Bu hadisin aslı yoktur”.[130]

82) Ebû Hureyre'den — merfû olarak (yani Peygamber'e isnad edilerek): **“Şüphesiz Allah Tâ-Hâ ve Yâ-Sîn sûrelerini okudu.”**

İbn Hibbân şöyle demiştir: “Bu metin uydurmadır.” Senedinde İbrahim b. Muhacir b. Mussamer el-Medeni isminde ravi vardır. Buhârî dedi ki: Münker hadistir. Nesâî dedi ki: Zayıftır.[131]

83) Amr b. Ebî Kays, İbrâhîm b. Muhâcir’den, o da Mücâhid’den, o da Muhammed b. Abdurrahman b. Zi’b’den, o da Ebû Hüreyre’den, o da Peygamber ﷺ’den rivayet etti:
“Zinadan doğan cennet'e giremez; onun soyundan yedi nesil boyunca hiçbir kimse de (cennete giremez).”

Hadisin senedinde İbrahim b. Muhacir b. Cabir el-Becelli el-Kufi isminde ravi vardır. Yahyâ b. Sa‘îd dedi ki: “Güçlü biri değildi.” Ahmed (b. Hanbel) dedi ki:

---

[129] “Mizan” 1/193.
[130] Babul Melahim vel Fiten, sayfa 472.
[131] “Mizan” 1/194.

"Sakıncası yoktur." Abbas, Yahyâ'dan şöyle rivayet etti: "Zayıftır." İbn Adî dedi ki: "Hadisi zayıflar arasında yazılır."[132]
Es-Suyuti "el-Leali Mesnua fil Ahadis el-Mevdua"[133] kitabında şöyle buyurdu: "(Hadis) sahih değil". Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî şöyle demiştir: Bu konuda gelen hadislerin hiçbirinin sahihliği sabit değildir.[134]
Bu konuda hadis farklı lafızla Hz Osman`dan rivayet olundu. Ali b. Medini dedi ki: İbrahim b. Hasan el-Kindî, Abdullah b. İsa'dan; o da Ebü'l-Hakem'den — ki bu, Osman b. Ebî'l-Âs'ın mevlâsıdır — o da Osman'dan, o da Peygamber ﷺ'den şu hadisi rivayet etmiştir:
"Zinadan doğan cennete giremez."
Ali b. Medini dedi ki: İbrahim b. Hasan ve Abdullah b. İsa meçhuldür (kim oldukları bilinmez) ve zayıftırlar. Ayrıca: **"Ben onları tanımıyorum"** dedi.[135]

Allah Kuran`da Enam suresinin 164. ayetinde şöyle buyurdu: **"Herkesin kazanacağı yalnız kendisine aittir. Hiçbir suçlu başkasının suçunu yüklenmez. Sonunda dönüşünüz Rabbinizedir."**

84) Verîze, İbrahim b. Saîd'den; o da İbrahim b. Nûh'tan; ben Mâlik'i işittim, şöyle diyordu:
"Dünyada cennet meyvelerine benzeyen hiçbir meyve yoktur; **ancak muz hariç.** Çünkü Allah şöyle buyurur: **'Onun meyvesi süreklidir'** (Ra'd 35) Ve sen muzu hem yazın hem kışın bulursun."

Hadisin senedinde İbrahim b. Nuh isminde ravi vardır. Durumu bilimiyor.[136]

85) İbn Cüreyc → Atâ → İbn Abbâs → Nebî ﷺ'den:"Her kim bir Yahudi veya Hristiyanla tokalaşırsa, abdest alsın ya da elini yıkasın."

Hadisin senedinde İbrahim b. Hani isminde ravi vardır. Onun hakkında ibn Adi söyledi: "(Bu râvî) meçhuldür, bâtıl (uydurma) şeyler rivayet eder."[137]
Şeyh Zekeriya b. Ğulam el-Bakistani bu hadis hakkında şöyle buyurdu: "İsnadı cidden zayıftır. Bu hadisi İbn Adî (1/260) ve İbnü'l-Cevzî "**el-Mevdû'â**" adlı eserinde (2/78) rivayet etmiştir:
Bekîye'nin, İbrâhîm b. Hânî'den, onun da İbn Cüreyc → Atâ → İbn Abbâs yoluyla rivayet ettiği senedle. İbrâhîm b. Hânî hakkında İbn Adî şöyle demiştir: "Bu İbrâhîm, İbn Cüreyc'den bâtıl şeyler rivayet eder. O, Bekîye'nin meçhul şeyhleri arasındandır ve İbrâhîm'in hadisi güvenilir ravilerin hadisine

---

[132] "Mizan" 1/195.
[133] 2/164, DKİ.
[134] İbni Kayyum el-Cevziyye "el-Menar el-Munif fi Sahih ve Daif" sayfa 84, Darul Asima.
[135] Ali b. Abdullah b. Cafer es-Sadi el-Medini "el-İlel" sayfa 86, thk Muhammed Mustafa el-Azami.
[136] "Mizan" 1/198.
[137] "Mizan" 1/198.

benzemez."[138]
Ibn Cevzi "el-Mevdua"da[139], ibn Arrak el-Kinani "Tenzîhu'ş-Şerî'ati'l-Merfû'a"[140] ve dr. Salahuddin b. Ahmed el-İdlibi "Menehcu Nakdi'l-Metn 'inde ʿUlemâʾi'l-Hadîsi'n-Nebevî"[141] kitabında hadise uydurma hükmünü verdiler.

Bu konuda başka bir uydurma hadis Zubeyr b. Avvam`a istinaden rivayet olundu. İbn Merdûye, Hişâm b. Urve'den, o babasından, o da dedesinden bildirir: Resûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem), Cebrail'i karşıladı. Tokalaşmak için elini uzatınca Cebrail elini vermek istemedi. Resûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem): "Ey Cebrail! Neden elimi almadın?" diye sorunca, Cebrail: "Çünkü Yahudi birinin elini tuttun. Ben de kafir birinin dokunduğu bir ele dokunmak istemem" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) su istedi. Getirilen suyla abdest aldıktan sonra elini uzatınca Cebrâil de elini uzattı.
Mevzû hadistir. Bunu Ukaylî, ed-Du'afâ (3/160), ibnu'l-Cevzî, el-Mevduât (1/78) ve
eş-Şevkânî de el-Fevâidu'l-Mecmûada (sh. 7, 8) zikretmişlerdir.
Şeyh Zekeriya b. Ğulam el-Bakistani bu hadis hakkında şöyle buyurdu: "İsnadi zayıftır. Bu hadisi Taberânî "el-Evsat"ta (Mecmaʿu'l-Bahreyn, 456), el-ʿUkayli "ed-Ḍuʿafāʾ" adlı eserinde (3/160) ve İbnü'l-Cevzî "el-Mevḍūʿāt"ta (2/78) rivayet etmiştir: Amr b. Ebî Amr → Hişâm b. Urve b. Zübeyr → onun babası → onun dedesi. Amr b. Ebî Amr, aslen Amr b. Riyâh el-Abdî'dir. el-Fellâs onun için "deccal" demiştir. İbn Hibbân: "Sika ravilerden uydurma hadisler rivayet eder" demiştir. ed-Dârakutnî: "Terk edilmiştir" demiştir. Amr b. Riyâh'ı, aynı hadiste 'Anbese b. Saîd de Hişâm b. Urve'den rivayet ederek desteklemiştir. Bu rivayeti İbn Adî (4/365) ve İbnü'l-Cevzî "el-Mevḍūʿāt"ta (2/78) zikretmiştir. 'Anbese b. Saîd de zayıf râvîdir — bu, "et-Takrîb"te belirtilmiştir."

Allah Kuranda Tevbe suresin 28 ayetinde şöyle buyurdu: "Ey iman edenler! Müşrikler ancak bir pisliktir. Onun için bu yıldan sonra Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Eğer yoksulluktan korkarsanız, (biliniz ki) Allah dilerse sizi kendi lütfundan zengin edecektir. Şüphesiz Allah iyi bilendir, hikmet sahibidir."

Es-Suyuti "Durr el-Mensur" tefsirinde Tevbe suresin 28 ayetin şerhinde şöyle buyurdu: "Ebu'Şeyh, Evzaî'den bildirir: Ömer b. Abdilazîz bir mektup yazarak Yahudi ve Hristiyanlarn mescitlerden uzak tutulmasını söyledi ve bunu: "Mürikler ancak bir pislikten ibarettir..." âyetine dayandırdı"

İbn Ebi Şeybe "el-Musannef" eserinde rivayet etti: (Muhammed) İbn Fadil (b. Ğazvan, bu ravide zayıflık var) – Eşas (b. Abdülmelik – İmam, fakih, sika) -

---

[138] Zekeriya b. Ğulam el-Bakistani "Tankihul Kelam fil Ahadisu Daifa fi Mesail el-Ahkam" sayfa 119, Darul ibn Hazm.
[139] 1/78.
[140] Ebû'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Arrâk el-Kinânî "Tenzîhu'ş-Şerî'ati'l-Merfû'a 'Anil-Ahbâri'ş-Şaniyatil el-Mavdû'a" 2/66, DKİ.
[141] Sayfa 350, Darul Afakil Cedide.

Hasan(- Basrî): "Mürikler ancak bir pislikten ibarettir..." buyruğunu açklarken: “Bundan dolay müşrik biriyle tokalaşan kişi abdest almalıdır" demiştir.

Eğer Müslüman bir Hristiyan, Yahudi veya diğer kâfirlerle tokalaşılırsa, bu durumda abdest bozulmaz; kişi hâlâ temizdir (taharet üzeredir). Ancak bir Müslümanın onlarla tokalaşması caiz değildir. Onlara selamla başlamak da caiz değildir.

Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur:**“Yahudilere ve Hristiyanlara selamla başlamayın.”**

Tokalaşmak ise selamdan daha ileri bir adımdır. Mademki selamla başlamak yasaklanmıştır, tokalaşmak daha da uygunsuzdur. Bu yüzden onlara ne selamla başlanmalı ne de tokalaşılmalıdır. Ancak eğer onlar (Yahudi veya Hristiyan) önce selam verir ve tokalaşırlarsa, o zaman mukabelede bulunmakta sakınca yoktur.

86) el-Hadr b. Ebân el-Mukrî, İbrâhîm b. Hedbe’den, o da Enes’ten rivayet etti. Enes dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:“Hangi kadın, kocasının izni olmaksızın evinden çıkarsa, evine dönene kadar veya kocası ondan razı olana kadar Allah’ın gazabı üzerindedir.”

Bu hadisi el-Hatîb, “Târîh” adlı eserinde Ebû Nu‘aym'dan rivayetle aktarmıştır. Hadisin senedinde Ibrahim b. Hedbe, Ebu Hedbe el-Farsi isminde ravi vardır. Zehebi: “Bağdat”ta ve başka yerlerde **uydurmalar (bâtıl rivayetler)** anlatmıştır”, söylemiştir. Abbâs, İbn Maîn’den nakletti:

Ebû Hudbe geldiğinde insanlar onun etrafında toplandılar ve dediler ki: “Ayağını çıkar!”

Çünkü ayağının eşek ayağı veya şeytana ait bir ayak olmasından korkuyorlardı. Muhammed b. Ubeydullah b. el-Münâdî dedi ki: “Ebû Hudbe Bağdat’ta yolda insanlardan dilenirdi.” Başka bir rivayette denildi ki: “Basra’da bir dansçıydı; düğünlere çağrılır, orada onlar için dans ederdi.” Nesâî ve başkaları onun hakkında şöyle demiştir: “Metrûktur (terk edilmiştir).” el-Hatîb dedi ki: “Enes’ten bâtıl (uydurma) hadisler rivayet etmiştir.” Ahmed b. Hanbel onun hakkında şöyle demiştir: “Hiçbir şey değildir.” (yani hiçbir değeri yoktur) Ebu Hatim onu yalançı adlandırmıştır. [142]

Fakihler, **bir zaruret veya şer‘î bir yükümlülük olmadıkça**, kadının **kocasının izni olmadan evden çıkmasının haram olduğu** konusunda ittifak etmişlerdir. Aynı hüküm, **velisinin izni olmadan evinden çıkan kız** için de geçerlidir.

[142] “Mizan” 1/199.

87) eş-Şeybânî, Ya'kūb b. Muhammed b. Tahlâ'dan, o da Ebû'r-Ricâl'den, o da Amra'dan, o da Âişe'den rivayet etti: Resûlullah ﷺ bir köle satın almak istedi. (Köle) onun önünde hurma görünce yemeye başladı ve çokça yedi. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Çok yemek kötü bir huydur." Ve (kölenin) iade edilmesini emretti.

Hadisin senedinde İbrahim b. Hirasah eş-Şeybani el-Kufi isminde bir ravi vardır. Buhari dedi ki onu terkettiler.Nesai dedi ki metruktur.[143]

Bu hadis ne kadar zayıf olsa da peygamber efendimizden müslümanin gereğinden fazla yemesinin mekruh olması hakkında hadisler varid olmuştur. Ebu Basra el-Gıfari anlatıyor: Müslüman olmadan az bir zaman önce Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)' in yanına vardım. Ailesi için sağdığı koyundan, benim için de süt sağdı. Ben de onu içtim. (O gecenin) sabahı müslüman oldum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ailesi (benim hakkımda): "Gündüzü aç geçirdiğimiz gibi geceyi de aç geçirdik (bize hiçbir şey bırakmadı)" dediler. Cenab-ı Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), benim için koyunun sütünü sağdı. Ben de sütü içtim ve susuzluğumu giderdim. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): "Susuzluğunu giderdin mi?" diye sorunca: "Ya Resulullah! Susuzluğumu giderdim. Daha önce(ki gece) ne doymuştum, ne de susuzluğumu gidermiştim" dedim. Bunun üzerine Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "**Kuşkusuz kafir, yedi bağırsağını doldurmak için yer, mümin ise tek bir bağırsağını doldurmak için yer**" buyurdu.
Imam el-Heysemi "Mecmau Zevaid" (8/127-128, №7963) kitabında şöyle buyurdu: "Hadisi İmam Ahmed rivayet etmiş olup, ravileri Sahih'in ravileridir. Taberani ise el Mu'cemu'l-evsat'ta bir kısmını rivayet etmiştir."

Enes'in bildirdiğine göre Resullullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "**Mümin tek bir bağırsağını doyurmak için yer. Kafir ise yedi bağırsağını doldurmak için yer**."
Imam el-Heysemi "Mecmau Zevaid" (8/133, №7971) kitabında şöyle buyurdu: "Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup, ravileri güvenilir kimselerdir."

88) **İbrahim b. Yazid - Evzâî → Yahyâ → Ebû Seleme → Ebû Hüreyre** yoluyla merfû olarak (yani Peygamber'e nispetle) rivayet etmiştir: **"Sizden biri evine girdiğinde, iki rekât namaz kılmadan oturmasın."[144]**

[143] "Mizan" 1/200.
[144] "Mizan" 1/203.

Bu rivayeti Abdulhak el-Işbili daha geniş şekilde rivayet etti: “Sizden biri mescide girdiğinde iki rekât kılmadan oturmasın. Evine girdiğinde de iki rekât kılmadan oturmasın. Zira Allah onun evinde kıldığı bu iki rekâttan ona hayır yaratır.” Akabinde imam şöyle buyurdu: “Eve girince rükû yapılmasına dair bu fazlalığın (rivayet) aslı yoktur; bunu Buhârî söylemiştir. Bu konuda sadece Müslim’in naklettiği Ebû Katâde hadisi sahih kabul edilir. Bu İbrâhim’den ise —bildiğim kadarıyla— sadece Sa‘d b. Abdu’l-Hamîd rivayette bulunmuştur ve ondan başka bir hadisini bilmiyorum.”[145]
İbn Cevzi aynı isnadla “el-Mevdua” (1/75) kitabında rivayet etti, akabinde ise şöyle buyurdu: “El-Ezdi buna hadislerde asıl yoktur.”

89) Berâ’dan merfû‘ olarak: “**Birbirleriyle musafaha eden iki Müslüman yoktur ki, ayrılmadan önce ikisinin de günahları bağışlanmasın**.”

Hadisin senedinde el-Eclah b. Abdullah el-Kindi el-Kufi yer alıyor. Alimlerin onun hakkında ihtilaf ettiler. Onu İbn Maîn ve Ahmed b. Abdillah el-İclî sika (güvenilir) kabul etti. Ebû Hâtim dedi ki: “Güçlü (ravî) değildir.” Nesâî dedi ki: “Zayıftır; kötü görüş sahibidir.” Kattân dedi ki: “İçimde ona karşı bir şey var.” İbn Adî dedi ki: “Şiî, ancak doğru sözlüdür.” [Cevzecânî dedi ki: “El-Eclah iftiracıdır.”][146]

Enes, Allah'ın Resulü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem): "**İki Müslüman karşılaşıp onlardan biri arkadaşının elini tutarsa, onların dualarını hazırlaması ve onları bağışlamadan ellerini birbirinden ayırmaması Yüce Allah üzerine bir haktır**" buyurduğunu bildirdi.
İmam el-Heysemi “Mecmau Zevaid” (13/208-209/№12764) kitabında şöyle buyurdu: “Hadisi Ahmed, Bezzar ve Ebu Ya'la rivayet etmiştir. Ancak Ebu Ya'la'nın ifadesi şöyledir: "Onların dualarını kabul etmesi ve onları bağışlamadan ellerini geri çevirmemesi Yüce Allah üzerine bir haktır." Ahmed'in ricali, "Meymun b. Aclan hariç- Sahih ricalidir. İbn Hibban, Meymun'u güvenilir saymıştır; kimse de onu zayıf görmemiştir.”

Huzeyfe b. el-Yeman, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem): "**Bir mü'min bir mü'minle karşılaşıp, ona selam verdiği ve elini alıp tokalaştığı zaman, her ikisinin de günahları, ağaç yapraklannın etrafa saçıldığı gibi saçılır**" buyurduğunu bildirmiştir.
İmam el-Heysemi “Mecmau Zevaid” (13/209/№12766) kitabında şöyle buyurdu: “Bu hadisi el-Mu'cemu'l-evsat'ta Taberani rivayet etmiştir. Senedindeki ravi Ya'kub b. Muhammed b. et-Tahla'dan birçok kişi rivayette bulunmuştur. Kimse onu zayıf görmemiştir. Diğer ravileri güvenilir kimselerdir.”

---

[145] Abdulhak b. Abdurrahman el-İşbili “Ahkamul Vusta min Ahadis Rasulullah” 1/204, thk Ali İbrahim Mustafa, DKİ.
[146] “Mizan” 1/209.

Selman-ı Farisi bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem): "**Müslüman, Müslüman kardeşiyle karşılaşıp onun elini tuttuğunda, adeta şiddetli rüzgar olan bir günde kuru ağaçtan yapraklar dökülürcesine onların günahları dökülür ve günahları denizin köpüğü kadar da olsa, mutlaka bağışlanır**" buyurdu.
İmam el-Heysemi "Mecmau Zevaid" (13/212/№12771) kitabında şöyle buyurdu: "Taberani rivayet etmiştir. Ravileri, güvenilir bir ravi olan Salim b. Gaylan hariç Sahih ravileridir."

90) İbn Abbastan: "**Azat edilen kölenin toprağı, azat edenin toprağındandır**."

Haber batıldı ve senedi kopuktu. Hadisin senedinde Ahmed b. İbrahim el-Buzuri var, ve kim olduğu bilinmiyor.[147] Ismail el-Acluni "Keşfül Hafa"[148] kitabında şöyle buyurdu: "İbn Lâl ve Deylemî'nin İbn Abbas'tan merfu olarak rivayet ettikleri bir hadistir. İbn Şâhîn'in rivayetine göre İbn Abbas "Abbas'ın şöyle dediğini işittim" dedikten sonra bu rivayeti zikretmektedir. Ancak Zehebî'nin de dediği gibi isnadı munkatı bir hadistir. Hafız İbn Hacer ise şunu söylemiştir: Muhtemelen isnadında yer alan Mehdî yahut Mansûr, bunu yalancı bir hocadan işitmiş ve irsâl etmiştir. Münâvî de "İsnadı zayıftır, bâtıl (uydurma) olduğu da söylenmiştir" demektedir."

91) Enesten merfu olarak: "Size bedbahtların en bedbahtı hakkında haber vereyim mi? O kimsedir ki Allah onda hem ahiret azabını hem de dünya fakirliğini toplamıştır."

İbn Hibban söylediği gibi hadis uydurmadır. Senedinde hadis uyduran Ahmed b. İbrahim el-Muzanni vardır.[149]

92) Muʿâz en-Nahvî, Hişâm'dan, o da babasından, o da Âişe'den şöyle rivayet etti: Âişe dedi ki:
"Ey Allah'ın Resûlü! Neden Fâtıma'yı öptüğünde dilini onun ağzına koyuyorsun?" O şöyle dedi: "Ey Âişe! Allah beni cennete soktu ve bana Cebrâil bir elma verdi. Onu yedim ve o bel kemiğime (sulbime) geçti. Gökten indiğimde Hatice ile birlikte oldum ve Fâtıma yaratıldı. Ne zaman o elmayı özlesem Fâtıma'yı öperim."

Allah bunu uydurana lanet etsin! Fatıma'ya bir üstünlük izafe etme gayretiyle, Peygamber'i kendi kızına karşı edepsizlikle suçluyor! Fâtıma vahiyden önce

[147] "Mizan" 1/209.
[148] 3/89, Beka.
[149] "Mizan" 1/211.

doğdu! Bu hadisin uydurma ve batıl olduğuna delil şudur: İsra olayı Hatice'nin vefatından sonra gerçekleşmiştir ve o sırada Fâtıma on üç yaşındaydı. Hadisin senedinde Ahmed b. el-Ehcem el-Mervazi isminde ravi vardır. Bu Ahmed hakkında İbnü'l-Cevzî dedi ki: "Onun yalancı olduğu söylenmiştir."[150]

93) "Ey Muhammed! İsminle adlandırılan hiçbir kimseyi ateşle azaplandırmam"
94) "Ehl-i beytim yıldızlar gibidir; hangisine uyarsanız hidayet bulursunuz."
95) "Mısır, Allah'ın yeryüzündeki hazineleridir."

93, 94 ve 95 hadislerin senedlerinde Ahmed b. İshak b İbrahim isminde bir ravi vardır. Onunla delil getirilmesi helâl değildir; çünkü o yalancıdır.[151]

96) Câbir'den — merfûʿ olarak — rivayet edildi: **"**Bir adam hücresinde ibadete koyuldu; gök yağmur yağdırdı, yer yeşerdi. O da otlayan bir merkep gördü ve şöyle dedi: 'Ey Rabbim! Eğer Senin de bir merkebin olsaydı, onu merkebimle birlikte otlatırdım!'**" (Bu söz, İsrailoğulları'ndan bir peygambere ulaştı. Onun hakkında beddua etmek istedi. Fakat Allah ona vahyetti: 'Ben kullarıma ancak akılları ölçüsünde mükâfat veririm.'")[152]**

Hadisin senedinde Ahmed b. Başir el-Kufi isminde bir ravi vardır. Alimler onun hakkında ihtilaf ettiler. Muhammed b. Abdullah b. Numeyr dedi ki: "Doğru sözlüdür (sadûk), insanların tarihi bilgisi konusunda iyidir, anlayışı güzeldir. Şuûbiyye taraftarıydı, bu konuda münakaşaya girerdi, bu da onun insanlar nezdinde değerini düşürdü."
(Zehebi ekliyor:) "Dedim ki: Şuûbiyye, Acemleri Araplara üstün tutanlardır."
Ebû Zur'a dedi ki: "Sadûktur."
Dârakutnî dedi ki: "Zayıftır; hadisiyle itibar edilir."
Nesâî dedi ki: "O kadar da güçlü değildir."
Osman ed-Darimi: "Metruk" hükmünü verdi.[153]
Dr Halid el-Ahdeb hadise munker hükmünü verdi.

97) İbn Cüreyc, Atâ'dan, Ebû Saîd'den, merfûʿ olarak; dedi ki: **"**Kim Ömer'den nefret ederse, benden nefret etmiştir. Kim onu severse, beni sevmiştir. Ömer, ben nerede olursam benimledir, ben de Ömer neredeyse onunla birlikteyim.**"**

Senedinde Ahmed b. Bekr el-Bâlisî isminde bir ravi vardır. Kendisine İbn Bekravayh denilirdi, kunyesi Ebû Saîd idi. İbn Adi onun doğru konuşan

---

[150] "Mizan" 1/212.
[151] "Mizan" 1/214.
[152] Parantez içinde kısmı "Tarih el-Bağdadi" kitabından aktarılmışdır. Bkz Doktor Haldûn el-Ehdeb (Kral Abdülaziz Üniversitesi'nde Hadis ve Hadis İlimleri Profesörü) "Zevaid Tarih el-Bağdad ala Kutub es-Sitta" 3/346, Darul Kalam.
[153] "Mizan" 1/219.

ravilerden münker rivayetleri aktardığını söyledi. Ebul Feth el-Ezdi onu hadis uydurmakta ittiham etti[154]

Ebu Said el-Hudri, Resulullah'tan (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle nakletti: "Kim Ômer'e buğzederse, bana buğzetmiş gibidir. Kim Ômer'i severse beni sevmiş gibidir. Yüce Allah, Arefe akşamı meleklere karşı bütün insanlarla genel olarak, Ômer ile özel olarak iftihar etmiştir. Yüce Allah hiçbir peygamber göndermemiştir ki, ümmetinden kendisine (ilham türü) konuşulan biri olmasın. Eğer ümmetimden onlardan birisi olacaksa o, Ômer' dir." "Ya Resulullah! Nasıl kendisine konuşulur?" diye sorduklarında: "Melekler onun diliyle konuşur" buyurdu.
İmam el-Heysemi "Mecmau Zevaid" (14/523/№14439) kitabında şöyle buyurdu: "Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ında rivayet etmiştir. Ravilerden Hasan el-Basri'nin hizmetçisi Sa'd'ı tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir."
İmam et-Taberani bu hadisin akabinde şöyle buyurdu: "Bu hadisi Ebû Saîd'den (el-Hudriden) sadece Hasan (el-Basrî) rivayet etmiştir. Hasan'dan da sadece hizmetkârı Ebû Sad rivayet etmiştir. Ebû Saîd'den ise sadece Muhammed b. Muhâcir rivayet etmiştir. Bu rivayette tek kalan İsmâîl b. İyâş'tır."[155]

Şeyh Nabil el-Kuveyti şöyle buyurdu: " Ebû Saîd, Hasan'ın hizmetkârı olarak İbn Abdilberr tarafından 'et-Temhîd'de zikredilmiştir (3/1532) ve orada ne cerh ne de ta'dîl yapılmıştır. Zehebî ise onu 'el-Mîzân'da "Ebû Saʿd" başlığı altında anmış ve şöyle demiştir: "Bu kim olduğu bilinmeyen biridir ve haberi bâtıldır." Sonra da bu hadisi ona isnat etmiştir".[156]

98) Yezîd b. Amr — bize Ahmed b. el-Hâris rivayet etti; dedi ki: Annem Ümmü'l-Ezher bana rivayet etti, o da Sedre'den, o da Âişe'den: Resûlullah ﷺ Tevrat'ın yakılmasını ve biti hurma çekirdeğiyle ezmeyi yasakladı. Başka bir nüshada ise: "çekirdeğin yakılmasını" olarak geçmektedir.

Hadisin senedinde Ahmed b. el-Haris el-Ğassani isminde ravi vardır. Ebû Hâtim dedi ki: Hadisi terk edilmiş bir ravidir. Buhârî dedi ki: Onun araştırılması gerekir (fihi nazar).[157]

99) "Ey amca! Bu iş senin soyundan bir gençle sona erecek; Meryem oğlu İsâ onun arkasında namaz kılacak."[158]

---

[154] "Mizan" 1/219.
[155] Ebul Kasim Suleyman b. Ahmed Taberani "Mucem el-Evsat" 5/103, DKİ.
[156] Nebil b. Mansur b. Yakub el-Kuveyti "Enîsü's-Sârî fi Tahric ve Tahkik el-Ahadis allati zakkaruha el-Hafız ibn Hacer el-Askalani fi Feth el-Bari" 2/934, №5599.
[157] "Mizan" 1/223.

Senedinde Ahmed b. el-Haccac b. es-Salt isminde ravi vardır. Burhanuddin el-Halebi bu ravinin uydurmakla suçlanan ravilerin isimlerini topladığı kitaba eklemiştir.[159] İmam Zehebi "el-Muğni fi Duafa" daha açık konuştu ve Ahmedi bu rivayetin uydurulmasında ittiham etti.[160]

100) Ebû Âsım → Şuʿbe ve Süfyân → Seleme b. Kuhayl → Ebû Seleme → Ebû Hüreyre rivayetiyle gelen şu hadistir: "Ey Hârise! Sabah nasıl oldun?" O dedi ki: "Gerçekten mümin olarak sabahladım." (Peygamber) dedi ki: "İmanın gerçeği nedir?" (Hârise) dedi: "Nefsimi dünyadan uzaklaştırdım. Gecemi uykusuz, gündüzümü susuz geçirdim. Sanki Rabbime, Arşı üzerinde açık bir şekilde bakıyor gibiyim."

101) İbn Mesʿûd dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Allah, amel olmadan bir sözü kabul etmez. Niyet olmadan bir ameli kabul etmez. Hem söz, hem amel, hem de niyet ancak Kitap ve Sünnete uygun olursa kabul edilir."

Ibn Batta el-Ukberi benzer kelimeler ile imam Hasan el-Basrinin sözleri gibi aktardı: "İman sözdür; fakat amel olmadan söz olmaz, niyet olmadan söz ve amel olmaz, sünnet (yani Resûlullah'ın yolu) olmadan da söz, amel ve niyet (birlikte) olmaz."[161]

102) "Âdemoğlunun iç dünyasına hevâ, belâ ve şehvet karıştırılmıştır."

100, 101 ve 102 hadislerin senedlerinde Ahmed b. Hasan b. Eban el-Misri isminde bir ravi vardır. Suleyman et-Taberanin büyük şeyhlerindendi. Helak olmuş ravidir. İbn ʿAdî dedi ki:
"O, hadis çalardı." İbn Hibbân dedi ki: "O yalancı deccaldir; güvenilir ravilere hadis uydururdu." Dârekutnî dedi ki: "Bize ondan (hadis) rivayet ettiler ama o yalancıdır."[162]

103) İbn Abbâs'tan — merfûʿ olarak (yani Peygamber'e isnadla):"Kıyamet günü olduğunda Arş'ın altından bir münâdî seslenir: Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali huzura getirilir."

---

[158] "Mizan" 1/223.
[159] "El-Keşfu'l-Ḥathîs ʿamman rumiya bi-wadʿi'l-ḥadîṯ" sayfa 42, №33, Darul Alemul Kutub.
[160] "el-Muğni fi Duafa" 1/63/№268, DKİ.
[161] Ebu Abdullah ibn Batta el-Ukberi "el-İbânetu ʿan Şerîʿati'l-Firḳati'n-Nâciye ve Mucânabeti'l-Firaḳi'l-Mezmûme" 1/803, Darul Rayyah.
[162] "Mizan" 1/224.

Hadisin senedinde Ahmed b. el-Hasen b. el-Kasim b. Semura el-Kufi isminde ravi vardır. Alimler onun hakkında söylediler: İbn Yunus: Münkerleri rivayet ederdi. İbn Hibban: Kezzab. Darakutni ve başkaları: Metruk, hükmünü verdiler.[163]

104) "Kur'ân'ı ezberleyen kimseye, ailesinden cehennemi hak etmiş on kişiye şefaat etme hakkı verilir."

Hatib el-Bağdadi bu hadisin uydurulmasında ravisini Ahmed b. el-Hasan b. el-Hanaşı ittiham etmiştir.[164]

105) İbn Abbastan - Peygamber (sallalahu aleyhi ve sellem) bana dedi: "Kim sıkıntı içindeki birinin elinden tutarsa, Allah da onun elinden tutar."

Hadisin senedinde Ahmed b. el-Huseyn eş-Şafi es-Sufi isminde ravi vardır. Yalanda ittiham olunmuştur.[165] Hatib el-Bağdadi hadise uydurma hükmünü vermiştir.[166] Hatib el-Bağdadinin şeyhi Ebul Ala Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Yakub, Kadı el-Vasiti de bu hadisin uydurma olduğunu, ve bu rivayetin aslının olmadığını söylemiştir.[167]

106) "Ey Ali! Seni sevenin ne ölüm anında bir pişmanlığı olur, ne de kabirde bir yalnızlığı."

Hadisin senedinde Ahmed b. el-Huseyn el-Bistami isminde bir ravi vardır. Durumu bilinmiyor, haber batıldır.[168] Bu hadiste onun şeyhi Ebu Zerr el-Baʿlebekkî'de aynen meçhuldür.[169]

107) "Ümmetimin en hayırlıları âlimleridir. Âlimlerin en hayırlıları ise yumuşak huylu olanlardır. Dikkat edin! Şüphesiz Allah, merhametli bir âlimin kırk günahını, kaba ve cahil bir kimsenin bir günahını affetmeden önce affeder. Şüphesiz merhametli âlim, kıyamet günü gelirken nuru parlayarak gelir..."

---

[163] "Mizan" 1/225.
[164] "Mizan" 1/226.
[165] "Mizan" 1/228.
[166] Şemsü'd-Dîn Ebü'l-Muzaffar Yûsuf b. Kuzâoğlî b. Abdullah, Sibt b. Cevzi "Miratuz Zeman fi Tarihil Ayyan" 12/206, DKİ.
[167] "Tarih el-Bağdad Medinatul Selam" 4/165, Darul Qarb el-İslami.
[168] "Mizan" 1/229.
[169] İbn Cevzi "el-İlelel Mutenahiyyye fi Ahadis el-Vahiyye" 1/240, DKİ.

Hadisin senedinde Ahmed b. Halid el-Kuraşı isminde bir ravi vardır. Durumu meçhuldür, haber batıldır.[170]

108) Ebû Mus'ab → Mâlik → Nâfi' → İbn Ömer → Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur: "Cennetin anahtarı miskinlerdir, fakirler, Allah'ın (huzurundaki) oturanlarıdır / yakın dostlarıdır."

109) "Öfkelendiği hâlde halim davranan kimse üzerine Allah'ın sevgisi vacip olmuştur."

108 ve 109 hadisler uydurmadır, senedlerinde Ahmed b. Davud b. Abdulğaffar Ebu Salih el-Harrani isminde bir ravi vardır. Onu ed-Dârakutnî ve başkaları yalanlamıştır. [171]

110) İbn Abbas'tan, onun da annesinden rivayet ettiği hadiste: Annesi şöyle dedi: "Peygamber ﷺ'in yanından geçtim. Bana dedi ki: "Sen bir erkek çocuğa hamilesin." Ben de dedim ki: "Ama her iki taraf da kadınlara yaklaşmamaya yemin etti (nasıl olabilir)?" Peygamber ﷺ: "Ben sana ne diyorsam, işte o olacak." dedi. Doğum yaptığımda çocuğu ona götürdüm, o da çocuğun kulağına ezan okudu ve şöyle dedi: "Git! Halifelerin babası!'"

Bu rivayet, Abbasoğulları ailesinin taraftarları tarafından, onların iktidarının meşruiyetini güçlendirmek amacıyla uydurulmuştur. Haber batıldır, senedinde Ahmed b. Reşid el-Hilali isminde bir ravi vardır.[172]

111) "Kâbe'ye görevli bir melek, Mescidime (yani Mescid-i Nebevî'ye) görevli bir melek ve Mescid-i Aksâ'ya görevli bir melek vardır."

Hadisin tam metni böyledir: "Allah'ın üç meleği vardır: Biri Kâbe'ye vekil kılınmıştır, biri bu mescidime (yani Mescid-i Nebevî'ye), biri de Mescid-i Aksâ'ya vekil kılınmıştır.
Kâbe'ye vekil olan melek her gün şöyle nida eder: 'Kim farz bir namazı terk ederse, Allah'ın emânından (korumasından) çıkmış olur.'
Mescid-i Nebevî'ye vekil olan melek her gün şöyle seslenir: 'Kim Muhammed'in sünnetini terk eder, derinleşmeye yanaşmaz ve Muhammed'in şefaati ona erişmezse...'

[170] "Mizan" 1/231.
[171] "Mizan" 1/232.
[172] "Mizan" 1/233.

Mescid-i Aksâ'ya vekil olan melek ise şöyle seslenir: 'Kim yiyeceğini haramdan elde etmişse, onun yüzü işaretlenmiş olur."
Hadisin senedinde Ahmed b. Reca b. Ubeyde isminde bir ravi vardır. **Hatîb el-Bağdâdî şöyle dedi:** "Bu hadis münkerdir (reddedilmiş/zayıf ve garip bir rivayettir). Senedinde yer alan ravilerin hepsi güvenilir ve tanınmış kimselerdir; sadece el-Basrî ve Ahmed b. Recâ hariç — çünkü bu ikisi meçhul (tanınmayan) ravilerdir."[173]

İbn Arrak el-Kinani "Tenziru Şeria" (sayfa 170) kitabında şöyle buyurdu: "Bu, Abdullah b. Mes'ûd'dan gelen bir hadistir. Ancak bu hadis hakkında şöyle denmiştir: **"Bu, münker (uydurma/şüpheli) bir hadistir.** İsnadındaki ravilerin hepsi güvenilir ve tanınmış kimselerdir; sadece Ahmed b. Recâ ve Muhammed b. İshâk el-Basrî hariç — çünkü bu ikisi meçhuldür (tanınmayan kişilerdir)."
Süyûtî dedi ki: Zehebî, el-Mîzân adlı eserinde bu hadis hakkında şöyle demiştir: **'Bu uydurma bir haberdir."**

112) "Bir bid'atçi öldüğünde, bu İslâm için bir fetih (rahatlama) olur."

Haber munkerdir. Hadisin senedinde Ahmed b. Ruh b. Bezzazi isminde bir ravi vardır. El-Bağdadi onu tanınmadığını zikr etmiştir.[174] Hatib el-Bağdadi "Tarih el-Bağdad" (4/380) kitabında şöyle buyurdu: "**Senedi sahihtir, ancak metin münkerdir (reddedilmiştir).** Bunu Ebû Abdullah es-Sûrî'den yazmıştı. Ahmed b. Rûh'un bu rivayette tek kaldığını zannediyordum, ta ki: Bana Muhammed b. Ali b. Ahmed b. el-Hâris en-Nesâî haber verdi - Bize Ebû Bekir Muhammed b. Ömer b. Halef el-Verrâk rivayet etti - Bize Muhammed b. Serrî, Katâde'den, o da Enes'ten rivayet etti. Enes dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Bid'at sahibinin ölümüyle İslam'da bir fetih (rahatlama/açılım) gerçekleşmiş olur."**

113) Enes dedi ki: **"Ey Allah'ın Resûlü! Senden sonra ilmi kim yazacak?"** (Peygamber) buyurdu: **"Ali ve Selmân."**

Zehebi hadisin akabinda şöyle buyurdu: "Bu, bu isnad ile uydurma bir hadistir." Hadisin senedinde Ahmed b. Ebi Ruh isminde bir ravi vardır. İbn Adi onun hakkında söyledi: "Onun hadisleri (sahih ve) düzgün değildir."[175]

114) Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:"Sizin durumunuz nasıl olacak, öyle bir zaman geldiğinde ki; emir, kara aslan gibi, hâkim, tüyleri dökülmüş (kuduz) kurt gibi, tüccar, salya akan (hırlayan) bir köpek gibi, mü'min ise onların

[173] İbn Cevzi "el-Mevdua" 1/221.
[174] "Mizan" 1/234.
[175] "Mizan" 1/234.

arasında, iki sürü arasında şaşkın kalmış bir koyun gibi olacak, barınacak yeri de olmayacak. Peki, bir koyunun aslan, kurt ve köpek arasında hali nasıl olur?"

Hadisin senedinde Ahmed b. Zurarah el-Medenî isminde ravi vardır. Tanınmaz (meçhuldür). Rivayeti batıldır, ona ulaşan isnad bile karanlıktır (belirsizdir).[176]

115) "Ali, mahlûkatın (yaratılmışların) en hayırlısıdır".

Hadis uydurmadır. Senedinde Ebu Semure Ahmed b. Selim isminde ravi vardır. İbn Adi söylediği gibi münker hadisleri aktarırdı. Aslında bu şöyle gelmiştir: el-Aʿmeş → ʿAtıyye el-ʿÛfî → Câbir'den. Câbir şöyle demiştir: "**Ali'yi en hayırlılarımızdan sayardık.**" – ve bu daha doğrudur. [177]

116) Ebû Nuaym dedi: Bize Heşîm rivayet etti, bize Avf → Muhammed → Ebû Hüreyre'den (merfûʿ olarak): «Yolcu, Zemzem'den ilk içen kimsedir.»

İmam Suleyman et-Taberani hadisi "Mucem es-Sağir"[178] kitabında rivayet etti, ve akabinde şöyle buyurdu: "Bunu Avf'tan sadece Heşîm rivayet etti, Heşîm'den de sadece Ebû Nuaym rivayet etti.
Bu rivayette tek kalan kişi Ahmed b. Saîd el-Cemmâl el-Bağdâdî'dir." Zehebi hadisin münker olduğunu söyledi.[179]el-Heysemi dedi ki: râvileri güvenilirdir.[180] Hâfızın "ricâli sikadır" sözü, hadisin sahihliğine hatta hasenliğine dahi delâlet etmez. Çünkü bir isnadın sahihliğine yalnız râvilerinin güvenilir oluşuyla hükmedilmez. Bilakis isnad hakkında ayrıca şâzlık, illet, metnin garabeti ve inkârı gibi başka unsurlar daranır. El-Hâfız el-Heysemî ise buna bakmaz; çünkü onun şartı bu değildir. Onun şartı zahir isnad durumuna göre konuşmaktır. Diya el-Makdisi hadise sahih hükmünü verdi.[181]

117) Âişe'den: Bir kadın ona hurma hediye etti, o da yedi. Kadın dedi ki: "Seni yeminle bağlarım, hepsini yemezsen olmaz." Bunun üzerine Nebî ﷺ şöyle buyurdu: "Günah, yeminini bozan kişinindir."

Rivayet münkerdir. Hadisin senedinde Ahmed b. Suleyman b. Ebu Tayyib isminde bir ravi vardır. Alimler onun hakkında ihtilaf etmişlerdir, Ebu Hatim

---

[176] "Mizan" 1/234-235.
[177] "Mizan" 1/236.
[178] 1/92, DKİ.
[179] "Mizan" 1/237.
[180] №5713, 3/467, DKİ.
[181] Ebu Abdullah Muhammed b. Abdulvahid el-Hanbeli, Diya el-Makdisi "Sahihul Ehadis fima ittafaku aleyhi ahlelhadis" 1/44, thk Hamza Ahmed Zeyn, DKİ.

tek başına onu zayıf saymıştır. Ebu Zurah ise onun hakkında - hafız, dürüst biri olduğunu[182], bildirmiştir. [183]
İmam Ahmed bu rivayeti biraz farklı bir şekilde nakletmiştir. Ahmed'in, Ebû Hüreyre → Âişe yoluyla rivayetinde şöyle geçmiştir: "Bir kadın ona hurma hediye etti, o da bir kısmını yedi, bir kısmı kaldı. Kadın dedi ki: 'Seni yeminle bağlıyorum, kalanını da mutlaka ye!'" Resûlullah ﷺ buyurmuştur ki:"Onu yemininden kurtar; çünkü günah, yemini bozan üzerinedir." Bu rivayetin râvileri, sahih hadis râvileri arasındandır.[184]

118) Ebû Hüreyre'den merfû olarak: "Fâsıkın anılmasını istemiyor musunuz? Onu anın ki insanlar onu tanısın."

119) "Uyku bir hissizliktir, bayılma hadestir." Yani uyku, kişinin bilincini tamamen kaybetmediği bir haldir; bu nedenle bazı durumlarda abdesti bozmaz. Ama bayılma gibi bilinç kaybı ise abdesti bozan bir haldir.

Her iki hadis (118, 119) uydurmadır. Hadislerin senedinde Ahmed b. Suleyman el-Harrani el-Armani isminde ravi vardır. Kendisine itimat edilmez.[185]Her iki hadisi Ahmed imam Malikten rivayet etmiştir. İbn Arrak "Tenzîhu'ş-Şerî'ati'l-Merfû'a" (1/28) kitabında buyurdu: "Darakutni (bu ravi hakkında şöyle açıklama yaptı): "Kezzab, Malikten batıl hadisler rivayet etmiştir".

120) "Helâl bellidir, haram da bellidir."[186]

Hadisin tam metni böyledir: "Şurası muhakkak ki, haramlar apaçık bellidir, helaller de apaçık bellidir. Bu ikisi arasında (haram veya helal olduğu) şüpheli olanlar vardır. İnsanlardan çoğu bunları bilmez. Bu durumda, kim şüpheli şeylerden kaçınırsa, dinini de, ırzını da tebrie etmiş olur. Kim de şüpheli şeylere düşerse harama düşmüş olur, tıpkı koruluğun etrafında sürüsünü otlatan çoban gibi ki, her an koruluğa düşebilecek durumdadır. Haberiniz olsun, her melikin bir koruluğu vardır, Allah'ın koruluğu da haramlarıdır. Haberiniz olsun, cesette bir et parçası var ki, eğer o sağlıklı olursa cesedin tamamı sağlıklı olur, eğer o bozulursa, cesedin tamamı bozulur. Haberiniz olsun bu et parçası kalptir." [Buharî, İman 39, Büyû 2; Müslim, Müsakat 107, (1599); Ebu Davud, Büyû 3, (3329, 3330); Tirmizî, Büyû 1, (1205); Nesâî, Büyû 2, (7, 241).]

---

[182] (مَحَلُّهُ الصِّدْقُ)
[183] "Mizan" 1/239.
[184] Muhammed b. Ali eş-Şevkani "ad-Durar al-Maḍiyya şarḥ ad-Durar al-Bahiyya" sayfa 295, Thk Salim Mustafa Badri, DKİ.
[185] "Mizan" 1/239-230.
[186] "Mizan" 1/230.

121) “Allah, mümine rızkını ancak hiç beklemediği yerden vermeyi murat eder”

Hadis uydurmadır. Senedinde Ahmed b. Tahir b. Harmala b. Yahya et-Tucibi el-Misri. İmam Darakutni onun kezzab olduğunu söylemiştir. İbn Adi: “Dedesinden – eş-Şafiden batıl hikayeler aktarırdı”, söylemiştir.[187]

122) "İbn Abbas’tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: 'Dört kişiye **Allah lanet etmiştir** ve **her duası kabul edilen peygamber** de onlara lanet etmiştir:
– Allah’ın kitabına fazlalık ekleyen,
– Allah’ın kaderini yalanlayan,
– Ehl-i beytimden olup da Allah’ın haram kıldığını helâl sayan,
– Allah’ın aziz kıldığını cebbarlıkla (zorbalıkla) alçaltmak isteyen.'"[188]

Hadisin senedinde Ebu Bekir Ahmed b. Abbas el-Haşimi isminde ravi vardır. İmam Ahmed onun münker rivayetleri aktardığını söylemiştir. İbn Hibban onunla ihticac etmenin helal olmadığını zikretmiştir.[189]

123) Ebu Hureyre`den merfu olarak: "Babasını söven kimse lanetlenmiştir."

Senedinde Ahmed b. Abbas b. Hamuvey, Ebu Bekir el-Hallal isminde bir ravi vardır. Yalanda ittiham olunmuştur.[190]

Hadisi ibn Abbasa ulaşan senetle İbn Beşran “el-Amali”[191] kitabında rivayet etmiştir. Senedinde Amr b. Ebi Amr isminde bir ravi vardır. Mâlik, Amr b. Ebî Amr’dan hadis rivayet ederdi; fakat onu zayıf sayardı. Abbâs, Yahyâ’dan rivayet etti: Amr b. Ebî Amr hüccet (delil kabul edilen güvenilir ravi) değildir. İbn Haccâc’tan işittim; es-Sa‘dî şöyle dedi: Amr b. Ebî Amr’un hadisleri karışıktır (mudaribü’l-hadîs). en-Nesâî dedi ki: Amr b. Ebî Amr el-Muttalib’in azatlısıdır, güvenilir değildir.[192] Başka bir sorun ise Muhammed b. İshak, o bu hadisi muanan[193] şeklinde rivayet etmesidir, ve tedlis[194] etmekle tanınmış bir ravidir.

---

[187] “Mizan” 1/243.
[188] وَالْمُتَعَزِّزُ بِالْجَبَرُوتِ لِيُذِلَّ مِمَّنْ أَعَزَّ اللَّهُ
[189] “Mizan” 1/244.
[190] “Mizan” 1/244.
[191] Abdulmelik b. Muhammed b. Abdullah b. Beşran “el-Amali” sayfa 206, Darul Vetan.
[192] İbn Adi “Kamil fi Duafa” 5/116, Darul Fikr.
[193] İsnadında "Filanca fılancadan" şeklinde ifadesi kullanılan hadislerdir, eğer ravi müdellis ise, ağır basan görüş bu ifadenin semaa hamledilmemesidir.
[194] Kişinin, söz konusu hadisi kendisinden dinlemediği veya görüşmediği halde bir kişiden yaptığı rivayettir. Eğer hadisin muttasıl olduğunu açıkça ifade edip "Bize bu “hadisi rivayet etti" derse, bu adam yalancıdır. Ama "Filancadan" diyecek olursa, burada ihtimalli bir durum oluşur. Tabakasına bakılıp kendisinden üstteki isimle aynı dönemde yaşayıp yaşamadığı tespit edilir. Eğer onunla görüşmüşse, daha önce vardığımız sonuç geçerlidir. Görüşmemiş de muasır olması mümkünse, işte bu bir tereddüt noktasıdır. Muasır olması mümkün değilse, o zaman hadis munkatı olur.

Ali el-Kari el-Hanefi “Mirkatul Mefatih” kitabında şöyle buyurdu: “el-Cami es-Sağır kitabında şöyle rivayet olunmuştur: “Babasına söven lanetlenmiştir. Annesine söven lanetlenmiştir.
Allah’tan başkası için kurban kesen lanetlenmiştir. Yerin sınırlarını değiştiren lanetlenmiştir.
Körü yoldan saptıran lanetlenmiştir. Bir hayvana yaklaşan lanetlenmiştir. Lût kavminin fiilini işleyen lanetlenmiştir.” İmam Ahmed[195] hasen senedle ibn Abbas`tan rivayet etmiştir.[196]
Şeyh Ahmed Muhammed Şakir hadisin senedinin sahih olduğunu doğrulamıştır. Gariptir ama yukarıda Ameli kitabında zikrettiğim seneddeki her iki problem İmam Ahmed'in senedinde de mevcuttur.

Sahih hadiste şöyle rivayet olunmuştur: “Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Anne babasına sövene Allah’ın laneti olsun.”Ashab: “Ey Allah’ın Resûlü! İnsan anne babasına nasıl söver?” dediler.
Resûlullah ﷺ: “(Kişi) başkasının babasına söver, o da onun babasına söver; başkasının annesine söver, o da onun annesine söver.”

İmam el-Hakim “Müstedrek ala Sahiheyn” kitabında:
“1813 — İbn Abbâs’tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:
"Allah Teâlâ, Allah’tan başkası için kurban keseni lânetledi. Allah, yeryüzü sınırlarını değiştiren kimseye lânet etti. Allah, âmâyı (kör) yoldan alıkoyanı lânetledi. Allah, anne-babasına sövene lânet etti. Allah, velîsinden başkasını kendine dost edinene lânet etti. Allah, Lût kavminin fiilini işleyene lânet etti."

1814 — Aynı râvî zinciriyle ek olarak şöyle rivayet edilmiştir:
"Allah, hayvana cima eden kişiye de lânet etmiştir."

Hadisin akabinde imam el-Hakim şöyle buyurmuştur: “Bu hadisin senedi sahihtir; ancak Buhârî ve Müslim bunu tahric etmemiştir.”[197]

124) Enes’ten merfu olarak: “Ümmetim içinde 'Ebû Hanîfe' denilen bir adam olacak; Allah, benim sünnetimi onun eliyle yenileyecektir”.
125) Ebu Hureyreden merfu olarak: “İlim Çin’de bile olsa gidip onu öğrenin.”
126) Aişeden merfu olarak: “Kim ayakta saçını tararsa borç altına girer.”
127) İbn Abbastan merfu olarak: “İman bir sözdür, amel onun yelkenidir; artmaz ve eksilmez.”

[195] “Müsned” 2/435/№1875, Darul Hadis, thk Ahmed Şakir, Kahire.
[196] “Mirkatul Mefatih Şerhil Mişkatil Mesabih” 7/155, DKİ.
[197] “Müsterek ala Sahiheyn” kitabul Hudud, 4/507, Darul Harameyn.

128) “Bir âlimin meclisine katılmak, bir cenazeye katılmaktan, bin rekat namaz kılmaktan, bin hac yapmaktan ve bin gazveye katılmaktan daha hayırlıdır.”

129) “Sünnetin Kur’an’ın önüne geçtiğini bilmiyor musun?”

124-129cu hadisler uydurmadır. Senedinde Ahmed b. Abdullah b. Halid el-Cuveybari isminde bir ravi vardır. İbn ʿAdiyy dedi ki: “İbn Kerâm’ın istediği şekilde ona hadis uydururdu; İbn Kerâm da onları çıkarırdı.” İbn Hibban o ravi hakkında şöyle söylemişti: “Deccallardan bir deccaldır”. Nesai ve Derakutni onun kezzab olduğunu söylediler. Hâkim’in şöyle dediğini işittim: “Bu yalancı ve habis bir kimsedir. Amellerin fazileti hakkında çok sayıda uydurma rivayet nakletmiştir. Onun hadislerinin hiçbir şekilde rivayet edilmesi câiz değildir.” Beyhakî şöyle dedi: Cüveybârî’yi çok iyi tanırım; Resûlullah ﷺ’ın adından hadis uydurmuş biridir ve onun adına binin üzerinde uydurma hadis rivayet etmiştir.”[198]

130) Enes’ten merfu olarak: “Kim yakut taşlı yüzük takarsa, fakirlik ondan uzaklaştırılır.”

Hadisin senedinde Ahmed b. Abdullah b. el-Hakim, Ebu Abdurrahman el-Firyanani el-Mervezi isminde bir ravi vardır. Hadis uydurmakla tanınmıştır. İbn ʿAdî dedi ki: Fudayl b. ʿIyâd, İbnü’l-Mubârak ve diğerlerinden münker rivayetler aktarır. Nesâî dedi ki: Güvenilir değildir.
Hâfız Ebû Nuʿaym dedi ki: Uydurma hadislerle meşhurdur.[199]

131) İbn Ömer’den rivayet etti: “Resûlullah ﷺ oruçlu olduğu halde günün sonunda misvak kullanırdı.”

Doğru olan, bunun mevkûf (sahabeye ait söz) olduğudur. Hadisin senedinde Ahmed b. Abdullah b. Meysera el-Nehavandi isminde ravi vardır. İbn ʿAdî dedi ki: Doğru konuşan ravilerden münker (uygunsuz) rivayetler aktarır ve insanların hadislerini çalardı. İbn Hibbân dedi ki: Onunla delil getirilmesi helâl değildir.[200]

Âmir b. Rabia (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: “**Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) oruçlu oldukları halde misvak kullandıklarını kaç kere gördüğümü sayamam**.” (Ebû Dâvûd, Savm: 26; Buhârî, Savm: 27)) Tirmîzî: Bu konuda Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir. Tirmîzî: Âmir b. Rabia hadisi hasen olup ilim adamları bu hadisle amel etmişler ve oruçlunun misvak

[198] “Mizan” 1/245-246.
[199] “Mizan” 1/247.
[200] “Mizan” 1/247.

kullanmasında bir sakınca olmadığını söylemişlerdir. Ama bazı ilim adamları oruçlunun yaş misvakla misvaklanmasını ve gündüzün sonuna doğru misvak kullanmayı hoş karşılamamışlardır. Şâfii oruçlunun gündüzün öncesinde ve sonrasında misvak kullanması sakıncalı değildir demekte, Ahmed ve İshâk ise gündüzün son zamanında misvak kullanmayı hoş karşılamamaktadırlar.[201]

132) Enes'ten rivayetle: Cebrâil bana geldi; üzerinde siyah bir cübbe, kuşak ve siyah bir mest vardı. Ve dedi ki: "Ey Muhammed! Bu, senin amcanın zurriyetin kıyafetidir."
Bu, Abbâsîlerin siyah giysilerine bir göndermedir. Hatib ve Zehebi söyledikleri gibi haber batıldır. Senedinde Ahmed b. Abdullah b. Huseyn ed-Darir isminde ravi vardır.[202] Seneddeki râvîlerin hepsi sika (güvenilir), âmâ el-Darîr hariçtir; bu rivayetin mesuliyeti ona aittir. Bu hadisin başka rivayet yolları mevcuttur. İbn Cevzi "el-Mevdua" (1/344) kitabında - Bu hadis, bütün rivayet yollarıyla sahih değildir, hükmünü verdi.

114) Abdullah'tan – merfûʿ olarak – şöyle rivayet edilmiştir:
"İçinizden biri namaz kıldığında imamın arkasında sussun; çünkü imamın kıraati, onun için kıraat sayılır; imamın namazı, onun için namaz sayılır."

Hadis münkerdir. Senedinde Ahmad b. Abdullah b. Rabi b. el-Aclan isminde bir ravi vardır. Hatib onun mechul olduğunu söylemiştir.[203]

Hanefîler'e göre, imama uyan kişinin kıraat yapması vâcip değildir.[204]

115) Abdurrahmân b. Behmân, Câbir'den – merfûʿ olarak – rivayet etti:
"Bu (Hz Ali), berzah âleminin emîridir, facirlerin katilidir. Ben ilmin şehriyim, Ali ise onun kapısıdır."

Hadisin senedine Ahmed b. Abdullah b. Yazid el-Haşimi isminde bir ravi vardır. İbn ʿAdî dedi ki: Samarra'da hadis uydururdu.[205]

116) "Hayâ, imandandır; (hayâ) cennettedir. Çirkin konuşma ise katılıktan gelir; katılık da ateştedir."

Senedinde Ahmed b. Abdullah b. Yazid b. el-Kasim et-Tabruki isminde bir ravi vardır. Muhtemelen bu rivayeti o uydurmuştur.[206]

---

[201] İmam Tirmizi "Sünen" №725.
[202] "Mizan" 1/248.
[203] "Mizan" 1/248.
[204] Allame Ez-Zemahşeri "Ruusul Mesail" sayfa 75, Semerkdand.
[205] "Mizan" 1/249.
[206] "Mizan" 1/249.

Haya duygusu kişini ve yaşantısını süsler.

Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Hayasızlık ve kötülük her nerede olursa olsun o yeri ve kimseyi kirletir haya kimde ve nerede olursa orayı süsler ve güzelleştirir." (Buhârî, Edeb: 77; İbn Mâce: Zühd: 17) Tirmizî: Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir. Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abdurrezzak'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Sizin en hayırlı ve iyi olanlarınız ahlakı en güzel olanlarınızdır. Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem), ne doğuştan nede sonradan kaba ve sert karakterli değildi." (Buhârî, Edeb: 77; İbn Mâce: Zühd: 17) Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.[207]

117) İkrime'den, o da İbn Abbâs'tan: **"Resûlullah ﷺ av köpeğinin ücretine ruhsat vermiştir."**

Abdulhaki el-İşbili hadisin batıl olduğunu söyledir. Senedinde Ahmed b. Abdullah, Ebu Ali el-Kindi el-Horasani isminde ravi vardır. İbn Adi söylediği gibi münker rivayetler aktarırdı.[208]

Cabirin bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), köpeğin para ile satışını yasaklamış ve şöyle buyurmuştur: "Cahiliye yiyeceğidir."
El-Heysemi "Mecmau Zevaid" kitabında şöyle buyurmuştur: "Ben derim ki: Hadis "Cahiliye yiyeceğidir" kısmı hariç Sahih'de geçmektedir. *Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir."[209]

Ebû Mes'ûd el Ensarî (r.a.)'den rivâyete göre: "Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), köpek alım satımında elde edilen para zina yapmakla elde edilen para ve kahin=falcı ücretini yasakladı. Yani bu yollarla Müslüman'a gelir ve kazanç sağlanamaz." (Ebû Dâvûd, Tıp: 21) Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir söylemiştir.[210]

118) Avf b. Mâlik'ten, merfû olarak (yani Peygamber'e nispet edilerek) rivayet etti: "Ahir zamanda bir kavim olacaktır ki, haramı helal kılarlar, helali haram sayarlar ve işleri kendi görüşlerine göre kıyas ederler."

---

[207] İmam Tirmizi "Sünen" №1974, 1975.
[208] "Mizan" 1/250.
[209] "Mecmau Zevaid" 6/533/№6421.
[210] İmam Tirmizi "Sünen" №2071.

Senedinde Ahmed b. Abdurrahman b. Vehb, Ebu Ubeydullah el-Misri isminde bir ravi vardır. İbn ʿAdi dedi ki: “Mısır’ın şeyhlerinin hepsinin onun zayıf olduğu konusunda ittifak ettiğini gördüm. Yabancılar ise ondan rivayet etmekten çekinmezlerdi: Ebû Zurʿa, Ebû Hâtim ve onların altındaki kimseler (ondan hadis alırdı).”[211] İbn Adi aynı zamanda şöyle buyurmuştu: “Bu hadisi, Nuʿaym b. Ḥammād İsadan rivayet etti; hadis onundur, (fakat bu hadisi alimler) ona karşı inkar ettiler ve bir grup kimse ondan (hadis) çaldı."[212]

“Kıyasın hüccet olup olmaması konusunda iki meşhur görüş vardır: **Cumhura göre ameli hükümlerde şer'î bir hüccettir ve şeriatın esaslarından biridir**. Şer'î deliller arasında dördüncü sırada yer alır. Bunlar kıyası kabul edenlerdir. Mutezileden Nazzam, Şîa'dan İmamiyye kolu ve Zahirîlere göre kıyas, hüküm vermede şer'î bir hüccet değildir. Bunlar da kıyası kabul etmeyenlerdir. Cumhur kıyasın hüccet olduğuna dair Kur'an, Sünnet, İcma ve makulden delil getirmişlerdir. Kıyasın hüccet olduğuna dair Kur'an-ı Kerim'de pek çok delil vardır.”[213]

“Kıyasın bir hüccet oluşuna sünnetten hem kavlî hem filî delil vardır. Kavlî delil şudur: Hz. Peygamber sallallahu aleyhi selam Muaz'ı Yemen'e vali olarak gönderirken ona: "Karşına bir mesele çıktığında nasıl hüküm vereceksin?" buyurdular. O da, Allah'ın Kitabına göre, onda bulamazsam Allah Rasûlünün sünnetine göre, onda da bulamazsam reyimle ictihad ederim, elimden geleni yaparım" dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi selam elini göğsüne koyarak: "Allah Rasûlünün elçisini, Allah (c.c.) ve Rasûlünün razı olacağı şeye muvaffak kılan Allah'a hamdolsun." buyurdu. Rey ile ictihadın içinde kıyas da vardır. Ameli (uygulamalı) sünneten delilleri de şunlardır: Has'am kabilesinden birisi Hz. Peygamber'e gelip: Ya Rasûlallah! Babam ileri yaşlarda, Müslüman oldu. Binek üstünde duramıyor, hac da ona farz olmuş durumda onun yerine hac yapsam olur mu? dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi selam: "En büyük çocuğu sen misin?" buyurdu. "Evet" dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi selam: "Baban borcu olsa onun adına sen ödesen, borcu ödenmiş olur mu?" buyurdu. "Evet" dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi selam): "Öyleyse onun yerine hac yap" buyurdu. İşte bu Rasûlullah'dan (sallallahu aleyhi selam) bir kıyastır. Ödenmesi gerektiği konusunda Allah'a (c.c.) olan borcu kul borcuna kıyas etmiştir."[214]

119) İbn Ömer’den merfû olarak (Peygamber'e nispet edilerek) rivayet etti: “Cihad birinizin kapısında dahi olsa, anne-babasının izni olmadan çıkmasın.” Senedinde yine Ahmed b. Abdurrahman b. Vehb, Ebu Ubeydullah el-Misri vardır. el-Heysemi “Mecmau zevaid” (9/434/№9648) kitabında söylemiştir:

---

[211] “Mizan” 1/253.
[212] İbn Asakir “Tarih Medinatul Dimaşk” 34/188-189.
[213] Prof. Dr. Vehbe Zuhayli "Fıkıh usúlü" sayfa 63.
[214] Prof. Dr. Vehbe Zuhayli "Fıkıh usúlü" sayfa 63.

“Hadisi Taberani, el-Mu'cemu's-sağir'de rivayet etmiş olup, ravileri Taberani'nin hocası olan Usame b. Ali b. Said b. Beşir hariç Sahih'in ravileridir. Bu zat ise Tarih Mısr kitabında geçtiği gibi güvenilir biridir.”
Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bir kimse Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem)’e gelerek cihâda çıkmak için izin istedi. Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem)’de annen baban var mı? buyurdu. O kimse evet deyince; “Sen anne ve babana hizmet ederek cihâdı yap” buyurdular. (Nesâî, Cihâd: 6; Buhârî, Cihâd: 137) Tirmizî: Bu konuda İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis sahihtir. Ebû’l Abbâs, Mekkeli gözleri görmeyen bir şairdir. İsmi Sâib b. Ferrûh’tur.[215]

Prof. Vehbe Zuhayli - rahimahullah – şöyle buyurmuştur: “Çocuğun da anne babasının izni olmadan yahut birisi vefat etmiş ise, ötekinin izni olmadan cihada katılması caiz değildir. Çünkü anne babaya iyilik yapmak farz-ı ayndır. O bakımdan bu, kifaye olan farzdan önce gelir.”[216]
“Eğer düşmanın bir İslamın beldesine hücum etmesi halinde olduğu gibi nefir umumi' ise (savaş çağrısı bütün müslümanlara yapılmış ise) cihad, gücü yeten her müslüman için farz-ı ayndır. Çünkü Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ağırlıklı ve ağırlıksız olarak cihada çıkın." (Tevbe, 41). Bu ayet-i kerime genel savaş çağrısı (umumi' nefir) hakkında nazil olmuştur. Yüce Allah'ın şu buyruğu da buna dairdir: "Medine ahalisine de, çevresindeki bedevilere de Allah'ın resulünden geri kalmaları ve onun kendi nefsini sakınmadığı şeylerden kendilerini sakınmaları yakışmaz." (Tevbe, 120) **Nefir umumi olduğu takdirde, kadın kocasının izni olmaksızın savaşa çıkar. Çocuğun da anne babasının izni olmaksızın çıkması caizdir**.”[217]

120) Ebû Hüreyre’den merfû olarak (yani Peygamber’e ﷺ isnatla) rivayet etti: **“**İnsanlara bir zaman gelecek ki (onlar) Kur’ân’a (başvurmak için) gönderilir, fakat (Kur’ân) yeryüzünden kaldırılacaktır.**”**
Senedinde yine Ahmed b. Abdurrahman b. Vehb, Ebu Ubeydullah el-Misri vardır. İmam Ahmed bunu merfu rivayet etmekle tek kaldı.[218]

İmam ed-Darimi “Sünen”[219] kitabında rivayet etti: “Bize Ca'fer b. Abdullah b. Avn rivayet edip (dedi ki), bize Mûsa b. Ubeyde, Safvan b. Süleym'den, (O) Nâciye b. Abdillah b. Utbe'den, (O) babasından, (O da) Abdullah'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Kur'an'ı, (ortalıktan) kaldırılmasından önce çok okuyun!" (O zaman yanındakiler); "bu mushaflar (ortalıktan) kaldırılabilir. Ama insanların hafızalarında olan nasıl (kaldırılabilir?)" diye sordular; O da şöyle cevap verdi: "O, bir gece alınıp götürülür de insanlar ona muhtaç olarak

[215] İmam Tirmizi “Sünen” №1671.
[216] Prof. Dr. Vehbe Zuhayli “İslam fıkhı ansiklopedisi” 8/180.
[217] “İslam fıkhı ansiklopedisi” 8/181.
[218] “Mizan” 1/254.
[219] №3344, Madve, tercüme Abdullah Aydınlı.

sabahlar, "Lâ İlâhe İllâllah" sözünü unutur ve cahiliyenin söz ve şiirlerine dalarlar! Bu, (Kıyamet'in kopacağına dair, onlara) söylenilen sözün gerçekleşeceği zamanda olacaktır!"

İbn Mes'ût'tan da (naklen) rivayet edildi ki, O şöyle dedi: "Andolsun ki, Kur'an bir gece alınıp götürülecek ve ne bir mushafta, ne de bir kimsenin kalbinde hiçbir ayet bırakılmayacak ki, o (ortadan) kaldırılmış, (göğe yükseltilmiş olmasın)!"[220]

121) "Şüphesiz Allah, namazlarınıza bir namaz daha ekledi; o da vitirdir." Senedinde yine Ahmed b. Abdurrahman b. Vehb, Ebu Ubeydullah el-Misri vardır.

“Vitir namazı biz Hanefîler'de vâciptir. Şâfiîler'de ise sünnet-i müekkededir. Biz Hanefîler'in bu konudaki delili, Amr b. Şuayb'ın [radıyallahu anh] babası aracılığıyla dedesinden rivayet ettiği şu hadis-i şeriftir: Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurmuştur: “Allah Teâlâ size (ek olarak) kızıl develerden daha hayırlı olan bir namaz verdi (ziyade etti). Dikkat ediniz! O vitirdir. Onu gözetin, devam ettirin.” Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] hadiste, “namaz verdi (ziyade etti)” buyurdu. Bu, vitrin şer'î yönden vâcip olduğuna delildir. Sünnet olan şey ise vâcip değildir. Dolayısıyla vitir namazı sünnet değil, vâciptir. Şâfiîler ise delil olarak şu sözleri söylediler: Tüm ümmet, farz olan namazların beş adet olduğu hususunda icmâ etmiş, ortak görüş bildirmiştir. Vitir namazına vâcip diyen kimse, farz namazları altı adede çıkarmış olur. Bu da câiz değildir.”[221]

122) Zührî'den, o da Enes’ten merfu olarak: “Akşam yemeği hazır olduğunda, ve namaz için kamet getirildiğinde, önce yemeğe başlayın.”[222]

Bu hadisi İmam Tirmizi “Sünen” (№353) eserinde rivayet etmiştir: “Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demektedir: “Akşam yemeği hazır olur yatsı namazı vakti de girerse yemeğe öncelik verin.” (Buhârî, Ezan: 42; Dârimî, Salat: 58)” Akabinde İmam Tirmizi şöyle buyurdu: “Bu konuda Âişe, İbn Ömer, Seleme b. Ekva ve Ümmü Seleme’den de hadis rivâyet edilmiştir. Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) ashabından bir kısım ilim adamları bu görüşte olup Ebû Bekir, Ömer ve İbn Ömer bunlardandır. Ahmed ve İshâk’da aynı görüşte olup “Cemaatle namaz kaçırılsa yemeğe öncelik verilir” derler. Tirmîzî: Carud’tan işittim Veki’den şöyle söylediğini işitmiştir: “Yemeğin bozulmasından korkulursa yemeğe öncelik verilmelidir.” Kalbin yemekle meşgul olmaması için böyle bir görüşe giden Rasûlullah (sallalahu

[220] Ed-Darimi “Sünen” №3346.
[221] “Ruusul Mesail” 80-81.
[222] “Mizan” 1/254.

aleyhi ve sellem)'in ashabından ve sonraki gelenlerin görüşlerine uymak daha uygundur. İbn Abbâs'dan şöyle rivâyet edilmiştir: "İçimizi meşgul eden bir şey varken namaza başlamayınız."
İmam Tirmizi ayni zamanda şu hadisi (№354) de rivayet etmiştir: "İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Akşam yemeği hazır olur namaz vakti de girerse siz akşam yemeğinden başlayın." (Buhârî, Ezan: 42; Dârimî, Salat: 58) İbn Ömer, imâmın okuyuşunu işite işite akşam yemeğini yerdi. Tirmîzî: Hennâd yoluyla Abde, Ubeydullah Nafi' ve İbn Ömer'den de bu konuda hadis rivâyet edilmiştir."

123) Süfyân b. ʿUyeyne, Humeyd et-Tavîl'den; o da Enes'ten (rivayet etti): **Resûlullah ﷺ namazda "Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm"i açıktan okurdu.**

İbn Abbas'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Besmele'yi namazda cehren/ açıktan okurdu.
El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (3/242/№6233) kitabında şöyle buyurdu: "Bunu Bezzar rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir."
Muhakkik dipnotta şöyle bir yorum yapmıştır: "Bezzar (no. 526) demiştir ki: Bununla hadis konusunda sağlam biri olmayan İsmail b. Hammad teferrüd etmiştir. Aynı hadisi Taberaru de el-Mu'cemu'l-kebir'de (no. 11442) "namazda" ifadesi olmaksızın rivayet etmiştir. Senedinde yer alan İshak b. Muhammed el-Arzemi çürük, Said b. Huseym de tenkit edilmiş biridir. Yine Taberaru, el-Mu'cemu'l evsat'ta (no. 35) bir kıssa içinde, el-Mu'cemu'l-kebir'de (nr.10651) kıssayı zikretmeksizin naklederek demiştir ki: Bize Ahmed b. Muhammed b. Yahya b. Hamza ed-Dımaşki bildirdi. Dedi ki: Bana babam, babasından naklen bildirdi. Demiş ki: Bize Mehdi namaz kıldırdı ve namazda Besmele'yi cehren okudu. Bu hususu kendisine sorduğumda dedi ki: Bana babam babasından, o da İbn Abbas' tan naklen bildirdi... Ravilerinden Ahmed b. Muhammed ed-Dımaşki hakkında Zehebi, Mizan'ında "Babasından münker hadisler nakleder" derken Ebu Ahmed el-Hakim ise tartışmalı olduğunu söylemiştir. Bkz. Darekutni, Sünen, l, 303. Babası Muhammed b. Yahya hakkında ise İbn Hibban "Kişisel olarak güvenilir olmakla beraber kendisinden Ahmed b. Muhammed' in rivayet ettiği hadislerinden sakınılır" açıklamasını yapmıştır."

Mezhebimizde "üç şeyi (Sübhâneke, eûzü ve besmele) sessizce okumalıdır."[223]

Enes'in bildirdiğine göre Resulullah (sallalahu aleyhi ve sellem) Besmele'yi gizli okurdu. Ebu Bekir ve Ömer de sessiz okurdu.
El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (3/241/№2631) kitabında şöyle buyurmuştur: "Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-keblr ve el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup

[223] Muhammed Aşık İlahi el-Berni "et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri" sayfa 65.

ravileri güvenilir olarak kabul edilmişlerdir.”

124) Cabirden merfu olarak: “Bu ümmetin Mecusîleri, Allah’ın kaderini yalanlayanlardır; eğer hastalanırlarsa onları ziyaret etmeyin”[224] (ölürlerse cenazelerine katılmayın; onları gördüğünüzde selam vermeyin)

Hadisin senedinde Ahmed b. Abdurrahman el-Kefertusi, Cehdar gibi bilinen, bir ravi vardır. İbn Adi söylediği gibi zayftır, ve hadisleri çalardı.[225]
Hadisi imam ibn Ebi Asim “Sünen” eserinde aktardı, muhakik Prof. Dr. Bâsim Feysal el-Cevâbir hadisin hasen olduğunu söyledi.[226]

125) “Cennet, cömertlerin yurdudur.”
Hadisin senedinde yine Ahmed b. Abdurrahman el-Kefertusi ravi vardır.
İbn ʿAdî dedi ki: "Cehdar (جحدر), hadis çalar, garip ve münker rivayetler aktarır ve senedlere ilaveler yapar." Dârakutnî de şöyle dedi: "**Bu hadis sahih değildir."**[227]

126) “İnsanlar hilbeda (şifalı bitki) kendilerine ne olduğunu bilselerdi, onu ağırlığınca altınla satın alırlardı.”
Senedinde yine Ahmed b. Abdurrahman el-Kefertusi adında ravi vardır.

127) Câbir’den: Dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Erkeğin güzelliği, dilinin fesahatindedir.”

Hadisin senedinde Hatib el-Bağdadinin - kezzab, adlandırdığı – Ahmed b. Abdurrahman b. Carud er-Rakki isminde bir ravi vardır.[228] Hadisin bütün senedleri zayıftır.[229]

128) İbn Ömerden merfu olarak: “Şarkıcı cariyenin bedeli haram kazançtır, köpeğin bedeli de haram kazançtır.”

Senedinde Ahmed b. Abdussamad, Ebu Eyyub el-Ensari ez-Zurki isminde bir ravi vardır. İmam Zehebi söylediği gibi haber münkerdır, ravisi bilinmiyor.[230]

Ömer b. el-Hattab'tan rivayet edildiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Şarkıcı kadının (çalıştırılarak suretiyle elde edilen) ücreti haramdır. Onu dinlemek haramdır, ona bakmak haramdır. Onun ücreti,

---

[224] “Mizan” 1/255.
[225] “Mizan” 1/255.
[226] Ebu Bekir ibn Ebi Asim “Sünen” 1/235, thk Bâsim Feysal el-Cevâbir, Darul Samiy.
[227] İbn Cevzi “el-Mevdua” 1/542, Edvau Selef.
[228] “Mizan” 1/257.
[229] Ebû ʿAbdillâh Muḥammed b. Muḥammed el-Ḥaccûcî “Minḥat al-Vehhāb fī Takhrīc Aḥādīs aş-Şihāb” sayfa 134, №168.
[230] “Mizan” 1/257.

köpeğin ücreti gibidir. Köpeğin ücreti ise haramdır. Eti haramla (beslenip) yetişen kişiye ise cehennem yakındır."
El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (6/532/№6419) kitabında hadisin akabinde buyurmuştur: "Hadisi Taberani rivayet etmiş olup ravilerden Yezid b. Abdilmelik en-Nevfeli metruk biridir. Hadis imamlarının büyük bir kısmı ise onu zayıf görmüştür. İbn Main'in bir rivayetinde ise "Kendisinde bir sorun yoktur'' demektedir. Başka bir rivayetinde ise Yezid'i zayıf görmüştür".

129) Enes'ten (rivayetle) – merfûʿ olarak (yani Peygamber'e ﷺ nispetle): "Her şeyin bir zekâtı vardır; evin zekâtı ise misafir ağırlamaktır."
Senedinde Ebul Hasan Ahmed b. Osman en-Nehravani isminde ravi vardır.
En-Nakkaş[231] "Mevduat" kitabında bu hadisi Ahmedin ya Ahmedin şeyhinin[232] uydurduğunu söylemiştir.[233] Ibn Cevzi "el-İlel" (2/500)[234] kitabında söylemiştir: ""Bu hadisi ʿAbdü'l-Ḥamîd, Enes'ten mevkûf olarak (yani sahâbî sözü şeklinde) rivayet etti.
ʿAbdullâh b. ʿAbd al-Kuddûs ve ʿAbdü'l-Ḥamîd meçhul râvilerdir." El-Cüzekani "el-Abatil" kitabında hadise münker hükmü vermiştir.[235]
Bu hadisi farkı isnad ile Hafız Allame Hamza b. Yusuf es-Sahmi "Tarih el-Cürcan"[236] kitabında rivayet etmiştir: "Bize Ebû Aḥmed b. ʿAlî el-Ḥâfiẓ haber verdi – bana Cürcanda Muhammed b. el-Ḳāsim b. Şurayḥ şöyle rivayet etti - Bize el-ʿAbbâs b. Muḥammed ed-Duġāmî rivayet etti - bize ʿAlî b. el-Ḥusayn el-Kûfî - bize ʿUkbe b. ez-Zubeyr - bize ʿAlî b. ʿĀṣim - Ḥumeyd et-Ṭavîl kanalıyla, Enes b. Mâlik'ten (şöyle dedi) – hadis.
Ukba b. ez-Zubeyrin halı bilinmiyor.
İbn Asakir "Tarih Medinatul Dimaşk" (26/64) kitabında başka bir isnad ile bu hadisi rivayet etmiştir. Ravi Ebu Talib İsa b. Muhammed el-Bakillani tanınmıyor.

130) İbn Ömer'den – merfûʿ olarak (yani Peygamber'e ﷺ isnatla): "Ebû Bekir o gece doğduğunda, Allah o gece Cennetü ʿAdn'a nazar etti ve şöyle buyurdu: 'İzzetim ve celâlim hakkı için! Bu doğan çocuğu sevenlerden başkasını oraya sokmam!'"

Rivayet uydurmadır.[237] Hadisin senedinde Ahmed b. Ismat en-Neysaburi isminde bir ravi vardır. (Hadis uydurmakla) suçlanmış, helâk olmuş biridir.

---

[231] Ebû Bekr Muhammed b. el-Hasen b. Muhammed en-Nakkāş el-Mevsılî el-Bağdâdî (ö. 351/962). Tefsir, kıraat ve hadis âlimi.
[232] Bu rivayette onun şeyhi – Abdullah b. Abdulkuddus, Ebu Salih el-Kerhi'dir.
[233] "Mizan" 1/260.
[234] DKİ.
[235] İbn Hacer el-Askalani "Lisanul Mizan" 1/326, DKİ.
[236] 187, №689, DKİ.
[237] Dr. Haldun el-Ahdab "Zavaid Tarih el-Bağdad ala Kutubus Sitta" 3/101/№389? Darul Kalem.

Uydurma (yukarıda zikrolunan) bir haber rivayet etti; (o haberin) afeti bizzat kendisidir.[238]
Ibn Asakir bu hadisi, cüz'î bir farkla, kendi tarih kitabında da rivayet etmiştir, ve akabinde Hatib el-Bağdadinin hükmünü vermiştir: “Bu isnadla batıl (rivayettir), senedine bir kaç tane mechul ravi vardır”.[239]

131) “Hiçbir peygamber yoktur ki ümmetimde onun bir benzeri olmasın. Ebû Bekir İbrahim’in benzeridir, Ömer Mûsâ’nın benzeridir, Osman Hârûn’un benzeridir ve Ali benim benzerimdir.”

Senedinde Ahmed b. Ata el-Huceymi el-Basrı isminde ravi vardır. İmam Darakutni onun metruk olduğunu söyledi.[240]

132) “Arabun (satışı), Araplaşana aittir.”[241]

Rivayet batıldır. Senedinde yer alan Ahmed b. Ali b. Uhti Abdulkuddus ravi hakkında, İmam Darakutni – metruk, hükmünü vermiştir. Ondan bu hadisi rivayet eden Berakah b. Muhammed el-Halebi de ittiham olunmuş bir ravidir.[242]

Dr. Vehbe Zuhayli şöyle buyumuştur: “Arabun" kelimesinin altı çeşit söyleyişi mümkündür. Bunların en fasih şekli ayın ve ra harflerinin üstünü ile (arabun şeklinde) ve ayn'ın ötresi ve ra'nın sükunu (urbun) ile okunanlarıdır. "Urban" da ayn'ın ötresi ra harfinin sakin okunması ile söylenir. Bu kelime Arapçalaştırılmış bir kelimedir. Sözlükteki asıl manası, "bir miktar sonraya bırakmak ve bir miktar da önce vermek" demektir. Arabun satışı: Bir kimse bir şey satın alır, sonra satıcıya mebi'nin semeninden mesela, bir dirhem veya bir başka miktar öder. Eğer aralarında satış geçerli olursa ödediği o miktar semenden düşülür. Eğer olmazsa müşterinin satıcıya hibesi olur. Bu, muhayyerliğin müşteri lehine sabit olduğu bir satıştır: Eğer satışı geçerli kabul ederse arabun semenin bir parçası olur, eğer satışı reddederse arabun kaybetmiş olur. Burada muhayyerlik süresi zaman ile tayin edilmiş değildir. Fakat satıcı için satış lazımdır (bağlayıcıdır). Bazı Hanbeli'ler şöyle demektedir: Beklemek için belli bir sürenin tayin edilmesi kaçınılmazdır. Öyle olmazsa satıcı ne zamana kadar bekleyecektir? Bu konuda ilim adamlarının farklı görüşleri vardır. Cumhur: "Bu yasak ve sahih olmayan bir satıştır" demiştir. Hanefilere göre fasit, başkalarına göre batıldır. Çünkü Peygamber (sallalahu aleyhi ve sellem) urban satışını nehyetmiştir. Diğer taraftan bu bir garar ve bir muhatara (tehlike) türündendir. Karşılıksız olarak da malın yenilmesidir. Ayrıca bunda fasit iki şart da bulunmaktadır: Birisi hibe şartı, diğeri de razı olmaması halinde

---

238 “Mizan” 1/260.
239 “Tarih Medinatul Dimaşk” 17/185-186. DKİ.
240 “Mizan” 1/260-261.
241 العَرَبُون لِمَنْ عَرَبَنَ
242 “Mizan” 1/261.

geri çevirme şartıdır. Aynca bu satıcının lehine karşılıksız olarak bir şeyi şart koşmak olduğundan da sahih olmaz. Tıpkı bunu bir yabancı lehine şart koşması gibi. Diğer taraftan burada meçhul muhayyerlik olması durumu da söz konusudur. Eğer o bir müddet söz konusu etmeksizin satılan şeyin geri çevrilmesini kendisi için şart koşacak olursa bu da sahih olmaz. "Benim için muhayyerlik vardır, ne zaman istersem malı beraberinde bir dirhem ile birlikte geri çeviririm." demesi halinde olduğu gibi. Kıyasın gereği olan hüküm de budur. Ahmed b. Hanbel ise şöyle demektedir: Bunda bir mahzur yoktur. Bunun delili ise Abdurrezzak'ın, Musannefinde Zeyd b. Eslem'den yaptığı şu rivayettir: Buna göre Resulullah (sallalahu aleyhi ve sellem)'a satışta kapora hakkında sorulmuş, Hz. Peygamber de bunun helal olduğunu belitmiştir. Diğer taraftan Nafi' b. Abdülharis'ten yine aynı eserde şu rivayet yer almaktadır: Bu rivayete göre Nafi' Hz. Omer için hapishane yapılmak üzene Safvan b. Umeyye'den dört bin dirhem karşılığında bir ev satın almıştır. Eğer Ömer razı olursa satış geçerli, razı olmazsa dört yüz dirhemi Safvan'a ait olacaktır. Ancak imam Ahmed satışı hakkında rivayet edilen hadisi zayıf kabul etmiştir. Çağımızda ise bu satış, çalışmamak ve beklemek karşılığında başkasının uğrayacağı zararı telafi etmek taahhüdünü ihtiva eden ticari muamelelerde bağlantı kurmak için bir esas haline dönüşmüştür. Kanaatime göre bu satış, sahihtir. Örf ile amel edip arabun satışı ve arabunu almak helaldir, diyebiliriz.Çünkü her iki tarafın da bu konuda zikrettikleri hadisleri sahih değildir."[243]

133) "Borçtan kurtulmanın tek ilacı sadakatle ödemek ve Allah'a şükretmektir."

Münkerdir. Senedinde Hişam b. Ammarın kardeşi – Ahmad b. Ammar ed-Dimaşki isminde ravi vardır. Darakutni ona metruk hükmünü vermiştir.[244]

134) Kudsi hadis - "Hikmeti taksim ettim; Ali'ye dokuz parça verdim, insanlara ise bir parça."

Hadis yalandır. Senedinde Ahmed b. İmran b. Salamah isminde tanınmayan ravi vardır.[245]

135) Zeyd b. Vehb, Abdullah'tan rivayet etti. Dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ""Eğer iki kişi İslam'a girip de birbirine küserse, onlardan biri -yani zalim olan- bundan vazgeçinceye kadar İslam' dan çıkmış olur.."

[243] "İslam fıkhı ansiklopedisi" 5/309-310.
[244] "Mizan" 1/266.
[245] "Mizan" 1/266.

Imam Hakim hadisi "Müstedrek"[246] kitabında rivayet etmiştir, ve akabinde söylemiştir: "Bu hadis iki şeyhin (Buhari ve Müslim) şartlarına göre sahihtir".
Şeyh Mukbil el-Vadi "el-Cami Sahih mimma leysa fi Sahihayn" (1/254)[247] kitabında bu hükme itiraz etmiştir: "Hâkim böyle söyledi, fakat söylediği gibi değildir. Bilakis, hadis Müslim'in şartlarına uygundur; çünkü Buhârî, Abdü'l-Vâris b. Abdi's-Samet'ten rivayet etmemiştir. Bu, *Tehzîbü't-Tehzîb* ve *Takrîb*'de belirtilmiştir."
İmam el-Heysemi "Mecmau Zevaid" (13/297/№12970) kitabında buyurmuştur: "Hadisi Bezzar rivayet etmiştir. Ravileri Sahih ravileridir."
Bu hadisten maksat, dinden dönmeyi (irtidâdı) kastetmek değildir. Bilakis bu, korkutmak için ya da iman kemâlinin yokluğunu ifade etmek içindir. Ancak, hadisin zahirine göre, küs kalmayı helâl gören kimse hakkında yorumlanabilir; çünkü böyle biri Allah Teâlâ'nın haram kıldığını helâl saymış olur. Allah en doğrusunu bilir.

136) Câbir'den – merfûʿ olarak: "Cennete girdim; bir de baktım ki, oranın halkının çoğu aptal kimselerdi."

Zehebi bu hadisin bu sened ile batıl olduğunu sölemiştir. İbn Adi münker hükmünü vermiştir. Senedinde Ahmed b. İsa et-Tinisi el-Heşşab isminde bir ravi vardır. Darakutni onun pek kavi olmadığını, ibn Tahir hadis uyduran kezzab olduğunu söylemiştir.[248]

137) "Allah katındaki emînler üç kişidir: Cebrâil, ben ve Muâviye."

Hadis yalandır, senedinde yine Ahmed b. İsa.[249]

138) "Et yendiğinde kalpte bir sevinç olur; ancak bir kimseye sürekli sevinç hâkim olursa o kimse kibirli ve gururlu olur (ya o kimse şımarır ve azgınlaşır)/ O hâlde (et yemek) bazen olmalı, bazen olmamalı."[250]
Senedinde yine Ahmed b. İsa et-Tinisi el-Heşşab

139) Resûlullah ﷺ dedi ki: "Allah'ım, haleflerime rahmet et."
Dedik ki: "Senin haleflerin kimdir?"
Dedi ki: "Hadislerimi rivayet eden ve onları insanlara öğretenlerdir."

Hadis batıldı, senedinde imam Darakutni`nin kezzab adlandırdığı – Ahmed b. İsa el-Haşimi isminde bir ravi vardır.[251]

---

[246] 1/22, Darul Marifah.
[247] Maktabatul ibn Teymiyye.
[248] "Mizan" 1/269.
[249] "Mizan" 1/269.
[250] "Mizan" 1/270.
[251] "Mizan" 1/270.

140) “Ben miraca çıkarıldığımda cennete girdim; Cebrâil bana bir elma verdi. Elma ikiye yarıldı, içinden bir hûrî çıktı. Dedim ki: ‘Sen kimin için?’ Dedi ki: ‘Ali için.’”

Bu uydurmadır. Senedinde Ahmed b. Isa b. Ali b. Mahan isminde bir ravi vardır.[252]

141) Câbir’den – merfûʿ olarak: “Üzerinde benim ismim bulunan bir sofrada yemek yenilmez ve oturulmaz ki, o sofradakiler her gün iki kez bereketlenirler/kutsanırlar”.

142) Ali’den – merfûʿ olarak: “Bir topluluk, aralarında ismi Muhammed olan bir adam varken onu danışmalarına katmazsa, (o istişarede kendilerine bereket verilmez)”.

141 ve 142 hadislerin senedlerinde Ahmed b. Kinanata eş-Şami isminde bir ravi vardır. İbn Adi onun hakkında – Münker el-hadis, hükmünü vermiştir. Zehebi her iki hadise uydurma hükmünü vermiştir.[253]

143) İbn Ömer yoluyla merfu şeklinde: “İlim taşıyıcıları, peygamberlerin halefleridir; ahirette ise şehitlerdendirler.”

Haber batıldır. Senedinde Kadı Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Bistami isminde ravi vardır. Hatib el-Bağdadi şöyle demiştir: “Ondan (hadis) yazdım, onda bazı ahlak sorunları ile, mekruh şeyler gördüm”.[254]

144) “Yüzük ve iki terlik kullanmak ile emrolundum”.

Batıldır. Senedinde Ömer b. Harun isminde metruk bir ravi vardır.[255]

145) Hz Aliden merfu olarak: “İlk kıyas yapan İblîs’ti; öyleyse kıyas yapmayın”.

Hadisin senedinde Ebul Abbas el-Mansuri isminde ravi vardır, Zahiri olmuştur. Zehebiye göre bu hadisin sorunu ondadır.[256]
İbn Kesir el-Araf süresin 12 ayetin tefsirinde şöyle buyurmuştur: “Hasan (el-Basrî), Allah Teâlâ’nın şu sözünde: “Beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın” (el-Aʿrâf, 12) hakkında şöyle dedi: “İblîs kıyas yaptı ve kıyas yapanların ilki oldu.” Bu rivayetin senedi sahihtir.

---

[252] “Mizan” 1/271.
[253] “Mizan” 1/273.
[254] “Mizan” 1/274.
[255] “Mizan” 1/276.
[256] “Mizan” 1/277.

O (İbn Sîrîn) şöyle dedi: “İlk kıyas yapan İblîs’tir; güneş ve aya ibadet de sadece kıyasla yapılmıştır.” Bu rivayetin senedi de sahihtir.”

146) “Allah kime hayır murad ederse, onu dinde fakîh kılar ve ona doğru yolu ilham eder.”[257]

Muaviye – Allah ondan razı kalsın - şöyle demiştir: Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in şöyle dediğini işittim: "Allah kimin için hayır dilerse onu dinde fakih (anlayış sahibi) kılar. Ben yalnızca taksim eden bir kişiyim, veren Allah'tır. Allah'ın emri gelinceye (kıyamet kopuncaya) kadar bu ümmet Allah'ın emri üzere kalacak, muhalefet edenler onlara zarar veremeyeceklerdir.[258]

İmam Hafız Hennad es-Sari “ez-Zühd” kitabında rivayet etmiştir: “Allah kime hayır murad ederse, onu dinde fakih kılar ve o konuda ona doğruyu ilham eder”.[259]

147) Ukbe b. Âmir’den – merfû olarak (yani Peygamber’e isnad edilerek) – şöyle dedi: "Cennet şöyle dedi: Ey Rabbim! Beni iki direkle süsleyeceğine dair bana vaad etmedin mi?"O (Allah) buyurdu: "Ben seni Hasan ve Hüseyin ile süslemedim mi!" Bunun üzerine cennet, süslenmiş bir gelin gibi zarafetle salındı."

Hadis batıldır. Senedinde Ahmed b. Muhammed b. el-Haccac b. Ruşd b. Sad, Ebu Cafer el-Misri isminde bir ravi vardır. İbn Adi zikrettiği gibi bu ravi yalanda ittiham olunmuştur.[260]

148) Ebû Hureyre’den– merfû‘ olarak: “Kim ‘Kur’an mahlûktur’ derse, kâfirdir. İman artar ve eksilir.”

Hadis uydurmadır. Senedinde Ahmed b. Muhammed b. Harb el-Melhamî el-Cürcânî isminde ravi vardır. İbn Adi onun yalan konuştuğunu, ve hadis uydurduğunu söylemiştir.[261]

Her ne kadar bu rivayet uydurma olsa da, Kur’an’ın mahlûk (yaratılmış) olduğunu söyleyenin kâfir olduğu görüşü Ehl-i Sünnet’in genel kanaatidir. İmanın artıp eksileceği görüşü de bu ümmetin seleflerinin ve hadis ehlinin kanaatidir.
Hanefi mezhebinin görüşü ise şöyledir: “İman, Hz. Peygamber'in [sallallahu aleyhi vesellem] Allah'tan alıp tebliğ ettiği kesin bir şekilde malum olan iş ve

[257] “Mizan” 1/277.
[258] Buhari “Sahih”, kitabul ilm.
[259] “ez-Zühd” sayfa 106, №532, thk Ahmed Farid el-Mazidi, DKİ.
[260] “Mizan” 1/278.
[261] “Mizan” 1/278.

hususların hepsinde kesin olarak tasdik etmektir. Bu şekilde tasdik eden kişiye "mümin", tasdik edilen şeye de "mümenün bih" denir.[262]
“Salih ameller, imanın kalpteki güzellik ve aydınlığını artırır. Müminin ahiret azabından kurtulmasına, İlâhî lütuflara kavuşmasına vesile olur. Bilakis tembelliğinden veya nefsinin hevâsına tâbi olmasından dolayı salih amelleri terkederek günah işleyen kimse günahkâr olup İlâhî azaba müstahak olur. Dinî emirlerden birini hafife alan veya şeriatın haram gördüğü şeylerden birini helâl kabul eden şahıs ise iman dairesinden çıkar.”

İman, kesin ve yakîn derecesinde bulunan kalbin bir tasdikinden ibaret olduğuna göre zaruri olarak artma ve eksilmeyi kabul etmez. Bununla beraber zühd ve takva erbabı ile fâsık ve günahkâr kimselerin imanındaki güzellik ve aydınlık da şüphe yok ki bir derecede değildir. Salih ameller sayesinde kalp nurlanır, itikad kuvvet bulur, imanın temizliği ve parlaklığı daha fazla ortaya çıkar. Nitekim “…Onlara Allah’ın âyetleri okunduğunda imanlarını artırır…” (Enfâl 8/2) âyet-i celîlesi gibi imanın artmasına delalet eden şer’î deliller imanın parlaklık ve aydınlık bakımından artacağına delildir. Bilakis kötü ameller yüzünden kalp kararır, itikad gevşer, iman letâfet ve nuraniyetini kaybetmeye başlar, bu halin devamı ise -Allah’a sığınırız- kötü bir sona yani imansız ölmeye sebep olabilir.
Bundan dolayı en büyük nimet olan imanı güzel bir şekilde muhafaza etmek için ilâhî emirlere riayet, yasak olan şeylerden sakınmak her mümin için kesinlikle gereklidir. Hatta ulema ve muhaddislerin birçoğuna göre salih ameller kâmil imanın bir cüzüdür. Bundan dolayı dinin farzlarından birini terkeden veya yasakladıklarından birini işleyen bir kimse iman dairesinden çıkmaz ise de imanın kemâlini kaybederek onu tehlikeye düşürmüş olur. Nitekim maddi hususlarda da böyledir. Mesela, insanın parmakları, ağacın yaprakları, dalları onların kemalinden birer cüzdür. Bununla beraber bu cüzlerin yok olması onların derhal mahvolmasını gerektirmez, belki güzellik ve kemalini izole ederek onları ölmek ve korunak tehlikesine bırakmış olur.”[263]

149) Ali b. el-Ca‘d, Şu‘be, Katâde, Enes kanalıyla -merfû olarak-: “Haber (duymak), görerek bilmek gibi değildir.”[264]

Senedinde yine Ahmed b. Muhammed b. Harb el-Melhamî el-Cürcânî vardır.

Imam el-Heysemi bu hadisi iki farklı tarikla kendi kitabında rivayet etmiştir.

İbn Abbas'ın bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Haber, gözle görmek gibi değildir. Nitekim aziz ve celil olan Allah, Musa'ya kavminin

[262] Ömer Nasuhi Bilmen “Açıklamalı ilmi kelam dersleri” sayfa 106.
[263] “Açıklamalı ilmi kelam dersleri” sayfa 110.
[264] “Mizan” 1/278.

buzağı konusunda ne yaptığını haber verdiği halde o levhaları atmamıştı. Fakat onların yaptıklarını gözleriyle görünce onları attı ve levhalar kırıldı."
Hadisin akabinde imam el-Heysemi (№687) buyurmuştur: "Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzar ve el-Mu'cemu'l-kebir ve el-Mu'cemu's-sağir'de Taberani rivayet etmiş olup ravileri Sahih'in ravileridir. Hadisi İbn Hibban sahih olarak değerlendirmiştir".

Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem): "Haber, gözle görmek gibi değildir" buyurmuştur.
İmam el-Heysemi şöyle buyurmuştur: "Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir."[265]

150) "Patlıcan her derde devadır."

Senedinde yine Ahmed b. Muhammed b. Harb el-Melhamî el-Cürcânî vardır.
İbn Cevzi "el-Mevdua"(1/125) kitabında buyurmuştur: "Bu hadis, Allah Resûlü ﷺ adına uydurulmuştur. Onu uyduranın kabrini Allah sulamasın; çünkü o, Resûlullah ﷺ'ı hikmet ve tıbbın gereğine aykırı bir şeye nisbet ederek şeriatı lekelemeyi amaçlamıştır."
eş-Şeyh el-Kavukçi et-Tarablusi kendi kitabında şöyle buyurmuştur: "126 - Hadis: "Patlıcan, ne için yenirse o işe yarar." Bu hadisi zındıklar uydurmuştur. 127 - Aynı şekilde: "Patlıcan her derde devadır." hadisi de böyledir."[266]
Şeyh Mustafa es-Sibai – Allah ona rahmet etsin- kendi eşsiz "İslam hukukunda Sünnetin Yeri" (sayfa 132)[267] kitabında şöyle buyurmuştur: "Uydurmanın metindeki alâmetleri de çoktur. En önemlileri şunlardır. Anlamdaki Bozukluk: Rivâyet edilen hadisin, tevile imkân bırakmayacak şekilde, aydın apaçık verilerine aykırı olması. Veya tıbbın üzerinde ittifak edilmiş kurallarına aykırı olması: "Patlıcan bütün dertlere şifâdır." hadisinde olduğu gibi."

151) Urve, Âişe'den - merfû olarak: "Kur'an öğrenen kimseyi Allah cennete koyar ve onu, ailesinden cehennemi hak etmiş on kişiye şefaatçi kılar."

Senedinde Ahmed b. Muhammed b. Huseyn es-Sekati ravi vardır. İbn Cevzi`nin de söylediği gibi, bu hadisi es-Sekati uydurmuştur.[268]

152) Cebrâil, bu duayla birlikte gökten Peygamber ﷺ'e indi. Daha önce onun gibi bir sûrette inmemişti; sadece gülümseyerek ve sevinçli bir halde indi. Dedi ki: "Ey Muhammed! Şüphesiz Allah beni sana bu hediyeyle gönderdi." (Peygamber:) "Ey Cebrâil, o hediye nedir?" dedi. Cebrâil şöyle dedi: "Arşın

[265] "Mecmau zevaid" 1/413/№688.
[266] Eş-Şeyh Ebul Hasan Muhammed b. Halil el-Kavukci et-Tarablusi "el-Lulul Masnu fima la asla lehu ev asluhu mavdu" sayfa 61, Darul Beşaril İslamiye.
[267] Işık akademisi yayınları, kısaltmalarla alıntılanmıştır.
[268] "Mizan" 1/280.

hazinelerinden olan şu sözlerdir; Allah seni onlarla donattı. De ki: Ey güzellikleri ortaya çıkaran, çirkinlikleri örten….

Senedinde Ahmed b. Muhammed b. Dâvud es-San'ânî isminde bir ravi vardır. İmam Zehebi onu bu hadise sorumlu tutmuştur.[269]

153) Ahmed b. Muhammed b. es-Sari - Mûsâ b. Hârûn, el-Ḥammānî'den, o da Ebû Bekr b. ʿAyyaş'tan, o da Abdülazîz b. Rufayʿ'tan, o da Ebû Mahzûra'dan rivayet etti: Ebû Mahzûra dedi ki: Genç bir delikanlıydım. Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: "Ezanının sonunda 'Hayya ʿalâ ḫayri'l-ʿamel' sözünü ekle."

Senedinde Ebu Bekir Ahmed b. Muhammed b. es-Sari b. Yahya b. Ebi Daram isminde bir ravi vardır. Rafizi bir kezzab. İmam el-Hakim onun hakkında söyledir: "Rafizi, doğru konuşan değildir".[270]

154) "Cömertin yemeği şifadır, cimrinin yemeği ise hastalıktır".

Senedinde Ebu Sehl Ahmed b. Muhammed b. Şuayb es-Siczi isminde ravi vardır. Hadis yalandır.[271]

155) İbn Ömerden - merfûʿ olarak: "Haramdan bir danik (dirhemin altıda biri) geri çevirmek, Allah katında yetmiş makbul hacdan daha faziletlidir."

Senedinde Ahmed b. Muhammed b. es-Salt b. el-Muğlis el-Himmani isminde ravi vardır. Alimler onu sert şekilde tenkit ettiler.
İmam Zehebi - "O yalancı ve hadis uydurucusudur. Bu nedenle bazıları onu gizleyerek (ismini değiştirmek suretiyle) "Bize Ahmed b. ʿAṭıyye rivayet etti" derler. Bazıları da "Ahmed b. aṣ-Ṣalt" der."
İbn Adi - "Yalancılar arasında onun kadar hayâsızı görmedim."
İbn Kāniʿ ise şöyle dedi: "Güvenilir (ravî) değildir."
Ibn Ebil Fevaris ve Imam Darakutni – "Hadis uydururdu."

156) Ebu Said el-Hudriden**:** "Kim şehvetle bir erkek çocuğu öperse, Allah onu lanetler. Eğer onu kucaklarsa, ateşten kamçılarla dövülür. Eğer onunla fısk (livatta) yaparsa, cehenneme girer."

Hadisin senedinde Ahmed b. Muhammed b. Ğalib el-Bahili, Ğulam el-Halil gibi tanınan ravi vardır. Bağdatta yaşayan büyük zahidlerden idi.
Ebû Dâvûd dedi ki: "Onun Bağdat Deccâli olmasından korkarım."
Dârakutnî dedi: "(Hadisleri) terk edilmiştir."

---

[269] "Mizan" 1/280-281.
[270] "Mizan" 1/284.
[271] "Mizan" 1/284.

Hatîb (el-Bağdâdî) dedi: “Hicrî 275 yılı Receb ayında öldü; tabutla Basra’ya taşındı, üzerine bir kubbe inşa edildi. Çok ilim ezberlemişti, kına ile hutbe okurdu ve yalnızca bakla ile geçinirdi.”
İbn ʿAdî dedi: “Onun durumu (zayıflığı) açıktır.”[272]

157) İbn Ömerden - Resûlullah ﷺ buyurdu: “Benden sonra şu iki kişiye uyun: Ebû Bekir ve Ömer.”

İmam Hâkim, el-Müstedrek (3/79-80)[273] adlı eserinde bu rivayeti birkaç râvi zinciriyle Huzeyfe bin el-Yaman tarafından nakletmiştir, ve bu hadisin, Abdullah b. Mesʿûd’dan sahih bir senedle gelen başka bir şahidi olduğunu söylemiştir.

Zehebi “Tarih el-İslam” (3/257)[274] kitabında şöyle buyurmuştur: “Zâ’de, Abdülmelik b. ʿUmeyr’den, o da Ribʿî’den, o da Huzeyfe'den şöyle rivayet etti: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Benden sonra şu iki kişiye uyun: Ebû Bekir ve Ömer.”
Bu hadisi Sâlim Ebû’l-ʿAlâ da rivayet etti – ancak o zayıftır – Amr b. Harim’dan, o da Ribʿî’den. Zâ’de’nin rivayeti ise hasen bir hadistir.”

İbn Sad “Tabakat el-Kubra”[275] kitabında bu hadisi senetle rivayet etmiştir: “Bize Süfyân b. Uyeyne (Tebeu’t-tâbiîn neslinden hadis âlimi ve hâfız), Abdülmelik b. Umeyr’den (hayatının sonlarına doğru hafızası zayıfladı), o da Ribʿî b. Hirâş’tan (Kûfe ehli sika bir tâbiîdir), o da Huzeyfe b. Yemân’dan haber verdi: Nebî ﷺ şöyle buyurdu: “Benden sonra şu iki kişiye uyun: Ebû Bekir ve Ömer.”

158) “Ey Ebû Bekir, sana müjde olsun, sevin! Allah kıyamet günü mahlûkata genel olarak tecellî edecek, sana ise özel olarak tecellî edecektir.”
İbn Cevzi “el-Mevdua” kitabında demiştir: “Bu hadis, bütün rivayet yollarıyla sahih değildir.”[276]

159) Resûlullah ﷺ bir koruluğa girdi, iki misvak aldı: biri düzgündü, diğeri eğriydi. Yanında bir adam vardı; ona düzgün olanı verdi, eğri olanı kendine ayırdı.
Adam dedi ki:
“Ey Allah’ın Resûlü! Düzgün olan misvaka ben değil, siz daha layıksınız.”
Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

---

[272] “Mizan” 1/286.
[273] №4451, 4452, 4453, 4454, 4455, 4456. DKİ.
[274] Ahdul Hulafa el-Raşidun.
[275] 2/254, DKİ.
[276] 1/45, Edvau Selef.

“Hiçbir kimse, bir kimseyle bir saat bile arkadaşlık etmişse, Allah onu bu arkadaşlığından mutlaka sorguya çekecektir.”
Hadis uydurmadır.

158 ve 159 hadislerin senedlerinde Ahmed b. Muhammed b. Ömer b. Yunus b. el-Kasim, Ebu Sehl el-Hanefi isminde ravi vardır. İmam Darakutni dedi ki: “Terk edilmiştir (zayıf görülüp rivayeti alınmaz).” İbn Adi ise şöyle dedi: “Güvenilir münker rivayetler aktarmıştır.”[277]

160) Bir gün Resûlullah ﷺ öğüt verirken birisi yüksek sesle bağırdı. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “Dinimizi bize karıştıran şu kimdir?”[278]
Rivayetin tam metni şöyledir: “Nebî ﷺ öğüt verdiği sırada mescidin bir köşesinden bir adam yüksek sesle bağırdı. Bunun üzerine Nebî ﷺ şöyle buyurdu: “Dinimizi bize karıştıran şu kimdir? Eğer doğru söylüyorsa kendini ifşa etmiş oldu; eğer yalancıysa, Allah Teâlâ onu cezalandırır.”

İmam Zehebi hadis batıldır, hükmünü vermiştir. Senedinde Ahmed b. Muhammed b. Abdulhamid el-Cufi el-Kufi.[279]
Şeyh Yahya b. Halid b. Tevfik “en-Nefis fi tahricil ahadis Telbisul İblis”[280] kitabında hadise batıl hükmünü vermiştir.

161) “İnsanların bir (itibarı) yüzü vardır; öyleyse insanların yüzünü (şeref ve haysiyetini) yüceltin (saygı gösterin).”

Senedinde Ahmed b. Muhammed es-Sarhasi, al-Muadib kimi tanınan ravi vardır. Yalanda ittiham olunmuştur.[281]

İmam allame Ebu Hayan et-Tevhidi “el-Besair ve ez-Zehair”[282] kitabında bunu ravi zinciri olmadan, Ömer b. el-Hattabtan rivayet etmiştir: “İnsanların bir itibarı (yüzü) vardır; insanların yüzünü yüceltin (onlara saygı gösterin).” Ve şöyle dedi: “Bir kimsenin insanlar nezdinde itibarı varsa, onun hakkında ‘falanca güzel yüzlüdür’ denilir.”

162) Enesten - Resûlullah ﷺ, Ensâr'dan bir meclisin yanından geçti. Onlar şakalaşıyor ve gülüyorlardı. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “Lezzetleri yok edeni (yani ölümü) çokça anın.”

---

[277] “Mizan” 1/287.
[278] “Mizan” 1/287.
[279] “Mizan” 1/287.
[280] Sayfa 183, Maktabatul Tarbiyatil İslamiye.
[281] “Mizan” 1/288.
[282] 2/293, DKİ.

Ebi Hatim hadis hakkında şöyle demiştir: “Bu rivayet batıldır, aslı yoktur”.[283]

Hadisin senedinde Ahmed b. Muhammed b. Abdullah, Ebul Hasen el-Bazi el-Mekki el-Mukri isminde bir ravi vardır.
ʿUkaylî dedi ki: “Hadisleri munkerdir (reddedilir nitelikte).”
Ebû Hâtim dedi ki: “Hadiste zayıftır, ondan hadis rivayet edilmez.”
İbn Ebî Hâtim dedi ki: “Munker (uygunsuz, reddedilmiş) bir hadis rivayet etmiştir.”[284]

“Lezzetleri yok edeni (yani ölümü) çokça anın” hadisi hakkinda, Allame İsmail el-Acluni “Keşful Hafa” (1/409/№500) kitabında şöyle buyurmuştur: “Bu hadisi Tirmizi, Nesai ve İbn Mace, Ebu Hureyre'den merfu bir rivayet olarak nakletmişler; Tirmizi de hasen saymıştır. Ayrıca İbn Hibban, Hakim, İbnü's-Seken ve İbn Tahir'in rivayet ettikleri ve İbn Hibban ile Hakim'in sahih saydıkları bir hadistir.”
Ebu Hureyre yoluyla gelen lafzı şöyledir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ensar'ın meclislerinden birine uğradı. O sırada gülüp neşeleniyor lardı. Bunun üzerine Allah Rasulü şöyle buyurdu: "Ağızların tadını bozan, keyifleri kaçıran çokça hatırlayın. Zira o, bir çokluk (umutlar ve dünyevi nimet bolluğu) içinde hatırlanırsa mutlaka onu azaltır; bir azlık içinde hatırlandığında da mutlaka onu çoğaltır; darlık anında hatırlanacak olsa mutlaka o darlığı genişletir, genişlik içinde hatırlanırsa da kuşkusuz o genişliği daraltır."
İbn Tulun es-Salihi bu hadisin tahricinde sölemiştir: “Ahmed, Tirmizî (ve o hadisi hasen saymıştır), Nesâî ve İbn Mâce bu hadisi Ebû Hureyre’den merfûʿ olarak rivayet etmiştir. İbn Hibbân, Hâkim, İbnü’s-Seken ve İbn Tâhir hadisi sahih saymışlardır. Ancak Dârakutnî, hadisin irsâl (yani senedinde sahâbî atlaması) bulunduğu gerekçesiyle illetli olduğunu belirtmiştir.”[285]
Diya el-Makdisi hadisi farklı metinlerle kendi kitabında zikretmiştir:
“3678 - Lezzetleri yok edeni çokça anın.” Senedi hasendir.
3679 - “Lezzetleri yok edeni, ölümü çokça anın.” Senedi hasendir.
3680 - “Lezzetleri yok edeni çokça anın: ölüm.” Sahihtir.
3681 – “Lezzetleri yok edeni çokça anın: ölüm.” Sahihtir.
3682 – “Lezzetleri yok eden ölümü çokça anın. Çünkü bir kimse onu geçim darlığında anarsa, Allah onun geçimini genişletir; bollukta anarsa, Allah onun için daraltır.” Hasendir
3683 – “Lezzetleri yok eden ölümü çokça anın. Hiçbir kul onu darlıkta anmaz ki Allah genişlik vermesin; bollukta anmaz ki Allah darlık vermesin” Senedi hasendir.”[286]

---

[283] “Mizan” 1/288.
[284] “Mizan” 1/289.
[285] Allame Muhammed b. Tulun es-Salihi “eş-Şezet fil Ahadis el-Muştahara” 1/101, DKİ.
[286] Ebu Abdullah Muhammed b. Abdulvahid el-Hanbeli, Diya el-Makdisi “Sahihul Ehadis fima ittafaku aleyhi ahlelhadis” 1/530, thk Hamza Ahmed Zeyn, DKİ.

Allame el-Kurtubi kendi eşsiz kitabında şöyle buyurmuştur: “Ölümü sürekli hatırda tutmak. Ölüm insanı herkesten ayırır. Bütün lezzetlere son verir. Ölüm, herşeyin sonudur. Çocukları yetim bırakır ve kadınları dul bırakır. Anlatıldığına göre bir kadın Hz. Aişe (r.a)'ya gelerek kalbinin katılığından şikayet etti. Hz. Aişe de ona ölümü sürekli hatırından tutmasını tavsiye etti. Kadın böyle yapmaya başlayınca kalbi yumuşamış, Hz. Aişe'ye gelip teşekkür etmiştir. Alimlerimiz; ölümü hatırda tutmanın günah işlemeye engel olduğunu, katı kalpleri yumuşattığını söylüyorlar. Ölümü unutmamak, insanın şımarmasına da zor zamanlarda ümitsizliğe düşmesine de engeldir.”[287]

163) “Çatal ibikli beyaz horoz benim sevdiğimdir. Ayrıca habibim Cebrail'in de sevdiğidir. Zira hem kendi evi nin hem de dördü sağdan, dördü soldan, dördü önden, dördü de arkadan olmak üzere komşularından on altı evin bekçiliğini yapar”

Senedinde yine ayni Ahmed b. Muhammed b. Abdullah, Ebul Hasen el-Bazi el-Mekki el-Mukri isminde ravi vardır. Hadis münkerdır.[288]
Ebû Saʿîd Muhammed b. Mustafa el-Hadimî kendi “el-Tarîkatu’l-Mahmûdiyye fi Şerhu’t-Tarîkati’l-Muhammediyye”[289] kitabında buyurmuştur: “Münavi, horoz hakkında gelen bu hadislerin bazısının **munker** (uygunsuz), bazısının ise senedinin **sahih olmadığı** söylenmiştir, bazılarının ise **uydurma**, **terkedilmiş** ve **zayıf** olduğu belirtilmiştir.”
Ali el-Kârî şöyle demiştir: “Horoz hakkında gelen hadislerin hepsi uydurmadır; yalnız şu hadis müstesna: “Horozun ötüşünü duyduğunuzda Allah’tan lütfunu isteyin. Çünkü o bir melek görmüştür.” [290]
“İbn Kayyim el-Cevziyye de el-Es'iletü't-Tarablusiyye'ye verdiği cevapta, horozla ilgili bir kısım hadisleri sıraladıktan sonra şöyle demiştir: Kısacası bir hadis haricinde horozla ilgili hadislerin tamamı yalandır. O bir hadis de şudur: "Horozların öttüğünü işittiğiniz vakit, Allah'tan lütuf ve ikramım niyaz edin. Zira onlar bir melek görmüştür ... "
Öte yandan el-Kamus sahibi (Firuzabadi)'nin Sifrü's-saade adlı eserinde şöyle dediğini gördüm: "Beyaz horozun faziletlerine dair hiçbir şey sabit olmamıştır. Ayrıca 'Beyaz horoz benim dostumdur' ibaresinin yer aldığı meşhur müselsel hadis de batıl ve uydurmadır."[291]

164) Ebû Saîd’den merfûʿ olarak: “Cennette öyle bir ağaç vardır ki, onun bir yaprağı Arap Yarımadası’nı örtecek büyüklüktedir.”

---

[287] “Bütün yönleriyle Ölüm ve Ahiret Halleri” Sayfa 32, Ravza.
[288] Muhammed b. Abdurrahman b. Zekeriyyâ (ö 1144 h) “Şerh en-Naṣîḥatu’l-Kâfiye limen ḫaṣṣahullāhu bi’l-ʿāfiyeti li Ahmed Zerruk” 2/52.
[289] 4/181, DKİ.
[290] 4/181, DKİ.
[291] “Keşful Hafa” 2/419-420.

Hadis uydurmadır. Senedinde Ahmed b. Muhammed, Ebu Hinş es-Sekati isminde ravi vardır, meçhuldür.[292]

165) Ḥuneynî b. Cünâde'den rivayet etti: "Ebû Bekir'in yanında oturuyordum. Dedi ki: "Kim, Resûlullah'ın ﷺ yanında bir hakkı olduğunu iddia ediyorsa, kalkıp söylesin. Kimin de onunla bir hesabı varsa, o da ortaya çıksın." Bir adam kalktı ve dedi ki: 'Resûlullah ﷺ bana üç avuç hurma vaat etmişti.'
(Ebû Bekir) dedi ki: 'Ali'yi çağırın.' Ali geldi.
Ebû Bekir dedi ki:'Hurmaları sayın.' Saydılar ve her bir avuçtan altmış hurma çıktığını gördüler. Ne bir eksik ne bir fazla.
Ebû Bekir dedi ki:"Allah ve Resûlü doğru söyledi. Resûlullah ﷺ bana hicret gecesi mağarada şöyle demişti: 'Benim elimle Ali'nin eli adalette birdir."

Hadis uydurmadır[293]. Senedinde Ahmed b. Muhammed b. Salih et-Tammar isminde bir ravi vardır.[294]

166) Âişe'den – merfûʿ olarak: "Kim bir kardeşine, su bulunan bir yerde su içirirse, sanki bir köleyi azat etmiş gibi olur. Ama eğer su bulunmayan bir yerde su verirse, sanki mümin bir canı diriltmiş gibi olur."

Senedinde Ahmed b. Muhammed b. Ali b. el-Hasan b. Şekik el-Mervazi vardır. Bu hadisi o uydurmuştur. İbn Adi onun hadis uydurduğunu söylemiştir.[295]

167) "Hâ' harfini idğâm (yutan, kaybeden) kimseye ezan görevi vermeyin."

Hadis batıldır, senedinde Ahmed b. Muhammed b. İsa b. el-Cerrah, el-hafız el-Misri isminde ravi vardır. Ebul Huseyn el-Hacaci onu yalanda ittiham etmiştir.[296]

168) Enes'ten merfûʿ olarak: "Bir dağ diğer bir dağa haksızlık yapacak olsa, Yüce Allah haksızlık eden dağı yerle bir ederdi."[297]

Senedinde Ahmed b. Muhammed b. el-Fadl el-Kiyasi el-Ubuli isminde bir ravi vardır. İbn Hibbân dedi ki: "Köyüne gittim ve ondan yaklaşık beş yüz hadis yazdım — hepsi uydurmaydı."[298]
"Bir dağ diğer bir dağa" hadisini Beyhaki şu isnad ile rivayet etmiştir: "Bize Ebû Abdullah el-Hâfız haber verdi, bize Ebû'l-ʿAbbâs (yani el-Aşamm) aktardı,

[292] "Mizan" 1/290.
[293] İbn Cevzi "el-İlel el-Mutenahiyye" 1/213, №337.
[294] "Mizan" 1/290.
[295] "Mizan" 1/291.
[296] "Mizan" 1/292.
[297] Beyhaki "Şuabul İman" 6/469/№6266.
[298] "Mizan" 1/293.

bize Muhammed b. İshak - İsmâʿîl b. el-Ḫalîl - Ali b. Mesher - el-Aʿmaş - Ebû Yahyâ el-Kattât'tan; o da Mücâhid'den; o da İbn Abbâs'tan"
Sened zayftır. Ebu Yahya el-Kattat.
Ebû Ömer dedi ki: "O, onların (hadis otoritelerinin) nezdinde güvenilir biri değildir." Ahmed b. Hanbel onu zayıf saydı ve şöyle dedi: "O zayıftır; İsraîl ondan çok sayıda münker (reddedilmiş, garip) hadis rivayet etmiştir. Abbâs, İbn Maʿîn'in şöyle dediğini aktardı: "Ebû Yahyâ el-Kattât'ın hadislerinde zayıflık vardır."[299]

Ibn Cevzi "el-İlel" (2/777) kitabında bu hadisi ibn Ömer'den rivayet etmişti, ve akabinde şöyle buyurmuştur: "İbn ʿAdî şöyle dedi: "Bu, İbn Ebî Ziʾb'e nispet edilen batıl bir hadistir. Onu ondan başka kimse rivayet etmemiştir. İsmâil güvenilir râvilerden uydurma hadisler rivayet ederdi." İbn Hibbân da dedi ki: "O, güvenilir râvilerden uydurma (mevzû) hadisler rivayet ederdi. Ondan rivayet etmek câiz değildir."

169) "Allah'ım! Ümmetime perşembe sabahında bereket ver."

Senedinde Ahmed b. Muhammed b. el-Fadl el-Kiyasi el-Ubuli isminde bir ravi vardır. İbn Hibbân dedi ki: "Köyüne gittim ve ondan yaklaşık beş yüz hadis yazdım — hepsi uydurmaydı."[300]

İbn Mace'nin Ebu Hureyre'den; Taberani'nin de el-Evsat'ta Aişe radıyallahu anha' dan rivayet ettikleri merfu hadisin lafzı da şöyledir: "Allah'ım! Ümmetimin Perşembe günü sabahın erken saatlerinde yaptıkları işleri mübarek ve bereketli eyle."
Taberani'nin Aişe radıyallahu anha'dan naklettiği bir rivayetindeki lafzı ise şöyledir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "İlim talebi için sabah erken hareket edin. Zira ben Rabbimden, ümmetimin sabahın erken vakitlerinde yaptıkları işlerini mübarek ve bereketli kılmasını ve bunu Perşembe günü yapmasını niyaz ettim. "
Bezzar'ın İbn Abbas ve Enes kanalıyla rivayet ettiği hadisin lafzı da şöyledir: "Allah'ım! Ümmetimin Perşembe gününün erken saatlerinde yaptıkları işlerini mübarek ve bereketli eyle! "
Taberani'nin bir lafzına göre ise İbn Abbas "İhtiyacını erken vakitte gidermeye çalış. Zira Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır" dedikten sonra bu hadisi zikretmektedir.
Sehavi Makasıd'da şunları söylemektedir: İlk hadis dışındaki diğer bütün rivayetler zayıftır. Bu konuda Büreyde, Cabir, Abdullah b. Selam, İbn Ömer, Ali, İmran b. Husayn ve Ebu Bekre'den nakledilen rivayetler de vardır. Hocamız (İbn Hacer) bunlarla ilgili olarak şöyle demektedir: "Bu rivayetlerden bazısı sahihtir, bazısı sahih değildir. İçlerinde basen ve zayıf olanı da vardır."

[299] İbn Abdilberr "el-İstiğna fi marifat al-maşhurin min hamalat al-ilm bil kuna".
[300] "Mizan" 1/293.

Ayrıca İbn Hacer Fethu'l-Baride şöyle demiştir: "Bazı hafızlar bu hadisin bütün tariklerini toplamaya özen göstermişlerdir ve kendilerinden bu konuda hadis aktarılan sahabilerin sayısı yaklaşık yirmiye ulaşmıştır."[301]

170) “Şerri terk etmek sadakadır.”

Senedinde Ahmed b. Muhammed b. el-Fadl el-Kiyasi el-Ubuli isminde bir ravi vardır. İbn Hibbân dedi ki: “Köyüne gittim ve ondan yaklaşık beş yüz hadis yazdım — hepsi uydurmaydı.”[302]
Bu hadisi Kastallani el-Mevahib adlı eserinde herhangi bir kimseye (kaynağa) dayandırmaksızın zikretmektedir.[303]

171) “Allah bir kulu değersiz gördükçe, ondan ilim ve edebi alır.”[304]

Eş-Şeyh Ebul Hasan Muhammed b. Halil el-Kavukci et-Tarablusi “el-Lulul Masnu fima la asla lehu ev asluhu mavdu” (sayfa 157) buyurmuştur: “Mizanda hadisin batıl olduğunu söylenmiştir.”

Senedinde Ahmed b. Muhammed b. Yahya b. Hamzah el-Batalhi ed-Dimaşki. Babasından münker hadisler rivayet ederdi. Ebu Ahmed el-Hakim şöyle buyurmuştur: “O sorun altındadır.”[305]

172) Câbir yoluyla — merfûʿ olarak (yani Peygamber’e isnaden): “Kim benim kokumu duymak isterse, gül koklasın.”

Senedinde Ahmed b. Muhammed b. Yahya b. Hamzah el-Batalhi ed-Dimaşki. Babasından münker hadisler rivayet ederdi. Ebu Ahmed el-Hakim şöyle buyurmuştur: “O sorun altındadır.”[306]

İsmail el-Acluni “Keşful hafa” (2/52) kitabında buyurmuştur: “Hafız Suyuti de Hüsnü'l-muhadara isimli eserinde şöyle der: "Bu konuda birtakım hadisler rivayet edilmiştir ki tamamı uydurmadır. Bunlardan biri Ali radzyallahu anh kanalıyla merfu olarak rivayet edilen şu hadistir: 'Gökyüzüne çıkarıldığımda yeryüzüne terimden damlalar düştü, ondan da gül yeşerdi. *Kim benim kokumu koklamak istiyorsa, gül koklasın.*' Bunu İbn Adi el-Kamil'inde rivayet etmektedir. Bir diğer (uydurma) hadis de Enes'ten merfu olarak aktarılmaktadır." Suyuti burada Müsnedü'l-Firdevs'e dayandırılan hadisi

---

[301] “Keşful Hafa” 1/460-461.
[302] “Mizan” 1/293.
[303] “Keşful hafa” 2/160.
[304] Ya - Allah bir kulu değersiz görmedikçe, ondan ilim ve edebi esirgemez.
[305] “Mizan” 1/292.
[306] “Mizan” 1/292.

zikreder ve daha sonra da şunu söyler: "Her iki hadisi de İbnü'l-Cevzi el-Mevduat'ında nakletmiştir. Ayrıca söz konusu Enes kanalıyla gelen hadisin uydurma olduğunu büyük hafız Ebu'l-Kasım İbn Asakir açıkça ifade etmektedir. Necmüddin el-Gazzi de "Bu hadis, bütün tarikleriyle birlikte sahih değildir" demiştir."

173) Ibn Ömer kanalıyla merfûʿ olarak (yani Peygamber'e isnaden) rivayet edilmiştir: "Eğer şehirler (veya şehir halkı) olmasaydı, köy halkı helâk olurdu"

Senedinde Ahmed b. Muhammed, Ebu Ubeydullah ez-Zuhri. Yalanda ittiham olunmuşdur.[307]

174) "Valilere verilen hediyeler hainliktir"

Hadisin senedinde Ahmed b. Muaviye el-Bahili isminde ravi vardır. İbn Adi onun hakkında söyledi: "Batıl hadisler rivayet ederdi, ve hadis hirsizlığı yapardı".[308]
El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (9/228/№9273) kitabında şöyle buyurdu: "Hadisi Bezzar, lsmail b. Ayyaş'ın Hicazlılardan rivayeti ile rivayet etmiştir. O halde buradaki de zayıftır."

Rüşvet kebair günahlardandır.
Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Rüşvet veren ve alan, ateştedir."
El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (7/241/№7027) kitabında şöyle buyurdu: "Hadisi Taberini, el-Mu'cemu's-sağir rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir"

Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Allah, hüküm hususunda (kadıya) rüşvet verene ve alana lanet etmiştir."
El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (7/241/№7028) kitabında şöyle buyurdu: "Hadisi Taberini, el-Mu'amu'l-kebir'de rivayet etmiş olup ravileri güvenitir kimslerdir."

İbn Mes'ud diyor ki: "Hüküm verirken alınan rüşvet, küfürdür. Bu, insanlar arasında haram kazanç diye bilinir."
El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (7/243/№7032) kitabında şöyle buyurdu: "Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-kebir'de rivayet etmiş olup ravileri Sahih'in ravileridir"

"Muaz b. Cebel, Hz. Ömer [radıyallahu anhüma] tarafından vazifelendi

[307] "Mizan" 1/301.
[308] "Mizan" 1/302.

rilmişti. Vazifesinden dönünce hanımı ona,"Diğer vazifeliler evlerine (hediye türü) bir şeyler getirmişler. Sen bize ne getirdin?" diye çıkıştı. Muaz b. Cebel [radıyallahu anh] ise bir şey getirmemişti. Kendini kurtarmak için, "Yanımda gözetleyici vardı" dedi. Bunun üzerine hanımı, "Sen, Allah Resulü [sallallahu aleyhi vesellem) ve Ebu Bekir [radıyallahu anh] kahnda güvenilir bir kimse idin. Ömer [radıyallahu anh) nasıl olur da senin yanına gözcü koyar?" dedi. Bunu diğer kadınlara da anlatarak Hz. Ömer'den [radıyallahu anh] yakındı. Bu haber Hz. Ömer'e ulaşınca Muaz b. Cebel'i çağırtarak, "Ben senin yanına gözcü mü koydum?" diye sordu. Muaz b. Cebel [radıyallahu anh], "Eşimden özür dilemek için çıkar yol olarak ancak böyle söylemeyi uygun buldum" demesi üzerine Hz. Ömer [radıyallahu anh] güldü ve ona bazı şeyler vererek, "Bununla eşinin gönlünü al" dedi. Muaz b. Cebel [radıyallahu anh], kendisini gözetleyenin yüce Allah olduğunu kastederek söylemiştir."[309]

175) Ibn Şahih "et-Terğibde"[310] ve Ebu Nuaym el-İsfahani "Sünen" (2/339) kitabında Hz Ali b. Ebu Talibden merfu olarak rivayet etmiştir: "Ey Ali! İnsanlar Rablerine çeşitli iyiliklerle yaklaşırken, sen O'na aklın türlü yollarıyla yaklaş."

Hadisin senedinde Ahmed b. el-Mufaddal el-Kufi el-Hafri yer alıyor. Ebu Hatim onun hakkında söyledi: "Şiilerin reislerinden idi, saduk (bir insandır)." El-Azdi onun hakkında munkerul hadis hükmünü vermiştir.[311] İbn Hacer el-Askalani hadise batıl hükmünü vermiştir.[312]

Ebu Nuaym bu hadisi farklı bir isnad ile de rivayet etmiştir - Muhammed b. el-Feṯḥ bize rivayet etti, el-Hasan b. Ahmed b. Sadaka bize anlattı, Muhammed b. ʿAbduk, Habib b. Ebi Sabit, ʿÂsım b. Damra üzerinden Ali b. Ebî Ṭâlib

Hadisin senedinde bir kaç sorun var.

1) Hubeyb b. Ebi Sabit sika bir ravi idi, fakat tedlis ile tanınıyordu. Bu eseri "enane" ile rivayet etmiştir. (Bkz İbn Hibban "Meşahir ulemail Emsar") Bu hadisi o Asım b. Dumradan rivayet etmiştir. Ali b. el-Medînî dedi ki: Habbîb b. Ebî Sâbit, Asım b. Dumra'dan sadece bir hadis rivayet etmiştir. Ebû Ḥâtim dedi ki: Habib'in Âsım'dan rivayeti sabit değildir. İbn Mehdî, Süfyân es-Sevrî'den aktardı: Ḥabîb, Âsım b. Ḍamra'dan hiçbir şey rivayet etmemiştir.[313]
2) Asim b. Damra. İbnü'l-Mulakkın şöylemiştir: "İmamlar, Âsım b. Ḍumra'nın güvenilirliği konusunda ihtilaf etmişlerdir." "Kûfe ehli bir râvidir. Ali b. Ebî Tâlib'den rivayet eder. Ondan da el-Ḥakam b. ʿUteybe ve Ebû İshâk es-Sebîʿî

[309] İmam Gazali "Kimya-yi Saadet" 3/121.
[310] İmam Hafız Ebu Hafs Ömer b. Ahmed b. Osman b. Şahin "et-Terğib fi Fedail Amal ve Sevabu Zelike" sayfa 84, №255. DKİ.
[311] "Mizan" 1/303.
[312] İbn Hacer el-Askalani "Tahzib et-Tahzib fi Rical el-Hadis" 1/78, DKİ.
[313] İbnü'l-Mulakkın, Sirâcü'd-Dîn Ebû Hafs ʿUmar b. ʿAlî b. Aḥmed el-Enṣârî eş-Şâfiʿî "el-Bedrü'l-Munî fî Taḫrîci'l-Aḥâdîsi ve'l-Âṯâr el-Vâqiʿa fi'ş-Şerḥi'l-Kebîr" 9/364. Darul Hicre.

rivayette bulunmuştur. Hafızası kötüydü, çokça hata yapardı. Ali'ye birçok söz isnad edilmiştir; bu sözlerin rivayetindeki aşırılık ve hataların çokluğu sebebiyle rivayetleri terk edilmeyi hak etmiştir. Ancak buna rağmen Hâris'ten (el-Aʿvar) daha iyi durumda sayılır."[314] İmam Beyhakî, çeşitli eserlerinde Âsım'ı zayıf bir râvi olarak değerlendirmiştir.[315]

Asım'ın, din anlayışı açısından onun lehine olmayan oldukça garip bir görüşü vardı. İbn Adi "Kamil fi Duafa"[316] kitabında söylemiştir: "Ebû İshâk'tan, ʿĀşım b. Dumra'dan rivayet etti. Şöyle dedi: "Ben Allah'tan haya ederim ki Ali dışında birinden rivayet edeyim."

176) "Rabbin huzurunda bir levha vardır; o levhada orada, Allah'ın sûretini (bir şekli olduğunu), görülebileceğini ve keyfiyetini (nasıl olduğunu) kabul edenlerin isimleri vardır. Allah onlarla meleklerine karşı övünür."

Hadis uydurmadır. Rivayetin senedinde Ahmed b. Mansur, Ebus-Saadat isminde bir ravi vardır. Zehebi buyurmuştur: "Bu, Allah'ın azabından utanmayacak kadar ileri giden, bir müşebbihe-şeyhidir.Nasıl olur da böyle bir iftirayı uydurabilir?!" Yahyâ b. Maʿîn onun hakkında şöyle demiştir: "Zındık bir yalancıdır."[317]

177) Muhammed b. Zeyd'den, Ebû Seleme'den, babasından – merfûʿ olarak: "Nefsimi elinde tutan Zât'a yemin ederim ki, ümmetimden birtakım insanlar kabirlerinden domuz sûretinde çıkarılacaklardır; çünkü günahkârlara yağcılık yaptılar ve (onları) engellemeye güçleri yettiği hâlde engellemediler."

Hatîb, bu hadisi karanlık bir isnadla rivayet etti. Hadisin senedinde Ahmed b. Mihran, Hemedani vardır. Kendisine itimat edilmez.[318]

178) "Kur'an'ı okuyarak insanlardan (para alıb) yiyen kimse, kıyamet günü yüzü üzerinde et olmayan bir kemik olarak gelir. Kur'an okuyucularından üç grup vardır:
Kur'an'ı okuyan bir adam, onu ticaret malı edinerek krallardan fayda sağladı ve halkı onunla etkiledi.
Bir adam Kur'an'ı okudu, harflerini güzel yaptı fakat sınırlarını (hükümlerini) zayi etti. Bunlar Kur'an okuyucuları arasında çoktur – Allah onların sayısını arttırmasın.
Bir adam Kur'an'ı okudu, onun ilacını kalbine koydu. Onunla gecesini uykusuz geçirdi, gündüzünü susuz geçirdi. Onlar Kur'an'la mescitlerini ayakta tutarlar. Allah onların vesilesiyle belayı savar, düşmanları uzaklaştırır, gökten yağmur

[314] İbn Hibban "el-Mecruhin min al Muhadisin" 2/107/№715. Darul Samiy.
[315] Huseyn b. el-Kasim Taci el-Keldari "ed-Durrul Naki min Kelam imam el-Beyhaki fi Rical" sayfa 156, Darul Feth.
[316] İbn Adi "Kamil fi Duafai Rical" 6/386, DKİ.
[317] "Mizan" 1/305.
[318] "Mizan" 1/305.

indirir. Allah'a yemin ederim ki, bu kimseler Kur'an okuyucuları arasında kırmızı kükürtten daha değerlidir."

İbn Hibban hadisin aslı yoktur söylemiştir. İbn Cevzi buyurmuştur: "Rivayet sahih degildir".[319] Hadisin senedinde Ahmed b. Misam b. Ebi Nuaym, Ebul Hasan isminde ravi vardır. Dârakutnî onu zayıf saymıştır. İbn Hibbân dedi ki: (Hadisleri) karıştırarak rivayet ederdi.[320]

179) "Resûlullah ﷺ, ihramlı kişiye *himyan* (para kemeri) kullanmasına ruhsat vermiştir."

Hadisin senedine mechul Ahmed b. Meysera, Ebu Salih isminde ravi vardır. İbn Adi buyurmuştur: "Bu (rivayet) sahih değildir. Ahmed, yalnızca bu hadiste bilinir; güvenilir biri olarak da tanınmaz. Bu hadis mevkuf (sahabeye ait söz) olarak rivayet edilmiştir ve bu şekliyle daha sağlamdır." [321]

180) Ahmed b. Ebi Nafi – Afif b. Selim – Sufyen es-Sevri – Musa b. Ukbe – Nafi - İbn Ömerden – merfu olarak: "Allah'a şirk koşmak, hiçbir şeyi muhsan yapmaz."[322]

Hadisi Beyhaki "Sünen el-Kubra" (8/376)[323] kitabında ufak bir farkla aktarmıştır – "Allah'a şirk koşanları hiçbir şey muhsan (korunaklı) kılmaz" ve şöyle bir yorum yapmıştır: "Bu rivayet Ahmed b. Ebî Nâfiʿ üzerinden, Muʿâfâ b. ʿImrân'dan, o da es-Sevrî'den aktarılmıştır. Bu, Sevrî'nin Mûsâ b. ʿUkbe'den bu isnadla (senet zinciriyle) yaptığı **münker** bir rivayettir." Hâfız Ali b. Ömer dedi ki:ʿAfîf hadisin merfûʿ (Peygamber'e isnat edilmiş) oluşunda yanılmıştır; daha doörusu bu, İbn Ömer'in sözüdür (mevkuftur)."

Bu hadisin başka bir lafzı yine İmam Beyhakinin kitabında üç senetle rivayet olunmuştur.
1. Abdullah b. Huşeyş, bize Müslim b. Cânade, bize Vekîʿ, o da Süfyân'dan, o da Mûsâ b. ʿUkbe'den, o da Nâfiʿ'ten, o da İbn Ömer'den rivayet etti..[324]
2. Ebu Nadr b. Katade – Ali b. el-Fadl b. Muhammed b. Akil – İbrahim b. Haşim el-Beğavi – Abdullah b. Muhammed b. Semaa – Cuveyriya – Nafi – İbn Ömer..[325]
3. Ebu Abdullah el-Hafız – İbrahim b. Mudarib b. İbrahim – babasından – İshak b. İbrahim el-Hanzali – Abdulaziz b. Muhammed – Ubeydullah b. Ömer – Nafi – ibn Ömer..[326]

---

[319] "el-İlel el-Mutenahiye" 1/118.
[320] "Mizan" 1/306.
[321] "Mizan" 1/307.
[322] «لا يَحْصُنُ الشِّرْكُ بِاللهِ شَيْئًا»
[323] №16939.
[324] №16940.
[325] №16936
[326] №16937.

“Kim Allah’a şirk koşarsa, o muhsan (evli veya başından evlilik geçmiş) değildir”

Birinci isnatta bütün raviler itibarlıdırlar.
İkinci zincirde Ali b. Fadl isminde ravi hakkına bir bilgi bulamadım.
Üçüncü rivayet zinciri hakkında İmam Darakutni şöyle der: “İshak dışında hiç kimse bu hadisi Peygamber’e dayandırmamıştır ve daha sonra kendisi bunu bir sahabenin (İbn Ömer’in) sözü olarak rivayet etmeye başlamıştır. Ve daha doğrusu budur”[327]

Alimlerimizden olan Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullāh b. Yûsuf b. Muhammed ez-Zeylaî (ö. 762/1360) “Naṣbü’r-râye li-taḫrîci eḥâdîsi’l-Hidâye” kitabında şöylemiştir: “Dârakutnî dedi ki: “Afîf” (hadisi) merfû olarak aktarmasında yanılmıştır. Doğrusu, bu rivayet İbn Ömer'in sözü olarak mevkuf kabul edilmelidir.” İbn Kattân Kitabında şöyle dedi: “Afîf b. Sâlim el-Mevsili sika ravidir, bunu İbn Maîn ve Ebû Hâtim söylemiştir. Eğer güvenilir bir ravi hadisi merfû (Hz. Peygamber’e ait) olarak rivayet ederse, bu ona zarar vermez; mevkuf olarak aktaranlar da mevkuf olarak kalsınlar. Rivayetin illetli (zayıf) sayılma nedeni, onun Ahmed b. Ebî Nâfiʿ’in, zikri geçen Afîf’ten rivayet etmiş olmasıdır. Bu (Ahmed), Ebû Seleme el-Mevsilî’dir ve adaleti sabit olmamıştır.
İbn Adî dedi ki: “Ahmed b. Alî b. Müsne’den işittim, şöyle dedi: ‘O (Ahmed), hadis nakli için uygun biri değildi.’” Bu bağlamda, onun bu hadisini zikretti ve bu bağlamda bu hadis, Sevrî rivayetinde munker sayılmıştır.
Dârakutnî *Kitabü’l-ʿİlel*’de dedi ki: “Bu hadis, Mûsâ b. Ukbe tarafından rivayet edilmiştir ve ondan (raviler) ihtilaf ettiler.”
Afif b. Selim, es-Sevrî’den; o da Mûsâ b. ʿUkbe → Nâfiʿ → İbn Ömer → Nebî ﷺ şeklinde merfû olarak rivayet etmiştir.
Fakat Ebû Ahmed ez-Zübeyrî bu rivayette farklı davranmış ve Sevrî → Mûsâ b. ʿUkbe → Nâfiʿ → İbn Ömer zinciriyle **mevkuf** rivayet etmiştir; bu (mevkuf) rivayet **daha sağlam**dır.
İshak b. Râheveyh ise, ed-Dârıverdî → Ubeydullah → Nâfiʿ → İbn Ömer merfû olarak rivayet etmiştir, ancak **doğrusu, mevkuf olanıdır** (yani sadece İbn Ömer'in sözü olarak kalmalıdır).”[328]

Ebul Muzzafer Sibt İbnü’l-Cevzî de bu rivayetin İbn Ömer’in sözü olarak kabul edilmesinin daha doğru olacağı görüşündeydi.[329]

Sözlükte “engellemek, himaye etmek, korumak; sağlam ve muhkem olmak” mânalarındaki hısn kökünün türevleri sözlük anlamıyla bazı âyetlerde geçmektedir (Yûsuf 12/48; el-Enbiyâ 21/80; el-Haşr 59/2, 14). Bu kökten

[327] «Sünen el-Kubra” 8/376/№16938.
[328] “Naṣbü’r-râye li-taḫrîci eḥâdîsi’l-Hidâye” 3/502, Kitab el-Hudud, DKİ.
[329] “Vesâʾilü’s-Eslaf ilâ Mesâʾili’l-Ḫilâf” sayfa 290, DKI.

türeyen ve sözlükte “bir şeyi, bir kimseyi iyice korumak” anlamına gelen ihsân kelimesi ise Kur’an’da yalnız çeşitli türevlerinin kullanılmasına karşılık bazı hadislerde yer almıştır. Her iki kaynakta da kavram, maddî bir korunmadan ziyade ahlâkî bir haslet olarak bir kimsenin iffet ve namusunu korumasını ve bunu sağlayacak bir konumda bulunmasını, bu kökten türeyen muhsın ve muhsan da bu özellikteki kimseleri ifade eder. Fıkıh literatüründe ihsan, dinî ve ahlâkî içeriği ön planda olan yukarıdaki mânada da kullanılmakla birlikte terim olarak “bir kimsenin fiilen veya hükmen zinaya karşı tam bir koruma altında olması ve bunu sağlayacak belli bir konuma sahip bulunması” şeklinde bir anlam taşır ve bu son anlam zina suçunda recm cezasının uygulanabilmesi için suçluda, zina iftirasında haddin uygulanabilmesi için mağdurda aranan niteliği ifade eder.[330]

Şeyh Vehbe ez-Zuhayli şöyle buyurmuştur: “İmam Ebu Hanife ve imam Malik'e göre müslüman olmak ihsanın şartlarındandır. Bizim mahkememize başvuran zimmi (islam idaresi altında yaşamayı kabullenmiş gayri müslim vatandaş) recmedilmez. Zimmi bir kadın, müslüman bir erkeği muhsan kılamaz. Çünkü recm, temizlemek demektir; zimmi ise buna ehil değildir, onun temizlenmesi ahirette cehennemde yanarak tahakkuk edecektir. Hadis i şerifte: "Allah'a şirk koşan muhsan olmaz." buyurulmuştur. Yine Resul-i Ekrem (sallalahu aleyhi ve sellem), yahudi bir kadınla evlenmek isteyen Ka'b b. Malik'e: "Onu bırak. O seni muhsan kılmaz." demiştir. Hz. Peygamberin iki yahudiyi recmetmesinin ise indirilip de bilfillere tilavet bakımından neshedilen recm ayetinden önce Tevrat hükmüne göre vuku bulduğunu söylemişlerdir.”[331]

181) Ebû Hüreyre’den —merfû olarak— (şöyle dedi): "Allah, Cuma günü hiç kimseyi bırakmaz ki ona mağfiret etmiş olmasın."

Haber cidden münkerdir, senedinde Ahmed b. Nasr b. Hammad isminde ravi vardır.[332]
Hafız Ebü’l-Abbas Ca‘fer b. Muhammed el-Mustagfirî benzer rivayeti kendi eseri olan “Fedâilü’l-Kur’ân” (649/№963)[333] adlı kitabında farklı bir râvî zinciriyle rivayet etmiştir: Bize Zâhir b. Ahmed haber verdi, bize Ebû Muhammed Ubeydullah b. Abdurrahman es-Sükrî el-Muaddel bildirdi, bize Muhammed b. Nasr b. Hammâd, o da babasından, o da Şu‘be’den, o da Muhammed b. Ziyâd’dan, o da Ebû Hüreyre’den (ra): “Allah, Cuma günü Tebareke süresini okuyan hiç kimseyi bırakmaz ki ona mağfiret etmiş olmasın.”

[330] https://islamansiklopedisi.org.tr/ihsan--fikih
[331] “İslam fıkhı ansiklopediası” 7/345-346.
[332] “Mizan” 1/307.
[333] Darul ibn Hazm.

Nasr b. Hammâd yalancılıkla itham edilmiştir. Bu hadisi Şu'be adına uydurduğu söylenmiştir. Bu, İbnü'l-Cevzî'nin *el-Mevdû'ât* adlı eserinde 3/159'da yer almaktadır.
Muhammed b. Nasr b. Hammâd'a gelince, nüshada bu isim geçmiştir. Zehebî, *Mîzânü'l-iʿtidâl* ve onu takip eden İbn Hacer, *Lisânü'l-Mîzân* adlı eserinde onu "Ahmed b. Nasr b. Hammâd" adıyla zikreder ve şöyle der: "Çok münker (uydurma) bir haber getirmiştir."

182) Saddaka b. Mûsâ rivayet etti, bize Ali b. Mûsâ er-Rızâ rivayet etti, babasından, o da Caʿfer b. Muhammed'den, o da babasından, o da dedesinden, o da babasından (yani Ali'den) şöyle rivayet etti: "Resûlullah ﷺ ile beraber dışarı çıktım. Bir hurma ağacı diğerine seslendi: 'Bu, en-nebiyyü'l-Mustafâ, ve bu da seçkin Aliyyü'l-murtazâ...'" (hadisin devamı vardır) ve bu hadiste "Ey Ali! Medine hurması 'savhânî' olarak adlandırıldı; çünkü o, benim faziletimi ve senin faziletini haykırdı."
Ibn Cevzi hadisin uydurma olduğunı söylemişti. Hadisin sorununu böyle ifade etmiştir: "Bu rivayetin ez-Zârîʿ'ın işi olduğunda hiç şüphe yoktur. Dâraqutnî'nin onun (yani ez-Zârîʿ'ın) hakkında şöyle dediğini daha önce zikretmiştik: 'O, yalancı bir Deccal'dır.'"[334] Rivayetin ikinci sorunu Saddaka b. Musa, ki o mechuldur.

183) İbn Abbâs'tan: Ali, Amr b. Abd-i Vüdd'ü öldürdüğünde, Cebrâil cennetten bir turunç (altın sarısı bir meyve) ile indi. Sonra Peygamber ﷺ'e şöyle dedi: "Allah sana diyor ki: Bununla Ali'yi selamla." Peygamber onu Ali'ye verdi. O da eline aldı, (meyve) yarıldı. İçinden beyaz bir ipek parçası çıktı. Üzerine sarı (mürekkep) ile şöyle yazılmıştı:" Talepte bulunan ve galip gelenin selamı, Ali b. Ebî Tâlib'e."
Ibn Cevzi, es-Suyutu ve eş-Şevkani hadisin uydurma olduğunı söylemişti.[335]

182 ve 183-cü rivayetler batıldır. Senedledinde Ahmed b. Nasr az-Zari el-Bağdadi, onun rivayet ettiği bazı münker (uyumsuz) rivayetler, onun güvenilir (sika) olmadığını göstermektedir. Zehebî şöyle dedi: "Deccaldir. Künyesi Ebû Bekir'dir."

184) Ahmed b. Harun – Haccac – ibn Cureyc – ez-Zuhri – Urve – Aişe ve Zeyd b. Halid, merfu olarak: "Kim (cinsiyet uzvuna) dokunsa abdest alsın".

İmam Muhammed b. İsmail el-Amir es-Sanani kendi "Subus Selam" kitabında şöyle buyurdu: ""Kim erkeklik organına dokunursa, abdest alsın." Bu hadisi Kütüb-i Hamse (beş hadis imamı) rivayet etmiştir. Tirmizî ve İbn Hibbân hadisi

[334] "el-Mevdua" 2/140.
[335] "el-Mevdua" 2/172; "el-Leali Masnua fi Ahadis el-Mevdua" 1/370; "el-Fevaid el-Mecmua" 376/№77, DKİ.

sahih olarak değerlendirmiştir. Buhârî şöyle demiştir: “Bu babda en sahih şey budur.” Ayrıca hadisi Şâfiî, Ahmed b. Hanbel, İbn Huzeyme, Hâkim ve İbnü’l-Cârûd da rivayet etmiştir. Dâraqutnî şöyle demiştir: “Sahih ve sâbittir.” Yahyâ b. Maîn, Beyhaki, ve el-Hazimi da hadisi sahih saymıştırlar.”[336]

Hanefiler ferce veya erkeklik organına dokunmakla abdest bozulmaz, derler. Çünkü Talk b. Ali hadisinde şöyle denilmektedir: "Erkeklik organına dokunan bir kimsenen abdest alması gerekir mi? diye sorulduğunda Peygamber (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: O senden bir parçadır. Veya senden bir et parçasıdır. Aynca Hz. Ömer, Hz. Ali, İbni Mesud, İbni Abbas, Zcyd b. Sabit, İmran b. Husayn, Huzeyfe b. el-Yeman, Ebu'd-Derda ve Ebu Hureyre (r. anhum)'den gelen rivayete göre, onlar erkeklik organına dokunmayı bir hades (abdest bozucu bir iş) kabul eunemişlerdir. Hatta Hz. Ali (r.a.)[337], "Ben ona mı yoksa burnumun yumuşak tarafına mı dokundum, hiç umurumda değil." demiştir. "[338]

Muhammed b. Câbir’den, o Kays b. Talk’den, onun babasından rivayet ettiğine göre, babası Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e, erkeklik organına dokunmaktan dolayı abdest almak gerekir mi? diye sormuş, Allah Rasûlü: “Hayır” demiştir.[339]

İmam et-Tahavi – Allah ona rahmet eylesin – şöyle buyurmuştur: “İşte Mülazim (b. Amr) yoluyla gelen bu (440 nolu) hadis, sahih ve senedi sağlam bir hadis olup senedinde de, metninde de bir ızdırap (tutarsızlık) yoktur.”[340]

Kays b. Talk’tan, onun babasından, onun da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den rivayet ettiğine göre, bir adam ona: Ey Allah’ın Peygamberi! Erkeğin abdest aldıktan sonra erkeklik organına dokunması hakkında ne dersin? diye sormuş. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de: “O ancak senden bir parça -yahut senden bir lokmacık- değil midir?” demiştir.[341]

İsmail b. Ebi Halid’den, o Kays b. Ebi Hâzim’den, onun şöyle dediğini rivayet etti: Sa’d’e erkeklik organına dokunmaya dair soru soruldu. O: “Eğer o necis ise onu kes, (ona dokunmanın) bir sakıncası yoktur”, dedi.[342]

Bize Ata’nın, İbn Abbas radıyallahu anh’dan tahdis ettiğine göre, İbn Abbas: “Ben ha ona dokunmuşum, ha burnuma, hiç aldırmam”, demiştir.[343]

---

[336] “Subus-Selam Şerhil Buluğ el-Meram” 1/114, DKİ.
[337] “Şerhu Meanil Asar” 1/250/№455.
[338] Vehbe ez-Zuhayli “İslam fıkıh ansiklopedisi” 1/197-198.
[339] Et-Tahavi “Şerhu Meanil Asar” 1/243/№436, 437, 438, 439, 440, 441.
[340] “Şerhu Meanil Asar” 1/245.
[341] “Şerhu Meanil Asar” 1/245/№442.
[342] “Şerhu Meanil Asar” 1/249/№450.
[343] “Şerhu Meanil Asar” 1/249/№452.

Et-Tahâvî, mezhebimizin görüşünü aklî delillerle destekleme yoluna gitmiştir: "Eğer bu hususta böyle bir hüküm, sened ve senedin istikameti (pürüzsüzlüğü, doğruluğu) yoluyla alınıyor ise, şüphesiz Mülazim'in rivayet ettiği bu hadis, sened bakımından daha güzeldir. Eğer düşünme (ve kıyas) yoluyla çıkartılacak bir hüküm ise, bizler bunların erkeklik organına elinin dış tarafıyla ya da kolları ile dokunan kimsenin abdest almasının vacip olmadığı hususunda görüş ayrılığı içerisinde olmadıklarını görüyoruz. O halde düşünme (ve kıyas), elin iç tarafı ile ona dokunmanın da böyle olmasını gerektirmektedir. Yine şunu gördük ki, bir kimse kendi uyluğu ile fercine dokunacak olursa, bundan dolayı ona abdest gerekmez. Halbuki uyluk bir avrettir. Kişinin fercine avretiyle dokunması onun abdest almasını gerektirmediğine göre, avret olmayan bir şey ile ona dokunmanın abdest almayı gerektirmemesi daha uygundur."[344]

Bu iki zıt görüş nasıl uzlaştırılabiliriz?
Çoğunluk sahâbîler, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) vefatından sonra, cinsel organa dokunmakla abdestin gerekmediği görüşünü dile getirmiştir; bunu İmam Tahâvî nakletmiştir. Bu görüşe yalnızca İbn Ömer muhalefet etmiştir[345].
Sahâbenin çoğunun şer'î hükmü bilmediğini veya —hâşâ— Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sözlerine uymadığını düşünmek bize düşmez.
Tek makul açıklama, bu konuda bir **nesih** (hükmün kaldırılması) durumunun söz konusu olmasıdır: Başlangıçta böyle bir durumda abdest almak gerekliydi, ancak daha sonra Allah Resûlü bu hükmü kaldırmıştır.
En doğrusunu Allah bilir.

185) "Biriniz dertlendiği zaman yaynı alıp at yapmaya çıksın. Bu şekilde derdini hafifletir."

Hadis münkerdi, Zekeriye es-Saci söylediği gibi. Senedinde Ahmed b. Yezid b. Abdullah el-Cumahi el-Mekki. El-Ezdi, onun hadisleri yazılmaz, söylemiştir. Zekeriye es-Saci onu Medine ehlinin zayf ravilerin arasına eklemiştir.[346]
Hadisin başka sorunu Muhammed b. Zubeyr ez-Zebidi isminde ravi vardır, el-Heysemi söylediği gibi, cidden zayıf bir ravi idi.

186) el-Kasim b. Ebu Umameden merfu olarak: "Dokumacılarla ve öğretmenlerle istişare etmeyin; çünkü Allah onların akıllarını almıştır ve kazançlarından bereketi çekip almıştır."

---

[344] "Şerhu Meanil Asar" 1/245-246.
[345] "Bizler Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabı arasında bundan dolayı abdest alınmasına dair İbn Ömer dışında fetva veren bir kimse bulunduğunu bilmiyoruz. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının çoğunluğu da bu hususta ona muhalefet etmiştir" "Şerhu Meanil Asar" 1/250.
[346] "Mizan" 1/311-312.

Hadis uydurmadır[347]. Senedinde Ahmed b. Yakub el-Huzai vardır.[348]

187) "Yemekten önce karpuz yemek, mideyi temizler ve hastalığı kökten giderir."

Senedinde Ahmed b. Yakub b. Abducebbar el-Umevi el-Mervani el-Curcani isminde bir ravi vardır. İmam Beyhaki söylediği gibi: "Uydurma hadisler rivayet etmiştir; ben bunlardan herhangi birini rivayet etmeyi asla caiz görmem."[349]

188) Peygamber'e ﷺ Mürcie fırkası soruldu. Şöyle buyurdu: "Allah Mürcie'yi lanetlesin! Onlar şöyle diyen bir topluluktur: Namaz, oruç ve hac farz değildir; yaparsan güzel, yapmazsan da bir sakınca yoktur."

Hadis yalandır. Senedinde tanınmayan Ahmed b. Semerkandi isminde bir ravi vardır.[350]

189) Ebû Muʿaşşer'in, Makbûrî'den, onun da Ebû Hüreyre'den rivayet ettiğine göre, Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:"Allah beni kendi nurundan yarattı. Ebû Bekir'i benim nurumdan, Ömer'i Ebû Bekir'in nurundan, ümmetimi Ömer'in nurundan yarattı. Ömer, cennet ehlinin kandilidir."

Hadis yalandır. Senedinde tanınmayan Ahmed b. Hyusuf el-Menbici isiminde ravi vardır.[351]
Ibn Arrak "et-Tenzih" kitabında şöyle buyurdu: "Ebû Hüreyre'den gelen bu hadis, Ahmed b. Yusuf el-Mesîhî kanalıyla, Ebû Şuayb es-Sûsî'den, Makbûrî'den, Ebû Muʿaşşer'den ve tekrar Makbûrî'den rivayet edilmiştir. Ebû Nuʿaym şöyle dedi: "Bu bâtıldır. Ebû Muʿaşşer, Makbûrî ve Ebû Şuayb rivayet yönünden terkedilmiş (zayıf) kimselerdir."[352]

190) "Sarık takın, çünkü o meleklerin alametidir; uçlarını sırtınızın arkasına salın."

Hadis munkerdir. Senedinde el-Ahvaz b. Hakim el-Himsi isminde ravi vardır. İbn Maʿîn dedi ki: "Hiçbir değeri yok." Nesâî dedi ki: "Zayıftır." İbnü'l-Medînî dedi ki: "O, bir şey değildir; hadisi yazılmaz."[353]

---

[347] "el-Mevdua" 2/224; "el-Fevaid el-Mecmua" sayfa 676; Ebu Ala el-Cuzekani el-Hemedani "el-Abatil vel Menakir ve es-Sihah el-Meşahir" sayfa 304, DKİ.
[348] "Mizan" 1/312.
[349] "Mizan" 1/312.
[350] "Mizan" 1/313.
[351] "Mizan" 1/314.
[352] "Tenzihu şeriatil merfua anil ahadisi şaniyatil merfua" 1/337.
[353] "Mizan" 1/315.

İmam Beyhaki “Şuab el-iman” kitabında rivayet etmiştir: “Musâvir el-Varrâk der ki: “Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) siyah bir sarık takmış iki ucunu omuzları araşma bırakmış bir şekilde görür gibiyim.”[354]

Ve başka bir hadiste şöyle rivayet olunmuştur: “Ebû Ma’mer el-Huzelî bu hadisi Ebû Usâme’den: “(Peygamber efendimizin) üzerinde harkâni siyah bir sarık vardı ve iki ucunu omuzları arasında bırakmıştı. Bu, Mekke’nin fethedildiği gündü” şeklinde nakledilmiştir.[355]

Taberani’nin rivayet hadiste şöyle keçmiştir: “Ebu Abdisselam anlatıyor: İbn Ömer'e: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), nasıl sarık sarardı?" diye sorunca şu karşılığı verdi: "Başına kat kat sararak sarığını sardıktan sonra (ucunu) arkasından iki omuzu arasına salardı."
El-Heysemi “Mecmau zevaid” (8/398/№8501) kitapında buyurmuştur: “Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiştir. Ebu Abdisselam güvenilir olup, onun dışındaki raviler Sahih'in ravileridir.”

191) “Resûlullah ﷺ, bir bardak ve bir minder parçasını açık artırmayla (kim artırırsa ona) sattı.”

Hadis sahihtir, Nesai ve başkaları rivayet etmiştirler.
Müslim, Nesai ve ibn Mace rivayet ettiler ki: “Enes b. Malîk (r.a)’ten rivâyete göre, Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem): “Fakir bir adama verilen bir çul ve bir su tasını açık artırma usulüyle satmıştı.”[356]
Buhari, Nesai ve Tirmizi rivayet etmiştirler ki: “Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem), yoksul bir kimsenin bir parça çulunu ve su kabını satıp o kimseye yiyecek parası ve sermaye yapmak istedi ve: “Bu çulu ve bardağı kim satın alır” dedi. Bir adam: “Onun ikisini bir dirheme ben aldım” dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem): bir dirhemden fazla veren var mı? Bir dirhemden fazla veren var mı?” buyurdu. Bir adam: “İki dirhem verince onları ona sattı.”[357]
Hadisin akabinde Tirmizi şöyle buyurmuştur: “Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece Ahdar b. Aclan’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Enes’den hadis rivâyet eden Abdullah el Hanefî, Ebû Bekir el Hanefî’dir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup miras ve ganimet mallarının açık artırma yoluyla satılmasında bir sakınca görmezler. Mu’temir b. Süleyman ve hadisçilerin büyüklerinden pek çok kimse bu hadisi bu hadisi Ahdar b. Aclan’dan rivâyet etmişlerdir.”

---

[354] 6/156/№5834. İsnâdı hasendir ve hadis sahihtir.
[355] 6/257/№5836. Ravileri güvenilirdir.
[356] Nesai “Sünen” №4432.
[357] Tirmizi “Sünen” №1218.

Ahdar b. Aclan hakkında alimlerimiz ihtilaf etmiştirler. Ebu Bekr el-Hanefi pek tanınmış bir zat değildir.[358]

192) “Menekşenin diğer bütün yağlara üstünlüğü, benim diğer insanlara üstünlüğüm gibidir.”

Senedinde İdris b. Cafer el-Attar isminde ravi vardır. Darakutni onun metruk olduğunu söylemiştir.[359]

193) İbn Abbâs zinciriyle şöyle nakledilmiştir: “Biz, Peygamber ﷺ’in Ali’ye, başkasına vermediği yetmiş ayrı vasiyet verdiğini aramızda konuşurduk.”

Bu rivayeti sadece Ahmed b. Ferrât, Sindi’den nakletmiştir. Bu rivayet münkerdir (reddedilmiştir).
Senedinde Arbidat ya Arbid et-Teymi el-mufasir vardır. Ondan Ebu İshaktan başka kimse rivayet etmemiştir.[360]
El-Heysemi “Mecmau zevaid” kitabında bu hadisin senedinde tanımadığı ravilerin olduğunu söylemiştir.[361]

194) “Koyunlar berekettir, develer izzettir, atların alınlarında hayır vardır. Köleler ise sizin kardeşlerinizdir; eğer aciz kalırlarsa onlara yardım edin.”

Senedinde Arta b. Eşas, ibn Hibban onu zayıf saymiştır.[362]Bu hadisin sorumlusu bu ravidir.

195) “Güven konusunda benim için Ebu Bekr'den daha üstünü yoktur. Zira malıyla ve canıyla beni destekledi ve kızını benimle evlendirdi”.

Hadis hasendir. Taberani el-Mu'cemu'l-kebir'de ve "Beni kızıyla evlendirdi." ilavesiyle el-Mu'cemu'l evsat'ta rivayet etmiştir. El-Heysemi “Mecmau zevaid” (14/455/№14326) şöyle buyurmuştur: “İsnadında Erta'a Ebu Hatim vardır ve zayıftır.”
Bazı alimler bu Ertat ile, güvenilir olan Ertât bin Münzir bin Esved bin Sâbit el-Elehanî es-Sekûnî, Ebû Udeyy eş-Şâmî el-Hımsî iki farklı insan olarak görmüşlerdir. Fakat Ziyâüddîn el-Makdisî[363] kendi “Ahadis el-Muhtara”[364] kitabında şöyle bir sonuca gelmiştir: “Dedim ki: Ertât b. Münzir’i Ahmed b. Hanbel ve Yahyâ b. Maîn sika (güvenilir) kabul etmişlerdir. Ancak Muhammed

---

[358] “Mizan” 1/316.
[359] “Mizan” 1/317.
[360] “Mizan” 1/318.
[361] “Buğyetul Raid fi Tahkik Mecmau Zevaid” 9/145/№14664.
[362] “Mizan” 1/318.
[363] Ebû Abdillâh Ziyâüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Ahmed el-Makdisî es-Sa‘dî (ö. 643/1245). el-Eḥâdîşü’l-muḫtâre adlı eseriyle tanınan Hanbelî hadis âlimi.
[364] 11/241,

b. Sâlih, onun künyesini Ebû Hâtim olarak vermiştir. Abdürrahman b. Ebî Hâtim de onu şöyle zikretmiştir: "Ertât b. Münzir es-Sekûnî, Ebû Udeyy'dir." Muhtemelen onun iki künyesi vardır. En doğrusunu Allah bilir."

196) Erkam, İbn Abbas'a sordu: "Muhammed ﷺ Rabbini gördü mü?"
İbn Abbas dedi ki: "Evet — iki kez."[365]

Buhârî dedi ki: Bu şeyh (Erkam) meçhuldür, sadece bu (rivayet ile) bilinir.[366]

Tirmizi, İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Muhammed, Rabbini görmüştür. Bunun üzerine İkrime, En'am 103. ayetini: "Hiçbir beşerî görüş ve tasavvur O'nu anlayamaz, halbuki O her türlü beşerî görüş ve tasavvuru çepeçevre kuşatır. Zira yalnız O'dur, hikmetine tam nüfûz edilemeyen ve herşeyden haberdar olan." Okuyup, Allah, böyle buyurmadı mı? dedi. İbn Abbâs: Yazık sana; O, Senin dediğin husus kendi nuruyla tecelli ettiği zamandır. Oysa Muhammed Rabbini iki defa görmüştür."
Hadisin akabinde İmam Tirmizi şöyle buyurmuştur: "Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir."[367]

İmam Muslim "Sahih" kitabında: "Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) Bize Hafs b. Abdilmelik'ten, o da Atâ'dan, o da İbn Abbâs'tan naklen rivayet etti ki İbn Abbâs "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem O'nu kalbi ile gördü." demiş".[368]

Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Saîd el-Eşecc hep birden Vekî'den rivayet etti. Eşecc dedi ki; bize Vekî' rivayet etti. (Dedi ki) Bize A'meş, Ziyâd b. el-Husayn Ebû Cehme'den , o da Ebu'l-Âliye'den , o da İbn Abbâs'tan naklen rivayet etti ki İbn Abbâs "Onun gördüğünü gönü/ yalanlamadı, yemin olsun ki onu bir başka inişte de gördü." (Necm suresi 11-13) âyetleri hakkında "Onu kalbi ile iki defa gördü." demiştir.

Aişe annnemiz: "Her kim Muhammed'in sallallahu aleyhi ve sellem Rabbini (dünya gözüyle) gördüğünü söylerse Allahın Resûlü'ne büyük iftira atmış olur, dedi.", söylemiştir.[369]

"Kelam ilmine göre müminler cennette Allah'ı görecekler; onlar İçin cennette en büyük nimet ve lezzet de bu olacaktır. Dünyada Allah'ın görülüp görülemeyeceği meselesi de ihtilaflıdır. Allah'ı görmek aklen caiz, naklen sabittir. Aklen caiz olmasından murad, görülmesinin imkânsız olduğuna delil

[365] "Mizan" 1/319.
[366] "Mizan" 1/319.
[367] "Sünen" №3279.
[368] Ahmed Davutoğlu "Sahih Müslim tercüme ver şerhi" 1/539/№284, 285.
[369] "Sahih Müslim tercüme ver şerhi" 1/541/№287.

bulunmamasıdır çünkü rü'yetullahı inkâr edenler onun imkânsız olduğuna şimdiye kadar bir delil getire memiştir. Bu da bu bâbda vârid olan şer'î delilleri zâhirî manaları üzere bırakma ya kâfidir. Bir delil ancak aklen muhal olduğu zaman tevil edilir. Aklen müstehîl olmadığı zaman o delili zâhirî manası üzere bırakmak vacip olur. Burada Allah'ı görmenin imkânsız olduğuna bir delil bulunmaması şer'î delilleri zâhirî manaları üzere bırakmaya kâfidir." [370]

"Allah Teâlâ'yı rüyada görmek caizdir. Nitekim selef-i salihînden pek çoğunun gördüğü nakledilmiştir. Bundan dolayıdır ki ehl-i sünnetin büyük ulemasından biri olan Âmidî el-Ahkâm nam eserinde "Hak ve hakikat şudur ki rüyada Allah'ı görmek caizdir buna hiçbir mâni yoktur..." demiştir." [371]

Kadı lyâz şöyle diyor: "Peygamberimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem İsrâ gecesi Rabbini görüp görmediği hususunda selef ve halef uleması ihtilaf etmiştir. Bu hadiste görüldüğü veçhile Hz. Aişe radıyallahu anhâ bunu inkâr etmiştir. Ebû Hureyre radıyallahu anh ile bir cemaatin de inkâr ettikleri rivayet edildiği gibi meşhur kavle göre İbn Mes'ûd'un radıyallahu ah mezhebi de budur. Hadis ve kelam ulemasından bir cemaat de buna kâildir. İbn Abbâs'tan radıyallahu anhumâ rivayet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Rabbini gözüyle görmüştür. Aynı kavil Ebû Zerr ve Kâ'b radıyallahu anhumâ ile Hasen el-Basrî'den de rivayet edilir hatta Hasen el-Basrî bunun üzerine yemin edermiş. İbn Mes'ûd ve Ebû Hureyre radıyallahuanhumâ ile Ahmed b. Hanbel'in dahi buna kâil oldukları rivayet edilir. Ebu'l-Hasen el-Eş'arî ile onun ashâbından bir cemaat dahi Peygamber'in sallallahu aleyhi ve sellem Rabbini gördüğüne kâildir. Üstadlarımızdan bazıları bu hususta tevakkuf etmiş ve "Gördüğüne dair açık delil yoksa da görülmesi caizdir." demişlerdir. Dünyada Allah Teâlâ'yı görmek caizdir. Mûsâ'nın aleyhisselâm Allah'ı görmek istemesi onun görülebileceğine delildir çünkü bir Peygamber'in, Rabbi hakkında caiz yahut imkânsız olan şeyleri bilmemesi düşünülemez. Ulema Mûsâ'nın sallallahu aleyhi resellem Rabbini görüp görmediği hususunda ve keza âyetin muktezasında ihtilaf etmiştir. Kadı Ebû Bekr'in cevabı, görmüş olmasını iktiza eder". [372]

197) Yezîd b. Hârûn, bize Ezher b. Sinân'ın, o da Muhammed b. Vâsiʿ'ın şöyle dediğini rivayet etti: Bilâl b. Ebî Burde'nin yanına girdim ve ona şöyle dedim: "Baban bana, Resûlullah ﷺ'tan şöyle bir hadis nakletti:'Cehennemde Hebheb denilen bir kuyu vardır. Allah katında kararlaştırılmıştır ki, her zorba (cehennemlik) oraya konulacaktır. O hâlde, ey Bilâl! Sakın kibirli olma!'"

Hadisi hafız İraki İhya tahricince zayıf saymiştır.

---

[370] Ahmed Davutoğlu "Sahih Müslim tercüme ver şerhi" 1/543.
[371] Ahmed Davutoğlu "Sahih Müslim tercüme ver şerhi" 1/544.
[372] Ahmed Davutoğlu "Sahih Müslim tercüme ver şerhi" 1/544.

198) Yezîd ve Hakem b. Mervân, Ezher'den; o da Muhammed b. Vâsiʿ'ten; o da Sâlim'den; o da babasından; o da Hz. Ömer'den (merfûʿ olarak) şöyle rivayet etti: "Çarşıda kim söylese: "Allah'tan başka ilah yoktur. O, tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır. Diriltir ve öldürür; kendisi diridir, asla ölmez. Hayır O'nun elindedir ve O, her şeye kadirdir. Allah Teâlâ onun için bir milyon sevap yazar, ondan bir milyon günahı siler ve onu bir milyon derece yükseltir."

Hadisi et-Taberani "ed-Dua" (№792) kitabında rivayet etmiştir.

197-198 hadislerin senedlerinde Ezher b. Sinan isminde ravi vardır. Yahya b. Main - o hiçbir şeydir, söylemiştir.[373]

Hadis №198, ibn Mace farklı ravi zinciriyle rivayet etmiştir. Bişr b. Muʿâz el-Ḍarîr bize rivayet etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd, Amr b. Dînâr'dan; o da Âl-i Zübeyr'in azatlısı; o da Sâlim b. Abdillah b. Ömer'den; o da babasından; o da dedesinden rivayet etti: Resûlullah ﷺ buyurdu:"Çarşıya girerken kim şöyle derse:'Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mulku velehü'l-hamdu, yuhyî ve yumît, ve huve hayyun lâ yemût, biyedihi'l-hayru külluhû, ve huve alâ kulli şey'in qadîr' Allah ona bir milyon sevap yazar, bir milyon günahını siler, ve cennette onun için bir ev inşa eder." Şeyh Elbani hadise hasen hükmü vermiştir.[374]

İmam Tirmizi bu hadisi iki farkı senetle kendi "Sünen" (№3428, 3429) kitabında zikretmiştir:

Muhammed b. Vâsi (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mekke'ye geldiğimde kardeşim Sâlim b. Abdullah b. Ömer'le karşılaşmıştım, babasından ve dedesinden aktararak Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu söyledi: Her kim çarşıya girdiğinde şöyle derse: "Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Sadece o vardır, O'nun ortağı yoktur. Saltanat onundur. Hamd ona mahsustur, hayat veren ve öldüren O'dur. Kendisi tek ölümsüz olandır ve her zaman diridir. Tüm hayırlar onun elindedir ve o her şeye güç yetirendir." Allah bunu söyleyen kimseye milyon kere sevap yazar, milyon günahını siler ve derecesini milyon kere yükseltir."

Sâlim b. Abdullah'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Her kim çarşıda Allah'tan başka gerçek ilah yoktur, O tektir, O'nun ortağı yoktur, saltanat onundur, hamd O'na mahsustur, hayat veren ve öldüren O'dur. Kendisi ölümsüz olup daima diridir. Tüm hayırlar O'nun elindedir ve O'nun gücü her şeye yeter"

---

[373] "Mizan" 1/321.
[374] "Sünen" ibn Mace №2235, Elbani tahkiki, Darul Mearif.

derse, Allah ona bir milyon sevap yazar, milyon günahını siler ve Cennet'te ona bir köşk inşa eder.

199) Enes b.Malikten - "Kur'an, Allah'ın kelâmıdır; yaratılmış değildir."

200) Enes b. Mâlikten merfûʿ olarak: "Allah ﷻ, her Cuma günü cehennemden altı yüz bin kişiyi azat eder"
Hafiz el-Busiri bu hadis hakkında şöyle buyurmutur: "Bu hadisi Ebû Yaʿlâ[375] rivayet etmiştir, senedinde Ezver b. Gâlib bulunmaktadır. İbn Hibbân şöyle demiştir: "Ezver, hadisi yalnız başına rivayet ettiğinde kendisine dayanılmaz (delil olarak alınmaz)." Ayrıca şöyle demiştir: "Bu hadisin metni uydurmadır, bir aslı yoktur."[376]

199 ve 200 hadislerin senedlerinde Ezver b. Gâlib isminde ravi vardır. Hadisi münkerdir, dayanılmaz şeyler nakletmiştir, bu yüzden yalancı sayılmıştır.[377]

201) Zeyd b. Erkam'dan rivayet etti: Nebî ﷺ, Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'e şöyle dedi: "Siz kiminle savaş halindeyseniz ben de onunla savaş halindeyim, siz kiminle barış içindeyseniz ben de onunla barış içindeyim."[378]

Bu rivayeti Esbât b. Nasir el-Hemedani tek başına rivayet etmiştir. Ebu Nueym ve en-Nesai onu zayıf sayarken, Ahmed ve ibn Main onu kuvvetli buldular.[379]
Esbât bu rivayetin tek sorunu değildi. Onu es-Suddî'den rivayet ediyordu. Bu kişi ise İsmâil b. Ebî Kârime'dir. Alimler onun hakkında ihtilaf etmiştirler.[380]
İbn Hammâd bize rivayet etti, Abbâs bize aktardı: "Yahyâ b. Maʿîn'e es-Suddî hakkında sordum, o da şöyle dedi: 'Hadislerinde zayıflık vardır."
İbn Hacer el-Askalani "Teqrib et-Tehzib"[381] kitabında buyurmuştur: "Doğru sözlüdür (sadûktur), fakat hata yaparmış; ve Şiîlik ile itham edilmiştir."
Zeyd b. Erkamdan hadisi rivayet eden Ummu Selemenin azatlısı Subeyh'tır.
İmam Tirmizi şöyle buyurmuştur: "Subeyh, Ümmü Seleme'nin azâdlı kölesi olup tanınan bir kimse değildir."[382]
İmam Bezzar hadisin akabinde söylemiştir: "Bu hadisi, Nebî ﷺ'den Zeyd b. Erkam dışında rivayet eden kimseyi bilmiyoruz. Ve Zeyd'den bu hadisi nakleden başka bir rivayet yolu da bilmiyoruz — sadece bu yol vardır. Ayrıca, Ümmü Seleme'nin azatlısı Subayh'tan sadece es-Suddî'nin hadis rivayet ettiğini biliyoruz."

---

375 3/219/№3421, DKİ.
376 Ahmed b. Ebu Bekir el-Busiri "İthaful hayrat" 2/262.
377 "Mizan" 1/322.
378 "Müstedrek ala Sahiheyn" 3/161/№4714, DKİ; Ibn Ebi Şeybe "el-Musannef" 11/164/№32817, Mektebetul Ruşd; "Müsned el-Bezzar" 10/228, №4320, Mektebetul Ulum vel Hikem.
379 "Mizan" 1/325.
380 İbn Adi "Kamil fi duafa" 1/447, DKİ.
381 Sayfa 48, №463, Muasasat Risale.
382 "Sünen" №3870.

İmam Hakim “Müstedrek”[383] kitabında farkı ravi zinciriyle rivayet etmiştir: “Ahmed b. Ca‘fer el-Katıʿî haber verdi, bize Abdullah b. Ahmed b. Hanbel rivayet etti, bana babam (Ahmed b. Hanbel) rivayet etti, bize Telîd b. Süleyman rivayet etti, bize Ebû’l-Cehhâf, Ebû Hâzim’den, o da Ebû Hüreyre (radıyallāhu ʿanh)’dan rivayet etti...”
Hamza Ahmed Zeyn şöyle buyurmuştur: “Senedi zayıftır, çünkü Telîd b. Süleyman bulunur — o, zayıf bir râfizîdir. Ayrıca seneddeki Ebû’l-Cehhâf Dâvûd b. Ebî Avf, dürüst (sadûk) ama Şiî’dir. Bu hadis Şiîliği destekleyici bir muhtevaya sahiptir”[384]
El-Heysemi “Mecmau zevaid” (15/250/№14990) kitabında şöyle buyurmuştur: “Ahmed ve Taberani rivayet ettiler. Bezzar'ın ravilerinden Telid b. Süleyman hakkında ihtilaf vardır. Diğer ravileri, Sahih'in ravileridir.”
El-Ukayli “ed-Duafa el-Kebir” (1/171) kitabında: “Abbâs bize rivayet etti, dedi ki: Yahyâ b. Maʿîn’in şöyle dediğini işittim: “Telîd b. Süleyman hiçbir şey değildir (yani: güvenilir değildir).” Yahyâ b. Maʿîn şöyle dedi: "Telîd b. Süleyman yalancıydı ve Osman’a söverdi." Cuzecani şöyle dedi: "Ahmed b. Hanbel’in şöyle dediğini işittim: ‘Telîd bana hadis rivayet etti; ama bana göre o yalancıydı.”[385]

İbn Asakir “Tarih Medinatul Dimaşk” (14/157)[386] kitabında başka bir senetle rivayet etmiştir: “Hüseyin b. Hasen el-Ensârî — el-Kurayy diye bilinir — bize Ali b. Hâşim, babasından; o da Ebû’l-Cehhâf’tan; o da Müslim b. Sabih’ten; o da Zeyd b. Erkam’dan rivayet etti...”

İlk ravinin isminde hata vardır, asıl ismi el-Hasen b. Huseyn el-Ensari el-Aruni’dir. Ebû Ahmed b. Adî el-Cürcânî: "Münker hadisler rivayet etmiştir; çok sayıda hadisi vardır, fakat rivayetleri güvenilir râvîlerin hadislerine benzemez." Ebû Hâtim er-Râzî: "Onlara göre güvenilir biri değildi; Şiîlerin önderlerinden biriydi." Ebû Hâtim b. Hibbân el-Büstî: "Güvenilir râvîlerden eklemeler naklederdi”, söylemiştirler.

202) Ebû Vâil’den, o da Huzeyfe’den rivayet etti ki: Nebî ﷺ, bir seferinde savaş için Osman’dan yardım istedi. Bunun üzerine Osman ona on bin dinar gönderdi ve parayı Nebî’nin önüne koydu… (hadisin devamı)

Bunu senedle “el-Bidaye ve en-Nihaye” (10/383) kitapında ibn Kesir rivayet etmiştir. Hadis münkerdir, ona sadece bin dinar gönderdi. Senedinde İshak b.

---

[383] “Müstedrek ala Sahiheyn” 3/161/№4713.
[384] İmam Ahmed “Müsned” 9/286/№9659. Dipnot. Darul Hadis.
[385] DKİ.
[386] Darul Fikr.

İbrahim es-Sekafi el-Kufi isminde ravi vardır. İbn ʿAdî dedi ki: “Güvenilir râvîlerden, kendisine tâbi olunmayan rivayetler nakletmiştir.”[387]
Rivayetin başka sorunu Ebu İshak’tır, tedlis ile tanınmış bir ravi, ve hadisi “muenen” siğasıyle aktarmıştır.

202) İshak Ebu Yakub el-İsraili – Humeyd Tevil - Enes’in şöyle dediğini rivayet edilmiştir: "Resûlullah ﷺ, eşlerinin hepsini bir gusülle dolaşırdı (cinsî ilişkide bulunurdu).”

İbn ʿAdî dedi ki: “Humeyd ile (İshakın) buluşmuş olduğunda şüphem var.”
İshak bu İshak b. İbrahim el-Basridir. Sorun altında bir ravidir.[388]

Imam Buhari bu rivayeti farklı metinle aktarmıştır: “"Muhammed b. Beşşar - Muaz b. Hişam - Muaz'ın babası" isnadıyla Katade şöyle demiştir: Enes b. Malik: "Resülullah (sallallahu aleyhi ve sellem) gecenin veya gündüzün bir saatinde bütün eşlerini dolaşırdı ki 11 zevcesi vardı" dedi. Enes'e: "Buna gücü yetiyor muydu ki?" diye sorduğumda: "Aramızda ona 30 erkek gücü verildiğini konuşurduk" dedi. Said ise bunu Katade' den naklederken Enes'in: "9 zevcesi vardı" dediğini zikretmiştir.[389]
İmam Kastallani şöyle buyurmuştur: “Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) gecenin veya gündüzün bir saatinde bütün hanımlarını dolaşırdı. Buradaki saat bildiğimiz saat değil genel manada bir zaman dilimidir. Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bu şekilde dolaştığı eşleri de 11 taneydi. Bunlardan dokuzu eşi, Mariye ve Reyhane ise cariyesiydi. Ancak burada genel bir ifade kullanılarak hepsi zevcesi olarak zikredilmiştir. Bu şekilde bu rivayet ile dokuz zevcesi olduğunu söyleyen rivayet uzlaştırılmış olur. Ya da iki rivayetten her biri farklı zamanlarda söylendiği için sayı da farklı gelmiştir. Bir önceki hadiste Hz. Aişe, Resulullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) bütün eşlerini dolaştığını söylemiş, ancak eşleriyle ilişkiye girdiğinden bahsetmemiştir. Enes'in bu hadisi ise onlarla birlikte olduğuna delalet etmektedir. Enes'in hadisi Aişe'nin hadisini açıklar mahiyettedir ve bu şekilde ilk hadisin de başlıkla alakası ortaya çıkar. Enes'in hadisinden Resulullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) hepsi için bir defa guslettiği anlaşılmaktadır. Zira kişinin hanımları az ise her biriyle birlikte olduktan sonra gusletmesi zor olmayacaktır. Ancak hanımları 11 tane olduğu zaman her biri için ayrıca gusletmesi zor olacaktır.”
İmam Nesai hadisi iki farkı senetle rivayet etmiştir.[390]

203) "Kıyamet gününde insanlar, annelerinin isimleriyle çağrılacaklardır; bu, Allah’ın onları örtüp ayıplarını gizlemesinden bir lütuftur."

---

[387] “Mizan” 1/326.
[388] “Mizan” 1/326.
[389] İmam Kastallani “İrşadu Sari” 2/51, Ocak.
[390] “Sünen en-Nesai bi şerhil Suyuti ve haşiyetül Sindi” sayfa 156, №263, 264. Darul Mearif.

Hadis münkerdir.
204) İbn Ömer (ra)'den rivayet edilmiştir:
Bir adam, Resûlullah ﷺ'e gelerek yoksulluğundan ya da borcundan şikâyet etti. Resûlullah ﷺ ona şöyle buyurdu: "Peki, meleklerin namazından ve mahlûkatın tesbihinden haberdar değil misin?
(O vakitte gökten rızık iner."
İbn Ömer der ki: "Ben dedim ki: Bu nedir, ey Allah'ın Resûlü?"
Resûlullah ﷺ o sırada yaslanmıştı, doğrulup oturdu ve şöyle buyurdu:
"Ey İbn Ömer, sen fecrin doğuşundan sabah namazına kadar şöyle söylersin:
'Sabah vakti: Sübhânallâhi ve bihamdihî, Sübhânallâhi'l-ʿazîm.'
Ardından da Allah'tan yüz defa mağfiret dilersin. İşte o zaman dünya, zelil ve boyun eğmiş hâlde sana gelir. Allah seni bağışlar. Ve senin söylediğin her bir kelime için bir melek görevlendirilir; o melek, kıyamet gününe kadar Allah'ı tesbih eder ve o tesbihin sevabı sana yazılır.")

Hadis batıldır. İbn Cevzi "el-Mevdua" kitabında söylemiştir: "Bu hadis, Resûlullahe nispetle sahih değildir." Ebû Hâtim ibn Ḥibbân da dedi ki: "Bu hadisin aslı yoktur. Şüphesiz bu, Mâlik'e uydurularak isnad edilmiştir. İshâk b. İbrâhîm ise, cidden münker el-hadistir. Güvenilir râvîlerden dahi uydurma şeyler rivayet eder. Onun hadisleri ancak hayretle yazılır."[391]

205) Mâlik, Nâfiʿ yoluyla İbn Ömer'den; o da Resûlullah ﷺ'den rivayet etmiştir. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Kim Allah yolunda bir tekbîr getirirse, bu tekbîr onun terazisindi yedi gökten, içindekilerden ve onların altındakilerden daha ağır bir taş gibi olur. Allah ona en yüce rızâsını (rıdvânü'l-ekber) verir ve onu celâl yurdunda (Darü'l-Celâl'de) peygamberlerle bir araya getirir."

Hadis batıldır.

206) İshak b. İbrahim, el-Fudayl'dan, İsmail b. Ebî Hâlid'den, İbn Ebî Evfâ'dan şöyle rivayet etti: "Peygamber ﷺ ömrünün bir döneminde Mekke'ye girdi; Mekkeliler onu kötü niyetli bir ilişkiyle (iffetsizlikle) itham etmeye başladılar. Biz de, bu saldırılardan onu korumak için etrafını siper ettik.."

Bu batıldır; zira Peygamber ﷺ Mekke'ye ancak bir antlaşma ve güvence ile girmiştir. İsmail'in, İbn Ebî Evfâ'dan rivayet ettiği hadislerin sahih olanında şöyle denmiştir: "Peygamber ﷺ tavaf etti ve saʿy yaptı. Biz de, Mekkelilerden birinin onu rahatsız etmesinden ya da ona zarar vermesinden endişeyle kendisini korumaya aldık."

[391] Sayfa 419, Edvau Selef.

203, 204, 205 ve 206 hadislerin senedlerinde İshak b. İbrahim et-Tabari isminde ravi vardır. İbn Adi ve Darakutni onun hadislerinin münker olduğunu söylediler. İbn Hibban şöylemiştir: “Hadisleri son derece münkerdir (reddedilir). Güvenilir râvîlerden bile uydurma rivayetler aktarır. Hadisleri sadece ibret ve şaşkınlık vesilesiyle yazılabilir; başka türlü yazılması caiz değildir.”

207) Süfyan, Amr’dan, o da Cabir’den (şöyle rivayet etti): “Vârise vasiyet yoktur.”

Harice b. Amr el-Cumahi'nin bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Fetih gününde devesinin yanında iken şöyle buyurdu: "Varis için vasiyet yoktur. Babasından başkasına neseb iddia eden soysuz ve efendilerinden başkasını veli edinen köle üzerine Allah'ın, meleklerin ve bütün insanlann laneti vardır. Allah kıyamet gününde ondan ne farz, ne de nafile kabul etmeyecektir. "
El-Heysemi “Mecmau zevaid” (7/284/№7102) kitabında buyurmuştur: “Hadisi Taberani rivayet etmiş olup ravilerden Abdülmelik b. Kudame el-Cum'ahi'yi, İbn Main güvenilir kabul etmiş ve diğer bütün hadis imamlan zayıf görmüşlerdir.”

Buhari “Sahih”inde rivayet etmiştir ki: “Atâ ibn Ebî Rebâh'tan tahdîs etti ki, İbn Abbâs şöyle demiştir: İslâm'ın evvelinde kişinin malı, öldüğü zaman (mîrâs olarak) oğluna kalırdı. Vasiyyet de ana ile babanın hakkı idi. Yalnız ana-babaya vasiyyet edilirdi. Sonra Allah bundan irâde buyurduğu kısmını (en-Nisâ: 11-12. mîrâsâyetiyie) neshetti de mîrâsı, erkeğe iki dişi payı kadar ta'yîn buyurdu. Ve ana ile babadan her birisine (eğer çocuk varsa) altıda bir verdi. Yine kadına (çocuk bulunduğu takdîrde) dörtte bir, zevc'e de (çocuk yoksa) yarı, (çocuk varsa) dörtte bir hisse verdi.”[392]

“Âlimler, vârise vasiyetin geçerli olup olmayacağı konusunda ihtilafa düşmüşlerdir — eğer mirasçılar bu vasiyeti kabul ederse.
Âlimlerin çoğunluğu, mirasçıların bu vasiyeti kabul etmesi hâlinde, vârise yapılan vasiyetin geçerli olacağı görüşündedir. Zira onlar “Ancak mirasçılar dilerse” şeklindeki ziyadeyi esas almışlardır ve bu ziyadenin senedi hasen (güvenilir) kabul edilmiştir.
Şeyh Tâkîyyuddîn (İbn Teymiyye) şöyle demiştir: “Vârisin rızası olmadan, ona yapılan vasiyet geçerli değildir.”
“er-Ravd” adlı eserde şöyle geçer: “Mirasçıya bir şey vasiyet etmek caiz değildir; ancak ölümden sonra, mirasçıların bu vasiyeti onaylaması hâlinde geçerli olur.”
Zira Nebî (ṣallālahu ʿaleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Vârise vasiyet

[392] Vasiyet kitapı, “"Vârise vasiyyet yoktur" babı, hadis №10.

yoktur.” Ancak onlar (mirasçılar) kabul ederlerse, o zaman bu vasiyetin uygulanması sahih olur. Çünkü bu, bir vârisin sözünü yürürlüğe koymak anlamına gelir.
Şeyh Abdullah b. Muhammed şöyle demiştir: “Âlimler, vârise vasiyetin geçersiz olacağında ittifak etmişlerdir; ancak mirasçılar rüşt sahibi olurlarsa ve vasiyeti kabul ederlerse, o zaman vasiyetin geçerli olacağına dair fukaha hüküm vermiştir. Çünkü bu yasaklama onların hakkını korumaya yöneliktir. Hakkı kendilerine ait olanlar bunu onaylarsa, geçerlilik kazanır.”
Zâhirî mezhebine mensup olanlar ise, vârise yapılan vasiyetin, mirasçılar onaylasa dahi geçersiz olacağı görüşündedir. Çünkü onların onayının hiçbir etkisi yoktur.
Şeyh el-Elbânî, “Ancak mirasçılar dilerse” hadisinden söz ederken şöyle demiştir: “Bu, hadis ilminin esasları gereği, münker bir hadistir.”
“Vârise vasiyet yoktur” hadisine gelince; bu, Şâfiî’nin “el-Ümm” adlı eserinde “mütevatir” (çok rivayetli ve kesin bilgi ifade eden) bir hadis olarak yer alır...”[393]

208) Hişam b. Urve – babasından – hz Aişeden merfu olarak: “Ameller, sonlarıyla ölçülür.”

Bu Hişamdan mahfuz değildir.[394]

“Buhari bunu, Sehl b. Sa'd es-Saidi'den rivayet ettiği bir hadis içerisinde rivayet etmektedir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yaptığı bir gazvede Müslümanlara çok büyük yararlılıklar gösteren bir adam vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona doğru bakarak şöyle buyurdu: "Kim cehennemliklerden birine bakmayı isterse, şu adama baksın! .. " diye başlayan hadisin sonunda "Kuşkusuz ameller, son hallere göre değerlendirilir" cümlesi yer almaktadır. Yine Ahmed b. Hanbel'in Cabir' den; İbn Hibban'ın da Aişe radıyallahu anha' dan rivayetinde de "Kuşkusuz ameller, son hallere göre değelendirilir" lafzıyla geçmektedir.”

“Taberani'nin Ali radıyallahu anh yoluyla naklettiği hadisin lafzı şöyledir: "Cennete girecek birinin ameli, (daha önce) hangi ameli işlemiş olursa olsun, cennet ehlinin ameliyle sonlandırılır. Zira ameller, sonlarına göre değerlendirilir.” Keza bu manada bir hadisi Ahmed b. Hanbel, İbn Meni' ve Ebu Ya 'la, Müsned'lerinde; ayrıca Tirmizi, İbn Huzeyme, İbn Hibban ve Hakim de Enes radıyallahu anh kanalıyla merfu olarak rivayet etmişlerdir. Tirmizi de bunu sahih saymıştır.”[395]

---

[393] Abdullah b. Abdurrahman el-Bessam “et-Tevdihul Ahkam min Buluğ el-Meram” 5/201,
[394] “Mizan” 1/329.
[395] Acluni “Keşful hafa” 1/362-363.

209) Hz. Ömer'den (ra): Nebî ﷺ şöyle buyurdu: “Allah katında evlerin en sevimlisi, içinde yetimin ikram edildiği evdir.”[396]

Hadis zayıftır. Senedinde Ishak b. Ibrahim el-Huneyni isminde ravi vardır. Zayıf olmasına rağmen, hadisleri yazılmıştır. Buhârî dedi ki: “Onun hadisinde şüphe vardır.” Nesâî dedi ki: “Güvenilir biri değildir.” [397]
Beyhaki bu rivayeti kendi “Şuabul İman” (10/344/№10526, 10527) kitabında ayni ve bir farklı zayıf senedle aktarmıştır.

210) Zeyd bin Eslem’in, Atâ bin Yesâr’dan, onun da Ebû Hüreyre'den rivayet ettiğine göre: Cebrâil, Kurban Bayramı günü Peygamber’e ﷺ geldi, ve (Nebi) ona sordu: “Bu kurban hakkında ne düşünüyorsun?” Cebrail buyurdu ki:“Bununla gök ehline karşı övünüyorum.” Cebrâil dedi ki: “Bil ki ey Muhammed, erkek bir koyun; dişi keçiden, dişi inekten ve dişi deveden daha hayırlıdır. Ve yine bil ki, Allah katında kesilecek en faziletli kurban, İbrahim aleyhisselâm’a fidye olarak gönderilen kurbandır.”

Hadis Ishak b. Ibrahim el-Huneyni yoluyla aktarılmıştır.

211) Ebi Nafi b. Amr b. Ma‘dî Kerib şöyle dedi: Resûlullah ﷺ ile birlikteydim. Peygamber ﷺ Âişe’ye şöyle dedi: “Hint’ten getirilen, ‘luddânî’[398] adı verilen bir içki vardır. Kim ondan içerse, kırk yıl boyunca onun namazı kabul olunmaz. Ancak tövbe ederse, Allah onun tövbesini kabul eder.”

Hatib ravilerin tanınmadığını söylemiştir. Senedinde İshak b. İbrahim b. Ebi Nafi isminde ravi vardır. İmam Darakutni ona decal hükmü vermiştir.[399]

212) Allah Resûlü ﷺ yolculukta olduğu zaman, güneş tepe noktasını geçip zeval vaktine ulaştığında öğle ve ikindi namazlarını birleştirerek kılardı, sonra yola devam ederdi.

“Soru: Yolcunun öğle ile ikindi namazım veya akşam ile yatsı namazını cem' etmesi câiz midir?
Cevap: Fiilen câiz olsa da vakit olarak câiz değildir. Zira Allah Teâlâ "Namaz, müminlere vakitleri belirlenmiş bir farzdır" (Nisa 4/103) buyurmuştur.
Soru: "Fiilen câiz olsa da vakit (vaktî) olarak câiz değildir" sözünüzü açıklar mısınız?
Cevap: Fiilen câiz kılmak, ikindiyi erken kılıp öğleyi geciktirmek

[396] Ebû Abdillâh Muhammed b. Selâme b. Ca‘fer el-Kudâî (ö. 454/1062) “Müsnedu Şihab” 2/229/№1249, Mueseset Risale.
[397] “Mizan” 1/329-330.
[398] ibn Arrak el-Kinani “Tenzîhu'ş-Şerî‘ati’l-Merfû‘a” sayfa 222, içkinin ismini – ledadi - verilmiştir.
[399] “Mizan” 1/331.

demektir. Yani öğleyi son vaktinde, ikindiyi ise ilk vaktinde kılmak veya akşamı son vaktinde, yatsıyı ise ilk vaktinde kılmak demektir. Fıkıh âlimlerinin örfünde buna "sûrî cem"' denir. Öne alarak (takdim) veya geciktirerek (tehir) iki vakit namazından birini diğerinin vaktinde kılmaya gelince, biz Hanefîlere göre bu câiz değildir. İşte bu da fıkıh âlimlerinin "gerçek cem"" olarak isimlendirdiği vaktî cem'dir." [400]

"Biz Hanefîler'de (hacda) arefe günü hariç iki namazı bir vakitte kılmak câiz değildir."[401]

Ebu Said (el-Hudri)'nin bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) öğle ile ikindi arasını ve akşam ile yatsı arasını cemetmiştir. Akşamı geciktirip yatsıda acele ederek iki namazı cem halinde kılmıştır."
El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (3/398/№2971) kitabında hadisin akabinde şöylemiştir: "Hadisi el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet eden Taberani, Muhammed b. Abdilvehhab el Harisi'nin teferrüd ettiğini belirtmiştir. Aynı hadisi Bezzar da muhtasar olarak "Yolculukta iki namazı cem ederdi" şeklinde rivayet etmiş ve "Hadisi Ebu Eyyub'dan naklini yalnız bu tarikle bilmekteyiz" diye açıklama yapmıştır. Muhammed b. Abdilvehhab ibadetiyle meşhur güvenilir bir ravidir. Ben derim ki: Kalan ravileri güvenilir ravilerdir."

Enes b. Malik' in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) yolculuk halindeyken, eğer yola çıkmadan önce Güneş batı yönüne doğru dönmüşse, öğle ve ikindi namazlarım cem ederek kılardı. Eğer Güneş dönmeden önce yola çıkmışsa, bu iki namazı ikindi vaktinin başında cem ederdi. Ayni şeyi akşam ve yatsı namazlarında da yapardı."
El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (3/398/№2973) kitabında hadisin akabinde şöylemiştir: "Ben derim ki: Aynı hadisi Ebu Davud muhtasar olarak rivayet etmiştir. Hadisi Taberani. el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak kabul edilmişlerdir."

Hafs'ın naklettiğine göre Enes, yolculukta iki namazı cemetmek istediği zaman öğleyi son vaktine kadar geciktirir, ikindiyi ise ilk vaktinde kılardı. Yine akşam namazım vaktinin sonunda kılar, yatsıyı ise vaktinin başında kılardı. Derdi ki: Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculukta iki namazı bu şekilde cem ederdi."
El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (3/398/№2974) buyurmuştur: "Hadisi Bezzar rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn İshak güvenilir olmakla beraber müdellistir."

213) Âişe'den merfû olarak: "Bir günlük hastalık, otuz yıllık günahı yok eder. Şüphesiz hastalık, günahları eklemlere kadar takip eder; orada onları tamamen

[400] Muhammed Aşık İlahi el-Berni "et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri" sayfa 99-100.
[401] Allame Ez-Zemahşeri "Ruusul Mesail" sayfa 88.

soyup atıncaya kadar sürer. Ve kişi hastalığından kalktığında, annesinin onu doğurduğu günkü gibi tertemiz olur."

Hadis sahih değildir.[402] Senedinde Ebu Huzeyfe İshak b. Bişr el-Buhari isminde ravi vardır. Alimler onu terk ettiler; Ali b. Medînî onu yalancılıkla itham etti. İbn Hibbân şöyle dedi: "Onun hadisini yazmak caiz değildir, ancak şaşılacak şeylerden biri olarak (kaydedilebilir)." Dârekutnî ise şöyle dedi: "O yalancı ve terk edilmiş bir kimsedir."[403]

214) "Kim Beytullah'ı tavaf ederse, bütün köşelere (rüknlere) istilâmda[404] bulunsun."
Senedinde Ebu Huzeyfe İshak b. Bişr vardır.

Ya'la b. Umeyye bildiriyor: Ömer b. el-Hattab'la beraber tavaf yaparken Haceru'l-esved köşesinden sonraki köşesini de (sıvazlaması) için onun elini tutunca bana: "Resulullah (sasallahu aleyhi vesellem) ile beraber hiç tavaf yapmadın mı?" diye sordu. Ben de kendisine: "Tabii ki yaptım" dedim. Bu sefer o: "Peki onun hiç böyle yaptığını gördün mü?" diye sorunca ben de: "Hayır" dedim. Bunun üzerine: "O halde bunları bırak, Resulullah (salallahu aleyhi ve sellem)'in kendisinde çok güzel örnek vardır" karşılığını verdi.
El-Heysemi "Mecmau zevaid"te (6/46/№5472) buyurmuştur: "Hadisi, İmam Ahmed rivayet etmiştir. Ravileri Sahih ricalidir. Başka bir kanalla da rivayet etmiştir. Ancak onda ismi belirtilmeyen bir ravi vardır. Ayrıca Taberani de el Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiştir."

İmam Buhari "Sahih" (№1608) kitabında rivayet etmiştir ki: "Muhammed b. Bekr - İbn Cüreyc - Amr b. Dinar" isnadıyla Ebu'ş-Şa'sa: "Beyt'ten (Kabe'den) olan bir şeyden kim sakınır ki?" demiştir. Muaviye rükünleri istilam ederdi. İbn Abbas ona: "Bu iki rükün istilam edilmez" deyince, Muaviye: "Beyt'in hiçbir şeyi terk edilmiş değildir, karşılığını verdi. İbnu'z-Zübeyr de Kabe'nin bütün rükünlerini istilam ederdi.

Imam Tahavinin rivayetinde - Muaviye: Ka'be'nin herhangi bir tarafının terk edilmemesi gerekir, diye cevap vermiştir. İbn Abbas radıyallahu anh da ona: "Andolsun sizin için… Rasulullah'ta güzel bir örnek vardır" (el-Ahzâb, 33/21) ayetini okuyunca Muaviye: Doğru söyledin, demiştir.[405]

İmam Şafi buyurmuştur: "'Biz Kabe'yi tavaf ederken, nasıl olur da bu iki köşeyi selamlamamakla, Kabe'yi terk etmiş oluyoruz. Biz bir şeyi yaparken de, terk

[402] "el-Mevdua" sayfa 200.
[403] "Mizan" 1/335.
[404] İstilâm: el veya herhangi bir işaretle selamlamak, dokunmak veya yönelmek.
[405] Tahavi "Hadislerle İslam Fıkhı" 4/70/№3775.

ederken de sünnete uyarız. Eğer bu köşeleri selamlamak, onları terk etmek olsaydı, rükünler arasında olan yerleri selamlamamak da buraları terk etmek sayılırdı."[406]

Yine Sahih Buharide (№1609) – "Salim b. Abdillah" isnadıyla babası (İbn Ömer) şöyle dedi: "Resullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem), Yemani olan iki rükün dışında diğer rükünleri istilam ettiğini görmedim."

Tahavi "Şerhil Meanil Esar" kitabında rivayet etmiştir: "İbn Ebi Davud'dan, o Nâfi'den, o İbn Ömer radıyallahu anh'dan rivayet ettiğine göre, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, şu iki rükün olan Haceru'l-Esved rüknü ile Rüknü Yemânî'nin yanından geçtiğinde mutlaka tavaf esnasında onları istilâm eder ancak diğer iki rüknü istilâm etmezdi."[407]

Ya'la b. Umeyye bildiriyor: Hz. Osman'la beraber tavaf ediyorduk. Haceru'l-esved'i istilam ettik. Nihayet Beytullah'ın hemen Haceru'l-esved' den sonra gelen batı köşesine ulaştığımızda orayı da sıvazlasın diye elini tutup çekince: "Ne yapmak istiyorsun?" diye sordu. Ben de: "Sıvazlamayacak mısın?" diye sordum. O da: "Hiç Resulullah (sasallahu aleyhi ve sellem) ile birlikte tavaf yapmadın mı?" diye sorunca ben de kendisine: "Tabii ki yaptım" dedim. "Peki bu iki batı köşesini de sıvazladığını gördün mü?" diye sorunca: "Hayır" karşılığını verdim. Sonra: "Peki onun güzel örnek davranışları senin için yeterli değil mi?" diye sordu. Ben de: "Tabii ki yeterli" dedim. O da şu karşılığı verdi: "O halde ondan başkasını boşver."
El-Heysemi "Mecmau zevaid"te (6/47/№5473) buyurmuştur: "Hadisi, İmam Ahmed ve Ebu Ya'la rivayet etmiştir. Ebu Ya'la da bunun, birinin ricali Sahih ricali olan, iki isnadı vardır. İmam Ahmed'in isnadında ise isimlendirilmeyen biri vardır."

İmam Tahavinin rivayet ettiği hadiste istilamın önemli edebi anlatılıyor: "Bize Yunus tahdis edip dedi ki: Bize Süfyan, Ebu Ya'fûr el-Abdî'den tahdis etti. Ebu Ya'fûr dedi ki: Mekke'de Haccâc tarafından emir tayin edi len birisini şöyle derken dinledim: Ömer radıyallahu anh güçlü bir adam idi. Rükün (Haceru'l-Esved rüknünün) istilâmı konusunda da başkalarını sıkıştırı yordu. Bundan dolayı Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona şöyle dedi: "Ey Ebu Hafs! Sen güçlü bir adamsın ve rüknü istilâm etmek için başkalarını sıkıştırıyor, güçsüz kimselere eziyet veriyorsun. Bundan dolayı orayı tenha görecek olursan rüknü istilâm et, aksi takdirde tekbir al ve yoluna devam et."[408]

---

[406] Kastallani "İrşadu Sari" 5/430.
[407] Tahavi "Hadislerle İslam Fıkhı" 4/54/№3768.
[408] Tahavi "Hadislerle İslam Fıkhı" 4/54.

215) İbn Abbas'tan merfû olarak rivayet etti: "Kur'ân'da ismim Muhammed, İncil'de Ahmed, Tevrat'ta ise Uḥîd'dir. Çünkü ben ümmetimi ateşten (cehennemden) uzaklaştırırım. O hâlde Arapları bütün kalbinizle sevin."

Hadis uydurmadır. Senedinde yine Ebu Huzeyfe İshak b. Bişr vardır. "Suyûtî bu konuda çelişmiştir. Çünkü bu hadisi mucizeler ve özellikler kitabında, İbn Adî ve İbn Asâkir'in tahricine dayandırarak zikretmiştir. Hâlbuki aynı kitabının başında bu eseri uydurma haberlerden arındırdığına dair beyanda bulunmuştur."[409]

216) "Kim cuma günü sabah namazını kılar, sonra güneş doğuncaya kadar Allah'ı tehlil (Lâ ilâhe illallah diyerek) zikrederse, onun günahları bağışlanır ve kendisine bir hac ve bir umre sevabı verilir."[410]

Senedinde yine Ebu Huzeyfe İshak b. Bişr vardır.

217) "Namazı hiçbir şey bozmaz."

Bu hadis Cabirden, Ebu Umameden, İbn Ömerden, Zeyd b. Eslemden ve Ebu Said el-Hudriden farkı lafızlarla rivayet edilmiştir.

İmam Zehebi "Telhis fi kitabil el-İlel el-Mutenahiye" kitabında şöyle buyurmuştur: "İbn Ömerin senedinde helak olmuş ravi – İbrahim b. Yezid el-Huri vardır. Zeyd b. Eslemin rivayetinde - İshak b. Ebi Ferva vardır, terk olunmuş bir ravidir. Ebu Said el-Hudriden[411] – Mucalid[412] rivayet etmiştir, ve o zaylftır".[413]

Cabir b. Abdillah el-Ensari anlatmaktadır: Bir gün Allah Resulü (sallallahu aleyhi ve sellem) namaz kılarken, aniden bir koyun gelerek önünden geçmek istedi. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) erken davranıp koyunu engellemeye çalışh. öyle ki onu duvara sıkışhrdı. Sonra: "Namazı hiçbir şey bozmaz. Ama mümkün olduğunca (önünüzden geçeni) engellemeye çalışın" buyurdu.
El-Heysemi "Mecmau zevaid"te (3/95/№2307) şöylemiştir: "Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yahya b. Meymun et-Temmarı zayıftır. Bununla beraber İbn Hibban onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir."

---

[409] "Tenzihu şeriatil merfua anil ahadisi şaniyatil merfua" 1/338.
[410] "Tenzihu şeriatil merfua anil ahadisi şaniyatil merfua" 2/122/№132.
[411] Hadis "Sünen" Ebu Davud'ta keçiyor: "Ebû Saîd'den (radıyallahu anh) rivayet ettiğine göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Namazı hiçbir şey bozmaz. (Önünüzden geçmek isteyen olursa) elinizden geldiğince engel olun; çünkü o sadece bir şeytandır."
[412] O Mucalid b. Said b. Umeyr el-Hemdanî el-Kûfîdir, imam Munziri söylediği gibi onu birden fazla kişi cerh (tenkit) etmiştir. Bkz Şemsul Hakk Azimabadi "Anvul Mabud Şerhil Sünen Ebi Davud" 2/405/№705 hadisin şerhi.
[413] "Telhisu Kitab el-İlel el-Mutahiye" sayfa 153 №419, Mektebetul Rüşd.

Ebu Umamen hadisi Taberanin “el-Kebir” kitabında keçiyor, senedinde ʿUfeyr bin Maʿdân isminde ravi vardır. Yahyā bin Maʿîn dedi ki: “ʿUfeyr bin Maʿdān Hımslıdır ve güvenilir değildir.” Ahmed b. Hanbel dedi ki: “ʿUfeyr bin Maʿdān’ın hadisleri münkerdir, zayıftır.”

“Dört mezhep imamı, namaz kılan kimsenin önünden geçmenin, namazı kesme diği ve iptal etmeyeceği hususunda ittifak etmişlerdir. Ancak, kişi önünden geçeni geri çevirmediği zaman namazı noksan olur.”[414]

Nâfi’ ve Salim’den, ikisi İbn Ömer radıyallahu anh’dan, onun şöyle dediğini rivayet etti: Hiçbir şey namazı bozmaz. Ancak elinizden geldiği kadar (önünüzden geçmek isteyenleri) engelleyin.[415]

Said b. el-Müseyyeb’den rivayete göre, Ali ve Osman radı yallahu anhumâ: “Müslümanın namazını hiçbir şey bozmaz, fakat gücünüz yettiği kadar onu (namaz kılanın önünden geçmek isteyenleri) engelleyin” demişlerdir. [416]

el-Hâris’den, o Ali radıyallahu anh’dan, onun şöyle dediğini rivayet etti: “Müslümanın namazını köpek de, eşek de, kadın da, bunların dışındaki canlılar da bozmaz. Bununla birlikte elinizden geldiği kadar önünüz den kimsenin geçmemesini sağlayın.” [417]

Ka’b b. Abdullah şöyle demiştir: Ben Huzeyfe’yi: “Namazı hiç bir şey bozmaz” derken dinledim. [418]

218) el-Ḥuseyn el-Mervazī, bize İshâk b. Bişr’in, onun da Mukātil b. Süleymān’dan, o da Hammād’dan, o da İbrāhīm’den, o da ʿAbd ar-Raḥmān b. Yezîd’den, o da İbn Mesʿûd’dan, o da Peygamber ﷺ’den şöyle dediğini rivayet etti: “Kimin sabahladığında derdi Allah’tan başkası ise, artık onun Allah ile bir ilgisi yoktur. Kim de Müslümanları dert edinmezse, o onlardan değildir.”

Senedinde yine Ebu Huzeyfe İshak b. Bişr vardır. Ayrıca Mukatil b. Suleymanda metruk ravidir.[419]

219) İshak b. Bişr el-Kahili – Ebu Meaşir – Nafi - İbn Ömer – Ömer b. el-Hattab’tan: “Bir ara biz Rasulullah’la (sallallahu aleyhi ve sellem) beraber Tihame dağlarından bir dağ üzerinde otururken, elinde asa olan bir şeyh

---

[414] Prof. Dr. Vehbe Zuhayli “İslam fıkhı ansiklopedisi” 2/79.
[415] Tahavi “Hadislerle İslam Fıkhı” 3/92/№2601.
[416] Tahavi “Hadislerle İslam Fıkhı” 3/94/№2603.
[417] Tahavi “Hadislerle İslam Fıkhı” 3/95/№2604.
[418] Tahavi “Hadislerle İslam Fıkhı” 3/96/№2607..
[419] “Mizan” 1/337.

yanımıza çıka geldi. Allah'ın Rasulü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) selam verdi. O da onun selamına karşılık verdi ve dedi ki; bu cinlerin nağmesi sen kimsin? Dedi ki; ben, Hame İbnu'l-Heysem İbn Lakîs İbn İblisim." Peyğamber (sallalahu aleyhi ve sellem): "Seninle İblîs arasında sadece iki nesil mi var?"
O dedi: "Evet." Nebi da sordu: "Peki bu dünyada kaç yıl yaşadın?"
Cevap verdi: "Dünyanın ömrünü neredeyse tamamen tükettim. [Kâbil'in Hâbil'i öldürdüğü geceler] ben çocuk yaşta idim, birkaç yaşındaydım, konuşulanları anlıyordum, tepeleri dolaşıyor, yemekleri bozuyor ve akrabalık bağlarını koparıyordum….."

Hadis uydurmadır. el-Ukaylî; "Bu hadisin aslı yoktur" dedi.[420] Senedinde Ebu Yakub İshak b. Bişr b. Mukatil el-Kahili el-Kufi isminde ravi vardır. Muteyn şöyle dedi: "Ebû Bekir b. Ebî Şeybe'nin birini yalancılıkla itham ettiğini hiç duymadım; yalnızca İshâk b. Bişr el-Kâhilî için bunu söyledi." Aynı şekilde, Mûsâ b. Hârûn ve Ebû Zurʿa da onu yalancılıkla itham etti. Fellâs ve başkaları da şöyle dedi: "(Hadiste) terk edilmiştir."
Dârakutnî dedi: "O, uydurma hadis nakledenlerdendir."[421]

220) Hâris, Avf'tan, o da Hasan'dan, o da Ebû Leylâ el-Gıfârî'den rivayet etti: Peygamber ﷺ şöyle buyurduğunu işitmiş: "Benden sonra bir fitne olacaktır; o zaman Ali'ye tutunun. Çünkü o, beni ilk görecek olan ve kıyamet günü ilk olarak benimle musâfaha edecek olandır. O, en yüce gökte benimle beraberdir ve hak ile bâtılı ayıran 'el-Fârûk'tur."

Hadisi Ebu Nuaym el-İsbahani "el-Marifatu Sahabe" (1/3003)[422], İbn Asakir "Tarih Madinatul Dimaşk" (42/450), İzzettin ibnul Esir "Usud el-Ğaba fi Marifetus Sahaba" (5/287 – o en buyuk Siddiktir ve müminlerin önderi, cümlesini de ekleyerek)[423] kitablarında rivayet etmiştirler.
Senedinde yine İshak b. Bişr el-Kahili el-Kufi isminde metruk ravi vardır.

221) "Ganimetten mal aşıran bir kimseyi saklayan kimse onun gibidir"

Hadis zayıftır.

222) Bizi Allah Resûlü ﷺ, Allah'ın lânetiyle veya ateşle birbirimize lânet etmekten nehyetti. Şöyle dedi: "Sizden biri kaçınılmaz olarak arkadaşına hakaret edecekse, yalan isnat etmesin, onun annesine sövmesin. Eğer onun hakkında bir şey biliyorsa, şöyle desin: 'Sen korkağın birisin! Sen cimrisin!'"

---

[420] Eş-Şevkani "Mecmaul Fevaid" sayfa 575.
[421] "Mizan" 1/337-338.
[422] Thk Adl b. Yusuf el-Azizi, Darul Vatan.
[423] Tahran'daki el-Mektebetü'l-İslâmiyye, 1869 m.

Hadis 221 ve 222 senedlerinde İshak b. Salebe isminde ravi vardır. Ebû Hâtim dedi ki: "Meçhul, hadisi münkerdir (reddedilmiştir)."[424]
223) “Her iyilik bir sadakadır.”

Buhari hadisi Hz Cabirden rivayet etmiştir.[425]

224) Enîs b. Ebî Yahyâ, Ishak b. Selimden, o da Bekr b. Mübeşşir'den şöyle rivayet etti: “Ben bayram günü Resûlullah ﷺ ile birlikte namazgâha giderdim.”

İshak b. Selim bilinmiyor. Zehebi söylemiştir ki: “İshak ve Bekr bu haber dışında tanınmamaktadır.”[426]

225) “Sağlık, refahı engeller.” ya “bazı rızkı”.

Hadisin senedinde İshak b. Abdullah b. Ebi Ferva el-Medeni isminde ravi vardır. Buhârî dedi ki: "Onu terk ettiler (rivayetini bırakmışlardır)." Ahmed (b. Hanbel) ondan hadis rivayet etmeyi yasakladı. Cevzecânî dedi ki: "Ahmed b. Hanbel’in şöyle dediğini duydum: ‘İshâk b. Ebî Farve’den rivayet etmek bana göre câiz değildir.’" Ebû Zurʿa ve diğerleri de: "Terk edilmiştir (rivayet edilmeye değmez)" dediler.[427]

226) Ebû Hureyre’den (Allah ondan razı olsun) merfû olarak (yani Peygamber ﷺ’e nispetle) rivayet edilmiştir: “Namazı ne bir köpek, ne bir merkep, ne de bir kadın bozar. Elinden geldiğince (önünden geçenle) arana engel koy; ona yumuşak davran, zira onunla çatışan şeytandır.”

İshak b. Abdullah b. Ebi Ferva el-Medeninin rivayeti.

227) Kölesini kasıtlı olarak öldüren hakkında rivayet edilmiştir ki, Nebî ﷺ ona yüz sopa vurmuştur – Bu rivayeti Abdu’l-Hakk “Ahkâm” adlı eserinde nakletmiştir.

Yine İshak b. Abdullah b. Ebi Ferva el-Medeninin rivayeti.

228) “Dinini değiştireni boynunu vurun”.

Taberani el-Mu'cemu'l-evsat'ta, Ebu Hureyreden rivatet etmiştir ki: “Resulullah (sallalahu aleyhi ve sellem): "Dinini değiştireni öldürünüz" buyurdu.

---

[424] “Mizan” 1/339.
[425] İbn Hacer el-Askalani “Fethul Bari fi şerh Sahih el-Buhari” 10/462/№5807.
[426] “Mizan” 1/343.
[427] “Mizan” 1/345.

El-Heysemi “Mecmau zevaid” (11/69/№10572) kitabında hadisin akabinde şöylemiştir: “Senedi hasendir.”

Nesai “Sünen” kitabında ibn Abbastan, ve Busirinin “İthaful Hayrat” (4/229) kitabında Hasan el-Basrinin mursel rivayet ettiği hadiste, peygamber - sallalahu aleyhi ve sellem – şöyle buyurdu: “Dinini değiştiren kimseyi öldürün.”[428] Hadis sahihtir, Buhari (#3017) ve başkaları rivayet etmiştirler.[429] Beyhaki “Sünen” kitabında Zeyd b. Eslamdan, merfu olarak: “Kim dinini değiştirirse, boynunu vurun.”[430]

Hz. Aişe'nin bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Dinini değiştireni öldürünüz" buyurdu.
El-Heysemi “Mecmau zevaid” (11/70/№10573) kitabında buyurmuştur: “Taberani el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Ebu Bekr el Huzeli zayıftır.”

Darimi “Sünen”[431] kitabına rivayet etmiştir: “Bize Ebu'n-Nu'mân haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Yahya b. Saîd'den, (O) Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyften, (O da) Hz. Osman'dan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Bir müslümanın kanının (akıtılması) ancak üç şeyden dolayı, yani iman ettikten sonra kâfir olmasından dolayı, yahut evlendikten sonra zina etmesinden dolayı helâl olur; veya o, bir canı, (öldürmüş olduğu) bir cana karşılık olmaksızın öldürür de bu sebeple kendisi de öldürülü”

Bize Ya'lâ rivâyet edip (dedi ki), bize el-A'meş, Abdullah b. Murre'den, (O) Mesrûk'tan, (O da) Abdullah'tan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah’tan başka hiçbir ilah olmadığına ve benim Allah’ın elçisi olduğuma şâhidlik eden hiçbir adamın kanının (akıtılması) helâl olmaz. Yalnız üç kimseden biri, yani (öldürmüş olduğu) cana karşılık (öldürülecek) can, zina eden evli kimse ve dinini bırakan, cemaatten ayrılan kimse hariç!"

Behz b. Hakim, babasından, o da dedesinden, Resı1lullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem): "Dinini değiştireni öldürünüz. Allah, Müslüman olduktan sonra küfre giren kulun tövbesini kabul etmez" buyurduğunu nakletti.
El-Heysemi “Mecmau zevaid” (11/70/№10573) kitabında buyurmuştur: “Hadisi Taberani rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.”

---

[428] Nesai “Sünen” №4070, Darul Marifah.
[429] Eş-Şevkani “Neylul Evtar” 7/216,
[430] Zehebi “el-Muhezzeb fi ihtisar es-Sünen el-Kebir” 7/3316/№13064, Darul Vatan.
[431] №2302, 2303, 5/131, Madve.

Bahsedilen durum, bir kimsenin İslam'ı terk edip başka bir dine geçmesiyle ilgilidir. Eğer bir Yahudi Hristiyan olursa, bu hadis kapsamına girmez.
229) "Kim çalıntı mal satın alır ve bunu bildiği hâlde yaparsa, onun ayıbına ve günahına ortak olmuş olur."

İshak b. Abdullah b. Ebi Ferva el-Medeninin rivayeti. Bu rivayetin tek sorunu o değildir, ilaveten Abdullah b. Luheya da zayıftır.

Bu hadisi İshak b. Rahaveyh farklı bir isnatla rivayet etmiştir: "Yahyâ b. Yahyâ bize bildirdi, Müslim b. Hâlid ez-Zencî bize anlattı, Mus'ab b. Muhammed'den; o da Ensar'dan bir mevlâdan ki ona Şurhabil denilirdi, onun Ebu Hüreyre'den, onun da Allah Resûlü ﷺ'nden naklettiğine göre şöyle demiştir: "Kim bir çalıntı malı satın alır ve onun çalıntı olduğunu bilirse, onun ayıbına ve günahına ortak olur."[432]
Senedi zayıftır. Müslim b. Hâlid ez-Zencî sıdkı bilinen ancak çokça yanılan bir ravidir. (Bkz: Takrîbu't-Tehzîb, no: 6625). Şurahbîl ise Ensar'ın mevlasıdır, zayıf (güvenilmez) bir ravidir. (Bkz: Takrîbu't-Tehzîb, no: 2764). Bu rivayeti Beyhakî 5/336 ve Hâkim 2/35'te rivayet etmiştir. Hasen b. Abdüssamed b. Abdullah'tan, o da Yahya b. Yahya'dan aynı senetle (bu hadisi) rivayet etmiştir. Hâkim şöyle demiştir: "Bu hadis sahihtir, Buhârî ve Müslim bunu rivayet etmemiştir." Zehebî ise şöyle demiştir: "Müslim b. Hâlid ve Şurahbîl zayıftır."

İbn Ebi Şeybe "el-Musannef" (№22373) [433] kitabında rivayet etmiştir: "Ebû Bekir bize haber verdi, dedi ki: Vekîʿ bize haber verdi, dedi ki: Süfyân bize haber verdi, Musʿab b. Muhammed'den, o da Medine halkından bir adamdan rivayet etti: Peygamber ﷺ şöyle buyurdu:"Kim bir hırsızlık malı satın alır ve onun çalıntı olduğunu bilirse, onun ayıbına ve günahına ortak olmuş olur." Musad b. Muhammedin şeyhi mechuldir.

Imam Ali b. Ömer ed-Darakutni bu hadis hakkında sorulmuştur: "Cevap olarak dedi ki: Bu hadisi Mus'ab b. Muhammed b. Şurahbîl rivayet etmiştir. Bu ondan rivayette ihtilaf edilmiştir: Müslim b. Hâlid ez-Zencî, onu Mus'ab b. Muhammed - Şurahbîl → Ebû Hüreyre şeklinde senedle rivayet etmiştir. Ancak Es-Sevri ve İbn Uyeyne onu mürsel (yani sahâbeyi atlayarak) olarak Musab b. Ömerden "bir adamın Nebî ﷺ'den rivayet" etmişlerdi.
Bu durumda mürsel (senedde sahâbî atlanmış olan) rivayet daha doğruya yakın görünmektedir."[434]

[432] "Müsned İshak b. Rahaveyh" №412, sayfa 176.
[433] 7/530.
[434] "el-İlel varidat fi hadisil Nebeviyye" 11/32-33, thk Mahfuz Rahman Silefi, Darut Tayiba.

Yine ibn Ebi Şeybe (№22374): “Ebû Bekir bize haber verdi, dedi ki: Vekîʿ bize er-Rabîʿ’ten, o da İbn Sîrîn’den rivayet etti, dedi ki: Ubeyde’ye şöyle sordum: “Çalıntı olduğunu bildiğim bir malı satın alabilir miyim?” Dedi ki: “Hayır.” Dedim ki: “İhanet olduğunu bildiğim bir şeyi satın alabilir miyim?” Dedi ki: “Hayır.” Dedim ki: “O halde çalışıp kazandığımı satın alayım mı?” Dedi ki: “Onu terk edebilir misin ki?”

230) “Bir adamın aklının nasıl olduğunu (sağlamlığını) bilmeden, onun İslam’ına hayranlık duymamalısınız.”[435]

İshak b. Abdullah b. Ebi Ferva el-Medeninin rivayeti. Büyük ihtimalle râvilerden birinin tedlîsi sonucu, Beyhakî’nin rivayet ettiği hadiste İshak, İshak b. Râşid olarak geçmektedir.[436]

İmam Beyhaki “Şuabul İman”[437] kitabında bunu farklı isnad ile de rivayet etmiştir: “İbn Ömer’in bildirdiğine göre Resûlullah (ṣallā Allāhu ʿaleyhi ve-sellam): “Aklının sağlamlığını da öğrenmedikten sonra birinin müslümanlığını beğenmekte acele etmeyin” buyurmuştur.”

Hadisin akabinde İmam Beyhaki buyurmuştur: “Ali b. el-Hasan es-Sâmî bunu rivayette tek kalmıştır. Ali de zayıf biridir.”

İbn Ebi Dünya hadisi bir başka farklı sened ile rivayet etmiştir: “Bize ʿIsmet b. el-Faẓl rivayet etti; bize ʿÎsâ b. İbrâhîm el-Kureşî eş-Şâmî rivayet etti; Süleyman el-Ensârî’den, o da ez-Zührî’den, o da Sâlim’den, o da babasından rivayet etti ki: “Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Bir kimsenin İslam’ı sizi hayran bırakmasın, ta ki onun aklının bağlandığı noktayı öğreninceye kadar.”[438]

İsa b. İbrahimin hadisleri reddedilmiştir.

231) Huzeyfe’den (r.a) rivayet etti – merfû olarak: “Bakış, İblis’in zehirli oklarından bir oktur. Kim Allah korkusuyla onu terk ederse, Allah ona kalbinde tadını hissedeceği bir iman verir.”

Hadis cidden zayıftır. Senedinde İshak b. Abdu’l-Vâhid el-Kureşî el-Musulî isminde ravi vardır.
Ebû Ali el-Hâfız şöyle demiştir: “Hadisi terk edilmiştir.”[439]

---

[435] “Mizan” 1/346; “Muasasat ibn Ebi Dünya” 4/84/№7086.
[436] 5/165/№4321.
[437] 5/166/№4322.
[438] “Muasasat ibn Ebi Dünya” 4/84/№7087.
[439] “Mizan” 1/346.

Hâkim, bu hadisi (4/313–314) İshak b. Abdu'l-Vâhid el-Kureşî yoluyla rivayet etmiştir: "Bize Hüşeym bunu rivayet etti" demiş ve ardından:
"Senedi sahihtir" ifadesini kullanmıştır. Ancak bunu Zehebî şu sözle reddetmiştir: "İshak zayıftır, Abdurrahman ise el-Vâsıtî'dir; onu da zayıf görmüşlerdir."

Münzirî (3/333) şöyle demiştir: "Bu hadisi Taberânî ve Hâkim, Abdurrahman b. İshak el-Vâsıtî rivayetiyle aktarmıştır ve o zayıftır."
Hadisin zayıflığı, Abdurrahman'ın rivayetinden kaynaklıdır. Çünkü Kadı Kudaî'deki diğer rivayet zinciri, sadece İshak b. Abdu'l-Vâhid yoluyla gelmektedir.
Vâsıtî ise çok zayıftır ve onu zayıf kabul etme konusunda alimler görüş birliği içindedir – Nevevî ve diğerlerinin dediği gibi.

232) Mâlik → Nâfiʿ → İbn Ömer (r.a.) isnadıyla, merfû olarak: "Dün gece Cebrâil beni İsra yolculuğuna çıkardı; sonra beni cennete soktu (ve ümmetimin gireceği kapıyı bana gösterdi.")

Senedinde İshak b. Abdu'l-Vâhid el-Kureşî el-Musulî rivayetinden. İlaveten başka ravi – Abdurrahman b. Ahmed el-Musulide tanınmıyor.[440]

233) "Öşür[441] ile haraç[442] (müslümanın arazisinde)bir arada toplanmaz."

Senedinde Ishak b. Enbese (bazi rivayetlerde Yahya b. Ahbese, ve bu daha doğrudu) isminde zayıf bir ravi vardır.[443]
İmam Nevevi - rahmetullahiu aleyh – şöyle buyurmuştur: "Hadis batıldır, zayıf olduğu konusunda ittifak vardır."[444]
İbn Teymiyye "el-Mecmua el-Fetava" kitabında: "Hadis ehlinin ittifakiyla yalandır" hükmünü vermiştir.[445]
İbn Kayyım el-Cevziye: "Bu, batıl bir hadistir, aslı yoktur ve Resûlullah ﷺin sözü değildir", söylemiştir.[446]
Şeyh Ebu İshak eş-Şirazi buyurmuştur: "İshak b. Anbesenin rivayetidir, ve o zayıftır."[447]
Seyid Sabik – rahmetullahi aleyh – şöyle buyurmuştur: "Bu hadis hakkında zayıf olduğu konusunda ittifak vardır. Yahyâ b. ʿAnbeseh bu hadisi tek başına

[440] "Mizan" 1/347.
[441] Sözlükte "onda bir" anlamına gelen **uşr** (çoğulu **uşûr, a'şâr**) kelimesinin Türkçeleşmiş şekli olan **öşür** fıkıhta toprak ürünlerinden tahsil edilen zekâtı ifade eder.
[442] Toprak vergisi.
[443] "Mizan" 1/347.
[444] "el-Mecmu" 5/480, Mektebetul Rüşd.
[445] 15/28, DKİ.
[446] "Ahkamu Ehli-Zimme" 1/91, DKİ.
[447] Ebu İshak b. İbrahim b. Ali el-Şirazi "en-Nukat fi mesial ihtilaf" 1/328, DKİ.

rivayet etmiştir: Ebû Hanîfe → Hammâd → İbrâhîm en-Nehaʿî → Alkame → İbn Mesʿûd → Nebî ﷺ.
Beyhakî, Maʿrifetu's-Sünen ve'l-Âsâr adlı eserinde şöyle der: "Bu hadisi Ebû Hanîfe, Hammâd'dan, o da İbrâhîm'den onun kendi sözü (mevkuf) olarak rivayet etmiştir. Fakat Yahyâ bunu merfû olarak aktarmıştır. Yahyâ b. ʿAnbese'in durumu zayıflık bakımından açıktır; çünkü güvenilir ravilerden uydurma hadisler rivayet etmiştir." Bu söz, Ebû Ahmed b. ʿAdî el-Hâfız'ın, bize Ebû Saʿîd el-Mâlînî aracılığıyla aktardığı bilgidir. Aynı şekilde Hanefî imamlarından Kemal b. el-Hümâm da onu zayıf saymıştır."[448]

Toprak, «Öşrüye» ve «Harâciye» diye ikiye ayrılır. 1. Öşrüye: Ahalisinin kendiliğinden müslüman olduğu veya zorla alınıp da alan askerler arasında taksim edildiği veya müslü-manlann ihya ettiği arazidir. 2. Harâciye: Zorla alınıp, gayri muslini ahalisine belli bir haraç mukabili bırakılan arazidir.

234) "Yemin, hak sahibine verilir."

Senedinde Mısrın kadısı İshak b. Furat vardır. Ebu Hatim – o meşhur değildir, söylemiştir. Abdulhak onu zayıf saymıştır, es-Suleymani ise, hadisleri münkerdir söylemiştir.[449]
Darakutni rivayet ettiği hadiste şöyle lafızla geliyor: "Peyğamber yemin etme hakkını davacıya vermiştir." İbn Hacer el-Askalani "Buluğ el-Meram" kitabında, bu hadisin akabinde şöyle buyurmuştur: "Senedine zayflık vardır".[450]
Siracuddin Ebul Hafs Ömer b. Ali, ibn Mulakkin şöyle buyurmuştur: "Hâfız Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî dedi ki: İsnadında bir grup meçhul kimse vardır, Allah onlara rahmet etsin, isimleri belirtilmemiştir."[451]

235) "Akşam namazının sünnetini evlerde kılmaya dikkat edin."

Hadis hasendir.

İbn Beşran bu hadisi tam şekilde böyle rivayet etmiştir: "Ebü'l-Hasen şöyle haber verdi: Ali b. Abdurrahman b. Ebî's-Serî el-Kûfî → Muhammed b. Abdillah el-Hadramî → Muhammed b. Yahyâ b. Ebî Semîne → İbrâhîm b. Ömer b. Ebî'l-Vezîr → Muhammed b. Mûsâ el-Fıtrî → Saʿd b. İshâk b. Kaʿb b. ʿUcra → babası → dedesi (Kaʿb b. ʿUcra) rivayet etti: "Nebî ﷺ, Benî Abdil-Eşhel Mescidine geldi. Akşam namazını kıldığında, cemaat (nafile için) kalkıp namaza başladı. Bunun üzerine Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: "Bu namazı (yani akşam namazının sünnetini) biz evlerde kılıyoruz."[452]

---

[448] "Fikhus Sünne" 1/255, Fethul Alamil Arabi – Kahire.
[449] "Mizan" 1/348.
[450] "Tevdih el-Ahkam min el-Buluğ el-Meram" 7/ 240, №1230.
[451] "el-Bedru Munir fi Tahric Ahadis vel Asar el-Vakia fi Şerhil Kebir" 9/687, Darul Hicre.
[452] Abdulmelik b. Muhammed b. Abdullah b. Beşran "el-Amali" 2/165/№1272, Darul Vatan.

Tirmizi “Sünen” kitabında rivayet etmiştir: “Ka’b b. Ucre (r.a.)’den, babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: “Rasûlullah ﷺ, Abduleşhel oğullarının mescidinde akşam namazını kıldırmıştı. Cemaatten bir kısmı nafile kılmak için kalktılar da Rasûlullah ﷺ: Bu namazlarınızı evlerinizde kılın buyurdular.”

Hadisin akabinde imam Tirmizi şöyle buyurdu: “Ka’b b. Ucre hadisi garibtir, sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Bu konuda sahih olan İbn Ömer’in rivâyeti olan şu hadistir: “Rasûlullah ﷺ akşam
namazından sonra evinde iki rek’at namaz kılardı.”
Tirmîzî: Huzeyfe’den şu şekilde de bir rivâyet vardır: “Rasûlullah ﷺ
mescidde akşam namazını kıldı, yatsı vakti girinceye kadar namaz kılmaya devam etti. Bu hadiste Peygamber ﷺ’in akşamdan sonra kılınacak iki rek’atı mescidde kıldığına bir delil vardır.”[453]

Ebu Davud, ve Nesai de rivayet etmişler. Hadis cidden ğariptı. Onu tek başına, durumu mestur olan tabiin İshak b. Kab b. Ucra rivayet etmiştir.[454] İbn Hacer “et-Tağrib”de onun halın mechul olduğunu vurğulamıştır.
Mestur - İki veya daha fazla güvenilir râvisi bulunduğu halde adâlet bakımından durumu bilinmeyen râvi hakkında kullanılan bir terim.

Bu hadisin şahidi imam Ahmedin “Müsned”inde keçiyor: “Abdüleşhel oğullarına mensup Mahmftd b. Lebid anlahyor: Allah Resulü (sallallahu aleyhi ve selleın)· bizim mescidimize gelerek bize akşam namazını kıldırdı. Selam verince akşam namazından sonra kılınan nafile namazla ilgili olarak: "Bu iki rekatı evlerinizde kılın" buyurdu.”
İmam el-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (4/79-80/№3379) buyurmuştur: “Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Abdullah der ki: Babama: Bir adam diyor ki: "Kim akşam namazından sonra mescitte iki rekat namaz kılarsa, o iki rekatı evinde kılmadıkça geçerli olmaz; çünkü Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) “Bu, evlerde kılınan namazlardandır” buyurmuştur" dedim. "Bunu kim söyledi?!" dedi. Ben de: Muhammed b. Abdirrahman" dedim. "Ne güzel söylemiş" veya "Ne güzel aktarmış" veya "seçmiş!!" dedi.

Şeyh Ubeydullah b. allame Muhammed Abdusselam el-Mubarekfuri “Miratul Mefatih Şerhil Mişkatil Mesabih” (5/75/№1189) kitabında bu hadisin senedin iyi (ceyid) ve hasen olduğunu söylemiştir.

236) “Her kim birini yemin etmeye zorlarsa, günahı yeminini yerine getirmeyen kimseye aittir.”[455]

---

[453] “Sünen” №604.
[454] “Mizan” 1/348.

Senedinde İshak b. Malik el-Hadrami isminde ravi vardır. El-Ezdi onu zayıf saymışdır.[456]

237) Ebû Vâil, Abdullah'tan rivayet etti: Ali (ra) şöyle dedi: "Safâ tepesinde Resûlullah ﷺ'ı gördüm. Fil suretinde bir varlığa yönelmiş, onu lânetliyordu."
Ben sordum: "Ey Allah'ın Resûlü, bu lânetlediğin kimdir?"
Resûlullah ﷺ buyurdu: "Bu, lânetlenmiş şeytandır."
Ben (Ali) dedim ki:"Vallahi ey Allah'ın düşmanı! Seni öldüreceğim ve ümmeti senden kurtaracağım."
O (şeytan) dedi ki:" Bu mu bana karşılık/verdiğin ceza?"
Ben sordum: "Peki, senden yana benim sana ne yapmam gerekirdi ey Allah'ın düşmanı?"
Şeytan dedi ki:"Vallahi! Sana kim kin beslediyse, mutlaka babasıyla, annesinin rahminde ortak oldum"[457]

Hadis uydurmadır. Senedinde İshak b. Muhammed en-Nehai el-Ahmer isminde ravi vardır. Aşırı rafizilerden bir yalancı. "Ali Allah'tır" diyordu.
Bu rivayeti muhtemelen kendisi uydurdu, ve başka raviler bu hadisi ondan çaldılar, ve ona yeni bir isnad uydurdular.[458]

Örnek olarak:
İbn Abbas (ra) dedi ki: Biz Kâbe'nin avlusunda Resûlullah ﷺ ile birlikteyken, Resûlullah bize bir şeyler anlatıyordu.
O sırada Yemânî Rüknü tarafından, bize doğru fil kadar büyük bir varlık çıktı.
Resûlullah ﷺ onu görünce ayağa kalktı (korku veya müdafaa amacıyla).
Ali (ra) sordu:
— "Ey Allah'ın Resûlü, bu nedir?"
Resûlullah ﷺ buyurdu:
— "Bu, İblis'tir."
Ali (ra) atıldı, gidip onun perçeminden yakaladı, çekip yerinden oynattı.
Sonra sordu:
— "Ey Allah'ın Resûlü, onu öldüreyim mi?"
Resûlullah ﷺ buyurdu:
— "Onun mühletli olduğunu bilmiyor musun?"
Bunun üzerine Ali onu bıraktı. İblis bir kenara çekildi.
Sonra (İblis) şöyle dedi:
— "Ey Ebû Tâlib'in oğlu! Benimle ne alıp veremediğin var? Vallahi seni kim sevmemişse, mutlaka onun babasında da ben pay sahibiyimdir!"

---

455 مَنْ حَلَفَ أَحَدًا بِيَمِينٍ فَإِثْمُهُ عَلَى الَّذِي لَمْ يُبَرِّهِ
456 "Mizan" 1/349.
457 Onun babasının annesiyle ilişkisinde ben de vardım.
458 "Mizan" 1/350.

Imam Zehebi buyurmuştur: “(Muhammed b. Mezyed) İbn Ebî el-Ezher hariç, güvenilir raviler tarafından rivayet edilmiştir, bu yüzden suç[459] ondadır.”[460]

238) Kumeyl b. Ziyada vasiyet. Kümeyi b. Ziyâd anlatıyor: «Ali b. Ebî Tâlib elimden tutup beni çöle doğru götürdü....» [461]

Hatig el-Bağdadi bu hadisi şu sened ile rivayet etmiştir: Ebu Bekr eş-Şafi – Bişr b. Musa – Ubeydullah b. el-Heysem – İshak b. Muhammed en-Nehai – Abdullah b. Fadl b. Abdullah – Hişam b. Kelbi – Ebu Mihnef – Fudeyl b. Hadic – Kumeyl b. Ziyad.”
Bahsi geçen Ali’nin Allah olduğunu söyleyen İshak b. Muhammed’in yanı sıra, rivayet zincirinde iki yalancı ravi daha bulunmaktadır: Hişâm el-Kelbî ve Ebû Mihnaf.

Ebu Nuaym “el-Hilliye”de bu rivayeti tam şekilde ve farklı sened ile rivayet etmiştir: “Habîb b. Hasan bize rivayet etti; Mûsâ b. İshak bize rivayet etti. Süleyman b. Ahmed ve Muhammed b. Osman b. Ebî Şeybe de dediler ki: Bize Ebû Nuaym Dırâr b. Surrad rivayet etti. Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Hâfız da şöyle rivayet etti: Bize Muhammed b. Hüseyin el-Husʿamî rivayet etti; bize İsmail b. Mûsâ el-Fezzârî dedi ki: Bize ʿÂsım b. Humeyd el-Hayyât, Sâbit b. Ebî Safiyye Ebû Hamza es-Sumâlî'den rivayet etti; O da Abdurrahman b. Cundub'den; O da Kumeyl b. Ziyâd’dan şöyle dedi: Ali b. Ebî Tâlib elimden tutup beni çöle doğru götürdü. Çöle vardığımızda oturup derin bir nefes alarak şöyle dedi: “Ey Kümeyi b. Ziyâd! Kalpler kaplara benzer. Onların en hayırlısı içindekini en iyi koruyandır. Sana söyleyeceğimi iyi belle, insanlar üç sınıftır: Rabbâni âlimler, kurtuluş yoluna girmek için ilim tahsil edenler, üçüncüsü ise her sese kulak veren, her rüzgâr estiğinde başka bir tarafa eğilen, ilim nuruyla kendilerini aydınlatamayan ve sağlam bir esasa bağlanamayan sürülerdir. İlim, maldan daha hayırlıdır, ilim seni korur. Malı ise sen korursun, ilim onunla amel ettikçe artar. Mal harcanınca azalır. Âlimi sevmek dindendir. İlim âlime, yaşarken taat kazandırır, öldükten sonra da hayırla anılmasını sağlar. Mal biriktiren ise malla birlikte yok olur. Mal biriktirenler hayattayken bile ölü gibidirler. Âlimler ise hayat âlem var oldukça yaşarlar. Cisimleri kaybolup gitse de eserleri kalplerde yaşar.” Sonra göğüslerine işaretle şöyle devam etti: “Burada çok derin ve geniş bir bilgi vardır; fakat bunu taşıyabilecek ehil kimseleri bulamıyorum. Bulunanlar ise sözü çabuk alan, ama güvenilmeyen, dini dünya isteğine âlet eden, Allah'ın delil ve burhanlarıyla Allah'ın dostlarına karşı üstünlük davasına girişen, Allah'ın nimetleriyle O'na isyana kalkışan kimselerdir. Yahut gerçeğe sahip olanlara

[459] Yani bu ravi bu hadisi Ahmerden çalıb.
[460] “Mizan” 1/350.
[461] “Mizan” 1/351.

boyun eğen, fakat hakkın inceliklerine basireti olmayan, kendine yönelen ilk şüpheyle tereddüde düşerek kalbinde şüphe yerleşen kimsedir bulduğum. Oysa ne bu (ilim öğrenmeye layıktır) ne de o. Veya dünya lezzetine sarılan, şehvete uymaya yatkın yahut da mal mülk toplamaya düşkün olan şahısları buluyorum ki bunlardan hiç biri dini koruyabilecek basiret ve yakın sahibi kişiler değillerdir; bunlar daha çok otlayan hayvanlara benzemektedir. Böylece ilim, ilim ehlinin ölümüyle ölüp gider. Fakat yeryüzü, Allah için delil ve hüccetiyle kaim bulunan birisinden boş kalmaz; ama meydanda olur, bilinir veya Allah'ın apaçık delillerinin batıl olmaması ve Kitab'ını rivayet edecek (halka açıklayacak) kimselerin yok olmaması için korkup gizlenir. Nerededir onlar? Sayıları azdır onların; ama değerleri pek büyüktür. Allah, onlar gibi başka birilerine teslim edinceye, kendi benzerlerinin gönüllerine verinceye dek delillerini onlarla korur.'İlim onları iman gerçeklerine vardırmış, yakîn ruhunu yakînden idrâk etmişlerdir. Dünyaperest insanların zor ve ağır gördüğü (açlık, ibadet, cihad vb.) şeyleri kolay karşılarlar; cahillerin kaçındıkları, hor gördükleri şeyler hoş görünür onlara; canları, ruhları melekût âlemine bağlı olan bedenlerle dünyada yaşarlar. Yeryüzündeki halifeleri ve beldelerindeki ışıkları ve insanları Allah'ın dinine çağıranlar bunlardır. Ah, onları görmeyi ne kadar isterim! Allah'tan kendim ve senin için mağfiret dilerim. Eğer dilersen kalkıp gidebilirsin."[462]

Hadisin senedi cidden zayıftır.

1) Ebu Hamza es-Sumali. Yahyâ b. Maîn ve imam Ahmed: "Ebû Hamza es-Sumâlî hiçbir şey değildir" söylemiştirler. Ebu Hatim er-Razi: "Hadisi yazılır ama delil olarak kullanılmaz", hükmünü vermiştir. Nesai: "Kuvvetli degildir", demiştir. Darakutni – Zayıf, Ali b. Cüneyd -Metruk, hükmünü vermiştirler.

2) Abdurrahman b. Cundub el-Fezari hakkında bir cerh ya tadil bulamadım. İbn Hacer el-Askalani söylediği gibi mechul ravidir.

3) Ebû Nuaym Dırâr b. Surrad. Buhari ve Nesai – terk edilmiş bir ravidir, söylemişler, Yahya b. Main onu yalanda ittiham etmiştir.

İbn Asakir "Tarih Medinatul Dimaşk" (14/17) ve Yahya b. Huseyn eş-Şecri "Amālī'l-Ḥamīsiyye"[463] kitablarında bu hadisi ayni Ebu Hamza es-Sumali – Abdurrahman b. Cundub yoluyla rivayet etmiştirler.

239) "Kim (yaptığı alışverişten) pişman olan (ve alışveriş akdini bozmak isteyen alıcı veya satıcıdan) birine ikale[464] yaparsa, Allah da onun küçük hata ve kusurlarını yok eder."

---

[462] Ebu Nuaym "Hilleytul Evliya" 1/104-105, Oçak.
[463] 1/66, Alamul Kutub, Beirut.

İsmail Acluni “Keşfül hafa” (3/552) da şöyle buyurmuştur: “Ebu Daviid, Hakim ve Beyhaki'nin Ebu Hureyre'den merfu olarak rivayet ettikleri hadisin lafzı şudur: "Allah, bir Müslümana ikale yapan birinin küçük kusur ve hatalarım yok eder." Hakim "Müslim'in şartına göre sahihtir" demiş; İbn Dakik el-İd ise "Hem Buhari hem de Müslim'in şartlarına göre sahihtir" değerlendirmesinde bulunmuştur.”

240) “Kim malını korurken öldürülürse, o şehittir.”[465]

Hadis sahihtir. Buhari “Sahih”te[466], Ebu Davud “Sünen”de (№4772)[467], Nesai “Sünnen”de (№4084)[468], ibn Mace “Sünen”de (3/239/№2580, 2581, 2582)[469], Beğavi “Şerhi Sünnen”de (10/249)[470], imam Beyhaki “Marifatu Sünnen vel Eser”de (13/80)[471], Ebu Yala “el-Müsned”te[472], Ebu Ömer Osman ed-Dani “es-Sünen varidat el-fiten” (1/350)[473] ve başkaları rivayet etmiştirler.

241) İshak b. Muhammed - Mâlik, Nâfiʿ’ten, o da İbn Ömer’den rivayetle: “Ey Allah’ın Resûlü! (Devemi) salıverip Allah’a tevekkül edeyim mi?” dedim. O şöyle buyurdu: ‘Hayır! Onu bağla ve (sonra) tevekkül et!’”

Senedinde Ishak b. Muhammed el-Beyruti. Metruktur. Hadis bu senetle münker ve batıldır, başka bir senetle de rivayet edilmiştir, onda zaaf vardır.[474]

İmam Beyhaki “Şuabul İman” (2/256) kitabında bu hadisi 3 farklı rivayet yolu ile Amr b. Umeyyeden aktarmıştır:
Câfer b. Amr der ki: Amr b. Umeyye ed-Damrî: “Ey Allah’ın Resûlü! Ben bineğimi (bağlamadan) bırakıp ta mı tevekkül edeyim?” deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellam): "Hayır, bağla ve öyle tevekkül et” buyurdu.”[475]
Başka rivayet yolu, Enes b. Mâlikten, ve o der ki: Bir adam devesi üzerinde gelip: “Ey Allah’ın Ben devemi bırakip ta tevekkül edeyim?” deyince, Allah Resûlü "(Hayır) onu bağla ve öyle tevekkül et" buyurdu.[476]

---

[464] İkale: Kaldırmak, düşürmek demektir. Bir akdi, tarafların icap ve kabul ile bozmaları, ortadan kaldırmalarıdır.
[465] “Mizan” 1/352.
[466] El-Ayni “Umdetul Kari fi Şerhil Sahih el-Buhari” 9/248/№2480, Darul Fikr.
[467] 5/84, Darul ibn Hazm.
[468] Thk Elbani, Maktabatul Mearif. Hadisin sahih olduğu kaydıyla.
[469] Darul Marifah.
[470] Mektebetul İslami, thk Şuayb el-Arnavut. İsnadi sahihtir kaydıyla.
[471] Thk Abdulmuti Amin Kalaci.
[472] İbn Hacer “el-Metalibul Aliye bi Zevaidil Mesanid es-Semaniye” 9/202/№1915.
[473] Darul Asima.
[474] “Mizan” 1/352.
[475] №1158, 1159, 1160.
[476] “Şuabul İman” №1161.

El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (18/166/№18097): “Taberani iki isnadla rivayet etti. Birinde Amr b. Abdillah b. Umeyye ed-Damri'yi tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir.”
Ahmed Ziyaüddin Gumushanevi “Şerhül Rumuz el-Ahadis” (3/573) kitabında zikrettiği gibi, İmam Zehebi hadisin senedinin ceyid (iyi) olduğunu söylemiştir[477].
İmam allame Abdurrauf el-Munavi ayni şekilde hadisin senedinin ceyid olduğunu söylemiştir.[478]

245) “Zamanın sonunda ‘Muhammed b. Kerrâm’ adında bir adam gelecek ve sünnet onunla ihya edilecektir.”

Hadis İshak b. Hamşâd ravinin uydurmasıdır. “Muhammed b. Kerrâm’ın faziletleri” adlı bir eser de kaleme almıştır.
Övücüye ve övülene bakarmısın? Hadisin senedi ise meçhullerden oluşmaktadır.”[479]

246) “(Bir şey) isteyeni geri çevirmeyin, istenen şey bir sinek başı kadar bile olsa.”

Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır. Ahmed b. Hanbel dedi ki: “O, insanların en yalancılarındandır.”Yahya b. Maʿīn dedi ki: “Yalan söylemekle ve hadis uydurmakla tanınır.” Yaʿkūb el-Fesavî dedi ki: “Onun hadisi yazılmaz.” Nesâî ve Dârakutnî dedi ki: “(Hadis rivayetinde) terk edilmiştir.” Fellâs dedi ki: “Hadisi açıkça uydururdu.”[480]

247) “Her peygamberin ümmetinden bir dostu (halis sevdiği) vardır; benim dostum da Osman’dır.”[481]

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.

248) “Zina edip, devam eden hiçbir kul yoktur ki, mutlaka ailesiyle imtihan edilmesin”[482]

---

[477] Siracuddin ibn Mulakin “Muhtasar İstidrak Hafız ez-Zehebi ala Mustadrak Ebu Abdullah el-Hakim” 4/2346/№806.
[478] “et-Teysir Şerhil Camius Sağır” 2/663/№6166, DKİ.
[479] “Mizan” 1/353.
[480] “Mizan” 1/354.
[481] “Mizan” 1/355.
[482] **ما زَنَى عبدٌ فأدمَن إلا ابتُلِيَ في أهلِه**

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.

249) "Bütün oyunlar yasaklanmıştır — hatta çocukların Kâbe civarında oynaması bile."

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.

Nesai, ibn Mace ve Tirmizi rivayet ettikleri hadiste peygamber (sallalahu aleyhi ve sellem) buyurmuştur: “Müslüman kişinin oyun ve oyalanma olarak yaptığı her şey boş ve anlamsızdır. Ancak; kişinin atış yaptığı aletlerle meşgul olup oyalanması, atını tımar edip atın bakımıyla uğraşması ve oyalanması ve hanımıyla oynaşıp meşgul olması batıl ve boş eğlencelerden olmayıp hak, gerçek ve sevap kazandıran oyun ve eğlencelerdir.”
Hadisin akabinde İmam Tirmizi şöyle buyurmuştur: “Bu konuda Ka’b b. Mürre, Amr b. Abese, Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.”[483]

İslam’da zar kullanılan tüm oyunlar haramdır.

İmam Ahmed ve Taberani rivayet ettikleri hadiste: “Abdullah b. Mes'ud dedi ki: Resulullah (sallallahu aleyhe ve sellem): "Şu engelledikçe engelleyen iki damgalı zardan sakının! Zira bu ikisi, Acem kumarındandır" buyurdu.”
El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (13/430/№13260) kitabında buyurmuştur: “Taberani'nin ricali, Sahih ricalidir.”

Abdurrahman b. Ebi Said bildiriyor: Allah'ın Resulü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem): "Tavla oynayıp da sonra kalkıp namaz kılan kimse, irin ve domuz kanı ile abdest alıp sonra kalkarak namaz kılan kimse gibidir" buyurduğunu işittim.
El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (13/430/№13261) kitabında buyurmuştur: “Ahmed ve Ebu Ya'la rivayet etmişler, Ebu Ya'la şunu ilave etmiştir: "Onun namazı kabıl olmaz." Taberani de bunu rivayet etmiştir. Onun senedinde Musa b. Abdirrahman el-Hatmi vardır ki onu tanımıyorum. Ahmed'in diğer ravileri, Sahih ravileridir.”

250) “Allah'a inanan bir kadının eyer üzerinde sevinmesi caiz değildir.”

[483] Tirmizi “Sünen” №1637.

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.

251) “Kim ma‘ûn (ödünç verilecek veya küçük yardımlar) men ederse, ona mutlaka cimriliğin bir tarafı (ucu) yapışır.”

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.

Müslüman bir kimse, en küçük sadakayı bile küçümsememeli, ondan yüz çevirmemelidir.

Abdullah b. Yezid el-Hatmi dedi ki: Resulullah (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: “Her iyilik sadakadır.”
El-Heysemi “Mecmau zevaid” (5/243/№4749) kitabında buyurmuştur: “Hadisi İmam Ahmed ve el-Mu'cemu'l-kebir'de Taberani rivayet etmiştir. Ahmed'in ricali güvenilirdir.”

Muslim, Nesai ve Tirmizi rivayet ettikleri hadiste Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: “Ademoğlu, malım malım malım diyor. Oysa sana malından sadaka vererek tükettiğin, yiyip bitirdiğin ve giyip eskittiğinden başka ne var?”
İmam Tirmizi hadisin akabinde buyurmuştur: “Bu hadis hasen sahihtir.”[484]

Bir Müslüman, sadaka vermeye başlamak için hayatının son anlarını beklememelidir.

İmam Darimi rivayet ettiği gibi, Ebu Derda – radi Allahu anh – şöyle buyurmuştur: “"Ölümüne yakın sadaka veren veya köle âzâd eden kimsenin durumu, doyduktan sonra hediye veren kimse gibidir!”.[485]

252) "Siz iffetli davranırsanız, kadınlarınız da iffetli olur."

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.

253) "Kul, karnı boş kaldığı sürece (yani aç olduğu müddetçe) yürümeye devam eder." Batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır.

---

[484] Tirmizi “Sünen” №3354.
[485] Darimi “Sünen” №3229. Madve.

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.

İmam Ebu Hamid el-Gazali “Kimya-i Saadet” kitabında şöyle güzel bir yorum yapmıştır: “Senin batınında hayvanların, yırtıcıların, şeytanların ve meleklerin bir kısım sıfatları toplanmıştır. Bunların içinde hangileriyle muttasıfsın, cevherinin hakikati bunlardan hangisidir, hangileri sana yabancı ve emanettir? Bunu bilmeden kendi saadetini talep edemezsin. Çünkü bunların hepsinin gıdası da saadeti de farklıdır. Hayvanların gıdası ve saadeti yemek, uyku ve çiftleşmedir. Eğer sen de bir hayvansan gece gündüz boğazının ve şehvetinin peşinden koş! Yırtıcı hayvanların gıdası ve saadeti parçalayıp dağıtmak, vurmak, öldürmek ve saldırmaktır. Şeytanların gıdası fitne, aldatıcılık ve hiledir. Şayet bunlardan biriysen nefsinin rahatını ve arzularını elde etmek için onların işleriyle meşgul ol! Meleklerin gıdası ve saadeti ise Allah Teala'nın cemalini müşahede etmektir. Şehvetten, öfkeden, yırtıcıların ve hayvanların sı fatlarından onlara yol yoktur. Özünde melek cevherliysen, Cenab-ı Hakk'ı tanımak için gayret et de o cemali müşahedeye yol bul. Şehvet ve gazabın elinden kurtulup bu yırtıcı ve hayvan sıfatlarının sende niçin yaratıldığını öğrenmek için çaba göster. Bunlar seni esir alıp kendilerine hizmete sürüklemek ve gece gündüz karşılıksız çalıştırmak için mi yaratılmışlar?”[486]

Peygamber (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “"Kuşkusuz kafir, yedi bağırsağını doldurmak için yer, mümin ise tek bir bağırsağını doldurmak için yer"
El-Heysemi “Mecmau zevaid” (8/127/№7963) kitabında buyurmuştur: “Hadisi İmam Ahmed rivayet etmiş olup, ravileri Sahlh'in ravileridir.”

İsmail Hakkı “Marifetname”de (sayfa 608) söylemiştir: “Çok yemekte, uzuvların fitnesi, heyecanı, fuzûlî ve fesad olanlara takılması vardır. Zira insanın karnı tok olunca, gözü mâlâyâniye [lüzumsuz şeylere] bakmak, kulağı öyle şeyleri dinlemek ister. Dili boş sözler söylemek, eli öyle şeyler tutmak, ayağı öyle yerlere gitmek ister. Ferci şehvetini söndürmek ister. Karnı aç olursa, bütün organlar sâkin olup, bir şey istemez. Mâlâyâni olan boş şeylere ve haramlara gitmez. Zira mide öyle bir organdır ki, aç olursa, bedenin diğer organları tok [ihtiyaçsız] olur. O tok olursa, organlar aç olur. Velhâsıl insanın sözleri ve işleri yemek ve içmesi oranındadır. Ona haram yemek girerse, ondan haram işler ve sözler meydana gelir. Eğer helâl fazla girerse, lüzumsuz işler ve sözler meydana gelir. Sanki yemek ve içmek, iş ve sözlerin tohumudur. Bunlar onlardan vücuda gelir.”

[486] “Kimya-i saadet” 1/38.

254) “Eğer insanlar, birinci safta yer almanın, ezan okumanın ve yolculukta topluluğa hizmet etmenin (Allah katındaki) değerini bilselerdi, bu işleri yapabilmek için birbirleriyle kura çekerlerdi.”

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.

İlk safın sevabı.
İmam Ahmedin rivayet ettiği hadiste: “Ebu Umame'nin bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Muhakkak ki Allah ve melekleri ilk safa salat ederler" buyurdu. Sahabe: "Ya Resulallah! İkinci safa etmezler mi?" diye sordu. O yine: "Muhakkak ki Allah ve melekleri ilk safa salat ederler" buyurdu. Sahabe: "Ya Resulallah! İkinci safa etmezler mi?" diye tekrar sorunca bu sefer: "İkinci safa da ederler'' buyurdu. Sonra ekledi: "Saflarınızı düzgün tutun, omuzlarınızı aynı hizaya getirin, kardeşlerinizin ellerine karşı kibar olun (kolaylık gösterin), boşluklan doldurun; zira şeytan tıknaz Hicaz koyunlan gibi sizin aranıza dalar."
El-Heysemi “Mecmau zevaid” (3/188/№2509) kitabında hadisin akabinde şöyle bir hükm vermiştir: “Hadisi Ahmed b. Hanbel ve el-Mu'cemu'l-kebir'de Taberani rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.”

Nu'man b. Beşir demiştir ki: Ben, Resulullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem): "Muhakkak ki Allah ve melekleri ilk safa veya ilk saflara salat ederler" diye buyururken işittim.
El-Heysemi “Mecmau zevaid” (3/188/№2509) söylemiştir: “Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.”

Ezan okumanın sevabı.
İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Müezzin, sesinin ulaştığı yer oranında bağışlanır. Sesini işiten her yaş ve kuru, onun için mağfiret diler" buyurmuştur.
El-Heysemi “Mecmau zevaid” (2/415/№1828) söylemiştir: “Hadisi Ahmed b. Hanbel, el-Mu'cemu'l-kebir'de Taberani ve ayrıca "Her yaş ve kuru kendisine icabet eder" ifadesiyle Bezzar rivayet etmiş olup ravileri Sahih'in ravileridirler.”

255) “(Harama) bakan da lanetlendi, bakılan da.”

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.

Buhari ve Muslim rivayet ettikleri hadiste, Peyğamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Gözlerin zinası bakmaktır.”[487]
Bir kadın sokakta yabancı erkeklerin dikkatini çekecek şekilde davranıyorsa, hiç şüphesiz o da günah işlemiş olur.

256) “Mescidcikler ve mushafciklar demeyin”

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.

257) ““Kim ümmetim için kırk hadisi ezberlerse (,kıyamet günü fakih ve âlim olarak Allah’ın huzuruna çıkar.”)

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.[488]
İmam eş-Şevkani “Fevaid el-Mecmua”sında (sayfa 427) şöylemiştir: “İbn Abdilberr rivayet edip “zayıf” olduğunu söyler. ez-Zeyl’de; “İshak el-Malatî’nin ‘bâtıl’ haberlerindendir” denir. el-Mekâsıd’da: “Bunun yolları bir defterde yazılır. Hiçbir yolu illetten hali değildir.” el-Beyhâkî; “Bu meşhur bir metindir, sahih hiçbir isnâdı yoktur” dedi.”

İsmail Acluni “Keşful Hafa” (4/12/№2465): “Ebu Nuaym buna benzer bir hadisi İbn Abbas ve İbn Mes'ud kanalıyla rivayet etmektedir. Ayrıca İbnü'l-Cevzi, el-İlelü'l-mütenahiye'de bunu Enes, Ali, Muaz, Ebu Hureyre radıyallahu anhüm ve daha başka sahabiler yoluyla nakleder. Yine İbn Adiy'in İbn Abbas kanalıyla aktardığı bir rivayetin lafzı şöyledir: "Kim ümmetim için sünnetten kırk hadis ezberlerse, kıyamet günü ona şefaatçi ve şahid olurum." Keza İbnü'n-Neccar'ın, Tarih'inde Ebu Said el-Hudri'den naklettiği rivayetin lafzı da şudur: "Kim ümmetim için sünnetimden kırk hadis ezberlerse kıyamet günü onu şefaatime dahil ederim." Darekutni şöyle demiştir: "Bu hadisin bütün tarikleri zayıftır ve hadis sabit değildir." Bu sebeple de Hafız İbn Hacer rahimehullah şu değerlendirmeyi yapar: "Bu hadisin tariklerini müstakil bir cüzde topladım. Sahihliğine zarar verecek 'illet-i kadiha'dan kurtulabilmiş hiçbir tariki yoktur." Öte yandan Beyhaki de Şuabu'l-lman'da Ebu'd-Derda hadisinin ardından şunları söyler: "Bu, halk arasında meşhur olmuş bir metindir; ancak sahih bir isnadı yoktur." İbn Asakir de "Bu hadisin bütün tarikleri hakkında olumsuz tenkitler vardır" demektedir.
Nevevî ise *Erbaîn*’inin girişinde şöyle söyler:
“Hadis hafızları bu hadisin -tarikleri çok olmasına rağmen- zayıf olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.”

---

[487] İmam Birgivi “Tarikati Muhameddiye” sayfa 415.
[488] “Mizan” 1/357.

Allâme İbn Hacer el-Mekkî *rahimehullah* da (*Erbaîn*) şerhinde şunları söylemektedir: "Hafız Ebû Tâhir es-Silefî'nin, *Erbaîn* adlı eserinde dile getirdiği 'Bu hadis, (hadis ehlinin) güvenip dayandığı, itibarına aldığı ve sıhhatini bildiği birtakım tarîklerden rivayet edilmiştir' şeklindeki görüşü, musannıfın (Nevevî'nin) söz konusu değerlendirmesini geçersiz kılan bir yaklaşım olarak görülemez. Zira her ne kadar Münzirî, Silefî'nin 'zayıf hadislerin birlikte değerlendirilmesi hâlinde kuvvet kazanacağını savunanlarla aynı yolu izlemiş olabileceğini' söyleyerek onun bu yaklaşımına bir gerekçe bulmaya çalışmışsa da gerçekte Silefî'nin bu konudaki görüşüne itiraz edilmiştir. Aynı şekilde İbnü'l-Cevzî'nin ilgili hadisi *Mevzû'ât*'ında zikretmiş olması da musannıfın (Nevevî'nin) ilgili görüşünü red niteliğinde bir tutum sayılmaz.
Çünkü İbnü'l-Cevzî'nin bu tavrı, hadisi veya râviyi değerlendirirken gevşeklik gösterip işi sıkı tutmamasının (*tesâhül*) bir göstergesidir."
Doğru olan yaklaşım, hadisin uydurma değil, zayıf olmasıdır."
Daha sonra İbn Hacer el-Mekkî şunu söyler: "Ancak *'Kim ümmetim için tek bir hadis ezberlerse, yetmiş bir özü sözü doğru (sıddîk) peygamberin ecri gibi bir sevabı vardır'* rivayeti ise **uydurmadır**." Hafız İbn Hacer el-Mekkî'nin sözleri burada sona erdi."[489]

258) İbn Ömer'den – merfû olarak (yani Peygamber'e isnat edilerek): "Dinimiz hakkında kendi görüşüyle (kendi kafasından) konuşan kimseyi öldürün."

Hadis batıldır. Senedinde İshak b. Nacih el-Malati vardır, ibn Adi söylediği gibi, bu hadisi bu ravi uydurmuştur.
İbn Cevzi "el-Mevdua" (sayfa 299/№1529) kitabında buyurmuştur: "Bu hadis sahih değildir. Onu yalnızca İshâk rivayet etmiştir ve hadisin uydurulmasıyla itham edilen de odur. Hadis uydurduğuna Yahyâ (ibn Maîn), el-Fellâs ve İbn Hibbân şehadet etmiştir. O bu hadisin senedini de değiştirmiştir: Bazen onu Evzâî'den, bazen Abdülazîz'den, Nâfiʿ üzerinden rivayet eder, bazen de her ikisinden birlikte Nâfiʿ üzerinden rivayet eder. Bu, onun yaptığı bir şeydir; çünkü o bu gibi şeylerle tanınır."

Bu hadisin başka rivayeti yolu imam Cemaleddin Yusuf b. Abdurrahman el-Mizzinin "Tahzib el-Kamal er-Rical"[490] kitabında geçiyor: "Ebu Zürʿa'nın şöyle dediğini işittim: Yahyâ b. Maʿîn'e şöyle dedik: "Şu an Süveyd b. Saʿîd, İbn Ebî'r-Ricâl → İbn Ebî Ruvâd → Nâfiʿ → İbn Ömer tarikiyle Resûlullah ﷺ'ın şöyle dediğini rivayet ediyor: 'Kim bizim dinimiz hakkında kendi görüşüyle konuşursa onu öldürün.'" Yahyâ (b. Maʿîn) şöyle dedi: "Süveyd öldürülmeye ilk başlanacak kimsedir."
Suveyd b. Said b. Sahl b. Şahriyar el-Harvi.

[489] İsmail Acluni "Keşful Hafa" 4/12-14.
[490] 4/488-489, tahkik Amr Said Şevket, DKİ.

Alimler onu cerh etmiştirler. Yakub b. Şeybe şöyle dedi: “Doğru sözlüydü; ancak hafızası zayıftı, özellikle de gözlerini kaybettikten sonra.”
Ebû Hâtim dedi ki: “Doğru sözlüydü ama rivayet aktarırken tedlis yapar ve bunu çokça yapardı.”
Buhârî dedi ki: “Gözleri görmez olmuştu; bu yüzden kendi rivayeti olmayan hadisleri ezberletildi.”

Nesâî dedi ki: “Ne güvenilir ne de emniyet edilen biridir.”
Süleyman b. Eş‘as (Ebû Dâvûd) dedi ki: “Yahya b. Maîn’i şöyle derken işittim: ‘Süveyd b. Saîd’in kanı helâldir.”
Beytülhikme muhaddisi Sâlih b. Muhammed el-Bağdâdî dedi ki: “Doğru sözlüydü, fakat gözleri görmez olmuştu; bu yüzden kendi hadisi olmayan bazı şeyler ona ezberletilmiştir.”
Hâkim Ebû Ahmed dedi ki: “Ömrünün sonlarına doğru âmâ olmuştu. Bu sebeple zaman zaman kendi hadisi olmayan rivayetleri ezberlemiştir. Gözleri henüz görürken ondan yapılan rivayetler ise daha sağlıklıdır.”

259) Malik b. Hamza es-Saadi – babasından – dedesinden merfu olarak: “Onları oklarla bastırın, ama oklarınızı da israf etmeyin.”

Senedinde başka bir İshak b. Necih isminde ravi vardır. Kim olduğu bilinmiyor.[491]

İmam Buhari kendi “Sahih”inde[492] rivayet etmiştir: “Ebû Useyd söyle demistir: Rasûlullah Bedir günü bize: ''Düsmanlar size yaklastiklari, yâni size kalabalik geldikleri zaman onlara ok atiniz da (uzaktalarken atmayip) oklarinizi kendi yanlarinizda alikoyunuz' buyurdu”

Ebu Davud “Sünen” (№2663) kitabında rivayet etmiştir ki: Hamza b. Ebî Useyd’in babası Ebû Useyd (Mâlik b. Râbiate’l-Ensârî’s-Sâidî)'den; demiştir ki: Biz Bedir (savaşı) gününde saf tuttuğumuz zaman, Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) (şöyle) buyurdu: “(Düşman askerleri) Size yaklaştıkları zaman yani sizi (iyice yakından) sardıkları zaman onlara ok atınız. (Ok menzilinin dışında kalacak kadar uzak oldukları zaman ise) oklarımızı (atmayınız, yanınızda) muhafaza ediniz.”

İmam Ahmed “Müsned” (25/458)[493] kitabında rivayet etmiştir: “Abbâs b. Sehl veya Hamza b. Ebî Üseyd yoluyla, babasından rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: “Bedir günü düşmanla karşılaştığımızda, Allah Resûlü ﷺ bize şöyle buyurdu: “Eğer sizi sardılarsa (yakınlaştılarsa), onlara ok atın!” Ve sanırım şöyle de buyurdu: “Oklarınızı (gereksiz yere) harcamayın, bir kısmını saklayın!”

[491] “Mizan” 1/357.
[492] Cihat kitapı, 10 bab.
[493] №16060. Mueseset Risale.

Şeyh Şuayb el-Arnavut hadisin akabinde şöyle buyurmuştur: “Senedi, Buhârî'nin şartlarına göre sahihtir. Bu seneddeki (ravîye dair) tereddüt bir etki oluşturmaz, çünkü güvenilir bir raviden başka bir güvenilir raviye geçiş vardır. Abbâs b. Sehl, Sa‘d es-Sâ‘idî’nin oğludur.”

260) “Göbekten dize kadar (olan kısım) avrettir.”[494]

Hadisi imam Hakim “el-Müstedrek” kitabında rivayet etmiştir: “Abdullah b. Ca‘fer hadisi: “Resûlullah ﷺ şöyle buyurduğunu işittim: ‘Göbekle diz kapağı arası avrettir...’” (hadisin devamı var).
İmam Zehebi “Telhis”te[495] şöyle buyurmuştur: “Bu hadisin uydurma (mevzu) olduğunu sanıyorum. Çünkü senedinde yer alan İshak b. Vâsıl güvenilmezdir (terk edilmiştir). Ayrıca (râvilerden) Esram b. Hevşeb ise yalancılıkla itham edilmiştir.”
El-Heysemi “Mecmau zevaid” kitabında söylemiştir: “Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Esram b. Havşeb zayıftır.”[496]

Şeyh Ali es-Sabuni - rahmetullahi aleyh – kendi tefsirinde şöyle buyurmuştur: “Fukahânın cumhûruna göre erkeğin avret mahalli yukarıda söylendiği üzere, diz kapağı ile göbeği arasındaki kısımdır. Bu birçok sahih hadisle de tespit edilmiştir.
İmâm Mâlik’e (r.h.) göre ise erkeğin uyluğu avret değildir.
Cumhûr, uyluğun da avret olduğunu aşağıdaki hadislerle ispat eder:
Ashâb-ı Suffe’den olan Cerhed el-Eslemî’den şöyle rivâyet edilmiştir:
“Resûlullah’la ﷺ birlikte oturuyorduk. Benim uyluğum açık idi. Bana, ‘Uyluğunun avret olduğunu bilmiyor musun?’ buyurdu.”[497]
Rivâyete göre Resûlullah ﷺ, Hz. Ali’ye, “Uyluğunu açma” buyurmuştur. Diğer bir rivâyete göre de şöyle buyurmuştur: “Uyluğunu açma. Canlı veya ölünün uyluğuna da bakma.”
Resûlullah ﷺ, insanın soyunmasını ve avret mahallerini açmasını, yanında kimse olmasa dahi yasaklamıştır. Zira, “Çırılçıplak soyunmaktan kaçının. Zira öyle melekler vardır ki sizden ancak tuvalette ve ailenizle temas halinde iken ayrılır.” buyurmuştur.”[498]
İmam Tirmizi uyluğun avret olduğuna dair bir kaç tane hadis rivayet etmiştir:

---

[494] “Mizan” 1/357.
[495] “Muhtasar Talhis el-Müstedrek” 5/2280/№785, Darul Asima.
[496] 3/64/№2235.
[497] Cerhed hadisini Ebu Davud ve Tirmizi de rivayet etmişlerdir. Tirmizi hadisin akabinde buyurmuştur: “Bu hadis hasendir. Bu hadisin senedinin muttasıl olduğunu zannetmiyorum.” Bkz “Sünen” №2795.
“Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Ebi'z-Zinad zayıftır.” Bkz “Mecmau zevaid” 3/63/№2233.
[498] Ali es-Sabuni “Ahkam Tefsiri” 2/190.

İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: "Uyluk avretten sayılır." (Örtülmesi gerekir.)[499]
Abdullah b. Cerhed el Eslemî (r.a.)'in babasından rivâyete göre,
Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: "Uyluk avretten sayılır."[500]
Hadisin akabinda Tirmizi söylemiştir: "Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Bu konuda Ali, Muhammed b. Abdullah b. Cahş'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Abdullah b. Cahş'ın oğlu da kendisi de sahabedir."

Mezhebimizde:
Erkeğin avret yeri, göbek altından diz altına kadar olan kısımdır. Diz avrettir fakat göbek avret değildir.
Kadının namazının sahih olması için örtmesi gereken avreti, tüm bedenidir. Bundan hiçbir âza istisna tutulmaz. Ancak kadının yüzü,
elleri ve ayakları istisnadır. Bu, namazın sıhhat şartıdır. Kadının (namazda) mahrem olmayan erkeğin yanında yüzünü açması câiz değildir.[501]

261) "Ümmetimin en şerlileri, nimetler içinde büyüyen; çeşitli yemekleri yiyen, çeşitli elbiseleri giyen, çeşitli binitlere binen ve konuşurken lafı uzatıp ağızlarını eğip bükenlerdir."

Senedinde aynı İshak b. Vasil vardır.

İbn Hacer "el-Metalibul Aliye bi Zevaidil Mesanid es-Semaniye" (13/260)[502] hadisin daha muhtasar şekilde aktarmıştır: İbn Ebi Ömer – el-Mukri – el-Afriki – Dimaşk ehlinden Umare b. Raşid – Ebu Hureyre - Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: "Ümmetimin en şerlileri, nimetlerle beslenen ve bedenleri bununla büyüyenlerdir."
Muhakik Kasim b. Salih el-Kaim hadisin akabinde buyurmuştur: "Bu hadis bu senediyle zayıftır, çünkü senedde Afrîkî Abdurrahman bin Ziyad zayıftır ve ayrıca ʿUmâre bin Râşid'in irsalı vardır.
Münzirî, "et-Tergîb ve't-Terhîb"te bu hadisi naklettikten sonra şöyle der: "Bazzâr rivayet etti, râvileri sika (güvenilir)dir, ancak Abdurrahman bin Ziyad bin Anʿam hariç."
Heysemî de "Mecmaʿu'z-Zevâid"de bu hadise dair şöyle demiştir: "Bazzâr rivayet etmiştir. İçinde Abdurrahman bin Ziyad bin Anʿam vardır. Kimileri onu güvenilir saymıştır, fakat çoğunluk onu zayıf kabul etmiştir. Diğer râviler güvenilirdir."

---

[499] Tirmizi "Sünen" №2796.
[500] №2797.
[501] Muhammed Aşık İlahi el-Berni "et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri" sayfa 61, Semerkand.
[502] Darul Asima.

Bu hadisi el-Bûsîrî, "el-İtḥâf" adlı eserinde özet olarak zikreder ve şöyle der: “Onu Muhammed b. Yahyâ b. Ebî ʿUmar, Ebû Yaʿlâ el-Mavsılî ve el-Bazzâr rivayet etti. Bu rivayetlerin hepsi el-Efrîqî üzerinden gelmektedir ve o zayıftır.” Irâkî ise şöyle der: “Bu hadisi el-Bazzâr Ebû Hüreyre’den rivayet etti, ancak senedi zayıftır.”
el-Bezzâr, bu hadisi el-Keşf adlı eserde geçtiği üzere şöyle rivayet etmiştir: “Bize Muhammed b. Muktedir anlattı, bize Abdullah b. Yezîd onun lafzıyla aktardı.” Sonra şöyle dedi: “Umâre b. Râşid’in sadece Abdurrahman b. Ziyâd’dan rivayet ettiğini biliyoruz. Abdurrahman akıl yönünden iyi idi, ancak meçhul şeyhlerden rivayette bulundu ve onlardan münker hadisler aktardı. Bu sebeple hadisi zayıf sayılmıştır. Bu rivayet de kendisine yöneltilen eleştirilerden biridir, ve bu hadiste ona kimse mutabaat etmemiştir (başkası bu şekilde rivayet etmemiştir).”

Ebu Nuaym el-İsbehani bu hadisi “el-Hilliye” kitabında bir kaç rivayet yolu ile aktarmıştır:

1) Ebu Umame hadisi:
Ebû Umâme der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: “Ümmetimden öyle kimseler olacak ki çeşitli yemekler yiyecek, çeşitli içecekler içecek ve renk renk giysiler giyeceklerdir. Konuşurken ağızlarını eğeceklerdir. İşte bunlar ümmetimin şerlileridir.”[503]

Hadisin senedinde Ebu Bekr b. Ebi Meryem isminde ravi vardır. Alimlerimiz onu cerh etmiştirler.
İbn Abdilberr “İstiğna fi marifatil meşhurin min hamalat el-ilm bil kuna” eserinde: “Onların (alimlerin) nazarında kuvvvetli değildir”.
En-Nesai “Duafa vel Metrukin”de: “Zayıftır”.
İbn Sad “Tabakat” kitabında: “Çok sayda hadis rivayet etmiştir, zayıftır” söylemiştirler.

2) Aişe annemizin hadisi[504]:
Hadisin senedi: Bize Ebû Bekir Abdullah b. Yahyâ b. Muâviye et-Talhî rivayet etti, onu bana Ebü’l-Hasen ed-Dârakutnî bildirdi. (Ed-Dârakutnî dedi:) Bize Sehl b. Merzebân b. Muhammed Ebü’l-Fazl et-Temîmî el-Fârisî — 209 (hicrî) senesinde — rivayet etti: Bize Abdullah b. Zübeyr el-Humeydî, Sufyân b. ʿUyeyne’den, o da Mansûr’dan, o da ez-Zuhrî’den, o da ʿUrve b. Zübeyr’den, o da Âişe’den (ra)…
Irâkî dedi ki: Bu hadisi Ebû Nuʿaym “el-Ḥilye” adlı eserinde Âişe’den (ra) rivayet etmiştir; senedi fena değildir (güvenilirlik açısından kabul edilebilir).
Acizane kanaatime göre, bu rivayetin isnadında zayıf halka mevcuttur:

[503] “el-Hilliye” 10/480/№2255. Oçak
[504] “el-Hilliye” 8/318. DKİ.

Sehl b. Merzeban. Bu ravinin durumu mechuldur.

3) Fatima annemizin hadisi.
İbn Adi “Kamil fi Duafa er-Rical” (7/4)[505] kitabında rivayet etmiştir: Bize İbn Dureyc rivayet etti. Bize Ebû İbrâhîm et-Tercümânî, Ali b. Sâbit’ten; o da Abdu’l-Hamîd b. Câfer el-Ensârî’den; o da Abdullah b. Hasan’dan; o da annesinden; o da Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi ve sellem) kızı Fâtıma’dan rivayet etti:

Fâtıma dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Ümmetimin en şerlileri, nimet içinde büyüyen; çeşitli yemekler yiyen, renk renk elbiseler giyen ve konuşurken ağızlarını eğip bükerek laf yapanlardır."

Abdulhamid b. Cafer el-Ensari. Alimlerimiz bu ravi konumunda ihtilaf etmiştirler. Yahya el-Kattan ve Sufyan es-Sevri onu zayıf saymışdırlar.[506]
İmam Darakutni “el-İlel” kitabına şöyle buyurmuştur: “Bunu Abdülhamîd b. Ca‘fer rivayet etmektedir. Ancak ondan farklı şekillerde aktarılmıştır:
Bunu Ali b. Sabit el-Cezerî, Abdülhamîd b. Ca‘fer'den; o da Abdullah b. Hasan b. Hasan’dan; o da annesi Fâtıma bintü’l-Huseyn’den; o da Resûlullah’ın (ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem) kızı Fâtıma’dan rivayet etmiştir.
Ancak Ebû Bekir el-Hanefî buna muhalefet ederek, bunu Abdülhamîd b. Ca‘fer’den; o da Hasan b. Hasan’dan; o da annesi Fâtıma bintü’l-Huseyn’den; o da Resûlullah’tan mürsel olarak (yani isnatta kopuklukla) rivayet etmiştir. Bu (sonuncusu) daha doğrudur.”[507]

262) "Kim hıyar yemeye başlarsa, başından yemeye başlasın”.[508]

Senedinde aynı İshak b. Vasil vardır.

263) Ben, Resûlullah ﷺ'in bir eline hıyar, diğer eline taze hurma aldığını, ondan bir lokma, bundan bir lokma yediğini gördüm.

İmam Beyhaki “Şuabul İman”da (№5589) rivayet etmiştir: “Abdullah b. Câfer der ki: “Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) salatalıkla birlikte taze hurma yediğini gördüm.”
Hadisin akabinde Beyhaki buyurmuştur: “Buhâri ve Müslim bunu Sahîh’krinde !brâhîm kanalıyla rivayet etmişlerdir”.

264) 'Etin en lezzetlisi sırt etidir.

---

[505] DKİ.
[506] “Kamil fi Duafa er-Rical” (7/3-4)
[507] 15/184, thk Muhammed b. Salih b. Muhammed ed-Debusi, Darul ibnul Cevzi.
[508] “Mizan” 1/358.

Ahmed “Müsned”de, Ebuş-Şeyh “Ahlakun Nebi”de, Hakim “Müstedrek”te ve imam Beyhaki “Şuabul İmanda” rivayet etmiştirler: Abdullah b. Câfer der ki: Hz. Peygamber’in (sallallahu aleyhi ve sellem): "Etin en güzeli veya en lezzetlisi sırt etidir” buyurduğunu işittim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) yanında bulunduğumuz sırada önüne et koyarlarken bu sözü söyledi.[509]
Hadisin senedinde ismi zikr olunmayan bir ravi vardır.

Beyhaki yine “Şuabul İman”da (№5500): “Muhammed b. Abdirrahman —ki sanırım bu kişi Hicazlıdır— bildiriyor: Abdullah b. Câfer devesi veya kesimlik bir hayvanı kesilen İbnu’z-Zübeyr’e anlatarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem): “Etin en lezzetlisi, sırt etidir” buyurduğunu söylemiştir.”
Muhakik isnadın hasen olduğunu söylemiştir.
265) İbn Vehb, Mâlik’ten; o Nâfiʿ’ten; o da İbn Ömer’den merfû olarak (yani Peygamber’e nispetle) şöyle rivayet etti: "İnsanların en kötüsü; yalnız başına kalan, kölesini döven ve kölesine geçimini esirgeyendir."

Senedinde İshak b. Vehb et-Tuhurmusi isminde ravi vardır. Dârakutnî dedi ki: “Yalancı ve terk edilmiş biridir. [Batıl şeyler uydurup rivayet eder.]” İbn Hibbân dedi ki: “Hadisi açıkça uydurur.”[510]

265) Süleyman b. Bint Şureyhîl şöyle dedi: Bize Osman b. Kāʾid el-Cezerî rivayet etti, bize İshâk b. Yahyâ, amcası Mûsâ b. Talha’dan, o da Saʿd’dan rivayet etti: Resûlullah ﷺ'ın yanında emirlik (yani yöneticilik, hükümdarlık) anıldı. Bunun üzerine Ali konuştu. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Bu (emirlik) ne senin içindir ne de soyundan gelecek hiç kimse için.”

Hadis sahih değildir.[511] Muhtemelen nasibiler tarafından uydurulmuş bir rivayettir.
Senedinde İshak b. Yahya b. Talha b. Ubeydullah isminde ravi vardır.
Yahya el-Kattân şöyle dedi: “Hiçbir şeye benziyor.”
İbn Maʿîn dedi ki: “Hadisi yazılmaz.”
Ahmed ve Nesâî: “Hadisi terk edilmiştir.”
Buhârî dedi ki: “Hıfzında (ezberinde) hakkında konuşulmuştur.”
İbn Hibbân “es-Sikāt” kitabında onun hakkında şöyle dedi: “Mehdî’nin vilayeti döneminde vefat etti. Hatalar yapar ve vehme düşerdi. "Onda bulunan vehim (yanıltıcı unsurlar) sebebiyle onu zayıfların arasına ekledik."[512]
İlaveten Osman b. Kaid’te zayıftır.

---

509 “Şuabul İman” 6/96/№5499.
510 “Mizan” 1/358-359.
511 İbn Cevzi “el-Mevdua” sayfa 98; ibn Arrak “Tenzîhu'ş-Şerîʿati'l-Merfûʿa” 2/18; es-Suyuti “Leal el-Masnua” sayfa 433.
512 “Mizan” 1/360.

266) Huzeyfe'den merfu olarak: "Allah, yeryüzünü münafıklardan temizleyinceye kadar sadık kullarını ayırt eder."

Senedinde Ishak b. Ebi Yahya el-Kaabi vardır. Helaktır (yani güvenilmezdir). Güvenilir ravilerden uydurma (şeyler) getirir. Dârakutnî dedi ki: "Zayıftır." İbn Adi dedi ki: "Ondan yaklaşık on kadar uydurma/münker hadis rivayet edilmektedir."[513] İbn Hibban ilk İshaktan rivayet etmek helal değildir söylemiştir, sonra gaflette düşüb onu "Sikat" kitabında zikr etmiştir.[514]

267) "Eğer ezanını net ve kolay şekilde okursan, oku; yoksa okuma."[515]

Ishak b. Ebi Yahya el-Kaabi rivayetidir. İbn Cevzi hadise uydurma hükmünü vermiştir. [516] İbn Kudama el-Makdisi sahih olmadığını söylemiştir.[517]
İmam es-Süyûtî, "el-Leʾālî" adlı eserinde bu rivayeti savunmaya çalıştı; İbn Hibbân'ın râvi hakkındaki kanaatini değiştirdiğini söyledi ve bunu Ömer b. Abdülazîz'den gelen başka bir haberle desteklemeye gayret etti. Bu hezeyana, şeyh Zekeriya b. Ğulam el-Bakistani şöyle cevap vermiştir: "İbn Hibbân, İshâk b. Ebî Yahyâ'yı zayıf görmekten vazgeçmemiştir. Hâfız'ın 'el-Lisân' adlı eserinde (1/380) dediği gibi, "İbn Hibbân gaflet edip onu "es-Sikāt" (güvenilirler) arasında zikretti, oysa daha önce onun hakkında "ed-Duafâ" (zayıflar) arasında söylediklerini söylemişti." Süyûtî'nin zikrettiği şahit (rivayet) ise hiçbir fayda sağlamaz. Çünkü tâbiînin sözü, merfû hadisi (yani Peygamber'e ait olduğu iddia edilen sözü) kuvvetlendirmez. Bu sebeple âlimlerin, merfû hadisleri teyit etme konusunda tâbiîlerin sözlerini delil getirmediklerini görürsün."[518]

268) İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet ettiğine göre – merfû olarak: "Kim (eşine) 'Sen boşsun, inşâallah' veya 'Eğer isterse Allah, Kâbe'ye yaya gideceğim' derse – onun üzerine bir şey gerekmez."

Ishak b. Ebi Yahya el-Kaabi rivayetidir.
İbnü'l-Mülakkın "el-Bedrü'l-münîr fî taḫrîci eḥâdîṯi'ş-Şerḥi'l-kebîr" kitabında şöyle buyurmuştur: "Bu hadis zayıftır."
İbn Adî dedi ki: "Bu hadisin isnadı münkerdir. Bunu sadece İshak b. Ebî Yahyâ el-Ka'bî rivayet etmektedir." Beyhakî dedi ki: "Bu hadis zayıftır, onunla delil getirilmesi caiz değildir." İbnü'l-Cevzî "el-İlelü'l-mütenâhiye" adlı eserinde şöyle dedi: "Bu hadis sahih değildir. Bu isnadı sadece İshak b. Ebî Yahyâ rivayet etmektedir." "et-Tahkîk"te şöyle geçti: "Bu hadisi yalnızca İshak rivayet

[513] "Mizan" 1/360.
[514] İsmail b. Muhammed el-Acluni "el-Feydal Cari fi Şerh İmam el-Buhari" 5/281, DKİ.
[515] Darakutni "Sünen" 2/105/№1852. Ocak.
[516] İsmail b. Muhammed el-Acluni "el-Feydal Cari fi Şerh İmam el-Buhari" 5/281, DKİ.
[517] "el-Kafi fil Fikh İmam Ahmed b. Hanbel" 1/194, DKİ.
[518] "et-Tenkih el-Kelam fil Ahadis ed-Daifa fi Mesail el-Ahkam" 1/219, Darul İbn Hazm.

etmektedir.” İbn Adî de dedi ki: “Güvenilir kimselerden münker (reddedilmiş) rivayetler aktarmıştır.” Dârakutnî de: “Hadis zayıftır.” demiştir.[519]

Mezhebimizin hükmü:
Muhammed Aşık İlahi el-Berni “et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri” diyor ki:
“Soru: Hanımına, "Eve girersen boşsun" diyerek talâkı bir şarta izâfe etmesinin hükmü nedir?
Cevap: Hangi şart olursa olsun, şart yerine geldiğinde talâk ger çekleşir.
Ancak talâka bitişik olarak, "İnşallah (Allah isterse) sen boşsun" demesi ile talâk gerçekleşmez.”[520]

269) İbn Abbas’tan merfû olarak (Hz. Peygamber’e ait şekilde) rivayet edilmiştir: ‘Hiç kimse, bir adamın zulmen kırbaçlandığı bir yerde durmasın! Çünkü orada bulunup da o zulmü engellemeyenlerin üzerine lanet iner.’

Senedinde Esed b. Ata isminde ravi vardır. Ezdi dedi ki: “Meçhuldür (kim olduğu bilinmiyor).” Ukaylî dedi ki: “Hadislerine ittiba olunmaz” söylemiştir.[521]
Diya el-Makdisi hadisi kendi “es-Sünen vel Ahkam”[522] kitabında tam şekilde zikr etmiştir: ““Sizden biri, bir kimsenin haksız yere öldürüldüğü bir yerde asla durmasın. Çünkü o an orada bulunan, ama onu savunmayanların üzerine lânet iner. Yine sizden biri, bir adamın zulmen dövüldüğü bir yerde asla durmasın. Çünkü o an orada bulunan, ama onu savunmayanların üzerine lânet iner.” Hadisin akabinde imam şöyle buyurmuştur: “Bu hadisi Taberânî[523] ve Beyhakî, hasen bir isnadla rivayet etmiştir.” Ayni hükmü Muhiydin Ebu Zekeriyye ibn Nuhhas ed-Dimaşki kendi “Tenbihul Ğafilin an Amalil Cahilin”[524] kitabında vermiştir.
Fakat daha doğrusu, hadisin zayıf olmasıdır. Zira senedinde bir tane zayıf, ve bir tane mechul ravi vardır.
Heysemi “Mecmau Zevaid” (11/139/№10710) kitabında söylediği gibi: “Hadisi Taberani rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Esed b. Ata için Ezdi: "Meçhuldür" demiştir. Mendel'i ise, Ebu Hatim ve başkası güvenilir saymış, Ahmed ve başkası zayıf addetmiştir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.”

270) İsrail – Mukatil – Esbağ b. Nebate - Ali şöyle demiştir: (Rabbin için namaz kıl ve kurban kes) [Kevser: 3] ayeti nazil olduğunda, ben Cebrâil’e: ‘Ey Cebrâil, bu nahr (kesme) nedir?’ diye sordum.” Cebrâil dedi ki: “Ey Müminlerin Emîri!

---

[519] “el-Bedrü’l-münîr fî taḫrîci eḥâdîsi’ş-Şerḥi’l-kebîr” 8/109.
[520] “et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri” sayfa 388-389.
[521] “Mizan” 1/363.
[522] №7485, DKİ.
[523] “Mucemul Kebir” 11/210/№11675.
[524] Sayfa 118, DKİ.

Namaza başladığında, tekbir aldığında ellerini kaldırmandır; rükûya giderken ve rükûdan kalkarken de yine ellerini kaldırmandır...”

Hadis uydurmadır. Senedinde Ebu Abdullah İsrail b. Hatim el-Meervazi isminde ravi vardır. İbn Hibban söylediği gibi Mukātil'den uydurma, garip ve korkunç (felaket) rivayetler nakledilmiştir.[525]

İbn Cevzi “el-Mevdua”ta hadisi biraz farkl şekilde rivayet etmiştir: “Peygamber ﷺ, Cebrâil’e dedi ki:
– Bu “nuḥayra” (kurban mı?) nedir ki Rabbim beni onunla emrediyor?
Cebrâil dedi ki:
– Bu bir kurban değil; ama Allah seni namaza durduğunda ellerini kaldırmanla emrediyor: tekbir aldığında, rükûya gittiğinde ve rükûdan başını kaldırdığında ellerini kaldıracaksın. Bu, bizim namazımızda da böyledir; yedi kat semadaki meleklerin namazı da böyledir. Her şeyin bir süsü (ziyneti) vardır; namazın ziyneti ise tekbirlerde elleri kaldırmaktır.
Peygamber ﷺ buyurdu:
– Namazda elleri kaldırmak, huşû ve tevazuun bir şeklidir (الاستكانة).
Ben dedim:
– “İstikāne” (الاستكانة) nedir?
Cebrâil cevap verdi:
– “Rablerine boyun eğmediler ve O’na yalvarıp yakarmadılar.” [Mü’minûn, 76] âyetini okumuyor musun?
İşte “el-istikāne” (huşû, tevazu) budur.”

Hadisin akabinde imam ibn Cevzi şöylemiştir: “Bu hadis uydurmadır. Onu, ellerin kaldırılmasını çirkin görenlere karşı çıkmak isteyen biri uydurmuştur. Sahih olan rivayet bu konuda yeterlidir.”[526]

Hadisi Hakim “el-Müstedrek”te[527] rivayet etmiştir, imam Zehebi “Talhis”te buyurmuştur: “Bu rivayette İsraîl b. Hâtim vardır; o, garip ve hayret verici rivayetlerin sahibidir, güvenilir kabul edilmez. Yine rivayette yer alan Esbağ b. Nebâte ise Şiî olup, Nesâî katında rivayeti terk edilmiş biridir.”[528]

271) Süfyan b. Uyeyne, Ebû Mûsâ’dan (yani İsraîl’den), o da Ebû Hâzim’den, o da Ebû Hüreyre’den şöyle rivayet etti: “Resûlullah ﷺ’in Hasan ve Hüseyin’in tükürüğünü, bir adamın hurmayı emer gibi emdiğini gördüm.”

İmam Zehebi söylediği gibi hadis cidden gariptir. Senedinde yer alan İsrail b. Musa el-Basri isminde ravi hakkında alimler ihtilaf etmiştirler. Ebu Hatim ona

[525] “Mizan” 1/364.
[526] “el-Mevdua” sayfa 390.
[527] 2/538, Darul Marifat.
[528] “Muhtasar İstidrak Hafız ez-Zehebi ala Mustadrak Ebu Abdullah el-Hakim” 2/989/№407.

doğru konuşan görmüstür, el-Ezdi ise onun rivayetlerinde gevşeklik vardır söylemiştir.

İbn Asakir "Tarih Medinatul Dimaşk" (13/223) kitabında bu rivayeti iki sened ile rivayet etmiştir, her iki zincir ayni şekilde sonuçlanıyor, ayni sened ile hadisi Ebu Nuaym el-İsbehani "Fedail Hulefa el-Arba"[529] da aktarmıştır: Yahyâ b. Ya'lâ el-Eslemî, Süfyân b. Uyeyne'den, o da Ebû Mûsâ'dan, o da Ebû Hâzim'den, o da Ebu Hureyreden.

İbn Şâhîn şöyle dedi: "Bu garip bir hadistir, onu sadece Yahyâ b. Ya'lâ el-Eslemî rivayet etmiştir. Bu hadisi Süfyân b. Uyeyne'den ondan başka kimsenin rivayet ettiğini bilmiyorum. Üstelik Yahyâ b. Ya'lâ, Süfyân'dan on yedi yıl önce vefat etmiştir: Yahyâ 180 yılında, Süfyân ise 197 yılında vefat etmiştir. Ayrıca Yahyâ b. Ya'lâ bu hadisi Ebû Mûsâ'dan bizzat rivayet etmiştir, Süfyân b. Uyeyne'yi bu rivayette hiç anmamıştır."[530]

Senedin sorunu:
1) Ebu Zekeriyye Yahya b. Yala el-Eslemi. Abdullah b. Ahmed b. Dûraki, Yahyâ b. Maîn'den şöyle rivayet etti: "(O ravi) hiçbir şey değildir."

Buhârî dedi ki: "Hadisleri tutarsızdır (mudaribü'l-hadîs)." Ebû Hâtim dedi ki: "Hadis yönünden zayıftır; güvenilir biri değildir." Ebû Ahmed b. Adî dedi ki: "Kûfelidir, onların Şiîlerindendir."[531]

2) İsrail b. Musa el-Basri. Bu ravi hakkında bilgi verilmiştir.

3) Ebu Hazim – rahmatullahi aleyh – doğru konuşan, büyük bir zahid ve alim. Ve lakin Ebu Hureyreden rivayet duyması sabit olmamıştır.
İmam Zehebi "Siyer alamun Nubale"de şöyle bir bilgi aktarmıştır: "Yahyâ el-Vahhâzî dedi ki: Ben, İbn Ebî Hâzim'e sordum: "Baban, Ebû Hureyre'den hadis işitti mi?"
O da şöyle dedi: "Babamın, Sehl b. Sa'd dışındaki sahâbîlerden birinden hadis dinlediğini sana kim söylediyse, yalan söylemiştir."

272) Ahmed b. Hanbel "Müsned"inde rivayet etti: Bize Ebû Saîd anlattı, bize İsrâîl anlattı, bize Sa'd b. Mesrûk anlattı, Sa'd b. Ubeyde'den, o da İbn Ömer'den, o da babası Ömer'den; Ömer (şöyle) demişti: "Hayır, babama andolsun!" Bunun üzerine Allah Resûlü ﷺ buyurdu ki:
"Annesi onu (yitirsin)! Kim Allah'tan başkası üzerine yemin ederse şüphesiz şirke düşmüştür."

---

[529] "Fedail Hulefa el-Arba va ğayruhum veylihi el-İmame ve Redd ale Rafida" sayfa 66, №135. DKİ.
[530] "Tarih Medinatul Dimaşk" (13/223)
[531] Mizzi "Tehzibul Kemal".

Zehebi hadisin cidden garip olduğunu söylemiştir.[532]
Şeyh Ahmed Şakir imam Ahmedin "Müsned"ine yazdığı tahkikte[533], hadisin senedin sahhih olduğunu söylemiştir.
Şeyh Ali Ahmed et-Tahtavi "Tevekkül ala Allah Taala, li maza"[534] kitabında şöyle sölemiştir: "Allah'tan başkası adına yemin etmek, şirk çeşitlerinden biridir. Peygamberlere, "filancanın başı için", "filancanın hayatı hakkı için", "emanet, şeref üzerine" gibi ifadelerle yemin etmek bu kapsamdadır.
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim yemin edecekse, Allah adına yemin etsin yahut sussun."(Buhârî ve Müslim'in ittifakla rivayet ettiği sahih hadistir.)

Yine Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:"Kim Allah'tan başka bir şey üzerine yemin ederse şirke düşmüştür." (İmam Ahmed, Hz. Ömer b. el-Hattâb'dan sahih senetle rivayet etmiştir.)

Ve yine şöyle buyurmuştur:"Kim Allah'tan başkası üzerine yemin ederse, ya küfre düşmüştür ya da şirk koşmuştur." (Bu rivayet, Ebu Dâvud ve Tirmizî tarafından sahih senetle, İbn Ömer'den nakledilmiştir.)

Yine Peygamber ﷺ şöyle demiştir:
"Emanet üzerine yemin eden bizden değildir."Ve ayrıca şöyle buyurmuştur: "Ne babalarınız üzerine, ne anneleriniz, ne de diğer varlıklar üzerine yemin etmeyin. Yalnızca Allah adına ve doğru sözlü olarak yemin edin."

Bu anlamda çok sayıda hadis vardır.
Allah'tan başkası adına yemin etmek küçük şirk sayılır. Ancak kişi, bu yemin edilen şeyi Allah gibi yüceltir, onun zarar veya fayda verdiğine inanırsa —bu, büyük şirke dönüşebilir. Çünkü bu durumda Allah'tan başkasına dua edilmesi, yardım istenmesi caiz görülmüş olur. Aynı şekilde şu ifadeler de bu kapsama girer:"Allah ve filanca diledi", "Allah olmasaydı, filanca olmasaydı", "Bu Allah'tan ve filancadandır" gibi sözler. Bunların tümü, şu hadisten dolayı şirktir: Resûlullah ﷺ buyurdu: "Allah ve filanca diledi' demeyin. Ancak şöyle deyin: 'Allah diledi, sonra da filanca diledi.'"

Ibn Mulakkin "el-Bedru Munir fi Tahric Ahadis vel Asar el-Vakia fi Şerhil Kebir" (9/459) kitabında buyurmuştur: "Dedim ki: Bu lafızla gelen rivayet de sahihtir. Aynı şekilde bunu İmam Ahmed de "Müsned"inde rivayet etmiştir. Sa'd b. Ubeyde'den, o da İbn Ömer'den, Ömerden şöyle dediğini nakletmiştir: Hayır, babama andolsun!" Bunun üzerine Allah Resûlü ﷺ buyurdu ki:"Annesi onu

[532] "Mizan" 1/366.
[533] "Müsned" 1/304/№329.
[534] "Tevekkül ala Allah Taala, li maza maal Kitabil Tevekkül li ibn Ebi Dünya" sayfa 25, DKİ.

(yitirsin)! Kim Allah'tan başkası üzerine yemin ederse şüphesiz şirke düşmüştür."
Bu hadisi Hâkim de "el-Müstedrek"te, "İman" kitabında Sa'd b. Ubeyde'den tek başına İbn Ömer'den rivayet etmiştir. O da şöyle demiştir: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:"Babalarınız üzerine yemin etmeyin! Kim Allah'tan başkası adına yemin ederse, gerçekten şirk koşmuştur." İbn Hibbân da bunu "Sahih"inde rivayet ettiği Sa'd b. Ubeyde'nin rivayetinde şöyle geçer:"İbn Ömer bir adamın 'Kâbe üzerine yemin ederim' dediğini işitti. Bunun üzerine İbn Ömer dedi ki:'Allah'tan başkası üzerine yemin edilmez! Çünkü ben Allah Resûlü'nü ﷺ şöyle buyururken işittim: "Kim Allah'tan başkası üzerine yemin ederse, gerçekten küfre düşmüş ya da şirk koşmuştur."'

Abdullah b. Mes'ud diyor ki: "Yalan söyleyerek Allah adına yemin etmem bana, doğru söyleyerek başkasının adına yemin etmemden hiç şüphesiz daha sevimlidir."
El-Heysemi "Mecmau zevaid" (7/178/№6899) kitabında buyurmuştur ki: "Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-kebir'de rivayet etmiş olup ravileri Sahih'in ravileridir."

273) Israil – Ammar Duhani – Abdurrahman b. el-Kasim – babasından - Aişe annemizden: "Hac yaptığımız gün Peygamber Efendimiz ﷺ bizim yerimize birer inek kurban etti."

Zehebi hadise garib hükmü vermiştir.[535]
Yakub b. İshak, Ebu Avane el-İsfaraini hadisi "Müsned"inde rivayet etmiştir, ve aynen ğarib olduğunu söylemiştir.[536]

İbn Hacer el-Askalani "Fethul Baride"[537] şöyle buyurmuştur: "Ammâr ed-Duhanî'nin, Abdurrahman b. el-Kâsım'dan, onun da babasından ve Âişe'den aktardığı şu rivayete gelince:"Resûlullah ﷺ bizim adımıza hac yaptığımız gün her birimiz için birer inek kesti." Bu rivayeti de yine Nesâî nakletmiştir. Ancak bu, öncekine şazz bir rivayettir.
Müellif (Buhari) bu rivayeti "Edâhî (Kurbanlar)" bölümünde, Müslim de İbn Uyeyne tarikiyle Abdurrahman b. el-Kâsım'dan şu lafızla nakletmiştir: "Resûlullah ﷺ hanımları adına inek kurban etti."Ancak orada Ammâr ed-Dehnî'nin eklediği fazladan kısmı zikretmemiştir.

274) İsmail b. Ebban - Serî b. İsmâil, Âmir'den, Mesrûk'tan, Abdullah'tan (İbn Mesʿûd) —merfûʿ olarak— rivayet etti: "Dünyaya sövmeyin. Çünkü o müminin güzel bineğidir; onunla hayra ulaşır ve onunla şerden kurtulur."

---

[535] "Mizan" 1/367.
[536] 2/318/№3276, thk Eymen b. Arif ed-Dimaşki, Darul Marifah.
[537] 3/682, DKİ.

Hadis münkerdir. Senedinde İsmail b. Ebban el-Ğannavi el-Kufi el-Hayyat isminde ravi vardır. Yahyâ b. Maʿîn onu yalanda ittham etmiştir. Ahmed b. Hanbel dedi ki: *"Ondan, Hişâm b. ʿUrve'den rivayetlerini yazdık. Sonra onun Fitr ve başkaları üzerinden uydurma hadisler rivayet ettiğini görünce onu terk ettik."*
Buhârî dedi ki: "Ahmed (b. Hanbel) ve insanlar onun hadislerini terk etmiştir."
İbn Ḥibbân dedi ki: "Güvenilir râvîler adına hadis uydururdu."
Ahmed b. Zuhayr, İbn Maʿîn'den nakletti: "(İsmâʿîl), Süfyân adına aslında olmayan hadisler uydurmuştur."[538]
Es-Seri b. İsmail'de helak olunmuş ravidir, onun hakkında bilgi irelide verilecek.

Imam et-Taberani "Dua" kitabında bu hadisi iki farkı rivayet yoluyla aktarmıştır.

Abdullah b. Mesud rivayeti.[539]
Hadisin senedi: Bize İbrâhîm b. Hâşim el-Benavî rivayet etti, bize Muhammed b. Abbâd el-Mekkî rivayet etti, bize Hâtim b. İsmâʿîl, es-Serî b. İsmâʿîl'den; o da eş-Şaʿbî'den, o da Mesrûk'tan, o da Abdullah b. Mesʿûd'dan (ra) merfu olarak rivayet etti.
Hadis: "Dünyaya sövmeyin. Çünkü o müminin güzel bineğidir; onunla cennete ulaşır, onunla cehennemden kurtulur."

İllet: es-Serî b. İsmâʿîl el-Helmî el-Kûfî, eş-Şaʿbî'nin amcaoğludur.
Ebû Kudâme, Yahyâ b. Saʿîd'den şöyle nakletti: "Onun yalanı bana bir mecliste apaçık belli oldu."
Amr b. Alî dedi: "Yahyâ b. Saʿîd ondan hadis rivayet etmezdi. Ben Abdurrahman'ın onu andığını hiç işitmedim."
Ebû Tâlib, Ahmed b. Hanbel'den şöyle nakletti: "İnsanlar onun hadislerini terk etti."
Sâlih b. Ahmed b. Hanbel, babasından şöyle nakletti: "Kuvvetli değildir."
Abbâs ed-Dûrî ve Abdullah b. Ahmed b. ed-Dûrî el-Kûfî, Yahyâ b. Maʿîn'den şöyle nakletti: "Hiçbir şey değildir."
Abdullah b. Şuʿayb, Yahyâ b. Maʿîn'den nakletti: "Zayıftır."
el-Cevzecânî dedi: "Hadisi zayıftır."
Ebû Ubeyd el-Âcerî, Ebû Dâvûd'dan şöyle nakletti: "Zayıftır, hadisi terk edilmiştir, eş-Şaʿbî'den garip rivayetler getirir."
en-Nesâî dedi: "Hadisi terk edilmiştir."
Bir başka yerde de şöyle dedi: "Sika değildir."
Ebû Ahmed b. ʿAdî, onun bu hadisini ve başka rivayetlerini aktardıktan sonra şöyle dedi: "Onun rivayet ettiği hadisler üzerinde kimse ona mutâbaat

[538] "Mizan" 1/368.
[539] Ebul Kasim Suleyman b. Ahmed et-Taberani "Kitabu Dua" sayfa 1719, hadis 2052. Darul Beşar el-İslamiye.

etmemiştir. Özellikle eş-Şaʿbî'den rivayet ettikleri ise münkerdir. Onları eş-Şaʿbî'den başkası rivayet etmemiştir. Zayıflığa daha yakındır."

Ali b. Ebi Talibin rivayeti.
Hadisin senedi: Bize Muhammed b. İbrâhîm el-ʿAssâl rivayet etti, bize İsmâʿîl b. ʿAmr el-Becelî rivayet etti, bize Ebû Meryem, ʿAmr b. Murra'dan; o da Abdullah b. Selâme'den rivayet etti. O dedi ki: Ali'yi (ra) şöyle derken işittim.
Hadisin metni: "Dünyaya sövmeyin. Çünkü onun içinde namaz kılarsınız, onun içinde oruç tutarsınız ve onun içinde amel edersiniz."[540]

İllet: İsmail b. Amr b. Necih el-Beceli. İmam Darakutni, ibn Adi, Ebu Hatim onu zayıf saymışdırlar.

275) el-Fitr – Ebu Tufeyl – hz Ali: "Abbas'ın yedinci oğlu (yani Mamun) yeşil giyer." Bu, Abbasiler yönetiminin başlangıcına bir atıftır.

Hadis batıldır, İsmail b. Ebban el-Ğannavi rivayetindendir.
Allame ibn Şahin kendi "Tarihu Asma ed-Duafa vel Kazibin" kitabında, ve imam Zehebi "Tarihul İslam"da[541] - İsmaili bu hadisi uydurmalka suçlamıştır.[542]

276) Muhammed bin Ubeyd bin Ukbe el-Kûfî, bize İsmail bin Ebân'ın şöyle haber verdiğini aktardı: Bize Ömer bin Ziyad el-Elhânî, Câbir el-Cu'fî kanalıyla, Ebû Iqāl'den, o da Enes'ten şöyle rivayet etti: "Resûlullah ﷺ'ı tavaf yaparken gördüm. Elini bir şeye doğru uzattı; sanki birisiyle musafaha ediyordu." Biz de sorduk: "Ey Allah'ın Resûlü, bu neydi?"
Resûlullah ﷺ buyurdu ki: "O, Meryem oğlu Îsâ idi (ʿalayhi s-salām). Tavafını tamamlamasını bekledim. Sonra ona selam verdim, o da bana selam verdi."[543]

Hadis muhtemelen uydurmadır. İsmail b. Ebban el-Ğannavi el-Kufinin rivayetidir. Ondan başka bu zincirin sorunu Cabir b. Yezid el-Cufidir. Yalancı, metruk bir ravi. İrelide bu ravi hakkında inşAllah konuşuruz.

277) Ahmed bin Yahyâ el-Kûfî rivayet etti: Bize İsmail bin Ebân anlattı, ona Habbân bin Ali, o da Sa'd bin Tarîf, o da Ebû Câfer kanalıyla Ümmü Seleme'den (radiyallahu anhâ), merfû' olarak (yani Peygamber'e ﷺ dayandırılarak) şöyle nakletti: "Hüseyin bin Ali, hicretin altmışıncı yılında öldürülecek."

Hadisin senedin cidden zayıftır. İbn Cevzi "el-Mevdua"[544] kitabında buyurmuştur: "Bu hadis uydurmadır (mevzûdur). Sa'd bin Tarîf'in ise yalancı ve

---

[540] Hadis №2053.
[541] "Tarihul İslam vel Vefeyatul Meşahirul Alam" 5/528, DKİ.
[542] İmam Ebul Hafs Ömer b. Ahmed ibn Şahin "Tarihu Asma ed-Duafa vel Kazibin" sayfa 53, №46.Thk Abdurrahim Ahmed el-Kaşkari.
[543] "Mizan" 1/368.

hadis uydurucularının önde gelenlerinden biri olduğu daha önce belirtilmiştir." İlaveten bu İsmail b. Ebban el-Ğannavi el-Kufinin rivayetidir. Habban b. Ali'de ekser alimler tarafından zayıf kabul edilmiştir. Kerbela olayı hicretin 61 yılında meydana geldi.

278) "Her kim bir ev ya da mülk satarsa, bilsin ki o para, onun gibi bir şeye dönüştürmedikçe, kendisine bereket getirmeyecektir."

Münker rivayettir. Senedinde İsmail b. İbrahim b. Muhacir el-Beceli el-Kufi isminde ravi vardır. Bir çok alim onu zayıf buldular. Buhari: "Hadisleri sorun altında", söylemiştir.[545]

279) Abdullah b. Amr'dan merfu olarak: "Mekke, mahallelerini satılmaz, evlerini kiraya verilmez bir konaklama yeridir."

El-Hakim bunu "el-Müstedrek"te[546] şu sened ile rivayet etmiştir: Bize haber verdi: Ebû'l- Velîd el-Fakîh - Caʿfer bin Ahmed eş-Şâmâtî - Ahmed bin Muhammed bin Yahyâ bin Saʿîd - Abdullah bin Numayr - İsmâʿîl bin İbrâhîm bin Muhâcir – babasından - Abdullah bin Bâbâh'tan - Abdullah bin Amr (radıyallāhu ʿanhumā)'dan.

Darakutni de hadisi rivayet etmiştir, ve akabinde buyurmuştur: "İsmail b. İbrahim b. Muharic zayftır, ve hadisi sadece o rivayet etmiştir.[547] İsmail b. İbrahim b. Muhacir el-Becelinin hakkında bilgi yukarıda verilmiştir. Ona ilaveten bu senedin illeti onun babası – İbrahim b. Muhacir el-Becelidir. Yahyâ bin Sa'îd el-Kattân şöyle dedi: "Güçlü (bir râvi) değildi." Abbâs ed-Dûrî, Yahyâ bin Ma'în'den şöyle nakletti: "Zayıftır." Nesâî, kendi hattından okuduğum kadarıyla dedi ki: "Hadis konusunda güçlü değildir." Ebû Ahmed bin ʿAdî dedi ki: "Bana göre o, İbrahim el-Hicrî'den daha düzgündür; ancak hadisleri zayıflar arasında yazılır."

Imam Hakim kitabının ayni babında[548], bu hadise bir şahid zikr etmiştir. Muhammed bin Muğîre es-Sükkarî, ardından Kāsım bin Hakem el-ʿUrnî, sonra da Ebû Hanîfe, Ubeydullah bin Ebî Ziyâd vasıtasıyla, İbn Ebî Nacih'ten, o da Abdullah bin Amr (radıyallahu anhuma)'dan şöyle rivayet etti: "Mekke haremdir; evlerinin satmak haramdır, evlerini kiraya vermek de haramdır."

---

[544] Sayfa 205, №760.
[545] "Mizan" 1/369.
[546] 2/53, Darul Marifah.
[547] Darakutni "Sünen" 2/570/№2985.
[548] 2/53, Darul Marifah.

Darakutni “Sünen” (2/569/№2981) kitabında bu rivayeti bir tık farklı sened ile aktarmıştır: Muhammed bin Muğîre Hamdan -Kāsım bin Hakem - Ebû Hanîfe - Ubeydullah bin Ebî Ziyâd - Ebî Nacih’ten - Abdullah bin Amr (radıyallahu anhuma)’dan.
İmam Darakutni daha doğru görüşün, bu hadisin mevkuf olduğunu söylemiştir.

280) Ismail b. Ibrahim – Naim b. Dimdam – Imran Himeyri - Ammar b. Yasirden merfu şekilde: “Allah bir meleğe bütün kulların sesini işitebilme yeteneği vermiştir; artık hiç kimse bana bir salât getirmez ki, o bana ulaştırılmasın; ve ben Rabbimden, bana salât getiren hiç kimse olmasın ki, Allah da ona onun on katı salâtla karşılık vermesin, diye dua ettim.”

Senedinde Ebu Yahya İsmail b. İbrahim et-Tamimi el-Kufi isminde ravi vardır. Bu senedle, ve bu metinle, bu hadisi sadece bu ravi aktarmıştır.
Muhammed bin Abdullah bin Numayr dedi ki: “Çok zayıftır.”
İbnü’l-Medînî de: “Zayıftır.” dedi; başkaları da onu aynı şekilde zayıf saydı. Onu güvenilir gören kimse bilmiyorum, ancak İbn ʿAdî şöyle dedi: “Rivayet ettiği hadisler arasında metin (lafız) açısından münker (reddedilecek kadar hatalı) olan yoktur.”[549]
Sened zencirin başka sorunları da var.
Heysemî dedi ki: “Bu rivayette Naʿîm bin Dımdam vardır, o zayıftır; İbnü’l-Himyerî ise tanımadığım (meçhul) biridir.”[550]

281) Bize İbn Futiye, bize İbn Ebî’s-Serî, bize Muʿtemir, Leys bin Ebî Süleym’den, o da Ebû’l-Haccâc’dan, o da İsmâîl bin İbrâhîm’den, o da Ebû Hüreyre’den şöyle rivayet etti: Resûlullah ﷺ buyurdu:
"Biriniz farz namazı kıldıktan sonra nafile kılmak isterse, bulunduğu yerden ayrılsın."[551]

Senedinde Ismail b. Ibrahim Hicazi isminde ravi vardır. Buhârî dedi ki: “Hadisinin isnadı sahih değildir.”[552]Hadisin başka bir ravisi Leys b. Ebi Süleym da zayıftır. Abdullah bin Ahmed bin Hanbel dedi ki: “Babamın şöyle dediğini işittim: Leys bin Ebî Süleym’in hadisleri karışıktır (muttaribü’l-hadîs).”

Ebu Hureyre’den yine rivayet olunmuştur: “İmam (farz kıldırdığı) yerinde (nafile) kilmasın”. İbn Receb el-Hanbali hadisin sahih olmadığını söylemiştir.[553]

---

[549] “Mizan” 1/370.
[550] Muhammed Abdurrauf el-Munavi “Feydul Kadir Şerhil Cemius Sağır” 2/600, DKİ.
[551] “Mizan” 1/371.
[552] “Mizan” 1/371.
[553] “Fethul Bari” 4/365, DKİ.

İmam Ebu Davud kendi “Sünen” eserinde rivayet etmiştir: “Bize Ebû Tûbe er-Rabî‘ bin Nâfi‘, o da Abdülazîz bin Abdülmelik el-Kureşî, o da Atâ el-Horasânî’den, o da Mugîre bin Şu‘be’den rivayet etti: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İmam, namaz kıldığı yerde (aynı noktada) tekrar namaz kılmasın, yer değiştirsin."
Hadisin akabinde, Ebû Dâvûd dedi ki: "Atâ el-Horasânî, Mugîre bin Şu‘be’ye ulaşmamıştır (münkati‘ rivayet)."
Molla Ali el-Kari “Mirkat el-Mefatih” (3/308) kitabında buyurmuştur: “Atâ el-Horasânî” olarak geçen kişi, Ebû Eyyûb Atâ bin Ebî Müslim (veya Ebû Osmân), Şam’a yerleşmiş olup babasının ismi Meysere (bazılarına göre Abdullah) olarak zikredilir. Doğru sözlü (sadûk) biridir, ancak çok hata yapar, mürsel ve müdelles (gizli kopuk) rivayetlerde bulunur. Taberani der ki: “Sahâbeden yalnızca Enes’ten işitmiştir.” Dolayısıyla o, tabiînin küçüklerinden sayılır. H.135 yılında (yaklaşık MS 752) vefat etmiştir.”

282) Bize Yahyâ bin Osmân bin Sâlih rivayet etti, bize İsmâil bin İshâk el-Ehvel bildirdi; bize Müsnid, Atıyye yoluyla Ebû Saîd’den merfû olarak şöyle rivayet etti: “Kim ilim talebiyle sabah erkenden yola çıkarsa, melekler onun üzerine salât eder ve geçimine bereket verilir (rızkından eksilme olmaz ve o kimseye (varlığına) bereket yüklenmiş olur.)”[554]

Hadisin senedinde Ismail b. Ishak el-Ensari el-Kufi isminde ravi vardır. el-Ukayli söylediği gibi hadisleri münkerdi.
el-ʿUkaylî dedi ki: “Bu batıl bir hadistir, aslı yoktur; bu şeyh hadis rivayeti değerlendirecek biri değildir.”
İlaveten Atiyye b. Said’te cidden zayftır, irelide inşAllah bu ravi hakkında bilgi verilecektir.

283) İbn İshak – Yahya b. Ebi Eşas - İsmâil bin A‘fîf’ten, o da babasından, o da dedesinden şöyle rivayet etti: “Afif el-Kindi anlatıyor: Ben ticaretle uğraşan biriydim. Mekke'ye hac için gittiğimde, kendisine bazı şeyler satmak için Abbas b. Abdilmuttalib'in yanına vardım. O. da tüccardı. Vallahi Mina'da Abbas'ın yanındayken, bir adam Abbas'ın yanındaki çadırdan çıktı. Güneşe baktı, batıya doğru meylettiğini görünce namaz kılmaya başladı. Sonra adamın çıktığı çadırdan bir kadın çıktı. Arkasında durup, o da · namaz kılmaya başladı. Sonra aynı çadırdan buluğ çağına gelmiş bir çocuk çıktı. O da onunla namaz kılmaya başladı. Abbas'a "Ey Abbas! Bu kim?" diye sordum. "Bu, Muhammed b. Abdillah b. Abdilmuttalib'tir" dedi. "Bu kadın kim?" diye sorduğumda dedi ki: "Bu karısı, Hatice binti Huveylid' dir." "Bu çocuk kimdir?" dediğimde ise: "Bu amcası oğlu, Ali b. Ebi Talib' dir" dedi. "Ne yapıyorlar?" diye sorduğumda: "Namaz kılıyor. Kendisi, peygamber olduğunu iddia ediyor. Kendisine de sadece

[554] “Mizan” 1/378.

karısı ve amcası oğlu olan bu çocuk tabi oldu. O, Kisra ve Kayser'in hazinelerine sahib olacağını iddia ediyor" dedi. Afif -ki Eş' as b. Kays'ın amcası oğludur, sonra samimi bir Müslüman oldu- şöyle derdi: "Allah bana İslam'ı o zaman nasib etseydi, Ali b. Ebi Talib' den sonra Müslüman olan üçüncü kişi olurdum."[555]

Hadisin senedinde İsmail b. İyas b. Afif el-Kindi isminde ravi vardır. Buhârî onun hakkında "hadisi sahih değildir" demiştir.
Ilaveten İsmailin babası İyasda tenkide uğramış bir ravi olmuştur. İmam Buhari "Tarih el-Kebir"de buyurmuştur: "Babasından (rivayet etmiştir); ondan oğlu İsmail rivayet etmiştir; hakkında (güvenilirlik açısından) tereddüt vardır."
Senedin başka bir sorunu – Yahya b. Ebi Eşas. Kendisi mechuldur.[556]

Şeyh Ahmed Muhammed Şakir "Müsned"e yazdığı tahkikte hadisin senedin sahih olduğuna hüküm vermiştir.[557]
El-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (15/21/№14605) buyurmuştur: "Ahmed ve yakın metinle Ebu Ya'la ve farklı isnadlarla Taberani rivayet etti. Ahmed'in ravileri güvenilirdir."

Buna benzer bir rivayet, Saîd bin Abdullah bin Esed bin Husaym el-Hüzelî tarafından, Abdullah'tan, İbn A'fîf'ten, onun babasından ve dedesinden nakledilmiş olup Buhârî bunu sahih kabul etmemiştir.[558]

284) Kays b. Ebî Hâzim'den (Kays şöyle dedi:) Abdullah b. Amr'ın yanındaydık, bir köle koyun yüzüyordu. Ona dedi ki: "Yazıklar olsun sana! Bitirdiğinde önce Yahudi komşumuzdan başla! Çünkü ben Allah Resûlü'nü ﷺ komşu hakkında o kadar çok tavsiyede bulunurken duydum ki, neredeyse onu mirasçı kılacağını sandım."[559]

Ahmed ve benzer metinle Taberani rivayet etmiştirler: "Ebu Umame dedi ki: Resullullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) komşuya çok iyi davranmayı tavsiye ettiğini işittim; öyle ki komşuyu komşuya varis kılacak zannettim."
El-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (13/573/№13535) buyurmuştur: "Bakiyye, hadisi tahdis yoluyla aldığını açıklamıştır, bu yüzden hasen hadistir."

Buhari, Ebu Davud ve Tirmizi rivayet ettikleri bir hadiste şöyle geçiyor: "Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle

---

[555] Ebu Bekr Ahmed b. Ebi Heyseme "Tarihul Kebir" 1/166/№388, thk Salah b. Fethi Helal; Hakim "Müsterdek"te benzer bir lafızla, 3/219, Darul Harameyn.
[556] Ebul Muhasen Muhammed b. Ali el-Alavi el-Huseyni "Kitabul Tezkirah Marifatul Rical Kutub el-Aşara" sayfa 1862, №7477.
[557] 2/391/№1787.
[558] "Mizan" 1/380.
[559] "Mizan" 1/380.

buyurmuştur: “Cebrail komşuluk haklarını o kadar çok tavsiye etti ki ben komşuyu komşuya varis kılacağını sandım.”
Tirmizi hadisin akabinde söylemiştir: “Bu hadis hasen sahihtir.”

Ahmed rivayet ettiği hadiste: “Ensar' dan bir kişi anlatıyor: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi ve sellem) gitmek üzere ailemle yola çıktım. Onu ayakta buldum, bir adam da ona yönelmişti. (Konuştukları) bir meseleleri var diye düşündüm ve oturup bekledim. And olsun Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) o kadar ayakta kaldı ki uzun uzadıya ayakta kalışına ağıt yakmaya başladım. Sonra adam onu bıraktı. Ayağa kalkıp dedim ki: "Ya Resulallah! Bu adam seni o kadar ayakta tuttu ki uzun uzadıya ayakta kalışına ağıt yakmaya başladım." Buyurdu ki: "Bunun kim olduğunu biliyor musun?" "Hayır" dedim. "Bu, Cibril'dir. Bana komşuya iyi davranmayı o kadar tavsiye etti ki, komşuyu komşuya varis kılacak zannettim. Eğer sen ona selam verseydin mutlaka senin selamını alırdı" buyurdu.”
El-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (13/574/№13538) buyurmuştur: “Ricali Sahih ricalidir.”

285) Muhammed b. Abdullah er-Rakkâşî rivayet etti: Bize Mu‘temir b. Süleyman rivayet etti: Bize İsmail b. Hammâd, Ebû Hâlid kanalıyla İbn Abbâs’tan, o da Peygamber’den ﷺ ki, o namazı ‘Bismillâhirrahmânirrahîm’ ile başlardı.

İbn Adî şunu ekledi: Bize Mûsâ b. Hârûn et-Teûzî rivayet etti: Bize Ya‘kûb b. İbrahim rivayet etti: Mu‘temir’den, o da İsmâil’den, o da Amr b. Halidten, o da İbn Abbâs’tan, ki Peygamber ﷺ namaza ‘Bismillâhirrahmânirrahîm’ diyerek başlardı.

Senedinde İsmail b. Hammad b. Ebu Suleyman el-Kufi isminde ravi vardır. İbn Maîn (onu) sika (güvenilir) saymıştır. Ezdi şöyle demiştir: “Hakkında konuşurlar” (yani: zayıf olduğuna dair tenkitler vardır). El-Ukayli ise şöyle demiştir: “Hadisi korunmuş (sağlam) değildir; meçhul (bilinmeyen) bir kimseden nakledilmektedir.” Ebu Halid mechuldur.[560]

Darimi, Nesai ve Tirmizi rivayet ettikleri hadiste şöyle geçiyor: “Abdullah b. Muğaffel (r.a.)’in oğlundan rivâyete göre, şöyle demiştir: “Namaz kılarken babam benim besmeleyi açıkça söylediğimi işitti ve şöyle dedi: Ey oğlum, bu yaptığın bid’attır. Bid’atten sakın diyerek şöyle devam etti; Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem)’in ashabından İslam da bid’at çıkarma konusundan daha fazla kızdıkları bir şey görmedim dedi ki: Ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile Ebû Bekir, Ömer ve Osman’la birlikte namaz kıldım, hiçbirinin sesli olarak

[560] “Mizan” 1/382.

besmele okuduğunu işitmedim sende Besmeleyi sesli olarak okuma namaza başladığında "Elhamdülillahi Rabbil Alemin" diyerek okumaya başla." Hadisin akabinde imam Tirmizi şöylemiştir: "Abdullah b. Muğaffel'in hadisi hasendir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ashabından pek çok ilim adamı bu hadisle amel etmişlerdir. Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve daha başkaları ve tabiin alimleri bunlardandır. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk'ın da görüşü bu şekilde olup besmeleyi açıktan okumazlar gizli okunması görüşündedirler."[561]

Muslim, Nesai, Tahavi[562] ve Tirmizi - Enes b. Malikten şöyle rivayet etmiştirler: "Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Ebû Bekir, Ömer ve Osman namazda kıraate "Elhamdülillahi Rabbil Alemin" diye başlayan sûre ile başlardı." Hadisin akabinde imam Tirmizi buyurmuştur: "Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ashabından, tabiinden ve sonraki dönem ilim adamlarının pek çoğunun görüşü bu hadise göre olup namaza Fatiha sûresiyle başlarlardı."

İmam Tahavi "Şerhul Meanil Asar" kitabında rivayet etmiştir: "Katade şöyle dedi: Enes b. Malik radıyallahu anh'ı şöyle derken dinledim: Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in, Ebu Bekir, Ömer ve Osman radıyallahu anhum'ın arkasında namaz kıldım. Onlardan hiçbirisinin "Bismillahirrahmanirrahim"i açıktan okuduklarını işitmedim."[563]

İmam Ebu Cafer et-Tahavi hadislerin yorumunda söylemiştir: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den, Ebu Bekir, Ömer ve Osman radıyallahu anhum'dan zikrettiğimiz şekilde bu rivayetler tevatür yoluyla geldiğine, bunların bazılarında onların namazda Kur'ân okumaya "Elhamdulillahi Rabbi'l-âlemîn" diyerek başladıkları belirtildiğine göre, bu rivayetlerde burada Kur'ân-ı Kerim okumayı kastettiklerinden "Bismillahirrahmanirrahim"i ne kıraatten önce, ne kıraatten sonra zikrettiklerine dair bir delil bulunduğuna göre, onların "Bismillahirrahmanirrahim"i, Kur'ân'dan saymayıp "Subhanekellahumme ve bi hamdike" ve namaza başlanırken söylenen diğer zikirler gibi bir zikir olarak değerlendirmiş olmaları ihtimali vardır. Bu sebeple, bundan sonra kıraate başlanırken, Kur'ân-ı Kerim'den okumaya "Elhamdu lillahi Rabbi'l-âlemîn" denilerek başlanırdı. Bazı rivayetlerde de onların "Bismillahirrahmanirrahim"i açıktan okuma dıkları belirtilmektedir. İşte bunda, onları "Bismillahirrahmanirrahim"i açıktan okumadan söylemiş olduklarına bir delil vardır. Çünkü bu, böyle olmasaydı, onların "Bismillahirrahmanirrahim"i açıktan okumadıklarını söylemlerinin bir anlamı olmazdı. İşte bu rivayetlerin

[561] "Sünen" №244.
[562] "Şerhul Meanil Asar" 1/606/№1162.
[563] 1/606/№1163, 1164, 1165, 1166, 1167.

doğru bir şekilde anlaşılması sureti ile “Bismillahirrahmanirrahim”in açıktan söylenmesinin terk edileceği ve gizlice söyleneceği sabit olmaktadır.”[564]

Tahavi “Şerhul Meanil Asar”da: “… Ebu Saîd’den, o Ebu Vâil’den, onun şöyle dediğini rivayet etti: Ömer ve Ali radıyallahu anhumâ “Bismillahirrah manirrahim”i de, istiâzede bulunmayı da, âmin’i de açıktan söylemezlerdi.”[565]

Bize Zuheyr b. Muaviye tahdis edip dedi ki: Ben Âsım ve Abdul melik b. Ebi Beşir’i, İkrime’den, onun İbn Abbas radıyallahu anh’dan, onun “Bismillahirrahmanirrahim”i açıktan okuma hususunda: Bu, bedevilerin uygulamasıdır, dediğini naklederken dinledim.[566]

Abdurrahman, el-A’rec dedi ki: Ben imamlara yetiştim. Fakat hepsi de kıraate “Elhamdulillahi Rabbi’l-âlemîn” diyerek başlıyordu.

Ebu’l-Esved’den, o Urve b. ez-Zübeyr’den aynısını zikretmiştir.

Yahya b. Said dedi ki: Andolsun, ben ilim adamlarımızdan ileri gelen kimselere yetiştim. Ama onlar onu (besmeleyi açıktan) okumuyorlardı.[567]

286) Muhammed b. Ahmed es-Seken rivayet etti, bize İsmail b. Zuʾâd rivayet etti, bize Zuʾâd b. ʿUlbe, Abdullah b. Osman b. Huseym’den, o da Ebû’t-Tufeyl’den, o da Abdullah b. Amr’dan rivayet etti. O şöyle dedi: Resûlullah ﷺ buyurdu: “Benî Kâb’dan on iki kişi hükümdar olduğunda kıyamet gününe kadar en-nekfu vel nekafu devam eder.”

Ravi İsmail b. Zuʾâd el-Bağdâdî, Hatîb el-Bağdâdî dedi ki: "Hadisleri münkerdir” söylemiştir. Şeyhi’de zayftır.

Hâfız (İbn Hacer) dedi ki: “Nekf kelimesi bana göre, nûn harfi fetha, kāf ise sakin (yani: النَّقْف) olup, anlamı kafatasını beyinle birlikte parçalamaktır; ‘nekkāf’ (النقّاف) ise onun ‘fa“âl’ vezninde türetilmiş şeklidir ve bu kelimeyle kastedilen şey öldürme ve savaş olmuştur (kinaye olarak kullanılmıştır).”

Taberani “Mücem el-Evsat”ta rivayeti biraz farklı lafızla zikr etmiştir: “Abdullah b. Amr b. el-As'ın bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Murre b. Kıı'b oğullanndan on iki kişi halife olduğunda nifak ve kin, kıyamet gününe kadar devam edecektir."

---

564 “Şerhul Meanil Asar” 1/609.
565 1/610/№1173.
566 “Şerhul Meanil Asar” 1/610-611/№1174.
567 “Şerhul Meanil Asar” 1/611/№1176, 1177, 1178.

El-Heysemi hadisin akabinde buyurmuştur: “Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Züad b. Uleyye zayıftır. İsmail b. Züad onun talebesidir ve oldukça zayıf biridir.”

287) el-Velid b. Muslim - İsmail bin Rafi’, el-Muqabbirî’den, o da Ebû Hureyre’den şöyle rivayet etti: Resûlullah ﷺ buyurdu:“Allah, Âdem’i Câbiye toprağından yarattı ve onu Cennet suyu ile yoğurdu.”

Senedinde İsmail b. Rafi Medeni isminde ravi vardır.
Ahmed, Yahya ve (alimlerden) cemaat onun zayıf olduğunu söylemiştir.
Darakutni ve başkaları: "Hadis rivayeti terk edilmiştir" demiştir.
İbn Adi şöyle demiştir: "Onun rivayet ettiği hadislerin tamamı eleştirilmiştir / sakıncalıdır."[568]
Ibn Cevzi “el-Mevdua”ta şöyle buyurmuştur: “Bu hadis sahih değildir. İsmail bin Rafi‘ hakkında Ahmed (bin Hanbel) ve Yahya (ibn Maîn) zayıf demiştir. Yahya bir rivayette şöyle demiştir: “O, hiçbir şey değildir.” Velîd ise tedlîs yapan bir raviydi, kendisine güvenilmezdi. Resûlullah ﷺ’tan sahih olarak gelmiştir: “Allah Teâlâ Âdem’i, yeryüzünün tamamından aldığı bir avuç (toprak) ile yaratmıştır.”[569]

288) Ebu Haşim - İsmail b. Riyâh, babasından (veya başkasından), onun da babasından, onun da Peygamber ﷺ'den rivayet ettiğine göre, Resûlullah ﷺ yemeğini bitirdiğinde şöyle derdi: "Bize yediren, içiren ve bizi Müslümanlardan kılan Allah’a hamdolsun."

Hadis garip ve münkerdir. Senedinde İsmail b. Riyâh es-Sülemî vardır. Tâbiî'ye benzer (ama kesin değil). Kim olduğu bilinmiyor. Ondan sadece Ebû Hâşim er-Remmânî rivayet etmiştir. Hadisi karışıktır (muḍṭarib). [570]

İbn Ebi Şeybe “el-Musannef” eserinde rivayet ettiği hadiste şöyle buyurmuştur: “Abdullah b. İdrîs’in, Hüseyn aracılığıyla, İsmail b. Ebî Saîd’den rivayet ettiğine göre: Ebû Saîd el-Hudrî, yemek konulduğunda şöyle derdi: "Bize yediren, içiren ve bizi Müslümanlardan kılan Allah’a hamdolsun."[571]

İmam Tirmizi bunu merfu şekilde rivayet etmiştir: “Ebû Saîd’den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Resûlullah ﷺ yemek yediğinde veya bir şey içtiğinde şöyle derdi: "Bize yediren, içiren ve bizi Müslümanlardan kılan Allah’a hamdolsun."

---

[568] “Mizan” 1/384.
[569] “el-Mevdua” 1/134.
[570] “Mizan” 1/385.
[571] “el-Musannef” 12/405/№24995, thk şeyh Muhammed Avvame. Mektebetul Darul Kible.

Abdullah et-Tuleydi “İthaful Muslim”de kitabında buyurdu: “Bu hadisin senedinde Haccâc b. Artât bulunmaktadır; o tedlîs yapan bir râvîdir ve burada ‘an’anah (عنعنة) yoluyla rivayet etmiştir. Ayrıca senedde Ebû Saîd’in yeğeni veya azatlı kölesi yer almakta olup, her ikisi de meçhul râvîlerdir. Üstelik bu rivayette ihtilaf (karışıklık) da vardır. Bu hadisi Ahmed, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce (no: 3283) hep bu yolla (yani aynı senedle) rivayet etmişlerdir.”[572]

289) “Çölde oturanlar kaba ve bilgisiz olur, avcılıkla uğraşanlar gafil olurlar, kim sultanın kapısını ziyaret ederse fitneye düşer. Ve kimsenin sultana yakınlığı artırmaz ki, Allah’tan uzaklığı armasın."

Senedinde Şakus lakabıyla bilinen, İsmail b. Zekeriyye el-Halkani el-Kufi isminde ravi vardır. Alimler onun hakkında ihtilaf etmiştirler.
Zehebî şöyle dedi: "Bu râvi, sadûktur (doğru sözlüdür), ancak Şiîdir." İmam Ahmed’den bu râvi hakkında herhangi bir sakınca görmediği rivayet edilmiştir. Yine ondan, onun rivayetlerini zayıf gördüğü de rivayet edilmiştir. Yahyâ ibn Maîn’den ise iki farklı görüş nakledilmiştir: Bir rivayette onu sika (güvenilir) saymış, diğerinde ise zayıf görmüştür.
Bu ravi iftiraya uğramıştır.
Allah Kuranda Kasas süresinin 46 ayesinde, şöyle buyurmuştur: “Biz Mûsâ’ya seslendiğimiz zaman sen Tûr’un yanında da değildin. Fakat, senden önce kendilerine uyarıcı gelmeyen bir toplumu uyarman için Rabbinden bir rahmet olarak seni peygamber yapıp, bunları sana bildirdik. Umulur ki düşünüp öğüt alırlar.” El-Ukayli rivayet ettiğine göre, İsmail b. Zekeriyye şöyle söylemiştir: “Tur dağının yan tarafından seslenen, Allah’ın kulu Ali bin Ebî Tâlib’tir.”
Ve yine rivayet olunmuştur ki, İsmail söylemiştir: “"İlk ve son, zahir ve batın olan [O], Ali bin Ebî Tâlib’tir." İmam Zehebi bu iddialara şöyle cevap vermiştir: “Bu sened karışıktır ve Halkânî'den sabit değildir. Bu söz ise bir **zındığın sözü**dür.” [573]

Tirmizi “Sünen” (№2256) eserinde farklı senedle rivayet etmiştir, Muhammed b. Beşir - Abdurrahaman b. Mehdi – Sufyen – Ebu Musa – Vehb b. Munebbih – ibn Abbas: “Çölde oturanlar kaba ve bilgisiz olur, avcılıkla uğraşanlar bazı insanî hareket ve davranışlardan gafil olurlar. İdarecilerin kapılarına ihtiyaç olmaksızın gelenler de değişik şeylerle denenir.”
Hadisin akabinde imam buyurmuştur: “Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir. Tirmizî: Bu hadis İbn Abbâs rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. Sadece Sevrî’nin rivâyetiyle biliyoruz.”

İsmail Acluni “Keşful Hafa”(3/571-572/№2417) kitabında söylemiştir:

---

[572] “İthaful Muslim bi Zevaid Ebu İsa et-Tirmizi ala Buhari vel Muslim” sayfa 147, DKİ.
[573] “Mizan” 1/386.

“(Medeni ve yerleşik hayattan uzak) çölde/kırsal kesimde ya şayan kimse sert, kaba ve nezaketsiz olur. Taberani'nin İbn Abbas kanalıyla rivayet ettiği bir hadistir. Ahmed b. Hanbel de bunu Müsned'inde ve Beyhaki Ebu Hureyre'den sahih bir isnadla rivayet etmektedirler. Lafzı da şöyledir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur: "(Medeni ve yerleşik hayattan uzak) çöl de/kırsal kesimde yaşayan kimse sert, kaba ve nezaketsiz olur. Av peşin de koşturan gaflete düşer. Sultanların kapısına gelen de fitneye uğrar/ imtihanı ağır olur. Zira insanın sultana yakınlığı arttıkça Allah'a olan uzaklığı artar."

Ve yine ayni kitapta, İsmail Acluni söylemiştir: “Çöle/kırsal kesime yerleşen kimse sert, kaba ve nezaketsiz olur. Sultanın huzuruna gelen fitneye uğrar. Av peşinde koşturan da gaflete düşer.”[574]

290) İsmail b. Zekeriyye - Abdullah b. Osman b. Husaym, Abdurrahman b. Sâbit, Câbir (r.a) yoluyla tek başına şu hadisi rivayet etmiştir: Peygamber Efendimiz ﷺ şöyle buyurdu: “Allah’ım! Sakîf kabilesine hidayet ver.”

Imam Zehebi “Mizan”da söylediğine göre, İsmail b. Zekeriyye el-Hulakani el-Kufi[575] bu hadisin rivayetinde tek kalmıştır. Ve lakin bu bir hatadır, hadisi ibn Ebi Şeybe başka zincirle rivayet etmiştir.

İbn Ebi Şeybe “el-Musannef” eserinde rivayet etmiştir: “Abdülvehhâb es-Sakafî, Abdullah b. Osman b. Husaym kanalıyla, Ebû’z-Zübeyr’den şöyle rivayet etti: Resûlullah ﷺ Tâif halkını kuşattı. Bu sırada sahâbîleri yanına gelip dediler ki: “Ey Allah’ın Resûlü! Sakîf kabilesinin okları bizi yaktı kavurdu, Allah’a onlar hakkında beddua et.” Bunun üzerine (Peygamber) şöyle buyurdu: “Allah’ım! Sakîf kabilesine hidayet ver!”[576]
Tirmizi bu hadisi kendi “Sünen” kitabında aktarmıştır, hadisin akabinde buyurumuştur: “Bu hadis hasen sahih garibtir.”[577]
Yahya b. Main hadisin senedin hasen olduğunu söylemiştir.[578]

291) İshâk b. Ahmed b. Halef el-Buhârî, dedesi Muhammed’den, o da Îsâ Gunjâr’dan, o da İsmail b. Ebî Ziyâd’dan, o da Sevr b. Yezîd’den, o da Hâlid b. Ma’dân’dan, o da Muâz b. Cebel’den rivayet etti: “Ey Allah'ın Resûlü! Abdestli olmayan bir kimse Kur’ân’a dokunabilir mi?” dedik. O (sallallahu aleyhi ve sellem): “Evet.” buyurdu. Biz de şu âyeti okuduk: “Ona ancak tertemiz olanlar dokunabilir.” (Vâkıa, 56:79) Buyurdu ki: “Bu, mü’minler dışında kimse onun

---

[574] “Keşful Hafa” 4/32/№2499.
[575] “Mizan” 1/386.
[576] “el-Musannef” 11/235/№33036.
[577] “Sünen” №3942.
[578] Nebil b. Mansur b. Yakub el-Kuveyti “Enîsü’s-Sârî fi Tahric ve Tahkik el-Ahadis allati zakkaruha el-Hafız ibn Hacer el-Askalani fi Feth el-Bari” 1/868.

kapılarına dokunamaz demektir.” Biz de şu âyeti sorduk: “Saklı bir kitaptadır.” Buyurdu ki: “Şirkten ve şeytanlardan saklanmıştır.”

İbn Hibban dedi ki: “İsmail b. Ziyâd Deccal şeyhlerdendir. Kitaplarda anılması ancak sakındırma amacıyladır.” Ismail b. Ziyad ya Ebi Ziyad es-Sekuni gibi bilinen ravidir. Musul kadısıdır. İbn Adi şöyle dedi: “Hadiste münkerdir.” Şu’be, Sevr b. Yezîd ve İbn Cüreyc’ten hadis rivayet etmiştir.[579]

292) "Allah'ın en nefret ettiği konuşma Farsçadır; şeytanların dili Huzistan dilidir; cehennem ehlinin dili Buharicedir; cennet ehlinin dili ise Arapçadır."

Senedinde yine Ismail b. Ziyad es-Sekuni isminde ravi vardır. Bu rivayeti ondan Âsım b. Abdullah el-Belhî nakletmiştir. Ve bu râvi yalancıdır.[580]
Ibn Cevzi “el-Mevdua” kitabında buyurmuştur: “"Bu hadisi uyduran İsmail'dir."
İbn Hibban dedi ki: “O bir deccaldir, hakkında kötülenmek dışında kitaplarda anılması helâl değildir.” Dârakutnî dedi ki: “O yalancı ve terk edilmiş bir ravidir.”[581]
Cevzecânî dedi ki: “Bu hadis uydurmadır, batıldır, aslı yoktur.”
Sonra da bunun İsmail b. Ziyad tarafından uydurulduğunu belirtmiştir; çünkü o, hadis uyduran ve yalancı biri idi.”[582]

293) İsmail b. Ziyad es-Sekuni – Ebu Avn – ibn Sirin – Ebu Hureyre: “Üzümde sizin için çeşitli faydalar vardır: Onu yaş üzüm olarak yersiniz, sıkıp suyunu – eğer mayalanmadıysa – içersiniz, ve ondan pekmez ile kuru üzüm yaparsınız.”

Ismail b. Ziyad es-Sekuni rivayetidir.

Hatib el-Bağdadi bunu farkı sened ile aktarmıştır: Ebu Nuaym el-İsfahani – Ebu Ali Muhammed b. Ahmed b. Baveyh en-Neysaburi – Ali b. Said el-Askari – İshak b. Vehb – Musa b. Mesud b. Mişkan el-Vasiti – İsmail b. Muslim es-Sekuni – Ebu Avn – ibn Sirin – Ebu Hureyre. [583]
İbn Cevzi bu hadisin akabinde söylemiştir: “Bu hadis Rasûlullah ﷺ'dan sahih olarak sabit değildir.” Dârakutnî dedi ki:“İshâk b. Vehb yalancıdır, hadisi terk edilmiştir; bâtıl şeyler uydurur.” İbn Hibbân da dedi ki: “Hadis uydurur.”[584]
El-Ukayli hadise münker hükmünü vermiştir.[585]
İshak'a ek olarak sorun teşkil eden bir diğer ravi ise İsmail b. Müslim es-Sekûnî'dir. Bu, Horasan’a yerleşmiş olan Ebu’l-Hasan İbn Ebî Ziyâd eş-

[579] “Mizan” 1/387.
[580] “Mizan” 1/388.
[581] “el-Mevdua” Kitabu Tevhid, sayfa 158.
[582] Ali b. Rida b. Abdullah “Mecmuatil Resail Hadisiye” 1/59.
[583] Hatib el-Bağdadi “Tarih el-Bağdad av Medinatus Selam” 1/298, DKİ.
[584] “el-Mevdua” Babul Fadlul İnab, 1/98.
[585] “ed-Duafa el-Kebir” 1/93, DKİ.

Şâmî'dir. Dârakutnî onun uydurma hadisler rivayet eden, terk edilmiş bir râvi olduğunu söylemiştir.

294) İbn Abbas'tan (radıyallāhu 'anh), merfû' olarak rivayet edildiğine göre: "Bir adamı gördüğünde beğenirse, 'Onun bir mesleği (işi) var mı?' diye sorardı. Eğer 'Yok' derlerse, 'Artık o gözümden düştü,' derdi. Çünkü mesleği olmayan kişi dinini geçim aracı yaparak yaşar."

Ismail b. Ziyad es-Sekuni rivayetidir. Hadisi Hatib el-Bağdadi kendi "Camiul Ahlak er-Ravi ve Adab es-Samiy"[586] kitabında rivayet etmiştir.

295) "Ebu Bekir es-Sıddık, peygamber(ler) hariç yeryüzündeki insanların en hayırlısıdır."[587]

Hadisin senedinde Horasan'a yerleşmiş olan İsmail b. Ebi Ziyad eş-Şakri isminde ravi vardır. Yahya b. Main ona kezzab, Ebu Hatim ise – mechul hükmünü vermiştirler. Hadis hakkında İmam Zehebi buyurmuştur: "Hadisi İsmail tek başına rivayet etmiştir, eğer bu hadisi uyduran bizzat o değilse, o zaman kusur ondan sonrakilerdedir. Gerçi hadisin anlamı doğrudur."[588]

296) "Elindeki sopayı eve saplıyor ve şöyle diyordu: 'İşte bu ev, kıyamet günü sizin yaptıklarınızdan sorguya çekilecek. Bakın bakalım sizin hakkınızda ne söyleyecek.'"

Senedinde İsmail bin Süleyman er-Râzî isminde ravi vardır, İshâk bin Süleyman'ın kardeşidir.
Ukaylî dedi ki: "Hadislerinde baskın olan şey, vehimdir (yanılgıdır)."[589]

297) Câfer el-Firyabî bize rivayet etti, bize Kuteybe rivayet etti, bize Abdu'l-Vâhid b. Ziyâd rivayet etti, **İsmail b. Semî**ʿ'den. O şöyle dedi: Ebu Rüzeyn'i şöyle derken işittim: Ebu Hüreyre'yi şöyle derken işittim: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:"Kim bir av köpeği ya da (sürüyü) koruyan köpek dışında bir köpek edinirse, onun sevabından her gün bir kırat eksilir."[590]

Bu rivayet, İmam Zehebî'nin kitabında yer almamaktadır. Onu, İbn Adî'nin "el-Kâmil" adlı eserinden aldım. İmam Zehebî yalnızca bu hadisin râvisi olan İsmâil b. Semîʿ hakkında bilgi vermiştir. Bu bilgi o kadar dikkat çekicidir ki,

---

[586] Sayfa 21, №48, DKİ.
[587] İbn Asakir "Tarih Madinatul Dimaşk" 30/212.
[588] "Mizan" 1/389.
[589] "Mizan" 1/390.
[590] Ebu Ahmed b. Abdullah b. Adi ec-Cürcani "el-Kamil fi Duafa er-Rical" 1/287, Darul Fikr.

okuyucuyla paylaşmak amacıyla söz konusu rivayeti buraya almayı uygun gördüm. Ancak önce, hadis hakkında birkaç kelâm etmek gerekir.

Buhari, Muslim ve Tirmizi (№1487) rivayet ettikleri hadiste, Abdullah b. Ömer – radi Allahu anhuma – söylemiştir: "Rasûlullah (ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Her kim avcı köpeği ve koyun köpeği dışında köpek beslerse veya köpek bulundurursa her gün geçmişteki kazandığı sevaplardan iki kırat (ölçek) eksilir."
Hadisin akabinde İmam Tirmizi buyurmuştur: "Bu konuda Abdullah b. Muğaffel, Ebû Hüreyre, Sûfyân b. Ebî Züheyr'den de hadis rivâyet edilmiştir. Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem)'den "Ekin köpeği (Ziraat köpeği)" ilavesi yapılarak ta hadis rivâyet edilmiştir."

Buhari, Muslim ve Tirmizi (№1490) rivayet Hz Ebu Hureyreden rivayet etmiştirler: "Peygamber (ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Kim koyun, ziraat ve av köpeği dışında başka bir köpek edinir ve bulundurursa her gün kazandığı iyiliklerden bir kırat eksilir."
Hadisin akabinde İmam Tirmizi söylemiştir: "Bu hadis hasen sahihtir. A'ta b. ebî Rebah'tan rivâyet edildiğine göre: "Bir kimsenin bir koyunu olsa bile köpek bulundurabileceğine izin vermiştir." A'ta'nın bu sözünü İshâk b. Mansur, Haccac b. Muhammed vasıtasıyla İbn Cüreyc'den ve A'ta'dan bu şekilde rivâyet etmiştir."

Et-Tahavi "Şerhul Meanil Asar"da (6/38/№5580) rivayet ettiği hadiste, Süfyan b. Ebi Zuheyr Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken dinlediğini haber vermiştir: "Kim bir köpeği yanında alıkoyarsa (barındırırsa) her gün onun amelinden bir kırat eksilir."

Köpek bulunan eve melekler girmez.
İmam Müslim[591], ve et-Tahavi[592] rivayet ettiği hadiste Hz Aişe annemiz şöyle demiştir: "Cibrîl ʿaleyhisselâm Resûlullah'la ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem geleceği bir saat hakkında sözleşmişti. O saat geldi fakat Cibrîl gelmedi. Resûlullah ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem elinde bir sopa vardı, onu elinden bıraktı ve "**Ne Allah vaadini bozar, ne de Resûlleri!**" dedi sonra baktındı, bir de ne görsün, sedirinin altında bir **köpek** eniği! "**Ya Âişe! Bu köpek buraya ne zaman girdi?**" diye sordu. Âişe "Vallahi bilmiyorum." dedi. Hemen emir vererek **köpek** çıkarıldı. Ardından Cibrîl geldi. Resûlullah ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem "**Benimle sözleştin, ben de seni beklemek için oturdum ama gelmedin.**" dedi. Bunun üzerine Cibrîl "**Bana senin evindeki köpek mâni oldu. Siz içinde köpek ve sûret bulunan eve girmeyiz.**" dedi."

[591] Ahmed Davutoğlu "Sahih Müslim tercüme ver şerhi" 5/4165.
[592] "Şerhul Meanil Asar" 6/37/№5579.

İmam Nevevî “En açık mana bu hükmün her köpek ve surete âmm ve şâmil olmasıdır.” demiştir.

Hadisi imam Taberani “Mucem el-Kebir” kitabında rivayet etmiştir: “İbn Amr'ın bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Kim, av köpeği ve davar(lar için tutulan çoban) köpeği olmayan bir köpek edinirse, her gün sevabından iki kırat eksilir."

El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (6/386/№6106) kitabında buyurmuştur: “Ravilerden Nadr b. Abdillah el-Ezdi meçhul biridir.”

Yine Taberani “el-Kebir”de ve “el-Evsat”ta rivayet etmiştir ki: “Abdullah b. Amr' dan rivayet edildiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "Kim, av köpeği ve davar köpeği olmayan bir köpek edinirse, her gün sevabından bir kırat eksilir.”
El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (6/387/№6107) kitabında buyurmuştur: “Ravilerden Büceyr b. Ebi Büceyr hakkında Mizzi, onun kanalıyla gelen bir hadisin akabinde şöyle der: "Bu hadis, hasen bir hadistir." Diğer ravileri Sahih'in ravilerdir.”

et-Tahavi “Şerhul Meanil Asar”da (6/39/№5581, 5582, 5583, 5584) rivatet ettiği hadiste, Abdullah b. Ömer şöyle buyurmuştur: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’i şöyle buyururken dinledim: “Her kim av köpeği ya da çoban köpeği dışında bir köpek barındıracak olursa her gün onun ecrinden iki kırat eksilir.”

Buhari, Tahavi “Şerhul Meanil Asar” (6/29/№5552, 5553, 5554), Tirmizi (№1133, 1276) ve Nesai (№4587) rivayet ettikleri hadiste Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem), köpek satışından elde edilen parayı, zina yaparak elde edilen kazancı ve büyücülük (falcılık) yaparak para kazanmayı yasakladı.
Hadisin akabinde imam Tirmizi buyurmuştur: “Bu konuda Rafi’ b. Hadîç, Ebû Cuhayfe, Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir. Tirmîzî: Ebû Mes’ûd hadisi hasen sahihtir.”

Nesai (№4589), Tahavi “Şerhul Meanil Asar” (6/32/№5561, 5562, 5563) rivayet ettiği hadiste şöyle bir istisna zikr olunmuştur: Cabir b Abdullahtan “Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem): “Av köpeğinden başka köpek ve kedi satmayı yasak etti.”
İmam Tirmizi av köpeği dışındaki köpeklerin alım satımı yasaklayan hadisi Hz Ebu Hureyreden rivayet etmiştir (№1281), ve akabinda buyurmuştur: “Bu hadis bu şekliyle sahih değildir. Ebûl Mühezzim’in ismi Yezîd b. Sûfyân’dır. Şu’be onun hakkında söz etmiştir ve zayıf olduğunu söylemiştir. Câbir’den buna benzer bir hadis daha rivâyet edilmiştir ki onun da senedi sağlam değildir.”

İmam Tirmizi (№1279) hadisin akabinde söylemiştir: “Bazı ilim adamları kedi satışından elde edilen kazancı hoş görmezler bazıları ise buna izin verirler. Ahmed ve İshâk izin verenlerdendir.”

Şeyh Ahmed Davutoğlu – rahimahullah – buyurmuştur: “Bu rivayetlerin bazılarında az çok ziyadeler vardır fakat köpek satmanın, fahişe mehrinin, kâhin ücretinin ve haccâmın kazancının yasak edilmesi hususunda hemen hepsi müttefiktir.”[593]

Ebu Cafer et-Tehavi “Şerhul Meanil Asar”da (6/34) söylemiştir: “Bu sebeple bazı kimseler, bütün köpek bedellerinin haram kılınmış olduğu görüşünü benimsemiş ve buna dair bu rivayetleri delil göstermiştir. Bu hususta başkaları onlara muhalefet ederek: Kendilerinden yararlanılan köpeklerin bedellerinde bir sakınca yoktur, demişlerdir. Sözünü ettiğimiz rivayetleri bunlara karşı delil gösteren birinci görüş sahiplerine karşı bu ikinci görüş sahiplerinin lehine olan deliller arasında şu da vardır: Köpeklerin hükmü (önceleri) hepsinin öldürülmesi şeklindeydi. Hiç kimse için herhangi bir köpeği alıp yanında bulundurmak helal değildi. İşte o dönemde köpekleri satmak caiz değildi, onların satış bedelleri de helal değildi.”

Hanefîler'e göre eğitimli köpeğin satılması caizdir. Hanefîler'in bu konudaki delili şudur: Şüphesiz ki eğitimli olan köpek, kendisinden fayda ve menfaat görülen bir hayvandır. Bu sebeple diğer (kendisinden fayda ve menfaat görülen) hayvanlarda olduğu gibi eğitimli köpeğin de satışı câizdir.[594]

Ebu Cafer dedi ki: “Yasaktan sonra mubahlık sabit olduğundan ve Aziz ve Celil olan Allah’ın da Kitabı’nda “Alıştırıp öğrettiğiniz avcı hayvanların avları da…” (el-Maide, 5/4) sözü ile mubah olduklarını belirttiği şeyleri gördüğümüzden biz de kendisi ile yararlanılanların hükmünün nasıl olduğunu kıyas yolu ile öğrenmek istedik. Acaba bunların satılması caiz olup bedelleri helal olur mu, olmaz mı? Bunu inceleyince evcil eşeklerin etlerinin yenilmesinin yasaklanmış olduğunu, buna karşılık ondan elde edilecek kazanç ve ondan yararlanmanın mubah kılınmış olduğunu gördük. Onun hükmü böyle olduğuna göre, onu satmak da bedelini almak da helal kılınmış demektir. Yine kıyasa göre, köpeklerin de böyle olması gerektiği anlaşılmaktadır. Çünkü onlardan yararlanmak mubah kılındığına göre, onları satmak ve bedellerini yemek de helal olur. Bu durumda onların satış bedellerinin haram olduğuna dair nakledilmiş rivayetler, köpeklerden yararlanmanın haram olduğu belli bir zaman ile ilgili olur. Ayrıca onlardan yararlanmanın mubah olduğuna dair nakledilmiş rivayetler de onların satış bedellerinin helal olduğuna delildir. Bu,

[593] Ahmed Davutoğlu “Sahih Müslim tercüme ver şerhi” 4/3279.
[594] Allame Ez-Zemahşeri “Ruusul Mesail” sayfa 156.

Ebu Hanife'nin, Ebu Yusuf'un ve Muhammed'in de -Allah'ın rahme ti hepsine olsun- görüşüdür".[595]

Ebu Cafer dedi ki: "İşte köpeklerin hükmü bu idi. Öldürülüyorlardı, beslenmeleri ve kendilerinden yararlanılması helal değildi. Kendisinden yararlanılması ve alıkonulması haram olan bir şeyin satış bedeli de haramdır. Bu sebeple Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in köpeklerin satış bedellerini yasakladığı sırada hükümleri bu idi. Bu hüküm neshedildi ve köpeklerden yararlanmak mubah kılındı."[596]

Şimdi hadisin ravisi İsmail b. Semi hakkında konuşalım. İbn Maîn onu "sika, yani güvenilir ve iyi bir râvî" olarak nitelemiştir. Ardından İmam Zehebî, Cerîr'in görüşünü nakleder; Cerîr, İsmâil'in Hâricî görüşleri benimsediğini ve bu yüzden onu terk ettiğini söyler. Sonra Zehebî, bu İsmâil'in nasıl bir Hâricî olduğunu açıklamak üzere Ebû Nuʿaym'ın sözünü aktarır. Ebû Nuʿaym der ki: "(İsmâil), kırk yıl boyunca mescidin komşuluğunda yaşadı, ama ne cemaatle namazda ne de cuma namazında kendisini gören oldu." Tanıdık bir tasvir değil mi?

298) Ebû Ya'lâ şöyle dedi: Bize İsmail b. Seyf rivayet etti, bize Uveyn b. Amr rivayet etti, el-Cüreyri'den, o da İbn Büreyde'den, o da babasından: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:"Kur'an'ı hüzünle okuyun; zira o hüzünle nazil olmuştur."

Hadisin senedinde Ismail b. Seyf Basri isminde ravi vardır. el-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (12/202/№11694) söylemiştir: "Bunu Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İsmail b. Seyf zayıftır"
İbn ʿAdî dedi ki: "Hadis çalardı. Güvenilir ravilerden sağlam olmayan (ezberlenmemiş, sabit olmayan) hadisler rivayet etti."
Hadisin bir başka sorunu Uveyn b. Amr. Zayıf bir ravi.

Benzer rivayeti Taberani ibn Abbastan rivayet etmiştir: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "İnsanlar arasında Kur'an'ı en güzel okuyan, Kur'an okurken hüzünlenen kimsedir" buyurmuştur."
el-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (12/202/№11695) söylemiştir: "Bunu Taberani, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehia'da zayıflık olmakla beraber hadisi hasendir."

Fayda. Hadis hırsızlığı ne demektir? "Şeyhin, asıl haline uymayan bir isnadla rivayet ettiği hadistir. Böyle bir durumda rivayeti karıştırır ve bir hadisin isnadından bir başka hadisin metnine geçiş yapar. Yahut bir ravinin adını karıştırıp isimlerin yerini değiştirir. "Mürra b. Kab" isminin "Kab b. Mürra"; "Sa'd b. Sinan" isminin "Sinan b. Sa'd" haline dönüşmesi gibi. Bu

[595] "Şerhul Meanil Asar" 6/44-45.
[596] "Şerhul Meanil Asar" 6/38.

işlemi hata sonucu yapan kişi bir derece anlaşılabilir. Ama kasten yaparak bir metni o metne ait olmayan bir isnadla yan yana getiren kişi hadis hırsızıdır. İşte hakkında . . , "Filanca hadis hırsızlığı yapar" denilen kişiler böylesi kimselerdir. Duymadığı bir hadisi çalıp bir adamdan duyduğunu iddia etmek de bu kategoridedir. Eğer hadis hırsızlığını, hiçbir sabit senedi olmayan bir metne zayıf bir isnadı eklemek şeklinde yapıyorsa, bu, metni sahih olmayan bir hadisi çalıp da başına sahih bir isnadı eklemekten daha hafıfbir cürümdür. Zira ikincisi uydurmanın ve iftiranın bir çeşidi olup, helal ve harama dair metinlerde gerçekleşmesi durumunda günahı katlanmakta ve kişi kendisine cehennemde bir ev hazırlamış olmaktadır. Hocadan işitmediği kitap ve cüzleri işittiğini iddia ederek yapılan "sema hırsızlığı" ise mücerret bir yalandan ibarettir. Hz. Peygamber' e (sallalahu aleyhi ve sellem) yalan isnadı kapsamında değil, şeyhlere iftira etmek anlamındadır. Bu işlere giren de iflah olmaz. Allah'ın üzerini örttüğü örnek sayısı çok azdır. Kimisi hayatında rezil rüsva olur, kimisi vefatından sonra. Allah'tan isteğimiz, günahlarımızı örtmesi ve affeylemesidir.”[597]

299) İbn Cureyc'in, Atâ’dan, o da İbn Abbâs’tan (merfû olarak) rivayet ettiğine göre: “Hacamat (kan aldırmak), delilik, cüzzam, alaca hastalığına, diş ağrısı ve uyuklamaya karşı (şifadır).[598]

Hadisin senedinde Ismail b. Şebib, ve ya b. Şeybe et-Taifi isminde ravi vardır. Cidden zayıftır.

Taberani “el-Mucem el-Evsat” kitabında ibn Ömerden rivayet etmiştir: “Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Baştan kan aldırmak, deliliğe, cüzama, alaca hastalığına, uyuklamaya ve azı dişi ağnsına şifadır."
el-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (8/312/№8336) söylemiştir: “Senedinde yer alan Mesleme b. Salim el-Cüheni -aynı zamanda Müslim b. Salim de denilir- zayıftır.”

Yine Taberani hadisi ibn Abbastan farklı sened zinciriyle rivayet etmiştir: “Resfilullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Baştan kan aldırmak, hacamat yaptıranın yedi hastalığına şifadır: Delilik, baş ağrısı, cüzzam, alaca, uyuklama, azı dişlerinin ağrısı ve gözündeki kararmaya”.
el-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (8/312/№8338) hadisin akabinde söylemiştir: “Hadisi Taberani rivayet etmiş olup, senedinde yer alan Ömer b. Rabah el-Abdi metruktur.”

Taberaninin başka bir rivayetinde senedi ile - Zekeriya b. Yahya es-Saa’ci’den, o da Muhammed b. Musa el-Haraşi’den, o da İsa b. Şu’ayb’dan, o da ed-Difau

[597] Zehebi “Mukiza” sayfa 63.
[598] “Mizan” 1/391.

Ebu Ruḥü'l-Kaysî'den, o da Abdülhamîd b. Sayfi'den, o da babasından (Seifi b. Suheyb), o da dedesinden (Suheyb er-Rumi) rivayet etti ki: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Kafa arkasından, kafa üzerindeki çıkıntı kemikten kan aldırmaya devam edin. Çünkü o, yetmiş iki ve beş hastalığa şifadır: Delilik, cüzzam, alaca ve azı dişlerinin ağrısına."
el-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (8/313/№8339) söylemiştir: "Hadisi Taberani rivayet etmiş olup, ravileri güvenilir kimselerdir."

Maalesef bu durumda İmam Heysemi ile aynı fikirde olamıyoruz.

Hadisin illetleri:
1) Abdulhamîd b. Ziyâd veya Zeyd b. Sayfî b. Suheyb er-Rûmî. Bazen dedesi Suheyb'e nisbet edilmiştir. Hadislerinde yumuşaklık olub (leyinul hadis), sekizinci tabakadandır.[599]
2) İbn Hacer el-Askalani, Sayfi b. Suhayb hakkında – makbul, tabiri kullanmıştır.[600] Makbûl, İbn Hacer'in terimleri arasında, hakkında açık bir cerh (zayıflatma) bulunmayan ancak güvenilirliği de sabit olmayan râvîler için kullanılır. Bu tür râvîlerin rivayetleri ancak müteâbi' (destekleyici) başka bir râvî ile takviye edilirse kabul edilir. Tek başına rivayet ettiklerinde, zayıf kabul edilirler.
3) Difau b. Dağfal, Ebu Ruh el-Basri el-Kaysi. Ebu Hatim bu ravini zayıf saymıştır.[601]
4) Muhammed b. Musa b. Nefiy el-Hiraşi, Ebu Abdullah el-Basri.
Ebû Ubeyd el-Âccurî dedi ki: Ebû Dâvûd'a onu sordum; onu zayıf buldu ve tenkit etti. Ebû Hâtim dedi ki: O (sadece) bir şeyhtir. Nesâî dedi ki: Sâlihtir (hadis rivayeti kabul edilebilir ama güçlü değildir). İbn Hibbân onu "es-Sikât" (Güvenilir râvîler) kitabında zikretti.

300) Peygamber Efendimiz ﷺ şöyle buyurdu: "Peygamberlerin sünnetlerinden (uygulamalarından) utanma, ilim, hacamat, misvak, güzel koku sürünmek ve çok evliliktir."

Ismail b. Şebib, ve ya b. Şeybe et-Taifinin rivayetindendir.

Bu hadisi farklı senedle ve lafızla imam Beyhaki "Şuabul İman" (7/358/№7320, 7321, 7322) kitabında rivayet etmiştir:
"Fuleyh b. Abdillah el-Hatmî'nin, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: *"Beş şey peygamberlerin sünnetindendir: Hayâ, hilim, hacamat, misvak ve koku kullanmak."*

[599] "Takrib et-Tahzib" №3784, sayfa 564.
[600] "Takrib et-Tahzib" №2977, sayfa 456, Darul Asima.
[601] İmam Zehebi "Tazhib Tahzib el-Kamal fi Asma er-Rical" 3/184/№1826.

Hadisin akabinde imam Beyhaki söylemiştir: “Buhârî bu hadisi _Tarih’_te Abdurrahman b. Abdilmelik kanalıyla İbn Ebî Fudeyk’ten (Muhammed b. İsmâîl), o da Ömer b. Muhammed el-Eslemî’den rivayet etti. Ömer bunu rivayette tek kalmıştır. Bu hadis aşağıda geçtiği şekliyle başka bir yolla nakledilmiştir.

İbn Abbâs’ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: *“Hilm, hayâ, hacamat, misvak, koku kullanmak ve çok evlenmek, peygamberlerin sünnetindendir.”*

Kudâme b. Muhammed el-Hadramî bu hadisi İsmâîl’den rivayette tek kalmıştır. Bunların ikisi de zayıftır. (Ve bu haber bu konuda en sahih rivayet olunmuş haberdi)

Ebû Eyyûb el-Ensârî’nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: *“Dört şey peygamberlerin sünnetindendir: Koku kullanmak, evlenmek, misvak ve hayâ.”*

Hafs b. Giyâs bu hadisi Haccâc b. Ertâa’dan bu şekilde rivayet etti. (İmam Beyhakiden alıntının sonu)

301) el-Fadl b. Sehl – Kudame b. Muhammed b. Kudame – İsmail b. Şeybe et-Taifi – ibn Cureyc – Ata – ibn Abbas’tan merfu olarak: “Cehennemde bir kapı vardır ve ondan sadece öfkesini Allah’ın gazaplanacağı şeyle dindiren girer”[602]

Hadisi imam Bezzar “Müsned”inde[603] ve Beyhaki “Şuabul İman”da[604] rivayet etmiştirler.

Yine Ismail b. Şebib, ve ya b. Şeybe et-Taifinin rivayetindendir. Beyhaki hadisin akabinde söylemiştir: “Kudâme bu hadisi İsmâil’den rivayette tek kalmıştır.” İbn Adi “el-Kamil”de zikr ettiği gibi bu zincirle rivayet olunmuş hadisler mahfuz değildir.[605] İbn Hacer el-Askalani “Takrib”te[606] - Kudame hadis rivayetinde hatalara yol veren bir ravi idir, söylemiştir.

302) Halid b. İsmail, bize Ebu'l-Esbat el-Harisî'nin, İsmail b. Şureyh’ten, o da İkrime’den, o da İbn Abbas’tan şöyle rivayet ettiğini aktardı: "Resûlullah bir Yahudi cenazesi için ayağa kalktı. 'Onun kokusu beni rahatsız etti, bu yüzden kalktım' buyurdu."

Hadisin senedinde Ebul Mikdam İsmail b. Şervas es-Sanani isminde ravi vardır. Muamer söylediği gibi, bu ravi hadis uydururdu.[607]

---

[602] “Mizan” 1/392.
[603] Hafız Nureddin Ali b. Ebu Bekir eı-Heysemi “Keşfül Estar an Zavaid el-Bezzar alal Kutubi Sitte” 2/439/№2055, thk Habiburahman el-Azami, Mueseset Risale.
[604] 8/135/№7978.
[605] 6/52, Darul Fikr.
[606] Sayfa 799, №5564.
[607] “Mizan” 1/392.

Diya el-Makdisi hadise sahih hükmünü verdi.[608]

Hafız Bezzar, Hz Aişe annemizden rivayet ettigine göre: “Resulullah (salallahu aleyhi ve sellem) sadece yanından bir defa geçen bir Yahudi cenazesi için kalkmıştır.”
el-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (4/456/№4119 buyurmuştur: “İsnadı hasendir.”
Nesai kısa bir metinle, ve Ahmed rivayet ettikleri bir hadiste, Hz. Ali'nin oğlu Hasan'ın yanından bir cenaze geçince oradaki topluluk ayağa kalktı; o ise kalkmayıp şöyle dedi: "Ne yaptınız? Resulullah (sasallahu aleyhi ve sellem) yanından geçen Yahudi cenazesinin kokusundan rahatsız olduğu için kalkmıştı."
el-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (4/456/№4120) buyurmuştur: “İsnadında yer alan Haccac b. Artat şaibelidir.”

İmam Ahmed ve Taberani el-Mu'cemu'l-evsat'ta Hüseyn b. Aliden ve ibn Abbas’tan rivayet ettikleri hadiste: “Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) yanından geçen Yahudi cenazesinden dolayı ayağa kalkmasını şu sözüyle açıklamıştır: "Onun (leş) kokusu beni rahatsız etti(ği için ayağa kalktım.)"
el-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (4/457/№4121) hadisin akabinde söylemiştir: “Bu konuda derim ki: İbn Abbas'ın hadisini "Onun kokusu beni rahatsız etti" bölümü hariç Nesai rivayet etmiştir. Ancak Hüseyin'in adı rivayetlerinde geçmemektedir. Hadisi, İmam Ahmed ve Taberani el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiştir. Ravileri Sahih'in ravileridir.”

303) Zekeriya b. Yahyâ er-Rakaşî, Said b. Ebî Urûbe, Katâde, Enes (radıyallahu anh) yoluyla merfû olarak: “Karanlıkta ikamet etmekten sakının. Çünkü kim karanlık yerde ikamet ederse kalbi paslanır, tıpkı demirin paslanması gibi.”

Hadis sahih değildir.[609] Senedinde İsmail b. Abid es-Sadi isminde ravi vardır.
Dârakutnî dedi ki: “Terk edilmiştir.”
İbn Hibbân ise şöyle dedi: “İsmail b. Abbâd, Ebû Muhammed el-Merzî, Basralıdır; hiçbir hâlükârda onunla delil getirilmesi câiz değildir.”[610]

304) “Kadınların bazıları hem akılca yetersiz (cahil, beceriksiz) hem de mahremdir (noksanlık, örtülmesi gereken bir varlık). Onların bu yetersizliklerini susmalarıyla örtün; mahremiyetlerini ise onları evde tutarak koruyun."”

Hadis sahih değildir.[611] İsmail b. Abid es-Sadinin rivayetidir.

---

[608] Ebu Abdullah Muhammed b. Abdulvahid el-Hanbeli, Diya el-Makdisi “Sahihul Ehadis fima ittafaku aleyhi ahlelhadis” 1/29/№21, thk Hamza Ahmed Zeyn, DKİ.
[609] “el-Mevdua” 2/71; Hafız Ebul Fadl Muhammed b. Tahir b. Ahmed el-Makdisi “Kitab Tezkiratul Mevdua” sayfa 38; es-Suyuti “el-Leal el-Masnua” 1/481.
[610] “Mizan” 1/393.

Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş hadiste, Peygamber (sallalahu aleyhi ve sellem) buyurmuştur: “"Kadın avrettir. Kadın evden çıktığında şeytan ona dikkat kesilir. Kadın evinin içinde olduğu zaman, Allah'a en yakın olduğu zamandır.”
El-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (7/571/№7671) söylemiştir: “Ravileri Sahih'in ravileridir.”

305) “Ebû Kılâbe, Ebû Esmâ’dan, o da Şeddâd b. Evs’ten rivayet etti: 'Hacamat yapan da yaptıran da orucunu bozmuştur.”

Senedinde İsmail b. Abdullah b. el-Haris el-Ezdi el-Basri isminde ravi vardır. Ebû'l-Fetḥ el-Ezdî dedi ki: “Hadisi değersizdir (zahibul hadis).” en-Nesâî dedi ki: “Ben onu tanımıyorum.”

Buhari’nin, ibn Mace’nin ve Tirmizi Rafi’ b. Hadîç (r.a.)’den rivâyetlerine göre, Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Kan aldıran kimsenin ve alan kimsenin orucu bozulmuş demektir.”
Hadisin akabinde imam Tirmizi söylemiştir: “Bu konuda Ali, Sa’d, Şeddâd b. Evs, Sevbân, Üsâme b. Zeyd, Âişe, Ma’kıl b. Sinan (Makıl İbn Yesâr), Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Ebû Musa, Bilâl ve Sa’d tan da hadis rivâyet edilmiştir. Rafi’ b. Hadîç hadisi hasen sahihtir.[612]

Mezhebimizde kan aldırmak oruçu bozmaz[613]. İmamımız Ebu Cafer et-Tahavi “Şerhul Meanil Esar” (3/498) kitabında şöyle buyurmuştur: “İcma ile kabul edildiğine göre, oruç tutan bir kimse bir damarından kan aldıracak olursa, bu yolla orucu bozulmuş olmaz. Aynı şekilde bir hastalığı dolayısıyla vücudundaki bir yerden bir kan çıkacak olursa yine hüküm böyledir. Buna göre, dediğimiz hususta kişinin vücudundan kan çıkması ya da bir işlemle kanın çıkartılması, sözünü ettiğimiz bu konuda hüküm itibariyle aynıdır.”

Fakat damardan kan aldırmak yahut hacamat yaptırmak gibi kişinin bünyesini zayıflatma ihtimali olan şeyleri yapmak mekruhtur.[614]

Katâde’den, o Ebu’l-Mütevekkil en-Nâcî’den, o Ebu Said el Hudrî’den, onun şöyle dediğini rivayet etti: “Oruç tutana hacamatı mekruh görmemizin -ya da görülmesinin- sebebi, kişiyi zayıf düşürmesidir.” [615]

---

[611] “el-İlel el-Mutenahiyye” 2/632/№1044; es-Suyuti “el-Leal el-Masnua” 2/181.

[612] Tirmizi “Sünen” №774.
[613] “et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri” sayfa 150.
[614] Prof. Dr. Vehbe Zuhayli “İslam fıkhı ansiklopedisi” 3/170.
[615] “Şerhul Meanil Esar” 3/505/№3352.

Humeyd dedi ki: Sâbit el-Bünânî, Enes b. Malik'e: Sizler oruç tutanın hacamat yaptırmasını mekruh görür müydünüz? sordu. Enes: Hayır, ancak zayıf düşürmesi halinden dolayı müstesna, dedi. [616]

Bize Fehd tahdis edip dedi ki: Bize İbn Ebi Meryem tahdis edip dedi ki: Bize Yahya b. Eyyub bildirip dedi ki: Bana Yahya b. Said tahdis edip dedi ki: Ben el-Kasım b. Muhammed'i, insanların: "Hacamat yapanın da, yaptıranın da orucu bozuldu" sözünden bahsederken işittim. Bunun üzerine el-Kasım: Bir adam eline ya da bedeninin bir yerine hacamat yaptırsa bu, onun orucunu bozmaz, dedi. Salim de: Oruçlunun hacamat yaptırmasının mekruh görülmesinin tek sebebi onun bayılması(na sebep olması) ve sonra da orucunu bozmak zorunda kalmasıdır, dedi. [617]

Oruç tutanın bünyesini zayıflatmadığı takdirde damardan kan aldırmak yahut hacamat yaptırmak sorun değildir.[618]

İhtimal olunan tevil.

İmam Ebu Cafer et-Tahavi "Şerhul Meanil Esar" (3/504) eserinde şöyle buyurmuştur: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in, kendisinden rivayet etmiş olduğumuz: "Hacamat yapanın da, yaptıranın da orucu bozuldu" sözünde, orucun hacamattan dolayı bozulduğuna bir delil yoktur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in, bir başka husus dolayısıyla oruçlarının bozulmuş olduğunu haber vermiş ve onların bu durumlarını haber verdiğinde yapmakta oldukları işle onları nitelendirmiş olması mümkündür."

"Bize İbn Ebi Davud tahdis edip dedi ki: Bize el-Vuhâzî tahdis edip dedi ki: Bize Yezid b. Rebîa ed-Dımeşki, Ebu'l-Eş'as es-San'ânî'den tahdis etti. Ebu'l-Eş'as dedi ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in: "Hacamat yapanın da, yaptıranın da orucu bozuldu" demiş olmasının tek sebebi, o iki kişinin o sırada gıybet yapıyor olmalarıydı."[619]

Hadisin akabinde imam et-Tahavi buyurmuştur: "Bu, anlam itibariyle doğrudur ancak onların sözü geçen oruçları, yemek, içmek ve cinsel ilişki gibi bir yolla bozulmamıştır. Ancak bu, yaptıkları gıybet sebebiyle sevaplarının boşa gitmesi anlamındadır. Bu sebeple onlar oruçsuz gibi oldular. Yoksa bu, kaza etmelerini gerektiren bir şekilde oruçlarının bozulması anlamında değildir. Bu da, yalan söylemek oruçlunun orucunu bozar demeye benzer. Bundan maksat ise, kaza yapmayı gerektiren bir oruç bozmak değildir. Bu, yemek ve içmekle mükâfatın boşa gittiği gibi bu sebeple de mükafatın (ecrin) boşa gitmesi anlamındadır."[620]

Muhtemelen olunan nesh.

---

[616] "Şerhul Meanil Esar" 3/505/№3353.
[617] "Şerhul Meanil Esar" 3/507/№3358.
[618] Prof. Dr. Vehbe Zuhayli "İslam fıkhı ansiklopedisi" 3/171.
[619] "Şerhul Meanil Esar" 3/504/№3351.
[620] "Şerhul Meanil Esar" 3/504-505.

Buhari, Muslimin ve Tirmizi'nin (№775), İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, O "Rasûlullah ﷺ ihramlı ve oruçlu iken kan aldırmıştır" demiştir.
İbn Abbas'tan başka bir hadiste, "Rasûlullah ﷺ oruçlu iken kan aldırmıştır" geçiyor.
Tirmizi hadis hakkında: "Bu hadis bu şekliyle hasen sahihtir" söylemiştir.[621]
Rasûlullah ﷺ'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları oruçlunun kan aldırmasında bir sakınca görmemektedirler Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes ve Şâfii bunlardandır.[622]

Imam Bezzar rivayet ettiği hadiste, Ebu Said'in bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) oruçlu kişinin hacamat yaphrmasına izin vermiştir."
el-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (5/351/№4998) söylemiştir: "Bezzar'ın ravileri Sahih ricalidir."

Ibn Abbas'ın bildirdiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Üç şey oruçlunun orucunu bozmaz. Kusmak, hacamat ve ihtilam olmak."
el-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (5/353/№5004) söylemiştir: "Bezzar iki isnadla rivayet etmiş ve birinin sahih olduğunu söylemiştir, görünüşe göre de sahihtir."

306) Ebu Yahya el-Hammânî dedi ki: "İsmail bize rivayet etti, o da İbn Ebî Mülâyke'den, o da Âişe'den: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in, Osman bin Affan için dua etmesi dışında, ellerini omuz altı görününceye kadar kaldırdığını hiç görmedim."[623]

Hadisin senedinde İsmail b. Abdulmelik b. Ebi Sağır el-Esadi isminde ravi vardır. Yahya el-Kattan onu terk etmişti. Ebû Hâtim ve İbn Maîn dediler ki: "Güçlü değildir." İbn Mehdî onu zayıf saymıştır.[624]

307) İsmail'in, İbn Ebî Mülâyke vasıtasıyla Âişe'den rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Keşke Kâbe'ye hiç girmeseydim; ümmetimi sıkıntıya sokmuş olmaktan korkuyorum."[625]

Ismail b. Abdulmelik el-Esadinin rivayeti.

İmam Tirmizi "Sünen" (№873) eserinde, Hz Aişe annemizden rivayet ettiği hadiste, o şöyle söylemiştir: ""Rasûlullah ﷺ benim yanımdan gönlü hoş ve sevinç içerisinde çıktı sonra üzüntülü bir şekilde bana döndü. Bunun üzerine üzüntüsünün sebebini sordum. Buyurdular ki: Ben Ka'be'ye girdim keşke bunu

621 "Sünen" №776.
622 Tirmizi "Sünen" №777.
623 İbn Asakir "Tarih Medinatul Dimaşk" 39/52.
624 "Mizan" 1/396-397.
625 "Mizan" 1/397.

yapmasaydım ileride onlarda bunu yapmak isterler ve onlara zorluk çıkarmış olacağımdan dolayı korkarım."
Hadisin akabinde Tirmizi buyurmuştur: "Bu hadis hasen sahihtir."

308) "Tüccarlar kıyamet günü facir (günahkârlar) olarak diriltilirler; ancak Allah'tan korkan ve doğru olanlar (müstesna)."[626]

İmam Tirmizi "Sünen" (№1210) eserinde, ve Beyhaki "Şuabul İman"da[627] rivayet etmiştirler: "Rifâa (r.a.)'ın babasından ve dedesinden naklettiğine göre; kendisi Rasûlullah ﷺ ile birlikte namazgaha çıkmıştı ki: Bazı insanların alışveriş yaptıklarını gördü ve onlara şöyle seslendi: "Ey tüccarlar topluluğu" onlarda Rasûlullah ﷺ'e icabet ederek boyunlarını doğrultarak gözlerini ona çevirdiler. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Tüccarlar kıyamet gününde günahkar ve rezil bir vaziyette diriltileceklerdir. Ancak yolunu kitabla bulup günahlardan sakınanlar, yemininde durup iyilik yapanlar ve dürüst olanlar bunun dışındadır."
Hadisin akabinde imam söylemiştir: "Bu hadis hasen sahihtir. İsmail b. Ubeyd b. Rifâa'ya, İsmail b. Ubeydullah b. Rifâa'da denilir."
Hafız ibn Hacer el-Heytemi de hadise sahih hükmünü vermiştir.[628]
Ebu Abdullah el-Hakim senedinin sahih olduğunu söylemiştir.

Beyhaki "Şuabul İman"da[629] Hz Bera b. Azib'den rivayet etmiştir: "Bakî'deyken Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) yanımıza geldi ve: "Ey tacirler!" diye seslendi. Oradakiler ona dönüp dikkat kesilince de: "İçlerinden takva sahibi, iyiliksever ve dürüst olanlar dışında tacirler kıyamet gününde günahkâr olarak haşredilecektir" buyurdu.

309) Ebu Sad – babasından – İsmail b. Ayyaş – Buhayr b. Sad – Halid b. Madan - Şeddad b. Ovs'ten merfu olarak: "Şuayb peygamber (aleyhisselâm), Allah sevgisinden dolayı o kadar çok ağladı ki, gözleri görmez oldu. (Allah ona görmesini iade etti ve şöyle vahyetti: 'Ey Şuayb! Bu ağlayış nedendir? Cennet arzusu mu, yoksa cehennem korkusu mu?'
Şuayb dedi ki: 'Ey Rabbim! Sen bilirsin ki ben ne cennete duyduğum özlemle ne de cehennem korkusuyla ağlıyorum; fakat kalbimde Senin sevgini yerleştirdim. Eğer Senin azametini müşahede edersem ne olacağımı bilemiyorum.'
Bunun üzerine Allah ona vahyetti: 'Ey Şuayb! Eğer bu gerçekten benimle buluşma arzundansa, seninle dostluğumu pekiştirdim. Ey Şuayb! Bundan dolayı Musa bin İmrân'ı sana hizmetçi olarak verdim.)"

---

626 "Mizan" 1/397.
627 5/275/№4508.
628 "el-Fetava el-Hadisiye" sayfa 80, thk Muhammed Abdusselam Şahin, DKİ.
629 5/275/№4507.

Hadis asılsızdır, batıldır.[630] Senedinde Vaiz Ebu Sad Ismail b. Ali b. el-Musenne el-Isterabadi isminde ravi vardır. Hatib Bağdadi ondan rivayet etmiştir, ve söylemiştir bu ravi doğru konuşan değildir.[631] İlaveten İsmailın babasıda zayıftır.

310) Câfer b. Ziyâd - Muhammed b. Sûka - İbn Münkedir - Câbir'den rivayet etti: "Resûlullah ﷺ imamın müezzin olmasını yasakladı."

Hadisin senedinde İsmail b. Amr b. Nuceyh el-Beceli el-Kufi el-İsfahani isminde ravi vardır. İbn Adî dedi ki: "Onun rivayet ettiği bazı hadislerde kendisine tâbi olunmamıştır (yani başka ravilerce desteklenmemiştir)." Ebû Hâtim ve Dârekutnî ise şöyle dedi: "Zayıftır."[632]

İmamımız ez-Zeylai[633] "Naṣbü'r-râye li-taḫrîci eḥâdîsi'l-Hidâye"[634] kitabında şöyle buyurmuştur: "İmamın müezzin olmaması gerektiği"ne dair gelen rivayetler. Bu konuda iki zayıf hadis vardır:

Birincisi:

İbn Adî "el-Kâmil" adlı eserinde rivayet etmiştir. Rivayet zinciri şöyledir: Selâm et-Tavîl → Zeyd el-A'mâ → Katâde → Enes → Peygamber ﷺ.

"İmamın müezzin olmasından hoşlanılmaz (kerih görülür)" demiştir.

İbn Adî şöyle dedi: "Bu hadis münkerdir. Belası (bozulması) Selâm'dan veya Zeyd'den kaynaklanmaktadır."

Nesâî ise şöyle demiştir: "Selâm terk edilmiş bir ravidir."

İkinci hadis:

İbn Hibban el-Bustî "ed-Duafâ" adlı eserinde rivayet etmiştir. Ravi zinciri: el-Mualle b. Hilâl → Muhammed b. Sûka → Muhammed b. el-Münkedir → Câbir.

Rivayet: "Resûlullah ﷺ imamın müezzin olmasını yasakladı."[635]

el-Mualle hakkında Yahyâ (b. Ma'în) şöyle dedi: "Hadis uydurmasıyla tanınır."

Ahmed b. Hanbel dedi ki: "Terk edilmiştir, hadisi uydurmadır."

311) İbn Ayyaş, Musa b. Ukbe'den, o da Nafi'ʿten, o da İbn Ömer'den (ra) Peygamber'e nispetle (merfûʿ olarak) rivayet etti: "Hayızlı kadın da cünüp kimse de Kur'ân'dan hiçbir şey okumaz."

---

[630] "Mizan" 1/399.
[631] "Mizan" 1/399.
[632] "Mizan" 1/399.
[633] Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullāh b. Yûsuf b. Muhammed ez-Zeylaî (ö. 762/1360). Hanefî fakihi ve hadis hâfızı.
[634] Kitabus Salat, sayfa 293/№1276, 1277.
[635] Muhammad Subhi b. Hasan Hallaak - Cabirin hadisine zayıf hükmünü vermiştir. "el-Lubab fi Fikhis Sünne vel Kitap" sayfa 142, Maktabatu Sahabe; Imam Zehebi bu hadisin senedinin zayif olduğunu söylemiştir. Bkz "el-Muhazzeb fi İhtisar es-Sünen el-Kebir lil Beyhaki" 1/427/№1827.

İmam Tirmizi (№131), Ebu Davud, ibn Mace ve imam Malik rivayet ettikleri hadiste, ibn Ömer şöylemiştir: “Rasûlullah ﷺ: “Cünüp ve hayızlı olan kimse Kur’ân’dan bir şey okumasın”
İmam Tirmizi hadisin akabinde buyurmuştur: “Bu konuda Ali’den de hadis rivâyet edilmiştir. Tirmîzî: Bu İbn Ömer’in hadisini yalnızca İsmail b. Ayyaş, Musa b. Ukbe, Nafi’ yoluyla bilmekteyiz. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabı, tabiin ve daha sonraki gelen ilim adamlarının çoğunluğu bu görüştedir. Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk şöyle demektedirler: “Cünüp ve hayızlı olan Kur’ân’dan bir şey okumamalı ancak bir ayetinin bir kısmını veya bazı bölümlerini okuyabilir ayrıca tesbih (Sübhanallah) ve tehlil (La ilahe ilallah) gibi şeyleri söylemelerinin bir sakıncası yoktur.” Tirmîzî: Muhammed b. İsmail’den işittim şöyle diyordu: Hadisin râvîlerinden İsmail b. Ayyaş, Hicaz ve Irak bölgesi adamlarından hoş karşılanmayan (münker) rivâyetleri aktarıyor dolayısıyla pek güvenilmez demekle birlikte İsmail b. Ayyaş’ın bu rivâyeti Şam bölgesi adamlarındandır demekle bu hadise güvendiğini söylemektedir. Ahmed b. Hanbel diyor ki: İsmail b. Ayyaş “Bakıyye” denilen kimseden daha sağlamdır çünkü “Bakıyye’nin” güvenilir kimselerden hoş olmayan (münker) rivayetleri vardır. Tirmîzî: Ahmed b. Hasan bana aktardı ve dedi ki: Bu sözü Ahmed b. Hanbel’in kendisinden işittim.”

312) Abdullah b. Mubarek - İsmail, Abdullah b. Dinar ve Said b. Yusuf’tan, onlar da Yahya b. Ebî Kesîr’den mürsel olarak (yani sahabi zikredilmeden) rivayet etti: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Allah, size namazda boş davranışları, oruçta çirkin sözleri ve kabirlerin yanında kahkahayla gülmeyi mekruh kıldı."[636]

Ebu Utbe İsmail b. Ayaş el-Anbasi el-Himsinin rivayeti.

Fesevî dedi ki: “İsmâil hakkında bazıları konuştu; o güvenilir, adil biridir. Şam hadisleri konusunda insanların en bilgilisidir. Onu tenkit edenlerin çoğu, ‘Hicazlı sikat ravilerden garip rivayetleri vardır’ dediler.”
Heysem b. Hârice dedi ki: “Yezîd b. Hârûn'u şöyle derken işittim: ‘İsmâil b. Ayâş’tan daha iyi ezber yapan birini görmedim.’”
Abbâs, Yahyâ'dan şöyle rivayet etti: “Sika (güvenilir).”
İbn Ebî Hâtim, İbn Maîn'den şöyle rivayet etti: “Şam halkından rivayet ettiğinde bir zararı yoktur.” (Bu hadisi İsmail Abdullah b. Dinardan rivayet etmiştir, ve bu ravi Şam diyarındandır)[637]
Duhaym dedi ki: “Şamlılardan rivayetlerinde çok iyidir, ancak Medînelilerden rivayetlerinde karışıklık yapmıştır.”
Buhârî dedi ki: “Kendi memleketinden (Şamlılardan) rivayet ettiğinde hadisi sahihtir; başka yerlerden rivayet ettiğinde onda şüphe vardır.”

[636] “Mizan” 1/402.
[637] “Naṣbü’r-râye li-taḫrîci eḥâdîṯi’l-Hidâye” 2/86.

Ebû Hâtim dedi ki: “Leyindir. Onun hakkında sustuğunu bildiğim tek kişi Ebû İshâk el-Fazârî'dir.”
Nesâî dedi ki: “Zayıftır.”
İbn Hibbân dedi ki: “Hadislerinde çok hata yapar; bu sebeple ondan delil getirilmez.”[638]

Namaz sırasında bir Müslüman, gereksiz hareket ve davranışlardan kaçınmak zorundadır.

İmam Tirmizi (№379), Hz Ebu Zerrden rivayet ettiği hadiste Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Biriniz namaza başladığında Allah’ın rahmeti ona yönelir. Bu nedenle secde yerindeki çakıllarla meşgul olmakla kendisini meşgul etmesin.” Tirmizi hadisin akabinde söylemiştir: “Ebû Zerr hadisi hasendir. Bu konuda Muaykîb, Ali b. ebî Tâlib, Huzeyfe ve Câbir b. Abdillah’tan da hadis rivâyet edilmiştir. Peygamber ﷺ’den “Namazda çakıl taşlarını düzlemeyi hoş karşılamadığına ve “Mutlaka yapacaksan bir defa yap” şeklinde de hadis rivâyet edilmiştir. Böylece tek sefer yapmaya müsaade etmiş gibi görünüyor. İlim adamları da böylece amel ederler.”

Muhammed Aşık İlahi el-Berni “et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri” (sayfa 82-83) diyor ki:
“Namaz kılan kişiye mekruh olan şeyler şunlardır: 1. Elbise veya bedenle oynamak, 2. Taşları çevirmek (secde yerindeki toz ve taş gibi nesneleri temiz lemek), fakat secde yapmanın mümkün olmaması durumunda bir kez çevrilebilir (bir el hareketiyle süpürülebilir), 3. Parmakları çıtlatmak veya birbirine geçirmek, 4. Elleri bele bağlamak, 5. Elbiseyi giymeksizin başa veya omuzlara atarak sarkıtmak, 6. Erkeğin saçlarını topuz yapması, 7. Boynu çevirerek sağa sola bakmak, 8. Köpek oturuşu ile oturmak, 9. Erkeklerin secdede kollarını yere yayması, 10. Verilen selâmı el hareketiyle almak, 11. (Teşehhüdde) Özür durumları dışında bağdaş kurmak, 12. Alnına veya burnuna bulaşan toprağı silmek, 13. Kıraat yapmaya engel teşkil edecek bir şeyi ağza almak, 14. Namazı, zihni meşgul edip huşuyu bozan her şeyin yanında veya karşısında kılmak”

Namazda Hareket Etmemek ve Sağa Sola Dönmemek. Ebu Zer, Hz. Peygamber'in sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Allah Teala sağa sola dönmediği sürece yönünü çevirerek kuluna yaklaşmaya devam eder. Ne zaman ki, kul yüzünü O'ndan çevirir, işte o zaman Allah Teala ondan uzaklaşır." Cabir b. Semura'dan şöyle nakledilmiştir: Bir defasında Hz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize namaz kıldırmak üzere evinden çıktı

[638] “Mizan” 1/401.

ve şöyle buyurdu: "Şu hale bakın! Serkeş atların kuyrukları gibi ellerinizin kalktığını görüyorum. Namazda sükunetli olun."[639]

Hadis-i şerifte buyrulduğu üzere: “Hiçbiriniz (bilhassa) oruçlu olduğu gün, çirkin söz söylemesin ve kimse ile çekişmesin. Eğer biri, kendisine söver veya çatarsa; «ben oruçluyum» desin.”

Enes bin Malik dedi ki: Resullullah (sallahı aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: ~'Çirkin sözü ve yalanı bırakmayan kişinin terk ettiği yemek ve içeceğe Yüce Allah'ın ihtiyacı yoktur."
El-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (5/356) söylemiştir: “Hadisi Taberani el-Mucemus Sağır ve Mucemul Kebir'de rivayet etmiıtir. İsnadında tanımadığım biri vardır.”

313) İbn Cüreyc’in, İbn Ebî Melîke aracılığıyla Âişe’den (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Kim namazda kusar, burun kanaması geçirir veya hades meydana gelirse, namazdan ayrılsın, abdest alsın, sonra kaldığı yerden namazına devam etsin.”

İmam Ahmed söylemiştir ki, daha doğrusu rivayetin mürsel olmasıdır.[640]
Ebu Utbe İsmail b. Ayaş el-Anbasi el-Himsinin rivayeti.

Muhammed Aşık İlahi el-Berni “et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri” (sayfa 90) diyor ki: “Soru: Namaz esnasında abdesti bozulan kişi ne yapmalıdır? Cevap: Namazı bırakmalı ve abdest alıp namaza kaldığı yerden devam etmelidir. Fakat namaza baştan başlaması daha faziletlidir”.

Burun kanaması. Abdullah b. Ömer burnu kanayınca namazdan ayrılmış, abdest almış, sonra konuşmadan dönüp kaldığı yerden namazını tamamlamıştır. Yezid el-Leysi de Said b. Müseyyeb'in namaz kılarken burnunun kanadığını, bunun üzerine Peygamberimizin eşi Ümmü Seleme'nin evine gittiğini, kendisine su verildiğini ve onun bu suyla abdest aldığını, ardından dönüp kaldığı yerden namazını tamamladığını gördüğünü söylemiştir.[641]

Hz. Ali'nin şöyle söylediği nakledilmiştir: "Namazda birinin burnu kanarsa veya kusarsa konuşmadan abdest alsın ve kaldığı yerden namazına devam etsin." Nafi'nin şöyle söylediği nakledilmiştir: "İbn Ömer na mazda burnu kanadığı zaman namazdan ayrılıp abdest alır, sonra dönüp konuşmadan kaldığı yerden namazını tamamlardı." Said b. Müseyyeb ve Ata'nın da buna benzer bir ifade

[639] Esad Muhammed Said es-Sağırcı “Delilleriyle Hanefi Fıkhı” sayfa 195.
[640] “Mizan” 1/402.
[641] Esad Muhammed Said es-Sağırcı “Delilleriyle Hanefi Fıkhı” sayfa 75.

kullandığı nakledilmiştir. İbn Abbas ise burnu kanadığı zaman namazı bırakır, hemen kanı yıkar, sonra dönüp kaldığı yerden namazını tamamlardı.” [642]

314) İbn Ma‘în dedi ki: İsmail bize Şurahbîl’den, o da Ebû Ümâme’den (ra) rivayet etti. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Kefil olan kişi borçludur."

Yine İsmail b. Ayaş el-Anbasi el-Himsinin rivayeti.

Muhammed Aşık İlahi el-Berni “et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri” (sayfa 309) şöyle buyurmuştur:
“Soru: Bir kişiye borcu zamanında ödemezse kendisinin tazmin edeceği hususunda kefil olan kişi, belirlenen vakitte kefil olduğu kişiyi getirmezse ne hüküm verilir? Cevap: Kefaletten kurtulmaz, borcu tazmin etmesi gerekir. Soru: Bir adam kefil olduktan sonra alacaklı alacağım kefil olunan borçludan talep edebilir mi? Cevap: Alacaklı muhayyerdir; alacağını dilerse borçludan, dilerse de kefilden talep edebilir”

Tirmizi hadisi daha tafsilatlı şekilde “Sünen” (№2120) eserinde Ebu Umame’den rivayet etmiştir: “Rasûlullah ﷺ’den işittim veda haccındaki hutbesinde şöyle buyurdu: “Allah her hak sahibine hakkını vermiştir, dolayısıyla miras alana vasiyet yoktur. çocuk yatağın sahibi olan erkek veya efendinindir. Zina edenin hakkı mirastan mahrum edilmektir veya taşlanarak öldürülmektir. Ve onların hesabı (sevap, ceza, bağışlanma) Allah’a aittir. Her kim babasından başkasına intisab ederse yani başka birine babam budur derse veya bir köle sahibinin dışında başka birisinin efendisi olduğunu iddia ederse kıyamete kadar Allah’ın laneti=yani rahmetinden uzak kalmasıonun üzerinedir. Kadın kocasının evinden uzak kalması onun üzerinedir. Kadın kocasının evinde ancak kocasının izniyle harcamada bulunabilir. Bu esnada Ey Allah’ın Rasûlü! Kadın kocasının evinden bir fakire yiyecek de mi veremez? Denildi. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ, esasen mallarımızın en değerlisi odur buyurdu. Sonra şöyle devam etti: Ödünç alınan her şey ödenecektir. Ödünç olarak verilen hayvan, ağaç, ve arazide sahibine geri verilecektir. Her türlü borç ta mutlaka ödenecektir. Kefil olan da borç ödenmezse o borcu ödeyecektir.”
Hadisin yorumunda imam Tirmizi söylemiştir: “Bu konuda Amr b. Harîce ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis Ebû Umâme’den değişik yollarla da rivâyet edilmiştir. İsmail b. Ayyaş’ın, Iraklılardan ve Hicazlılardan tek başına rivâyeti pek sağlam değildir. Çünkü onlardan münker hadisler rivâyet etmektedir. Şamlılardan rivâyeti ise daha sağlamdır. Muhammed b. İsmail bu konuda böyle söylemiştir.”

[642] Esad Muhammed Said es-Sağırcı “Delilleriyle Hanefi Fıkhı” sayfa 219.

315) İsmail, Behîr b. Saîd'den, o da Hâlid'den, o da Mikdâm'dan, o da Ebû Eyyûb'dan (ra) rivayet etmiştir: "Yiyeceğinizi ölçüp tartın ki, Allah onda sizin için bereket kılsın."

El-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (8/134/№7972) buyurmuştur: "Hadisi Taberani rivayet etmiş olup, senedinde yer alan Ebu Bekr b. Ebi Meryem ahir ömründe bunadığından dolayı zayıftır."
İsmail b. Ayaş el-Anbasi el-Himsinin rivayetidir.

316) İsmail, İbn Cüreyc'den, o da Amr b. Şuayb'dan, o da babasından, o da dedesinden rivayet etti: "Aranızdaki had cezalarında affedin. Çünkü bana ulaşan bir had davası artık (mahkemede) uygulanması gereken bir cezadır."

İsmail b. Ayaş el-Anbasi el-Himsinin rivayeti.

Hakim hadisi "Müstedrek"te (4/383) rivayet etmiştir, ve söylemiştir: "Bu hadis sened yönünden sahihtir, ancak (Buhârî ve Müslim) bunu rivayet etmemişlerdir."
İmam Nesai ayni mana ile hadisi (№4803) Abdullah b. Amrdan rivayet etmiştir: "Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Ceza gerektiren davalarınızı huzuruma gelmeden kendi aranızda anlaşın, bu davalar bana getirilince ceza vermem vacip olur."

317) Muhammed b. Humeyr, bize İsmail'in, o da Muhammed b. Amr'dan, o da Ebû Seleme'den, o da Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet etti: "Sizden biri bir yazı yazarsa onu topraklasın (mühürleyip sağlamlaştırsın). Çünkü bu, ihtiyacın karşılanmasında daha etkili olur."

İsmail b. Ayaş el-Anbasi el-Himsinin rivayeti.

İbn Mace "Sünen" (№3774) eserinde hadisi Cabir – radi Allahu anhudan, rivayet etmiştir: "Resûlullah (sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: (Mürekkeple yazdığınız) sahifelerinizin üzerine toprak serpiniz. Sahifelerün mürekkebinin dağılmaması) için en verimli yöntem budur. Çünkü toprak mübârektir."

Haydar Hatipoğlu "Sünen ibn Mace"nın şerhinde şöyle buyurmuştur: "Tirmizi, yukardaki metni rivâyet ettikten sonra: Râvi Hamza, Amr en-Nasibi' nin oğludur ve zayıftır, demiştir. Müellifimizin rivâyetinde bu râvi yoktur. Fakat Tuhfe yazan müellifimizin senedindeki Ebü Ahmed ed-Dımışki' nin meçhul olduğunu söylemiştir. Sindi'nin beyânına göre Sirâcü'd-Din el Kazvini bu

hadisin mevzû olduğunu söylemiştir. Daha geniş bilgi için Sindi veyâ Tuhfe'ye bakılabilir."[643]

318) İsmâ'îl b. 'Ayyâş, Evzâ'î'den, o da Zührî'den, o da Sa'îd'den, o da Ömer b. Hattâb'tan rivayetle: "Bu ümmette bir adam olacak, adı Velîd olacak, bu ümmete Firavun'un kendi kavmine olduğundan daha şiddetli olacaktır."

Velîd bin Abdülmelik'in hükümdarlığına bir ima vardır.
İbn Hibban dedi ki: Bu (rivayet) batıldır.[644]

319) İsmâ'îl b. 'Ayyâş, Damdam b. Zur'a'dan, o da Şureyh b. Ubeyd'den, o da Ebû Râşid el-Hubrânî'den, o da Abdurrahman b. Şubeyl'den: "Resûlullah ﷺ, keler etini yemeyi yasakladı."

Imam Zehebi hadise münker hükmünü vermiştir.[645]

Müslim, Ebu Davud ve Tirmizi (№1790), ibn Ömerden rivayet ettikleri hadiste: "Peygamber ﷺ'e keler eti yemenin hükmü sorulduğunda; "Keleri ne yerim nede haram kılarım." Buyurdular.
İmam Tirmizi söylemiştir ki: "Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Ömer, Ebû Saîd, İbn Abbâs, Sabit b. Vedia, Câbir, Abdurrahman b. Hasene'den de hadis rivâyet edilmiştir. İlim adamları kelerin yenmesi hakkında değişik görüşler ortaya koydular. Rasûlullah ﷺ'in ashabından ve başkalarından bir kısmı yenmesine izin verirken bir kısmı yenmesini hoş görmezler. İbn Abbâs'ın şöyle dediği rivâyet edildi: "Rasûlullah ﷺ'in sofrasında keler yendi, Rasûlullah ﷺ, hoşlanmadığı için yemedi."

320) "Katilin mirastan hiçbir payı yoktur."

Katil, maktulün mirasından alamaz.[646]

en-Nesâî bunu Amr b. Şuayb'dan, o babasından, o da dedesinden şu lafızla rivayet etmiştir: "Katilin mirastan hiçbir payı yoktur." Ez-Zerkeşî şöyle dedi: İbn Abdilberr, "Kitâbü'l-Farâiz"de bu hadisin senedinin ittifakla sahih olduğunu ve çok sayıda şahidi bulunduğunu söylemiştir.[647]

Ömer b. Şeybe b. Ebi Kesir, babasından bildiriyor: Eşimle şakalaşıyorduk. Elimin üzerine düşüp aniden öldü. Bu olay Resülullah (sallallahu aleyhi ve

---

[643] "Sünen ibn Mace" tercüme ve şerhi 9/564.
[644] "Mizan" 1/403.
[645] "Mizan" 1/403.
[646] Muhammed Aşık İlahi el-Berni "et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri" sayfa 571.
[647] Muhammed Abdurrauf el-Munavi "Feyzul Kadir Şerhul Camius Sağır" 5/461. DKİ.

sellem) Tebük gazvesinde iken vaki olmuştu. Yanına varıp kazayla öldürdüğüm karımın olayını ona bildirince şöyle buyurdu: "Ona varis olamazsın."
El-Heysemi “Mecmau Zevaid”de (7/330/№7174) söylemiştir: “Hadisi Taberani rivayet etmiş olup ravilerden Ömer b. Şeybe hakkında Ebü Hatim “Mechul biridir'' demektedir.”

İmam Malik şöylemiştir: “Bize göre ihtilafsız kabul edilen hüküm budur: Kasden adam öldüren, öldürdüyü kimsenin ne diyetine ve ne de malına varis olmaz. Varis olan hiçbir kimseyi mirasdan mahrum edemez.”[648]

321) Ebû’l-Yemân, İsmail’den, o da Yahyâ b. Saîd’den, o da Enes’ten; merfû olarak: “Kadınlarınızın en hayırlısı, hem iffetli hem de eşine karşı arzulu olandır.”
(Deylemî şu ziyadeyi (ilaveyi) yaptı: “Ferci konusunda iffetli, kocasına karşı ise şehvetli (arzulu) olandır.”)

İbn Hacer el-Heytemi “el-Fetava el-Hadisiye” (sayfa 413) kitabında senedin zayıf olduğunu söylemiştir.
İsmail b. Ayaş el-Anbasi el-Himsinin rivayeti.

322) İbn ʿAyyâş, Ḍamḍam b. Zurʿa’dan, o da Şurayḥ b. ʿUbayd’den rivayet etti: Ebû Zayba bize şöyle anlattı: Ebû Baḥriyye es-Sekûnî, Mâlik b. Yesâr es-Sekûnî’den nakletti ki, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Allah’tan bir şey isteyeceğinizde avuçlarınızın içiyle isteyin; elin dışıyla istemeyin. ”[649] (Dua etmeyi bitirdiğinizde ellerinizle yüzünüzü silin.).[650]

İsmail b. Ayaş el-Anbasi el-Himsinin rivayetidir. Mâlik (bin Yesâr) sadece bu rivayetle tanınır.
Hadisin şahitleri vardır, rivayet sahihtir.

323) Ahmed b. el-Ḥüseyn aṣ-Ṣūfî, Saʿīd b. Seleme el-Ensārî'den, o da İsmāʿīl b. Ḳays'dan, o da Ebū Ḥāzim'den, o da Sehl b. Saʿd'dan rivayet etti. Dedi ki: “Hz. Abbas (r.a.), Peygamber’den ﷺ hicret etmek için izin istedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber ﷺ ona şöyle yazdı: ‘Ey amca! Yerinde kal; çünkü Allah, hicreti seninle sona erdirecek, tıpkı nübüvveti benimle sona erdirdiği gibi.”[651]

---

[648] “Muvatta” 4/190, Beyan Yayınarı.
[649] “Mizan” 1/404.
[650] Bu ilaveni Ebu Davud rivayet etmiştir. Bkz Ali b. Sultan el-Kari “Mirkatul Mefatih” 5/126.
[651] İmam Hafız Ebu Bekr Muhammed b. Harun er-Rayani er-Razi el-Amali et-Tabari “Müsnedu Sahaba maruf bi Müsned er-Rayani” 1/140/№1061, DKİ; Hafız Ebu Nuaym el-Isfahani “Fadailu hulefa el-arba ve ğeyrihim” sayfa 126, №142.

el-Heysemi “Mecmau Zevaid”de (15/536/№15471) söylemiştir: “Ebü Ya'la[652] ve Taberani rivayet ettiler. Ravilerden Ebü Mus'ab İsmail b. Kays metruktur.”

Ismail b. Kays b. Sad b. Zayd b. Sabit el-Ensari. Buhârî ve Dârakutnî söylemiştirler ki: "Hadisi munkerdir." Nesâî ve diğerleri "Zayıftır.", hükmünü vermiştirler.

324) Bize İbrāhīm b. Ḥamza, İsmāʿīl b. Ḳays’dan, o da Ebū Ḥāzim’den, o da es-Sāʿidī’den rivayet etti. Dedi ki: Peygamber ﷺ başını kaldırarak şöyle diyordu: “Allah’ım! Abbās’ı ve oğlunu ateşten muhafaza et.”

Hadisi el-Hakim “Müstedrek” (3/326) kitabında rivayet etmiştir ve hadisin senedinin sahih olduğunu söylemiştir.[653]
Ismail b. Kays b. Sad b. Zayd b. Sabit el-Ensari rivayetidir ve o cidden zayıftır.

Taberani – Sehl b. Sad’tan rivayet etmiştir ki: “Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), sıcak bir günde, gitmiş olduğu bir gazveden geldi. Serinlemesi için kendisine su hazırlandı. Abbas gelince Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ona sırtını döndü, üzerindeki bir elbiseyle örtündü ve: "Kim bu?" diye sordu. "Ya Resulallah! Amcan Abbas'tır" dedi. Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), serinledikten sonra, ellerini örtünün altından onları göreceğimiz şekilde kaldırdı ve şöyle buyurdu: "Allah, seni ve zürriyetini cehennemden korusun, ey amca!" el-Heysemi “Mecmau Zevaid”de (15/538/№15476) söylemiştir: “Ravilerden Ebu Mus'ab İsmail b. Kays zayıftır.”

325) Yaḥyā b. Saʿīd el-Ensārī, Saʿīd b. Abī Meryem’den, o da Ebū Hüreyre’den merfu olarak rivayet etti: “Sabah vakti doğduğunda sabah namazından (farz olan iki rek’at dışında) başka namaz yoktur.”

Ismail b. Kays b. Sad b. Zayd b. Sabit el-Ensari rivayetidir.
Hadis sahihtir, şahitleri vardır.

Soru: Fecir doğduktan sonra sabah namazını kılmadan nâfile namazı kılan kişi hakkında görüşünüz nedir? Cevap: Bu vakitte sabah namazının iki rekâtlık sünnetinden daha fazla nâfile kılınması mekruhtur.[654]

Tahavi “Şerhul Meanil Asar”da (2/251/№1740): “Ubeyd b. Umeyr’den, o Âişe radıyallahu anhâ’dan, onun şöyle dediğini rivayet etti: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, sabahın farzından önceki iki rekâtı kılmakta gösterdiği ileri derecedeki hassasiyeti, diğer nafile namazlardan hiçbirisi için göstermemiştir.”

---

[652] Ebu Yala “Müsned” 2/532/№2638, thk Mustafa Abdulkadir Ata, DKİ.
[653]
[654] Muhammed Aşık İlahi el-Berni “et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri” sayfa 56.

Yine “Şerhul Meanil Asar”da (2/251/№1742): “Sa’d b. Hişâm’dan, onun Âişe radıyallahu anhâ’dan rivayet ettiğine göre, Aişe radıyallahu anhâ şöyle demiştir: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Sabah namazının (farzdan önceki) iki rekâtı dünyadan ve dünyadakilerden hayırlıdır.”

Tahavi “Şerhul Meanil Asar”da (2/242/№1720) kitabında rivayet etmiştir: “Yahya b. Said’den, o Amre’den, o Âişe radıyallahu anhâ’dan, onun şöyle dediğini rivayet etti: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem sabah namazının iki rekâtını o kadar çabuk kılardı ki, ben bu iki rekâtta Ummu’l kitab’ı (Fatiha’yı) okudu mu diye (kendi kendime) sorardım.”

Ebu Musa'dan nakledildiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) müezzin kamet getirmeye başladığında sabah namazının iki rekat sünnetini kılan birini gördü ve omuzuna dürterek: "Bu daha önce kılınmalı değil miydi" buyurdu.
el-Heysemi “Mecmau Zevaid”de (3/137/№2394) söylemiştir: “Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-kebir ve el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.”

Tahavi “Şerhul Meanil Asar”da (2/264/№1766) rivayet etmiştir ki: “Bize Ebu Avâne, Katâde’den tahdis etti. O Ebu’l-Âliye’den, o İbn Abbas radıyallahu anh’dan, onun şöyle dediğini rivayet etti: Benim yanımda kendilerinden razı olunan -bence de kendisinden en çok razı olunanları Ömer’dir- birçok kimsenin tanıklık ettiğine göre, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem sabah namazından sonra güneş doğuncaya, ikindi namazın dan sonra da güneş batıncaya kadar namaz kılmayı yasaklamıştır.»

İbn Abbas bildiriyor: Sabah namazı için kamet getirilince hemen farz öncesi iki rekat sünneti kılmak üzere kalktım. Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) elimden tutarak beni çekti ve: "Sen sabah namazını dört rekat mı kılıyorsun?" buyurdu.
el-Heysemi “Mecmau Zevaid”de (3/137/№2395) söylemiştir: “Hadisi el-Mu'cemu'l-kebir'de Taberani, benzerini Bezzar ve ayrıca Ebu Ya'la rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.”

Tahavi “Şerhul Meanil Asar”da (2/252/№1744) rivayet etmiştir ki: “Hişam ed-Destuvâî tahdis edip dedi ki: Bize Hammad, İbrahim (en-Nehaî)’den, onun şöyle dediğini tahdis etti: **Tan yeri ağardıktan sonra sabah namazının farzından önce kılınan iki rekât dışında namaz yoktur.** (Hammad dedi ki): İbrahim’e: Bu iki rekâtta Kur’ân okumayı uzun tutayım mı? diye sordum. O: Evet, istersen, dedi.”

326) “Ben ilmin şehriyim, Ali ise onun kapısıdır. O eve girmek isteyen kapısından girsin. (yani kim o ilmi dilerse Hz Aliye gelsin)”
Ya farklı lafızla - “Ben hikmet eviyim. Ali de bu evin kapısıdır.”

Bu hadis uydurmadır. Hadis, Ali, İbn Abbas ve Cabir'den aynı lafızla ve on yedi yoldan fazla kanalla rivayet edilmiştir. Ekleme yapmadan da "İlmi isteyen ona kapısından girsin" şeklinde buna yakın lafızlarla rivayet edilmiştir. Rivayet zincirinde, meçhul olanlar, çok zayıf olanlar ve hadiste gevşek olanlar vardır.

Alimlerin hükmü:

- Muhammed b. İsmail el-Buhari – “Sahih bir tariki yoktur”
- Tirmizi hadise münker hükmünü vermiştir.
- Darekutni – “Sabit olmayan muzdarib bir hadistir”[655]
- Yahya b. Main de şöyle demiştir: "Bu, aslı olmayan yalan bir hadistir."[656]
- Yahya b. Said el-Kattan: “Bunun aslı yoktur” demiştir.
- Ebu Hatim er-Razi: “Bunun aslı yoktur” demiştir.
- Ebu Cafer el-Ukayli: “Bu metinle bir sahih yoktur”, buyurmuştur.[657]
- Ebu Zür' a "Bu hadis hakkında niceleri rezil rüsva olmuştur!" şeklinde bir tepki koymuştur.
- İbnû’l-Cevzî bunu el Mevduat[658] isimli kitabında çok farklı yollardan rivayet etmiştir ve bütün yol ların hepsinin de “bâtıl” olduğuna hükmetmiştir. [659]
- Zehebi uydurma hükmünü vermiştir.[660]
- İbn Dakik el-İd buyurmuştur: “Bu hadisi sabit saymamışlardır hat ta bunun batıl (uydurma) olduğu da söylenmiştir." Bu ifade onun, hadisle ilgili olarak söylenen uydurma hükmünde tevakkuf ettiği (tereddüt edip duraksadığı) hissini vermektedir. [661]
- Necmüddin el-Gazzi de "Bütün bu hadisler zayıftır, vahidir" demek tedir.
- Ebul Feth el-Azdi: “Bu konuda sahih bir şey yoktur”, söylemiştir.[662]

<u>Hadisin rivayet yolları.</u>

1) Ismail b. Muhammed b. Yusuf - Ebu Ubeyd – Ebu Muâviye – A‘meş – Mücâhid – İbn Abbas yoluyla merfû olarak şöyle rivayet edilmiştir: “Ben ilmin

[655] “el-İlel varidat fi ahadis en-nebeviyye” 3/248.
[656] Sahih Kabul ettiği de rivayet edilmiştir.
[657] “ed-Duafa el-Kebir” 3/150, DKİ.
[658] “el-Mevdua” 2/116. Edvau Selef.
[659] Şevkani “Fevaid el-Mecmua” sayfa 467.
[660] “Tarih el-İslam” 18/368.
[661] İsmail Acluni “Keşful hafa” 1/503, 504, 505.
[662] İbn Kesir “el-Bidaye ve Nihaye” 11/96.

şehriyim, Ali ise onun kapısıdır. O eve girmek isteyen kapısından girsin. (yani kim o ilmi dilerse Hz Aliye gelsin)"[663]
Senedinde Ebu Harun Ismail b. Muhammed b. Yusuf el-Cibrini el-Filistini isminde ravi vardır. İbn Hibban söylediği gibi, bu ravi hadis çalardı, ve onunla ihticac etmek caiz değildir.

2) İmam Tirmizî'nin "Sünen" (№3723) adlı eserinde yer almaktadır.
Ali (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Ben hikmet eviyim. Ali de bu evin kapısıdır."
Hadisin akabinde imam Tirmizi söylemiştir: "Bu hadis garib münkerdir."

3) Hadisi Ebu Nuaym "Sünen" (2/558-559) "Ben hikmet eviyim" lafzıyla kitabında rivayet etdi. Senedinde Abdulhumeyd b. Bahr el-Kufi el-Basri vardır. İbn Hibbân şöyle dedi: "Hadis çalıyor ve güvenilir ravilerden, onların hadisi olmayan şeyleri rivayet ediyor. Hiçbir durumda onunla delil getirilmesi caiz değildir."

4) Taberani ve el-Hakim "el-Müstedrek"te[664] hadisi ibn Abbas yoluya rivayet etmiştir: "Ben ilmin şehriyim, Ali kapısıdır. Kim ilim (öğrenmek) isterse, ona kapısından girsin" buyurduğunu bildiriyor."

Hakim hadisin senedin sahih olduğunu söylemiştir, Zehebî buna karşı çıkarak hadisin uydurma olduğunu belirtmiştir.
El-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (15/55/№14670) söylemiştir: "Ravilerden Abdusselam b. Salih el-Herevi zayıftır."
İmam Nesai: Ebû's-Salt el-Herevî güvenilir (sika) değildir, söylemiştir.
Zekeriyye b. Yahya es-Sacci: "Abdusselam b. Salih Ebû's-Salt el-Herevî münker rivayetler anlatır; âlimlerin nazarında zayıftır", söylemiştir.
Ebul Hasen ed-Darakutni: "(O) Rafizi habis"tır, buyurmuştur.[665]
İbn Cevzi onun kezzab olduğunu söylemiştir.[666]
İbn Adi söylemiştir: "Bu hadis, Ebû's-Salt el-Herevî'nin Ebû Muâviye'den rivayetiyle tanınır. Ahmed b. Seleme b. Seleme, onunla birlikte bir grup zayıf râvî de onu ondan çalmıştır."[667]
Ibn Hibban şöyle buyurmuştur: "Bu rivayetin Resûlullah ﷺ'dan geldiğine dair hiçbir aslı yoktur. Ne İbn Abbâs'tan, ne Mücâhid'den, ne A'meş'ten ve ne de Ebû Muâviye bunu rivayet etmiştir. Bu metni kim rivayet etmişse ya Ebû's-Salt'tan çalmıştır ya da senedini ters çevirmiştir. Ahmed b. Hanbel'e bu hadis sorulduğunda şöyle demiştir: "Allah Ebû's-Salt'ı çirkinleştirsin!" Dârakutnî bu hadisi çalanlardan bazılarını saymıştır. Bunlardan biri: Ömer b. İsmail b.

---

[663] "Mizan" 1/407.
[664] 3/147/№4700.
[665] Hatib el-Bağdadi "Tarih el-Bağdad" 12/321 ve ardı.
[666] "el-Mevdua" 2/117.
[667] İbn Kesir "el-Bidaye ve Nihaye" 11/96.

Mücâlid, ikincisi: Muhammed b. Ca'fer el-'Abdî, üçüncüsü ise: Re'y ehlinin hocası olan Muhammed b. Yûsuf'tur. O da meçhul bir şeyhten bu hadisi rivayet etmiştir."[668]
Bu rivayetin bizzat Abdusselam tarafından uydurulmuş olması ihtimali vardır.[669] Daha sonra ise bu hadisi ondan, güvenilir olmayan zayıf râvîler çalarak, ona farklı isnad zincirleri uydurmuş olabilirler.

Bu râvi zincirinin tek sorunu, yalancı Ebus Salt değildir. el-A'meş Süleyman b. Mihrân, bu hadisi Mücâhid'den rivayet etmiştir. Güvenilir (sika) olmakla birlikte, el-Karabîsî, Nesâî, Dârakutnî ve diğer bazı âlimler tarafından tedlîs ile nitelenmiştir[670], ve o bu rivayeti "an'ane" sîgasıyla aktarmıştır.

5) Hakim bu hadisi "Müstedrek"te (3/147/№4701) yine ibn Abbas`tan, farklı bir senedle de rivayet etmiştir. Muhammed b. Ahmed b. Temîm el-Kintari dedi ki: Bize el-Hüseyin b. Fehm, bize Muhammed b. Yahyâ b. ed-Darîs, bize Muhammed b. Ca'fer el-Feydi, bize Ebû Muâviye, el-A'meş'ten, o da Mücâhid'den, o da İbn Abbâs'tan (Allah ondan razı olsun) rivayet etti ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve âlihi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ben ilmin şehriyim, Ali ise onun kapısıdır."

Senedin illetler:
- el-Hüseyin b. Fehm. Ebu Ali el-Bağdadi. Darakutni onun kuvetli ravi olmadığını söylemiştir.[671] El-Hakim söylemiştir: "Hüseyin b. Fehm b. Abdurrahman güvenilir, emin ve hâfız bir kimsedir."
- Muhammed b. Câfer el-Feydi. İbn Hacer el-Askalani "Takrib"te onun hakkında – makbul, söylemiştir.
- El-Ameşin tedlisi.

6) Hakim yine "Müstedrek"te (3/148/№4702) hadisi Cabir b. Abdullahtan rivayet etmiştir. Senedinde Ahmed b. Abdullah b. Yezid el-Harrani isminde ravi vardır. İmam Zehebi "Telhis"te buyurmuştur: "Hâkim'in bu uydurma ve benzeri rivayetleri sahih saymaktaki cüreti gerçekten şaşırtıcıdır. Bu Ahmed ise deccal ve yalancıdır."

Yukarıda söylenenlere ek olarak şunu da belirtmek gerekir ki, bu hadisin anlamı sahih bir rivayete aykırıdır. Zira o sahih rivayette bizzat Ali (radıyallahu anh), Peygamberin (sallallahu aleyhi ve sellem) ilmini başka bir kişi vasıtasıyla öğrenmeye çalışmıştır.

İmam Nesai "Sünen" (№152) eserinde, Hz Ali`den bizzat kendisinden rivayet etmiştir: "Ali b. ebi Talib (r.a) anlatıyor: "Benden sık sık mezi gelirdi, Peygamber

[668] "el-Mevdua" 2/117-118.
[669] Şevkani "Fevaid el-Mecmua" sayfa 467.
[670] Ibn Hacer el-Askalani "Tariful ahlal takdis bimaratibil el-mufsifin bitadlis" sayfa 33, №55.
[671] Zehebi "Tahzib Siyer Alamun Nubala" 1/541, thk Şueyb el-Arnavut, Mueseset Risale.

(sallalahu aleyhi ve sellem)'in kızı ise nikahımdaydı. Bu yüzden mezi'nin durumunu Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem)'e sormaktan utandım, yanımda oturan bir adama bunu Rasûlullah (s.a.v)'e sormasını istedim o da sordu. Rasûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem)'de: "Mezi gelince abdest alması gerekir. (gusül gerekmez)" buyurdular.

Başka bir hadiste, Rafi' b. Hadîc (r.a)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali b. ebi Talib, Ammar'a mezi konusunu Rasûlullah ﷺ'e sormasını istedi. Rasûlullah ﷺ'de: "Tenasül organını yıkar ve abdest alır" buyurdular.[672]

Başka bir rivayette: "Mikdad b. Esved (r.a)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali b. ebi Talib, Mikdad'a: "Bir adam karısına yaklaşır da kendisinden mezi gelirse ne yapması gerekir?" dedi. "Bunu Rasûlullah ﷺ'e sor" dedim. "Rasûlullah ﷺ'in kızı benim nikahımdadır, ben sormaya utanıyorum" dedi. Mikdad diyor ki: Bu durumu Rasûlullah ﷺ'e sordum şöyle buyurdu: "Sizden biriniz mezi görünce tenasül organını yıkasın ve namaz abdesti gibi abdest alsın."[673]

Müminlerin Emîri Ali'nin kendine has özel bir bilgisi yoktu ve o da bizzat, kendisinde hiçbir özel bilgi bulunmadığını açıkça itiraf ederdi.

Bu durum bizim kaynaklarımızda zaten genel olarak bilinmektedir. Bu yüzden delil olarak Şiî kaynaklara başvuracağım; zira Ali'nin, diğer sahâbîlerin bilmediği bazı özel bilgilere sahip olduğunu ileri sürenler onlardır.

Râfizîlerin, tamamen sahih kabul ettikleri "Nehcü'l-Belâğa" adlı kitaplarında, Müminlerin Emîri Ali, Hazret-i Osman bin Affân'a şöyle hitap eder: "Halk peşimde, beni seninle kendileri arasında elçi olarak gönderdiler. Vallahi, sana ne diyeceğimi bilemiyorum; senin bilmediğin bir şeyi biliyor değilim. Benim sana göstereceğim, senin bilmediğin bir iş yok. Bizim bildiğimizi sen de biliyorsun. Seni geçtiğimiz bir şey yok ki sana haber verelim ve gizlice bir şey yapmış değiliz ki sana iletelim. Bizim gördüğümüz gibi sen de gördün, bizim duyduğumuz gibi sen de duydun. Bizim Resulullah ile arkadaşlık ettiğimiz gibi sen de ettin."[674]

327) Cebrâil'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ebû Bekir senin hayatında vezirindir, vefatından sonra ise halifendir."[675]

İbn Cevzi bu hadisi tam şekilde rivayet etmiştir: "İbn Sîrîn, Ebû Hureyre'den şöyle rivayet etti: "Bir gün Cebrâil, Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikteyken, Ebû Bekir yanlarından geçti. Resûlullah sordu: 'Bu kim, tanıyor musun ey Cebrâil?' Cebrâil dedi ki: 'Evet, o gökte yeryüzündekinden daha meşhurdur. Melekler ona "Kureyş'in halîmi" der. O, senin hayatında vezirin, ölümünden sonra ise halifendir." İbn Hibbân dedi ki: İsmail b. Muhammed'in

[672] İmam Nesai "Sünen" №155.
[673] İmam Nesai "Sünen" №156.
[674] Seyyid Razi "Nehcül Belağa" sayfa 245, Hutbe 164. KEVSER yayıncılık.
[675] "Mizan" 1/408.

rivayetleriyle delil getirilmesi caiz değildir; çünkü o isnadları ters çevirir ve hadis çalar. Muhammed b. Tâhir ise: "O yalancıdır," demiştir.[676]

328) Enes'ten (rivayet edildi): "Bir satışta iki satış yapan kimsenin, ya düşük olanını alması gerekir ya da faiz almış olur."

Senedinde İsmail b. Muslim el-Basri isminde ravi vardır.

Ebû Zur'a dedi ki: Basralıdır, zayıftır, Mekke'de ikamet etmiştir. Ahmed (b. Hanbel) ve başkaları: "Hadisleri munkardır." Nesâî ve başkaları: "Terk edilmiştir." Fellâs dedi ki: Yahyâ (b. Maîn) ve Abdurrahman (b. Mehdî) ondan hadis rivayet etmezdi.[677]Abbâs ve başkaları, İbn Ma'în'den şöyle rivayet etmiştir: "İsmail b. Müslim el-Mekkî hiçbir şey değildir (yani zayıf, değersiz bir râvîdir)." Ali b. Medînî dedi ki:"Onun hadisi yazılmaz." Sa'dî dedi ki: "Çok zayıftır." [678]

Hadisi Ebu Davud "Sünen" (№3461) eserinde rivayet etmiştir. Diya el-Makdisi hadise hasen hükmünü verdi.[679]
İbn Ebi Şeybe "el-Musannef"te[680] Ebu Hureyre`den rivayet etmiştir.
Hakim "Müstedrek"te rivayet etmiştir, ve söylemiştir Muslimin şartlarına göre sahihtir. İmam Zehebi bu hükmü onayladı.

Tirmizi daha muhtasar lafızla rivayet etmiştir: "Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah ﷺ bir satışta iki satış muamelesini yasaklamıştır."
İmam Tirmizi söylemiştir: "Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu konuda Abdullah b. Amr, İbn Ömer ve İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Bazı ilim adamları: "Bir satışta iki satış muamelesi" konusunu şöyle açıklıyorlar. Satıcı alıcıya bu elbiseyi sana peşin on, vadeli yirmi liraya satarım der ve bu iki tekliften biri üzerinde anlaşmaya varmaksızın alıcı ve satıcının birbirinden ayrılmasıyla gerçekleşen alışveriş şeklidir. Eğer iki satıştan biri üzerinde anlaşmaya varırlarsa bu alışverişte bir sakınca yoktur. Şâfii diyor ki: Peygamber ﷺ'in yasakladığı bir satışta iki satışın manası şudur: Satıcının evimi şu fiyata sana satarım köleni bu fiyatla bana satarsan gibi veya kölen benim mülküm olduğunda evim de senin mülkün olsun demek gibi. Bu tür alışverişler malın değer ve kıymeti tespit edilmemiş meçhul alışverişler durumundadır."[681]

---

[676] "el-Mevdua" 1/316.
[677] "Mizan" 1/409.
[678] "Mizan" 1/410.
[679] Ebu Abdullah Muhammed b. Abdulvahid el-Hanbeli, Diya el-Makdisi "Sahihul Ehadis fima ittafaku aleyhi ahlelhadis" 8/77/№30184, 30185, thk Hamza Ahmed Zeyn, DKİ.
[680] 10/594/№20834.
[681] "Sünen" №1231.

329) Amr'dan, Tâvûs'tan, İbn Abbâs'tan: "Baba, çocuğu sebebiyle öldürülmez; had cezaları mescitlerde uygulanmaz."[682]

İsmail b. Muslim el-Basrinin rivayetidir. Zehebi hadise münker hükmünü vermiştir.[683]

Tirmizi "Sünen" (№1401) eserinde bu hadisin akabinde söylemiştir: "Tirmizî: Bu hadisi merfu olarak bu senedle sadece İsmail b. Müslim'in rivâyetiyle bilmekteyiz. İsmail b. Müslim; Mekkelidir. Bazı hadisçiler bu kimse hakkında hafızası yönünden söz etmişlerdir."

İmam Tirmizi "Sünen" (№1399) eserinde rivayet etmiştir: "Suraka b. Mâlik b. Cu'şum (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah ﷺ ile beraber oldum, baba öldürülmesinden dolayı çocuğa kısas yapar, çocuğunu öldürdüğünden dolayı babaya kısas uygulamazdı." (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

Hadisin akabinde İmam söylemiştir: "Bu hadisi Suraka'nın rivâyetinden olduğunu sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Bu hadisin senedi pek sağlam değildir çünkü bu hadisi İsmail b. Abbâs, Müsenna b. Sabbah'tan rivâyet etmiştir. Müsenna b. Sabbah hadiste zayıf görülen bir kimsedir. Yine bu hadis Ebû Hâlid el Ahmer vasıtasıyla Haccac b. Ertae'den, Amr b. Şuayb'den, babasından ve dedesinden de rivâyet edilmiştir. yine bu hadis Amr b. Şuayb'den mürsel olarakta rivâyet edilmiştir. Bu hadiste karışıklık vardır. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup; "Bir baba oğlunu öldürdürse onun karşılığında kendisi öldürülmez yine bir baba oğluna zina suçu isnad ettiğinde de kazf cezası tatbik edilmez."

Tirmizi ayni eserinde Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ'in şöyle buyurduğunu işittim: "Çocuğunu öldürmesi sebebiyle babaya kısas uygulanmaz."[684]

330) Ebû Recâ'dan, İbn Abbâs'tan: "(Cehennem) ateşten sakının, yarım hurma ile bile olsa." İsmail b. Muslim el-Basrinin rivayetidir.

İmam Ahmed hadisi sahih senedle Adi b. Hatim`den rivayet etmiştir.[685]

İmam Ahmed, ayrıca Adî b. Hâtim'den bazı ilavelerle birlikte hasen bir isnadla gelen rivayeti de aktarmıştır: «Esved b. Âmir bize rivayet etti. Şerîk, A'meş'ten, Huşeyme'den, İbn Makkıl'dan, Adî b. Hâtim'den şöyle rivayet etti: Nebî ﷺ şöyle buyurdu: "Ateşten sakının." Sonra yüzünü çevirdi. Sanki cehenneme bakıyor

[682] "Mizan" 1/410.
[683] "Mizan" 1/410.
[684] "Sünen" №1400.
[685] "Müsned" 14/122/№18188, Darul Hadis.

gibiydi. Sonra yine şöyle buyurdu: “Ateşten sakının.” Yüzünü tekrar çevirdi. İki veya üç defa şöyle dedi:“Yarım hurma ile bile olsa ateşten sakının. Eğer onu da bulamazsanız, güzel bir sözle (korunun).”[686]

331) A‘meş’ten, Mücâhid’den, İbn Ömer’den: “Balarısı hariç bütün sinekler (uçan haşeratlar) cehennemdedir”

Hadis münkerdi. İsmail b. Muslim el-Basrinin rivayetidir.[687]

- Imam Taberani hadisi “Mucem el-Kebir”de bir kaç tane senedle rivayet etmiştir.

1) Abdullah b. Ahmed b. Hanbel – el-Hakim b. Musa – İsmail b. Ayyaş – Leys b. Ebi Süleym – Mucahid – ibn Ömer.[688]

Senedinde İsmail b. Ayyaş isminde ravi vardır. Onun konusunda daha önce söz edilmiştir. Leys b. Ebi Suleym`de zayıftır. Ebû Zur‘a ve başkaları şöyle dedi: “Leys (b. Ebî Süleym) ile meşgul olunmaz; hadisi karışıktır, onunla hüccet kurulamaz.” Ahmed b. Hanbel dedi ki: “Leys b. Ebî Süleym’in hadisleri karışıktır, fakat yine de insanlar ondan hadis rivayet etmişlerdir.” Ebû Muammer el-Kutî‘î dedi ki: “İbn Uyeyne, Leys b. Ebî Süleym’i zayıf sayardı.”

2) Bize İshak b. İbrahim ed-Debberî, Abdurrezzâk’tan, o da Sevrî’den, o da Mücâhid’den, Ubeyd b. Ömer’den veya İbn Ömer’den rivayet etti.
Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Arı hariç, bütün sinekler ateştedir.”
O (Peygamber), onların (bal arıların) öldürülmesini ve yiyeceğin yakılmasını yasaklardı. [689]

Sevri ve Mücahid imamları arasında Abdurrazak'ın kitabında verildiği gibi Leysin bulunması gerekir.

3) Bekr b. Sahl ed-Dimyati – Nuaym b. Hammad – Fadl b. Musa – Sufyan – Leys – Mucahid – ibn Ömer ya Ubeyd b. Umeyrden.

Nuaym b. Hammad zayıftır. Leys b. Ebi Suleym zayıftır.

- Ebu Yala bu hadisi “Müsned” kitabında rivayet etmiştir: “Şeyban b. Farrukh – Sukkayn b. Abdulaziz – babasından - Enes b. Malik dedi ki: Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Sineğin ömrü kırk gecedir. Balarısı hariç bütün sinekler (uçan haşeratlar) cehennemdedir" buyurdu.

El-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (13/493/№13387) buyurdu: “Bunu Ebu Ya'la rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir.”

---

[686] “Müsned” 14/122/№18187.
[687] “Mizan” 1/410.
[688] 12/418/№13542. Maktabatu ibn Teymiyye.
[689] 12/418/№13543.

Maalesef bu konuda imamla aynı fikirde olamıyoruz.

Sukkayn b. Abdulaziz hadisi babası Abdulaziz b. Kays`tan aktarmıştır. Alimlerimiz Sukkayn hakkında ihtilaf etmiştirler. Ebû Hâtim: "Onda bir sakınca yok," demiştir. Ebû Ubeyd el-Âcerî, Ebû Dâvûd'a onu sorduğunda, Ebû Dâvûd onu zayıf saymıştır. Nesâî ise: "Güçlü değildir," demiştir. İbn ʿAdî şöyle dedi: "Bu hadisler Sukkayn'ın babasından, o da Enes'ten rivayet ettiği rivayetlerdir; bununla tanınıyor, babasından bunu ondan başka kimse rivayet etmemiştir." Ebû Bişr ed-Dûlâbî dedi ki: "Basralıdır, güçlü (bir râvî) değildir."

Senedin ikinci sorunu babası Abdulaziz b. Kays. Ebu Hatim söylediği gibi bu ravi mechuldur.[690]

- Ziyâüddîn el-Makdisî[691] hadisi "el-Ehadisul muhtare" (13/89/№152) kitabında rivayet etmiştir: "Bunu bize Süleyman b. Ahmed'in iki oğlu rivayet etti. Bize Ahmed, Hadramî'den (ki o, Muhammed b. Abdullah'tır), o da İbrahim b. Ebî Muâviye'den, o da babasından, A'meş'ten, Mücâhid'den, İbn Abbâs'tan, o da Nebî ﷺ'den rivayet etti:"Bütün sinekler ateştedir, arı müstesna."

El-Ameş mudellistir ve hadisi "anane" ile aktarmıştır.

- İbn Hacer el-Askalani "el-Metallibul Aliye" (10/564) kitabinda Hz Enes`ten farklı bir senedle bu hadisi aktarmıştır: "Ebu Said – Ukbe b. Halid - Enbese b. el-As – Hanzale – Enes b. Malik: "Bütün sinekler ateştedir" lafızla.

Enbese b. Said el-Basrı ve Hanzale b. Abdullah el-Basri zayıftırlar.

Allah'ın bazı mahlûklarının cehenneme gireceğini bildiren bu rivayetler, bilinen başka bir rivayetle çelişmektedir.

Abdürrezzâk, Ebû Ubeyd, ibn Cerîr, ibnu'l-Münzir, ibn Ebî Hatim ve Hâkim bildiriyor: Ebû Hureyre der ki: "Kyamet gününde Allah bütün mahlûkat, hayvanları, diğer canlıları, kuşları ve herşeyi haşredeçektir. O günde Yüce Allah'n adaleti, boynuzsuz hayvan lehine boynuzludan hakknı alınacağı seviyeye kadar ulaşacaktır. Daha sonra Yüce Allah bunlara "Toprak olunuz!" diyecektir. O gün kâfir: "Keşke toprak olsaydım diyecektir" Eğer isterseniz: "Yeryüzünde yürüyen hayvanlar ve (gökyüzünde) iki kanadyla uçan kuşlardan ne varsa hepsi ancak sizin gibi topluluklardr. Biz o kitapta hiçbir eyi eksik bırakmadık. Nihayet (hepsi) toplanıp Rablerinin huzuruna getirilecekleri' (Enam 38) âyetini okuyunuz.[692]

---

[690] İbn Hacer "et-Tahzib et-Tahzib" 3/470/№4724.
[691] Ebû Abdillâh Ziyâüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Ahmed el-Makdisî es-Sa'dî (ö. 643/1245). el-Eḥâdîşü'l-muḫtâre adlı eseriyle tanınan Hanbelî hadis âlimi.
[692] Es-Suyuti "Durr el-Mensur" 6/62.

332) Hasan'dan, o da Enes'ten merfû' olarak şu rivayet edilmiştir: "Cennet üç kişiyi özler: Ali, Ammar ve Süleyman." (Galiba basım hatası – üçüncü sahabe – Salman el-Farsidir)[693]

İsmail b. Muslim el-Basrinin rivayetidir.

Ibn Asakir hadisi "Tarih Medinatul Dimaşk" (43/385) kitabında Enes b. Malikten rivayet etmiştir.

Hadis sahih değildir.[694]

Senedinde Ömer b. Rabiye[695], Ebu Rabiya el-İydi isminde ravi vardır, alimler onun hakkında ihtilaf etmiştirler. Er-Razi hadislerinin münker olduğunu söylemiştir. İbn Hacer "Takrib"de (№8153) onun makbul olduğunu söylemiştir.

Hasan el-Basri tadlis ile bilinen bir ravidir, ve hadisi "muanan" şeklinde aktarmıştır.

Ibn Asakir "Tarih Medinatul Dimaşk" (21/411) kitabına hadisi Huzeyfe b. Yeman`dan farklı lafızla aktarmıştır: "Resûlullah ﷺ'ı şöyle buyururken işittim: "Cennet dört kişiyi özledi: Ali, Selmân, Ebû Zerr ve Ammâr b. Yâsir."

Senedinde İsmail b. Yahya b. Ubeydallah et-Teymi isminde ravi vardır. Metruktur, ileride inşAllah onun hakkında konuşacaz.

İmam Tirmizi hadisi "Sünen"de (№3797) kitabında rivayet etmiştir: "Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Cennet üç kişinin özlemi içindedir; Ali, Ammâr ve Selman."

Tirmizi hadisin akabinde buyurmuştur: "Bu hadis garib olup sadece Hasan b. Salih'in rivâyetiyle bilmekteyiz."

İmam Taberani hadisi kendi kitabında rivayet etmiştir: "Enes b. Malik, Resülullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğunu bildiriyor: "Cennet, şu dört kişiyi özler: Ali b. Ebi Talib, Ammar b. Yasir, Selman el-Farisf ve Mikdad b. el-Esved."

El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (16/74/№15682) kitabında söylemiştir: "Derim ki: Tirmizi bu hadisi Mikdad'ı zikretmeden rivayet eder. *Taberani rivayet etti. Seleme b. el-Fadl ve İmran b. Vehb'in hüccet kabul edilip edilmeyeceği hususunda ihtilaf edilmiştir. Diğer ravileri güvenilirdir."

Ebu Nuaym el-Isfahani "Marifatus Sahabe" (2/456/№3361)[696] kitabında farklı isnadla: "Bize Muhammed b. Ahmed b. el-Hasen rivayet etti. Bize Ca'fer b.

[693] "Mizan" 1/411.
[694] İbn Cevzi "el-İlel" 1/284
[695] İbn Cevzî, onun Zeyd b. Avf olduğunu sanarak yanılmıştır.

Muhammed b. İsa, Muhammed b. Humeyd'den; o da İbrahim b. Muhtâr'dan; o da İmrân b. Vuheyb et-Tâî'den; o da Enes b. Mâlik'ten rivayet etti. Enes dedi ki: "Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Cennet dört kişiyi özledi: Ali, Mikdâd, Ammâr ve Selmân.'"

Ibrahim b. Muhtar zayıftır. İmran b. Vuheyb (bu b. Vehb`dir) hakkında alimleri ihtilaf etmiştirler. Ebu Hatim söylemiştir ki, ona göre İmrân, Enes b. Mâlik'ten hiçbir şey işitmemiştir.[697]

333) Hasan'dan, Sa'd b. Hişâm'dan, o da Âişe'den şu rivayet nakledilmiştir: "Vitir namazı üç rekâttır, tıpkı akşam namazı gibidir."

Senedinde İsmail b. Muslim el-Basri isminde ravi vardır. Onun hakkında bilgi verilmiştir.

Mezhebimizde "Vitir, yatsı namazından sonra kılman üç rekâtlık bir namazdır."[698] Hanefîler'in bu konudaki delili, İbn Mesud'dan [radıyallahu anlı] rivayet edilen şu sözdür: "Vallahi (vitir için) bir rekât kesinlikle yeterli değildir."[699]

Taberani "Mucemul Kebir"de Hz Abdullah b. Mesud`tan rivayet etmiştir: "'Gece vitri de, gündüz vitri olan akşam namazı gibi üç rekattır."

El-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (4/115/№3455) buyurmuştur: "Ravileri Sahih'in ravileridirler."

Allame Zafer Ahmed el-Usmani "el-Alau es-Sünnen"[700] kitabında buyurmuştur: "Abdurrahman b. Yezîd'den, o da Abdullah b. Mes'ûd'dan: "Vitir üç rekâttır; akşam namazı gibi."

Bunu Tahâvî (1/173) rivayet etmiştir, ve "Âsârü's-Sünen" (2/112): İsnâdı sahihtir, söylenmiştir.

Ben derim ki: Muhammed (b. Hasan eş-Şeybânî) de el-Muvatta'ında (s. 146) sahih isnadla, Müslim râvileriyle şu lafızla rivayet etmiştir: "Vitir, akşam namazı gibidir." Abdurrahman b. Yezîd el-Erhac'ın şu sözüne dair: "Vitir üç rekâttır." Şöyle dedim: Bu ifade, vitrin üç rekât olduğuna delâlet eder. Aynı zamanda akşam namazına benzetilmesi, ilk iki rekâttan sonra oturmanın vacipliğini de gerektirir. Aynı zamanda, üç rekâttan eksiltmenin yasak olduğunu da ima eder, tıpkı akşam namazında olduğu gibi. Bu ise sahih ve muttasıl (kesintisiz) bir eserdir."

---

696 Thk Muhammed Hasen Muhammed Hasen Ismail, DKI.
697 İbn Hacer "Lisanul Mizan" 6/184.
698 "et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri" sayfa 72.
699 Allame Ez-Zemahşeri "Ruusul Mesail" sayfa 85.
700 5/50. DKİ.

Imam Tahavi “Şerhul Meanil Asar”da (2/207/№1654) rivayet etmiştir: “Yahya b. Said’den, o Amre’den, onun Âişe radıyallahu anhâ’dan rivayet ettiğine göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem üç rekât vitir namazı kılardı. İlk rekâtta “Sebbihisme Rabbike’l-a’lâ” suresini, ikinci rekâtta “Kul ya eyyuhe’l-kâfirûn” suresini, üçüncü rekâtta da “Kul huvallahu ehad” ile “el-Muavvizeteyn” denilen “el-Felak” ve “en-Nâs” surelerini okurdu.”

Said b. el-Müseyyeb’den, o Âişe radıyallahu anhâ’dan, onun şöyle dediğini rivayet etti: Vitir namazı yedi rekât, beş rekât ve kısa tutulan üç rekât idi.[701]

Tahavi buyurmuştur: “Böylelikle Âişe radıyallahu anhâ, vitrin, öncelerinde hiçbir namaz kılın madan sadece üç rekât olarak kılınmasını hoş görmediğini ifade etmektedir. Ancak ondan önce (en az iki) namaz kılınması gerekir. Ona göre vitrin en güzeli ya dört rekâtın ya da iki rekâtın önceden kılınması şeklinde olduğundan, o, sonralarında vitrin kılınması uygun olan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in geceleyin kıldığı tatavvu (nafile) namazlarını söz konusu edip bunların diğeri ile birlikte kılınmasına “vitir” adını vermiştir. Ancak ondan vitrin üç rekât olarak kılındığını belirttiği de sabit olmaktadır. Böylece onun Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’den, Sa’d b. Hişam’ın da ondan yaptığı rivayet de sabit olmaktadır. Çünkü onun sözü olarak gelen rivayet ile Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’den naklettiği rivayet birbiriyle uyuşmaktadır. Bununla da vitrin ancak sonlarında selâm verilen üç rekât olduğu sabit olmaktadır”[702]

İmam Malik – rahimahullah – buyurmuştur: “Vitir namazının en azı üç rekattır”[703]

334) İbnü’l-Mubârak dedi ki: Bize İsmail el-Mekkî, Hasan’dan, o da Enes’ten şöyle rivayet etti: “Ashâbımın ümmetim içindeki misali, yemek içindeki tuz gibidir.”[704]

İsmail b. Muslim el-Basri isminde ravi vardır. Onun hakkında bilgi verilmiştir.

Bu hadisi **Şerhu’s-Sünne** adlı eserde: “Enes’ten rivayetle: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:“Ashâbımın ümmetim içerisindeki misali, yemek içindeki tuz gibidir. Yemek tuz olmadan düzgün olmaz.” Hasan (el-Basrî) dedi ki:“Tuzumuz gitti, biz şimdi nasıl düzgün oluruz?”[705]

Ismail Acluni “Keşful Hafa” (3/474) eserinde buyurmuştur: “İbnü'l-Mübarek'in[706] ve aynı şekilde Ebu Ya'Ia'nın [İsmail b. Müslim el-Mekkl > el-

[701] “Şerhul Meanil Asar” 2/209/№1657.
[702] “Şerhul Meanil Asar” 2/209.
[703] “Muvatta” 1/218, Beyan.
[704] “Mizan” 1/411.
[705] Mulla Ali el-Kari el-Hanefi “Mirkatul Mefatih Şerhul Mişkat el-Mesabih” 11/161/№6015.
[706] Abdullah b. Mubarak “Kitab ez-Zuhd” sayfa 191/№572, thk Habibu Rahman el-Azami, DKİ.

Hasen el-Basri yoluyla] Enes'ten merfu olarak rivayet ettikleri bir hadistir. Beğavi de bunu Şerhu's-Sünne'de, bir önceki rivayette olduğu gibi, İsmail b. Müslim el-Mekki'nin bulunduğu bir isnadla nakletmektedir. İsmail ise zayıf biridir. Ayrıca bu rivayetin Hasan el Basri'den naklinde tek kalmıştır (teferrüd)"

335) Ali b. Muşhir'in, Eşʿab'dan, onun da Ebû'z-Zübeyr'den, onun da Saîd b. Cübeyr'den, onun da İbn Abbâs'tan, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:"Benim adımı alan kimse, benim künyemle künyelenmesin (yani 'Ebû'l-Kâsim' diye anılmasın)."[707]

Senedinde Ismail b. Musa el-Fezari el-Kufi isminde ravi vardır. Ebû Hâtim dedi ki: "Sadûktur (doğru sözlüdür)." Nesâî dedi ki: "Onda bir sakınca yoktur." İbn Adî dedi ki: "Ondan Şiîlikte aşırılık gördüklerinden dolayı onu reddettiler."

İmam Buhari, Muslim ve Tirmizi (№2841) Ebu Hureyre`den rivayet ettikleri hadiste, Peygamber ﷺ "bir kişinin kendi ismiyle künyesini bir araya getirerek; "Muhammed Ebû'l Kâsım" adının verilmesini yasakladı."

Imam Tirmizi hadisin akabinde şöyle buyurmuştur: "Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları herhangi bir kişinin Peygamber ﷺ'in adı ile künyesinin bir arada kullanılmasını hoş karşılamamışlardır. Bazıları da bunu yapmıştır. Peygamber ﷺ'den şöyle rivâyet edilmiştir: "Rasûlullah ﷺ, bir gün çarşıda bir adamın "Ey Ebû'l Kâsım" diyerek bağırdığını işitti ve ona döndü o adam da seni kastetmedim dedi. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ, "Benim künyemle künyelenmeyiniz" buyurdu. Bu çarşı hadisini Hasan b. Ali el Hallâl, Yezîd b. Harun vasıtasıyla Humeyd'den, Enes'den bu şekilde bize rivâyet etmiştir. Bu hadiste Ebû'l Kâsım künyesiyle künyelenmenin hoş olmadığına bir delil vardır."

Buhari, Muslim ve Tirmizi`nin Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Benim ismimi koyarsanız bile künyemle künyelenmeyiniz."

İmam Tirmizi: "Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir", söylemiştir.

Hz Aliden sahih şeklinde rivayet olunmuştur ki, o şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Rasûlü! Senden sonra çocuğum olursa ona senin ismini verip senin künyenle künyelendirebilir miyim? Rasûlullah ﷺ "Evet" buyurdular. Ali dedi ki: Bu benim için özel bir izindi."[708]

336) Ali b. Yezîd, Süfyân'dan, o da Zührî'den, o da Enes'ten –merfûʿ olarak– rivayet etti: "Kıyamet günü olduğunda, bana üç yüz mil uzunluğunda bir

[707] "Mizan" 1/414.
[708] Tirmizi "Sünen" №2843.

minber kurulur. Sonra Ali çağrılır; o da benden bir basamak aşağıya oturur. Böylece mahlûkâta Muhammed'in resûllerin efendisi, Ali'nin ise müminlerin efendisi olduğu bildirilir..."(Enes b. Mâlik şöyle dedi: Bunun üzerine bir adam ayağa kalktı ve şöyle sordu: – Ey Allah'ın Resûlü! Bundan sonra Ali'yi kim sevebilir ki? Resûlullah (ṣallāAllāhu ʿaleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ey Ensar kardeşi! Kureyş'ten onu ancak bedbaht olan kimse sevmez. Ensar'dan onu ancak Yahudi sevmez. Araplardan ancak nesebi bilinmeyen (soysuz) biri sevmez. Diğer insanlardan ise sadece bedbaht olanlar.")

Hadis uydurmadır. Senedinde İsmail b. Musa vardır, allame ibn Cevzi bu hadisi uydurmakla onu suçlamıştır.[709]İlaveten Ali b. Yezid mechuldur.[710]

337) Bize Mûsâ b. Ebî Ḥâtim el-Feryâbî, bize Muḥammed b. Temîm el-Feryâbî, bize ʿAbdurraḥmân b. Ḥabîb, bize İsmâʿîl b. Yaḥyâ, bize Süfyân, Mansûr'dan, o da İbrâhîm'den, o da ʿAlḳame'den, o da ʿAbdullâh'tan (İbn Mesʿûd) rivayet etti – merfûʿ olarak (yani Peygamber'e isnad edilen): "Deccâl çıkacak ve onunla birlikte yetmiş bin dokumacı olacaktır."

Hadis batıldır. Senedinde Ebu Yahya İsmail b. Yahya b. Ubeydullah b. Talha b. Abdullah b. Abdurahman b. Ebu Bekir es-Siddik et-Teymi isminde ravi vardır. Sâlih b. Muhammed el-Cezere şöyle dedi: "(O) hadis uydururdu." Ezdi ise şöyle dedi: "Yalanın temel direklerinden biridir; ondan rivayet etmek câiz değildir." Ebû Alî en-Nîsâbûrî el-Hâfız, ed-Dârakutnî ve el-Hâkim şöyle dedi: "(O) yalancıdır." Ben (müellif) dedim ki: "Onu terk etme (rivayet etmeme) konusunda icmâ vardır."[711]

338) "İsa'yı, annesi Meryem öğreticiye götürüp teslim edince, öğretici İsa'ya (as); Bismillah yaz, dedi. İsa (as); Bismillah nedir?, dedi. Öğretici; bilmem, deyince, İsa: 'Bâ – Allah'ın (adı), 'Sîn' – Allah dilerse, 'Mîm' – O'nun mülküdür."

İbnû'l-Cevzî'nin dediği gibi bu hadis "uydurma"dır. İsnadında İsmail İbn Yahya vardır, yalancının biridir.[712]

339) Ebû İshak'tan, o da Hâris'ten, o da Ali'den (radıyallahu 'anhu) rivayetle şöyle dedi: "Kim Yâ Sîn sûresini işitirse, Allah yolunda yirmi dinar sadaka vermiş gibi olur. Kim onu okursa, yirmi hac sevabı alır. Kim onu yazar ve (mürekkebini) içerse, onun içine bin yemin, bin nur, bin bereket, bin rızık girer ve ondan her türlü hınç ve hastalık çıkarılır."

---

[709] "Mizan" 1/414.
[710] "el-Mevdua" 1/396.
[711] "Mizan" 1/415, 416.
[712] Şevkani "Fevaid el-Mecmua" sayfa 574.

Kezzab İsmail b. Yahya et-Teyminin rivayetidir.[713]

340) İsmâîl b. Yahyâ bize haber verdi; Sehl'den, o da babasından, o da Peygamber'den (sallallāhu 'aleyhi ve sellem) rivayet etti: "'Kim bir mümini, gıyabında bir münafıktan (onu azarlayan) korursa, Allah kıyamet günü ona etini cehennem ateşinden koruyacak bir melek gönderir."

Hadisi Ebu Davud "Sünen" eserinde rivayet etmiştir. Senedinde İsmail b. Yahya el-Maafiri isminde ravi vardır, onda bir belirsizlik vardır.[714] Hafız İraki senedin zayıf olduğunu söylemiştir.[715]

Ahmed ve Taberani, Esma binti Yezid`ten rivayet ettikleri hadiste, Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Gıybeti yapılırken kim kardeşinin onurunu savunursa, onu cehennemden azat etmeyi Allah (sorumluluk olarak) üzerine almıştır" buyurdu.

El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (13/379/№13150) kitabında buyurmuştur: "Ahmed'in isnadı hasendir."

341) Ebu Hureyre'den: "Dünya, öyle bir hale gelmeden yok olmayacaktır ki, kişi bir mezarın yanından geçerken onun üzerine kendini atacak ve şöyle diyecektir: 'Keşke ben onun yerinde olsaydım!"

Imam Muslim hadisi "Sahih"inde[716] rivayet etmiştir: "Bize Kuteybe b. Saîd, Mâlik b. Enes'ten -ona okunanlar meyânında- o da Ebu'z-Zinâd'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti ki Resûlullah sallalahu aleyhi ve sellem: "Bir adam birinin kabrinin yanından geçerken, "Keşke onun yerinde ben olaydım." demedikçe kıyamet kopmayacaktır" buyurmuşlar.

Başka bir rivayette: "Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) Resûlullah sallalahu aleyhi ve sellem: "Nefsim elinde[717] olan Allah'a yemin ederim ki bir adam birinin kabrinin yanından geçerek üzerinde yuvarlanmadıkça ve "Keşke bu kabir sahibinin yerinde ben olaydım, " demedikçe dünya bitmeyecektir. Hâlbuki bu sözü ona söyleten din değil, ancak bela olacaktır. " buyurdular.

"Bu hadiste Resûlullah sallalahu aleyhi ve sellem kıyamete yakın bir kimsenin, kabir yanından geçerken, "Keşke bunun yanında ben olsaydım." diyerek onun

---

[713] "Mizan" 1/416.
[714] "Mizan" 1/416.
[715] Ebul Feyd Muhammed b. Muhammed el-Huseyni, Murtada ez-Zebidi "İthfau Sadatil Muttakin bi Şerh İhya ulum ad-Din" 7/231, DKİ.
[716] Ahmed Davutoğlu "Sahih Müslim tercüme ver şerhi" 6/5112/№53,54.
[717] Allah, Şeyh Ahmed Davutoğlu'na rahmet eylesin. Ancak "yed-i kudretinde" gibi ifadeler kullanarak yaptığı çeviri, bir tercüme değil; anlam tahrifidir.

yerine ölmek isteyeceğini, ikinci rivayette de bu isteğin dininden dolayı değil, başına gelen fitne ve belalardan ileri geleceğini haber vermektedir. Bu mucize dahi zuhur etmiştir. Bugün pek çok kimsenin çeşitli dünyevî ıstıraplarla ölümü İstemek değil, bilfiil intihar ettiği görülmekte hatta olağan sayılmaktadır."

342) el-Ḥakam b. ʿAmr el-Ġifārî'den: Bize Esîd b. Zeyd hadis aktardı, bize Şureyk, Mikdâm'dan, babasından, Âişe'den -merfûʿ olarak- şöyle aktardı: "Şiirden bir kısmı tesir gücü olan sözlerdendir."

Senedinde Ebu Muhammed, Esid b. Zeyd el-Cemal el-Kufi isminde ravi vardır. İbn Maʿîn onu yalancı olduğunu söylemiştir. en-Nesâî: "Terk edilmiştir." dedi. İbn ʿAdî: "Genellikle rivayet ettiği şeylerde kendisine tabi olunmaz." dedi. İbn Ḥibbân: "Güvenilir ravilerden garip rivayetler aktarır ve hadis çalar" dedi.[718]

Hadisi İmam Tirmizi "Sünen" (№2844) kitabında rivayet etmiştir: "Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Şiirden bir kısmı tesir gücü olan sözlerdendir."

İmam Tirmizi hadisin akabinde söylemiştir: "Bu hadis bu şekliyle garibtir. Bu hadisi sadece Ebû Saîd el Eşec, İbn ebî Ganiyye'den merfu olarak rivâyet etmiştir. Başkaları ise İbn ebî Ganiyye'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Bu hadis yine Abdullah b. Mes'ud vasıtasıyla başka bir şekilde rivâyet edilmiştir. Bu hadis Übey b. Ka'b, İbn Abbâs, Âişe, Büreyde ve Kesîr b. Abdullah'ın babasından ve dedesinden de hadis rivâyet edilmiştir."

İmam Tirmizi ayni eserinde rivayet etmiştir: "İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Şiirin bazı çeşidinde tesir gücü vardır."[719]

İmam Tirmizi hadise hasen sahih hükmünü vermiştir.

343) el-Ḥakam: Bize Üseyd rivayet etti, bize İbnü'l-Mubârek, Süleyman et-Teymî'den, o da Katâde'den, o da Enes'ten -merfûʿ olarak- şöyle aktardı: "Ezan ile ikamet arasında yapılan dua reddedilmez."

Yine Esid b. Zeyd el-Cemal el-Kufi`nin rivayeti.

Tirmizî hadisi "hasen" olarak değerlendirmiştir. İbn ʿAdî, İbnü'l-Kattân ve Muğaltay ise hadisi zayıf görmüştür. Ancak el-Hâfız el-Irâkî şöyle demiştir: "Hadisi Nesâî, el-Yevm ve'l-Leyle adlı eserinde başka bir güzel isnad ile rivayet etmiştir." Ayrıca İbn Hibbân ve el-Ḥâkim de bu hadisi rivayet etmiş ve sahih olduğunu belirtmişlerdir.[720]

---

[718] "Mizan" 1/420.
[719] "Sünen" №2845.
[720] Muhammed Abdurrauf el-Munavi "Feydul Kadir Şerhul Camius Sağır" 3/664, DKİ.

Ebu Yala el-Mevsili hadisi Enes b. Malik`ten kendi "Müsned"inde[721] rivayet etmiştir: "Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:"Dikkat edin! Ezân ile kamet arasında yapılan dua geri çevrilmez; öyleyse dua edin." Muhakik hadisin senedinin sahih olduğunu söylemiştir.

İmam Tirmizi rivayeti "Sünen" (№3594) eserinde Enes b. Malikden aktarmıştır: "Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Ezanla kamet arasında yapılan duâ geri çevrilmez." Bunun üzerine ashab: "Ey Allah'ın Rasûlü! öyleyse hangi duâyı yapalım?" dediler. Şöyle buyurdu: "Allah'tan afv ve afiyet dileyiniz hem bu dünya hemde ahiret için."

Tirmizi hadise böyle yorum yapmıştır: "Bu hadis hasendir. Bu hadisteki: "Öyleyse hangi duâyı yapalım? Rasûlullah ﷺ dünya ve ahirette afv ve afiyet dileyin" sözünü Yahya b. Yemân ilave etmiştir."

Ibn Ebi Şeybe "Musannef"[722] kitabında Abdullah b. Ömerden rivayet etmiştir: "(Bize) iki çağrı (ezan ve ikamet arasında) dua etmemiz emredildi"

343) Şureyk, Avf'tan, o da Ebû Naḍra'dan, o da Ebû Saîd'den -merfûʿ olarak- şöyle rivayet etti: "Cuma günü gusleden kimse ne güzel yapmıştır." Hasen, Semure'den şöyle demiştir: "Cuma günü gusleden kimse ne güzel yapmıştır."

Muhammed Aşık İlahi el-Berni "et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri" (sayfa 27) kitabında şöyle buyurmuştur: "Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] cuma günleri, her iki bayramda, ihram giymeden önce ve Arafat vakfesi gününde gusletmeyi sünnet kılmıştır."

Tahavi "Şerhul Meanil Asar" (1/354/№664) kitabında Yahya b. Vessab`dan rivayet etmiştir: " Ben bir adamın İbn Ömer radıyallahu anh'a Cuma günü gusletmeye dair soru sorduğunu işittim. İbn Ömer ona cevap olarak: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize bunu emretti," dedi."

Ebu Seleme'nin rivayet ettiğine göre, Ebu Hureyre şöyle demiştir: «Ben Ömer'i minber üzerinde şöyle derken işittim: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i: "Biriniz cumaya geldiği takdirde gusletsin" derken hiç dinlemediniz mi?"[723]

Abdullah b. Ömer'in azadlısı Nâfi'den, o Abdullah b. Ömer'den, o Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in zevcesi Hafsa (r.anha)'dan, o Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den, onun şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Ergenlik yaşına gelen her (erkek) kimseye cumaya gitmek bir yükümlülüktür. Mescide giden herkese de gusletmek bir yükümlülüktür." [724]

---

[721] 6/353/№3679. Thk Huseyn Salim Esed.
[722] 10/32/№29731.
[723] "Şerhul Meanil Asar" 1/356/№672.
[724] "Şerhul Meanil Asar" 1/356/№673.

344) Nafi – İbn Ömer`den: Peygamber ﷺin pabucunun parmaklar arasına geçirilen iki (adet) küçük tasması vardı

Ebu Davud “Sünen” (4134) eserinde hadisi Enes b. Malik`ten rivayet etmiştir.

Avnü'l Mâ'bûd'un açıklamasına göre, Peygamber ﷺ'in pabuçlarının ikişer tasmacıkları vardı. Onlarda biri orta parmağı ile onun yanındaki parmağı arasında olurdu. el-Cezerî, "Birisi baş parmağı ile onun yanındaki parmak arasında; diğeri de orta parmağı ile onun yanındaki parmak arasında olurdu. Bunların ikisini de kendilerine takılan büyükçe bir tasma birleştirirdi" demiştir.

Tirmizi (№1772), Ebu Davud ve Nesai rivayet ettikleri hadiste, Katade şöyle demiştir: “Enes b. Mâlik’den Rasûlullah ﷺ’in ayakkabıları nasıldı? Diye sordum. İki tasması (kaşı) vardı” dedi.

Tirmizi hadisin “hasen sahih” olduğunu söylemiştir.

İmam Taberani “el-Mucemus Sağir” kitabında Hz Ebu Hureyre`den rivayet etmiştir: “"Resulullah ﷺ 'in ayakkabısında parmak arasından geçen iki tasması vardı. Hz. Ebu Bekr ve Hz. Ömer'in ayakkabısında da parmak arasından geçen iki tasması vardı. İlk olarak bir düğüm atan Hz. Osman' dır."

El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (8/452/№8619) kitabında buyurmuştur: “Hadisi, el-Mu'cemu's-sağir'de Taberani ve kısa bir metinle Bezzar rivayet etmiş olup Taberani'nin ravileri, güvenilir kimselerdir.”

345) Resûlullah ﷺ, bir Yahudiye eli genişleyinceye kadar (eli bollaştığında ödenmek üzere) kendisine (bir şeyler) istemek üzere birini gönderdi. Yahudi şöyle cevap verdi: “Ona ne ertelemesi? Ne ekini var, ne de sürüsü!” Bu söz Peygamber ﷺ’e ulaşınca şöyle buyurdu:“Vallahi, eğer bize eli genişleyinceye kadar verseydi, malını eksiksiz geri alırdı. Bir kimsenin, ödeyemeyeceği bir borcu almaktansa, (muhtelif yerleri) farklı renklerle (yamalı) elbiseler giymesi daha hayırlıdır.”

Esid b. Zeyd el-Cemal el-Kufi`nin rivayeti.[725]

İmam Ahmed ve Taberani, Hz Enes b. Malik`ten rivayet etmiştirler: “Enes b. MAiik anlabyor: Resulullah ﷺ, beni Hıristiyan olan Halik' a gönderdi. Ondan, kendisine (veresiye olarak) eli genişleyinceye kadar (elbiselik) kumaşlar göndermesini istedi. Ben de onun yanına varıp: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), eli genişleyinceye kadar (eli bollaştığında ödenmek üzere) kendisine bir takım kumaşlar göndermen için beni sana gönderdi" dedim. Halik "Elinin

[725] “Mizan” 1/421.

genişlemesi de ne demek? Eli ne zaman genişleyecek? Vallahi Muhammed'in davar ve evcil hayvan namına hiç bir şeyi yok ki" karşılığını verdi. Bunun üzerine ben de geri dönüp Resulullah ﷺ 'in yanına vardım. Beni gördüğünde şöyle buyurdu: "Allah'ın düşmanı yalan söylemiştir. Ben, alışveriş yapanlann en hayırlısıyım. Sizden birinizin muhtelif yerleri yamalı olan bir elbise giymesi, güvenilirliği (karşılığın)da sahip olmadığı bir şeyi almasından elbette daha hayırlıdır."

El-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (7/30-31/№6617) söylemiştir: “Hadisi Ahmed rivayet etmiştir, aynca el-Mu'cemu'l-evsat'ta Taberani ile şu ibare ile Bezzar rivayet etmiştir: "O (Muhammed), ekin (ekecek tarlası) ve süt veren (hayvanı) olmayan biridir.”

Bu hadisin yine Enes bin Malik'ten rivayet edilen bir başka versiyonunda ise şöyle denilmektedir: “Resulullah ﷺ, beni bir Yahudiye gönderdi. Ondan eli bollaştığında ödenmek üzere ödünç (mal) istedi. Yahudi "Onun ne gibi bir genişlemesi var ki? O, kayda değer malı olmayan biridir" dedi. Bunun üzerine Resulullah ﷺ ' in yanına geri döndüm. Bunları ona haber verdim. Şöyle buyurdu: "Allah'ın düşmanı yalan söylemiştir. Bana (borç) verseydi, bunu elbette ona öderdim."

El-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (7/31/№6618) söylemiştir: “Senedinde Cabir b. Yezid adlı bir ravi bulunmaktadır. Bu kişi İbn Yezid el-Cufi değildir. Bu kişinin biyografisini yazana rastlamadım. Diger ravileri, güvenilir kimselerdir.”

Beyhaki muhtasar şekilde “Şuabul İman”da[726] rivayet etmiştir: “Enes b. Mâlik’in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): “Adamın değişik renklerde (değişik kumaşlardan) bir giysi giymesi, yanında karşılığı olmayan bir borca girmesinden daha hayırlıdır” buyurmuştur.”

346) “Sakif kabilesinden birini ancak bir kâfir sever; Ensar’ı ise ancak bir mümin sever.”

Yine Esid b. Zeyd el-Cemal el-Kufinin rivayeti. Onun hakkında bilgi verilmiştir. İlaveten şeyhi Ebi İsrail de telef olunmuş biri idir.

Ensar’ı sevmenin vacip (zorunlu) olduğu, sahih rivayetlerle sabittir.

Buhari, Muslim ve Tirmizi (№3900) Bera b. Azib`den şöyle rivayet etmiştirler: “Peygamber ﷺ’den şöyle buyurduğunu işitti ve Peygamber ﷺ’in Ensâr hakkında şöyle buyurduğunu aktardı: “Ensâr’ı, mü’min olanlar sever. Ensâr’a ancak münafıklar buğzeder. Kim onları severse Allah’ta onları sever, Kim de onlara buğzederse Allah’ta onlara buğzeder.” Bunun üzerine Adiyy b. Sabit’e; “Bu hadisi Berâ’dan sen mi işittin?” diye sorduk. Adiyy: “Bana bizzat anlattı” dedi.”

[726] 5/601/№5158.

İmam Ahmed ve Tirmizi (№3906) Hz İbn Abbas`tan rivayet ettikleri hadiste: "Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Allah'a ve ahiret gününe inanan hiçbir kimse Ensâr'a buğzetmez."

Tirmizi hadisin akabinde "hasen sahihtir" söylemiştir.

347) "Hırsızın eli kesilip cehenneme düşerse; şayet tövbe etmişse eli oradan kurtarılır, tövbe etmemişse o el onu da ardından sürükler."

Münker ve sahih değildir. Senedinde Basralı bir şeyh Esid b. Yezid vardır. Tanınmıyor.[727]

Abdurrak bunu "el-Musannef" kitabında Muhammed b. Munkadir`den mursel şekilde rivayet etmiştir.[728]

348) "Kim kadere –hayrı ve şerriyle– iman etmezse, biz ondan uzağız (beri oluruz)."[729]

Ebû Ya'lâ, bu hadisi "Müsned"inde kendi isnadıyla rivayet etmiştir: el-Hasan b. Ömer b. Şakîk – Mu'temir b. Süleyman – Eşras – Seyf – Yezîd er-Rakkâşî – Sâlih b. Sîrâc – Ebû Hüreyre (ra) yoluyla. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kim kadere –hayrı ve şerriyle– iman etmezse, ben ondan uzağım (beriyim)."

İbn Hacer el-Askalani senedin zayıf olduğunu söylemiştir.[730]

Senedinde Yezîd b. Ebân vardır; o zayıftır. Ayrıca senedde Sâlih b. Sirâc da vardır ve onun hakkında ne cerh ne de ta'dîl (bilinmektedir. Üstelik onun Hâricî olduğu da söylenmiştir.

349) Süleyman b. Abdurrahman (şöyle) rivayet etti: Bize Osman b. Qāid rivayet etti — Eşʿab el-Ṭāmiʿ'tan, o da İkrime'den, o da İbn Abbâs'tan (ra): Peygamber ﷺ, Cemretü'l-Akabe'ye taş atıncaya kadar telbiye getirmeye devam etti.[731]

Hadisin senedinde Eşab b. Cubeyr et-Tami vardır. el-Ezdi hadisleri yazılmaz söylemiştir.

Hacı "güneşin doğmasında az bir vakit kaldığında Mina'ya gider. Mina'ya ulaştığında ilk olarak Akabe cemresini taşlamaya başlar. Akabe cemresini

---

[727] "Mizan" 1/421.
[728] 10/225/№18925. Maktabatul İslami.
[729] "Mizan" 1/422.
[730] "el-Metalibul Aliye bi Zevaid el-Mesanidi Semaniye" 12/489, №2971. Thk Ömer İman Ebu Bekir.
[731] "Mizan" 1/422.

sapan taşı büyüklüğünde yedi çakıl taşı atar. Her taş atışında tekbir getirir ve şöyle söyler: "Şeytanın isteklerinin aksine, Rahmân'ın rızası için Allah'ın adıyla ve Allah en büyüktür (diyorum)." Taşlamayı bitirdikten sonra Akabe cemresinin yanında beklemez. İlk taşı atmasıyla birlikte telbiyeyi keser." [732]

İmam Muslim "Sahih"inde[733] hadisi şu şekilde aktarmıştır: "Küreyb dedi ki: Bana da Abdullah b. Abbâs, Fadl'dan naklen haber verdi ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cemreye varıncaya kadar telbiye getirmeye devam etmiş"

İmam Tahâvi, bu hadisi senediyle birlikte "Şerhu Meâni'l-Âsâr" adlı eserinde (4/182, No: 3930) rivayet etmiştir: "Mücahid el-Mekkî'den, o İbn Sahbere'den, onun şöyle dediğini rivayet etti: Müzdelife sabahı İbn Mesud ile birlikte sabahleyin ayrıldım. O, bu arada telbiye getiriyordu. İbn Mesud radıyallahu anh: "İnsanlar sapıttılar mı yoksa unuttular mı? Şehadet ederim ki, biz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte idik. O Akabe cemresine taş atıncaya kadar telbiye getirdi, dedi."

350) İbn Abbas`tan merfu olarak: "Mümin kişide iki özellik bir arada bulunmaz ...."[734]

Eşab b. Cubeyr et-Tami`nin rivayetidir.

Bu lafızla İbn Abbas'tan bir rivayete ulaşamadım. Hadis, Ebu Said el-Hudri'den edilmiştir. İmam Suyûtî, bu hadisi es-Sağîr adlı eserinde 'sahih' kaydıyla aktarmıştır. Hadise gelen şahit rivayetler dikkate alındığında, onun sahih li-gayrihi olduğu ifade edilmiştir.[735]

Ebu Nuaym hadisi "Hilliyetul Evliya" (11/131/№2788, 2789) kitabında aktarmıştır: "Ebû Saîd el-Hudrî bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem): "Mümin bir kimsede iki haslet bir arada bulunmaz, bunlar cimrilik ve kötü ahlâktır" buyurdu."

Tirmizi hadisi "Sünen" (№1962) eserinde rivayet etmiştir: "Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Mümin bir kimsede iki özellik bir arada bulunmaz. Cimrilik ve kötü ahlak."

Hadis hakkında imam buyurmuştur: "Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Sadaka b. Musa'nın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir." Mulla Ali el-Kari "Mirkatul Mefatih" (4/325/№1872) kitabında Sadaka b. Musanın zayıf olduğunu söylemiştir.

---

[732] "et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri" sayfa 167.
[733] "Sahih Muslim ve Şerhi" 3/2679/№1281.
[734] "Mizan" 1/423.
[735] Elbani "Sahih et-Tarğib et-Tarhib" 2/702/№2608.

351) Eşas b. Baraz - Ali b. Zeyd, ʿUmâre'den, o da ez-Zübeyr'in mevlası ʿUmâre'den, o da Ebû Hüreyre'den şöyle nakletmiştir: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Üç şeyden Allah'a sığının; çünkü onlar beladır: Kötü bir lider – İyilik yapsan teşekkür etmez, kötülük yapsan affetmez. Kötü bir komşu – İyilik görse gizler, kötülük görse yayar. Kötü bir kadın – Yanında olmadığında sana ihanet eder, yanında olduğunda ise seni (sözle veya tavırla) eziyet eder."

Senedinde Eşas b. Baraz el-Huceymi isminde ravi vardır. İbn Maîn ve başkaları onu zayıf (güvenilmez) görmüştür. Nesâî dedi ki: Hadisi terk edilmiştir (yani rivayetleri alınmaz). Buhârî dedi ki: Hadisi münkerdir (yani hadis uydurma derecesinde reddedilmiştir).[736]Ilaveten Ali b. Zeyd el-Cudan zayıftır.

352) İbn Adiyy, es-Sâcî'nin şöyle dediğini rivayet etti: Bize Abdu'l-Vâhid b. Ğıyâs, bize Eşʿas b. Barâz, Hasan'dan nakletti: "Resûlullah ﷺ, bir Müslümanın boşanma ya da köle azat etme ile yemin etmesini yasakladı."

Eşas b. Baraz el-Huceymi`nin rivayetidir.

353) Muhammed b. Avn ez-Ziyâdî rivayet etti: Bize Eşʿas b. Barâz, Katâde'den, o da Abdullah b. Şekîk'ten, o da Ebû Hüreyre'den Resûlullah'a ﷺ isnatla şöyle rivayet etti:"Eğer benden size hakikate uygun bir söz nakledilirse, onu alın; onu gerçekten söylemiş olsam da, olmasam da."

Muhtelemelen zındıkların uydurması. İmam Zehebi hadisin cidden münker olduğununu söylemiştir. Eşas b. Baraz el-Huceymi`nin rivayetidir.[737]

Şeyh Salahuddin b. Ahmed el-İdlibi – kendi "Minhacu Nakd"[738] kitabında buyurmuştur: "İbnü'l-Cevzî, el-ʿUkaylî'den bu lafızla Peygamber ﷺ'den sahih bir rivayetin sabit olmadığını nakletmiştir. Ayrıca bu Eşʿas'ın rivayetleri münker olduğunu söylemiştir. Yine Yahyâ b. Maʿîn'den bu hadisi zındıkların uydurduğu rivayet edilmiştir. el-Hattâbî ise bu rivayetin bâtıl (geçersiz) olduğunu ve aslı bulunmadığını ifade etmiştir."

354) Âişe'den –merfûʿ olarak: "Burnun içinde kılların çıkması, cüzamdan emniyettir."

İmam Beğavi hadisin batıl olduğunu söylemiştir. Senedinde Ebu Rabiyi Eşas b. Said es-Saman el-Basri isminde ravi vardır. Ahmed dedi: Hadis(leri) muztaribdir

[736] "Mizan" 1/425.
[737] "Mizan" 1/425.
[738] "Minhacul Nakd el-Metin inda ulema el-Hadis" sayfa 233.

(lafzında karışıklık vardır); o sabit değildir. İbn Maîn dedi: Bir şey değildir. Nesâî dedi: Hadisi yazılmaz. Dârakutnî dedi: Metrûktur. Abbâs, İbn Maîn'den rivayet etti: Zayıftır. Haşim dedi: Yalan söylerdi. Buhârî dedi: Hâfızlar nezdinde sağlam değildir. Vekî' ondan (hadis) işitmiştir, ancak o metrûk değildir.[739]

355) Şeyban, bize Ebû'r-Rebî'in, Âsım b. Ubeydullah'tan, onun Sâlim'den, onun da babasından (İbn Ömer) rivayet ettiğini aktardı. (Rasûlullah ﷺ buyurdu ki:) "Şüphesiz Allah, kazanç sağlayan (çalışkan) mümini sever."

Yine Eşas b. Said es-Samaninin rivayetidir.

Benzer rivayeti Ebû Bekir b. Merdûveyh, İbn Ömer'den merfû olarak rivayet etmiştir: "Şüphesiz Allah, kazanç sağlayan (çalışkan) mümin kulunu sever."

Bu hadisi Taberânî "el-Kebîr"'de (12/13200) ve Kadî'î "Müsnedüş-Şihâb"da (1073 ve 1074) Sâlim – babası (İbn Ömer) senediyle rivayet etmiştir. Senedinde Âsım b. Ubeydullah vardır, o zayıftır. Kadî'î aynı hadisi "Müsnedüş-Şihâb"da (1072) Mücâhid – İbn Ömer tarikiyle de rivayet etmiştir. O senedde Ubeyd b. İshâk vardır, o da zayıftır. İbn Ebî Hâtim, babası Ebû Hâtim'den "el-İlel" (2/128)'de şöyle dediğini nakletmiştir: "Bu hadis munkerdir."[740]

İbn Ebî'd-Dünyâ "İslâhu'l-Mâl" adlı eserinde İbn Abbâs'tan merfû olarak rivayet etti: "Helâl rızık peşinde koşmak bir cihaddır. Şüphesiz Allah, geçimini kazanan mü'min kulu sever."

Senedinde Muhammed b. Yezîd en-Nîsâbûrî ve Leys b. Ebî Selîm vardır, ikisi de zayıftır. [741]

356) Resûlullah ﷺ, muhâcirlere elbiselerini börs (ورْس – sarımsı boya maddesi) ve zaferanla (زعفران – safran) boyamalarını yasakladı.

Bu (rivayet) yanlıştır. Peygamber ﷺ sadece muhâcirleri (bu konuda) ensardan ayırmamıştır. İhrama giren kimseye börs veya zaʿferân ile boyanmış elbise giymek haram kılınmıştır.

Senedinde Basranın kadısı Eşas b. Sevvar el-Kufi el-Kindi en-Naccar isminde ravi vardır.

Ebû Zur'a dedi ki: "(Rivayetlerde) gevşektir (layyin)." Nesâî dedi ki: "Zayıftır." Abbâs, Yahyâ'dan şöyle rivayet etti: "Zayıftır." İbnü'd-Dûraqî, Yahyâ'dan şöyle rivayet etti: "Eş'as b. Suvâr el-Kûfî sika (güvenilir)dir." İbn Hibbân dedi ki:

---

[739] "Mizan" 1/426.
[740] Şeyh Şuayb el-Arnavut`ın dipnotu - Abdullah Muhammed ibn Muflih el-Makdisi "Edebu Şeria" 3/271.
[741] Şeyh Şuayb el-Arnavut`ın dipnotu - Abdullah Muhammed ibn Muflih el-Makdisi "Edebu Şeria" 3/271.

“Fahiş (açık) hataları vardır, çokça vehme kapılır.”Dârekutnî dedi ki: “Zayıftır.”[742]

357) Eşʿas b. Suvâr, Ebû’z-Zübeyr kanalıyla Câbir’den rivayet etti: “Biz kadınlar adına buluşurduk, çocuklar adına da taş atardık.”

Muhtemelen basım hatasıdır. Ve (**نَلْتَقِي**) buluşurduk yerine (فَلَبَّيْنَا) – telbiye getirirdik olmalıdır. Eşʿas b. Sevvar zayıftır.[743]

358) Ebû Dâvûd, Şuʿbe’nin kendilerine rivayet ettiğini bildirdi: (O da) Eşʿas b. Sevvar 'dan, o Şaʿbî’den, o da Mesrûk’tan, o da İbn Mesʿûd’dan rivayet etti. (İbn Mesʿûd) şöyle dedi: “Kadınların talâk konusunda sünneti, iddet beklemeleridir.”[744]

Eşʿas b. Sevvar zayıftır.

Taberani rivayet ettiği hadiste Abdullah b. Mesud şöyle buyurmuştur: “Boşama, erkeklerin elindedir; iddet kadın içindir.”

El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (8/26/№7773) kitabında: “Hadis Taberani rivayet etmiş olup, iki isnadından birinin ravileri Sahih'in ravileridir” buyurmuştur.

359) Muhammed, Nafiʿ yoluyla İbn Ömer’den rivayet etti. O şöyle dedi: Resûlullah ﷺ buyurdu: “Kim oruç borcu olduğu hâlde vefat ederse, onun yerine her bir gün için bir fakir doyurulsun.”

Eşʿas b. Sevvar rivayeti. Daha doğrusu mevkuf olmasıdır.[745]İmam Tirmizi bu hadisi “Sünen” (№718) kitabında aktarmıştır, ve şöyle söylemiştir: “İbn Ömer’in hadisini merfu olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İbn Ömer’den sahih olan rivâyet mevkuf olarak gelen şeklidir. Bu konuda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlar olup bir kısmı: Ölen kimsenin borcu olan oruçları yerine başkası oruç tutabilir” derler, Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle derler: “Ölü adak orucu bırakmışsa başkaları onun yerine oruç tutabilir. Ölen kimsenin borcu Ramazan orucu ise onun yerine fidye verilir.” Mâlik, Sûfyân ve Şâfii: “Kimse kimsenin yerine oruç tutamaz” derler. Eş’as; Sevvar’ın oğludur Muhammed ise bana göre İbn Abdurrahman İbn Ebî Leylâ’dır.”

Mezhebimizde hüküm şöyledir: “Soru: Ramazan kazâsı olan kişi ölür ve kazâları için, bırakacağı malından fidye verilmesini vasiyet ederse, velisinin ne yapması

---

[742] “Mizan” 1/428.
[743] “Mizan” 1/428.
[744] السُّنَّةُ بِالنِّسَاءِ فِي الطَّلَاقِ الْعِدَّةِ
[745] “Mizan” 1/428.

gerekir? Cevap: Vasiyeti için ölünün malının üçte biri kullanılır. Ölen kişi ramazan kazâları için fidye verilmesini vasiyet etmiş ise, velisi her gün için yarım sâ buğday veya 1 sâ' arpa veya 1 sâ' hurma vererek bir miskini doyurur."[746]

Şeyh Haydar Hatipoğlu bu hadisin şerhinde şöyle buyurmuştur: "Bu hadîsin zâhirine göre üzerinde oruç borcu olup da kazâ etmeden ölen kimsenin oruç borcuna bedel olarak her gün için bir yoksulu yedirmek meşrûdur. Bu oruç borcu, hadîsin zâhirine göre umumîdir. Yâni Ramazan borcu olabildiği gibi kefâret ve adak orucu gibi borç olmuş olabilir. Fakat müellifin bu hadis için açtığı bâb başlığına bakılırsa hadîsten maksad, özürsüz olarak tutulmayan Ramazan orucu borcuna mahsustur. Sindi de hadîsteki «bir ay orucu» tâbiri umumi olmakla beraber, örf ve âdet bu tâbirin Ramazan ayına tahsisini gerektirir. Bizim Hanefî âlimlerimiz bu hadîsle hükmetmişler, ancak ölünün fidye ödemeyi vasiyet etmesini şart koşmuşlar, vasiyet yokken fidye ödenmesinin gerekmediğini söylemişlerdir."[747]

İmam Muslim ve Tirmizi (№716) İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet ettiklerine göre, O şöyle demiştir: "Bir kadın Rasûlullah ﷺ'e geldi ve "Kız kardeşim peş peşe iki ay oruç borcu olduğu halde vefat etti" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdular: "Ne dersin kardeşinin borcu olsa onu öder miydin?" Kadın: "Evet" deyince; Rasûlullah ﷺ buyurdular ki: "Allah'a olan borç ödenmeye daha layıktır."

Tirmizi hadisin akabinde buyurmuştur: "İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Bu konuda Büreyde, İbn Ömer ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir. Muhammed'den (el-Buhariden) işittim şöyle diyordu: "Bu hadisi Ebû Hâlid el Ahmer, A'meş'den en güzel bir senetle rivâyet etmiştir." Muhammed diyor ki: Ebû Hâlid'den başkaları da A'meş'den, Ebû Hâlid'in rivâyeti gibi rivâyet etmişlerdir. Tirmîzî: Ebû Muaviye ve pek çok kimse bu hadisi A'meş'den, Müslim el Batîn, Saîd b. Cübeyr ve İbn Abbâs'tan rivâyet ettiler ve rivâyetlerinde; Seleme b. Küheyl demedikleri gibi Atâ ve Mûcâhid'i de söylemediler. Ebû Hâlid'in ismi; Süleyman b. Habban'dır."

360) İbn Mesʿûd'dan: "Resûlullah ﷺ bize kendi vefatını, ölümünden bir ay önce haber verdi..." (hadisin devamı vardır)."

Senedinde Eşas b. Tuleyk isminde ravi vardır. el-Ezdi söylediği gibi, hadisleri sahih değildir.[748]

---

[746] "et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri" sayfa 151.
[747] "Sünen ibn Mace tercüme ve şerhi" 5/22.
[748] "Mizan" 1/429.

361) Abdullah b. Muğaffel (radıyallāhu ʿanh) dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Hiçbiriniz yıkanma yerine bevletmesin, sonra da orada abdest almasın. Çünkü vesveselerin çoğu buradan kaynaklanır.”[749]

Hadisin senedinde Eşʿas b. Abdullah b. Câbir el-Hudânî el-Basrî isminde bir râvi bulunmaktadır. Nesâî ve diğer bazı âlimler onu sika (güvenilir) kabul etmişlerdir. Ukaylî ise onun hadislerinde bazı hatalar bulunduğunu söylemiştir. İmam Zehebî – rahimehullâh – Ukaylî’ye bu konuda itiraz etmiş ve şöyle demiştir: 'Ukaylî’nin “hadislerinde hatalar vardır” sözü kabul edilemez. Bana garip gelen ise şudur: Nasıl olur da Buhârî ve Müslim onun rivayetlerini almamışlardır (zira bu râvi o kadar güvenilir idi)

İmam Tirmizi bu hadisi kendi “Sünen” (№21) kitabında aktarmıştır, hadisin akabinde İmam buyurmuştur: “Bu hadis gariptir. Merfu olarak sadece, A’ma Eş’as denilen Eş’as b. Abdullah’ın rivâyetinden biliyoruz. İlim sahiplerinden birçoğu yıkanma yerine idrar yapmayı hoş görmemişlerdir. Temizlikle alakalı pek çok vesvese ve şüphenin bu işten kaynaklandığını söylemişlerdir. Bir kısım ilim sahibi ise buna izin vermiştir. İbn Sirîn bunlardan biridir. Kendisine; vesvesenin ve şüphenin birçoğu yıkanma yerine idrar yapmaktan ileri gelirmiş dendiğinde: Bu işin garipliğini kabul edercesine: “Rabbim Allah’tır, O’nun ortağı yoktur” dedi. İbn’ül Mübarek der ki: Yıkanma yerinde su akıp gidiyorsa idrar yapılabilir. Tirmîzî: İbn Mübarek'in bu sözünü Ahmed b. Abde el Âmulî’den, İbn Hıbban ve Ahmed b. Hanbel rivâyet etmiştir.”

İmam Taberani “el-Mucem el-Evsat” kitabında Abdullah b. Yezid`ten rivayet ettiğine göre: “Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur: "Evde bir tas içerisinde idrar biriktirilmez. Zira melekler, içinde (bir yerde) biriktirilmiş idrar bulunan eve girmezler. Sakın yıkandığınız yere bevletmeyin."

El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (2/15/№999) kitabında söylemiştir: “Bunu Taberani el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup senedi hasendir.”

362) Nazr b. Şumeyl bize rivayet etti: Eşʿas b. Abdülmelik, Muhammed aracılığıyla, Ebû Hüreyre’den, o da Peygamber ﷺ’den rivayet etti: “Karıncalar tesbih eder.”

Allah Subanehu ve Teala Kurani Kerimde buyurmuştur: “Yedi gök, yer ve bunlar içinde bulunan herkes Allah'ı tesbih eder. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur, fakat siz onların tesbihini anlayamazsınız. Şüphesiz ki O, ceza vermekte hiç acele etmeyen ve çok bağışlayandır.” {Isra süresi 44 ayet}

Buhârî Müslim, Ebû Dâvud, Nesâî, Ibn Ebî Hâtim, Ebu'-Şeyh ve ibn Merdûye'nin, Ebû Hureyre'den bildirdiine göre ﷺ: "Karıncann biri bir

[749] “Mizan” 1/430.

peygamberi isırınca bu peygamber karınca yuvasının yakılmasını emretti. Bunun üzerine Yüce Allah kendisine: «Bir karınca yüzünden ümmetlerden tesbih eden bir ümmeti yaktın» diye vahyetti" buyurmuştur.[750]

İbn Merdûye'nin, Ebû Hureyre'den bildirdiğine göre Resûlullah ﷺ: "Karncalar Allah' tesbih eder" buyurmutur.[751]

363) Muʿâz b. Muʿâz bize (rivayet etti): Eşʿas, Hasan'dan, o da Enes'ten – merfûʿ olarak – rivayet etti: "Benim havuzum, Mekke ile Eyle (Akabe) arasındaki mesafeden daha uzaktır (geniştir)."

Hadisin tam menti ibn Adi "Kamil fi Duafa" (1/370) kitabında rivayet etmiştir: "Havuzumun iki ucu arasındaki mesafe, Eyle ile Mekke arası mesafeden daha uzaktır. Onun kaplarının (bardaklarının) sayısı gökteki yıldızların sayısından daha fazladır."

Tirmizi (№2444), ibn Mace ve Ebu Davud rivayet ettikleri hadiste, Ebu Sellam el-Hibşi şöyle buyurmuştur: "Ömer bin Abdülaziz bana haber göndermişti; posta beygirine bindirilerek yanına vardım, girince Ey Müminlerin emiri dedim posta beygiriyle gelmem pek zahmetli oldu. Bunun üzerine Ömer b. Abdülaziz dedi ki: "Sana zahmet etmek istemezdim. Fakat Rasûlullah ﷺ'in havuz hakkında Sevbân'dan rivâyeti bana ulaştı da bir de bizzat senin ağzından dinleyim istedim." Ebû Sellam şöyle dedi: "Sevbân, Rasûlullah ﷺ'den şu şekilde aktardı. Benim havuzum, Aden'den, Belka Ammanı'na ulaşacak kadar büyüktür. Suyu, sütten daha beyaz, baldan daha tatlıdır. Kadehleri, gökteki yıldızların sayısı kadardır. Her kim ondan bir yudum içerse bir daha ebediyyen susamaz. Havuza ilk gelecek insanlar; muhâcirlerin fakirlerinden olup başları, saçları dağınık, elbiseleri kirli, konfor içinde yaşayan kadınlarla evlenemeyen, kendilerine kapıların ve imkanların açılmadığı kimselerdir." Ömer b. Abdülaziz dedi ki: "Fakat ben, konfor içinde yaşayan kadınlarla da evlendim ve her türlü kapılar da bana açıldı. Abdülmelik'in kızı Fatıma ile evlenmiş durumdayım ben saçlarım dağılmadan başımı yıkamam, vücuduma değen elbisemi de kirlenmeden yıkamam."

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle garib'tir. Bu hadis, aynı şekilde Ma'dan b. Ebî Talha'dan, Sevbân'dan da rivayet edilmiştir. Ebû Sellam EI Habeşî'nin ismi Memtûr'dur. Şamlıdır ve güvenilen bir kimsedir, söylemiştir.

İmam Ebu Davud, ibn Mace ve Tirmizi (№2445) rivayet ettikleri başka bir hadiste, Ebu Zerr şöyle buyurmuştur: "Ey Allah'ın Rasûlü! Havuzun kapları

[750] "Durr el-Mensur" 9/312.
[751] "Durr el-Mensur" 9/312.

nasıldır?" dedim. Buyurdu ki: "Canımı kudret elinde tutan Allah'a yemin olsun ki; havuzun kapları, karanlık ve bulutsuz bir gecede gökyüzünde görülen ufaklı yıldızlarının sayısından daha çoktur ve Cennet kaplarındandır. Ondan bir yudum içen bir daha susuzluk nedir bilmeyecektir. Havuzun eni, boyu kadardır büyüklüğü Amman ile Eyle arası kadardır. Suyu, sütten daha beyaz ve tadı da baldan daha tatlıdır."

Hadisin akabinde Tirmizi buyurmuştur: "Bu hadis hasen sahih garib'tir. Bu konuda Huzeyfe b. eI Yemân, Abdullah b. Amr, Ebû Berze eI Eslemi, İbn Ömer, Hârise b. Vehb, Müstevrid b. Şeddâd'tan da hadis rivayet edilmiştir. İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Benim, havuzumun, büyüklüğü; Küfe ile Hacer-ül Esved arasındaki mesafe kadardır."

Allame el-Kurtubi kendi eşsiz "Tezkira" kitabında söylemiştir: "Sahih olan görüşe göre Resulullah ﷺ 'e tahsis edilen "iki" tane havuz vardır. İlki, Sırat köprüsünden geçmeden önce mahşer meydanında beklerken olandır. İkincisi ise cennettedir. Her ikisine de "Kevser" denilir. Kevser, Arap dilinde "çok" anlamına gelen "kesîr"den türemiştir. En çok ve en iyi anlamlarına gelir. Bolluk ve bereket anlamı da vardır. Müminlerin Kevser havuzundan; hesaptan yani amel terazileri kurulduktan önce mi yoksa sonra mı içecekleri konusunda ihtilaf vardır. Bazılarına göre önce hesap vardır; sonra kevserden içilecektir. Bazılarına göre ise müminler, kevser havuzundan hesaptan önce içeceklerdir. Ebu'l-Hasan el-Kâbisî'ye göre; sahih olan İkincisidir. Yani önce kevser havuzundan içilecek; sonra hesap başlayacaktır. Biz diyoruz ki; insanlar kabirlerinden zaten aç ve susuz dirilecek lerdir (tıpkı uykudan uyanan insanın susuzluğu ve açlığı gibi). Hesaba çekilmeyi beklerken çekecekleri sıkıntılar, kan ter içinde kalmaları, bekleyişin verdiği korku ve endişeden dolayı zaten daha da perişan olacaklardır. En iyisini Allah bilir."[752]

364) Muhammed b. Osman → Zekeriyya b. Yahya el-Kesâî → Yahya b. Sâlim → Eşʿas b. Ammi'l-Hasen b. Sâlih → Mesʿar → Atıyye el-ʿAufî → Câbir Hz. Peygamber'den (sallâ Allâhu ʿaleyhi ve sellam) merfû olarak (yani onun sözü olarak) şu rivayet aktarılmıştır: "Cennetin kapısında şöyle yazılıdır: 'Lâ ilâhe illâllâh, Muhammed Allâh'ın Rasûlüdür. Onu Ali ile destekledim. Allah, gökleri yaratmadan bin yıl önce bu böyle yazılmıştı.'"

Hadis sahih değildir.[753] Senedinde Hasanın b. Salih b. Hey amcasının oğlu Eşas vardır. Katı bir şii idir, alimler onun itibarı hakkında konuşmuşlar. Ukayli şöyle buyurmuştur: "Hadisi tam anlamıyla koruyabileceklerden değildir."

---

[752] "Tezkira" sayfa 339-340.
[753] İbn Cevzi "el-İlel el-Mutenahiyye" 1/238/№379.

İlaveten hadisin senedinde Atiyye el-Aufi cidden zayftır. Irelide onun hakkında inşAllah bilgi verilecektir.

İbn Abbas'tan gelen rivayete gelince: Muhammed b. Ebî'z-Za'ra'a, Ebü'l-Malîh'ten, o da Meymûn b. Mihrân'dan, o da İbn Abbas'tan rivayet etti: Nebî ﷺ şiddetli bir açlık hissetti. Bunun üzerine Cebrail indi; elinde bir testi (كوزة) vardı. Onu (Peygamber'e) uzattı. Peygamber testiyi açınca, içinde yeşil bir buğday tanesi (فريدة خضراء) vardı; üzerinde nurla yazılmıştı: "Lâ ilâhe illâllâh Muhammedün Rasûlullâh. Onu (Muhammed'i) Ali ile destekledim, Ali vasıtasıyla yardım ettim. Kim Ali'yi inkâr ederse, bana iman etmiş olmaz. Kim benim hükmüme razı olmaz, rızkımı geç bulur."

İbn Cevzi: Bu hadis sahih değildir. Buhârî şöyle demiştir: İbn Ebî'z-Za'ra'a hadisleri cidden münkerdir, onun hadisleri yazılmaz. İbn Hibbân da şöyle demiştir: "Bu adam (Muhammed b. Ebî'z-Za'ra'a) deccallerden bir deccaldir; uydurma hadisler rivayet eder."[754]

Hadisin farklı bir lafzını İbn Asâkir "Târîḫu Medîneti Dımaşk" adlı eserinde, Ebû'l-Ḥasen bin ʿAbdi'l-Bâḳī bin Ḳāniʿ "el-Mucem es-Sahabe"[755] ve İmam Taberânî "el-Muʿcemü'l-Kebîr"de (22/200), Amr b. Sâbit b. Ebî'l-Mikdâm – Ebû Ḥamza es-Sümâlî – Saîd b. Cübeyr – Ebû'l-Ḥamrâ' senediyle şu şekilde rivayet etmişlerdir: "Resûlullah ﷺ şöyle buyurduğunu işittim:"İsrâ gecesi bana (yani beni götürdüklerinde) Arş'ın sütununda şunu yazılı olarak gördüm: "Lâ ilâhe illâllâh Muhammedün Resûlullâh. O, yaratıklarımdan seçtiğimdir; onu Ali ile destekledim ve Ali vasıtasıyla ona yardım ettim."

Bu rivayetin senedi gerçekten zayıftır. Buhârî dedi ki: "Ebû'l-Hamrâ'nın sahâbî olduğu söylenir, ancak hadisi sahih değildir." İmam el-Mizzi "Tahzib el-Kemal" kitabında söylemiştir: "Ondan Saîd b. Cübeyr, zayıf bir yolla (rivayette) bulunmuştur." İlaveten Ebu Hamza es-Sumali metruktur.

365) Esbag b. Halîl, el-Ğâzî b. Kays'tan; o, Seleme b. Verdan'dan; o da İbn Şihâb ez-Zuhrî'den; o da Rebi' b. Hüsaym'dan; o da İbn Mes'ûd'dan şöyle rivayet etmiştir: "Resûlullah ﷺ'ın arkasında, Ebû Bekir ve Ömer'in arkasında on iki yıl beş ay namaz kıldım; Osman'ın arkasında on iki yıl, Ali'nin arkasında ise Kûfe'de beş yıl namaz kıldım. Hiçbiri iftitah tekbiri dışında ellerini kaldırmadı."

Senedinde Esbağ b. Halil el-Kurtubi isminde ravi yalanda ittiham olunmuştur.

Kadı İyâz "el-Medârik"te söyleği gibi, bu acık bir hatadır. Seleme b. Verdân, ez-Zührî'den hadis rivayet etmemiştir. Yine ez-Zührî de er-Rebî' b. Husaym'dan

[754] "el-İlel el-Mutenahiyye" 1/238/№380.
[755] 3/202/№1180. Maktaba Ğuraba el-Asariye.

rivayette bulunmamış, onu hiç görmemiştir. Ayrıca İbn Mes‘ûd hakkında söz de yanlıştır: “Ali’nin arkasında Kûfe’de beş yıl namaz kıldım.” Hâlbuki İbn Mes‘ûd’un, ittifakla, Osman’ın hilafeti zamanında vefat ettiği sabittir. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir: O (İbn Mes‘ûd), Ömer ve Osman’ın arkasında nadiren namaz kılmıştır; çünkü onların devletlerinde çoğunlukla Kûfe’de bulunuyordu. Bu rivayet açıkça Esbağın uydurmasıdır.[756]

366) Yezîd rivayet etti, bize Esbağ b. Zeyd rivayet etti, bize Ebû Bişr rivayet etti, Ebû’z-Zâhiriye’den; o da Kesîr b. Mürre’den; o da İbn Ömer’den (Allah onlardan razı olsun) — merfû olarak (yani Peygamber’e isnadla): “Kim bir yiyeceği kırk gece boyunca stoklarsa (piyasadan çeker ve bekletirse), artık Allah’tan uzaklaşmış olur.”

Hadis sahih değildir.[757] Alimlerimizden olan Ebû Muhammed ez-Zeylaî “Naṣbü’r-râye li-taḫrîci eḥâdîsi’l-Hidâye” (4/262) kitabında şöylemiştir: “Ahmed, İbn Ebî Şeybe, el-Bezzâr, Ebû Ya‘lâ el-Mevsilî "Müsned"lerinde; Hâkim "el-Müstedrek"te; Dârekutnî "Garâib Mâlik"te; Taberânî "Mu‘cemü’l-Evsat"ta; Ebû Nuaym "Hilye"de rivayet etmişlerdir. Hepsi Esbağ b. Zeyd’in Ebû Bişr’den, onun da Ebû’z-Zâhiriye’den, onun da Kesîr b. Mürre el-Hadrî’den, onun da İbn Ömer’den, onun da Peygamber ﷺ’ den rivayet ettiği hadistendir.

Esbag b. Zeyd hakkında ihtilaf vardır. Ahmed, Nesâî ve İbn Maîn onu sika (güvenilir) saymıştır. İbn Sa’d ise zayıf görmüş; İbn Adî “el-Kâmil” adlı eserinde onu anmış ve ona ait üç hadis zikretmiştir. Bunlardan biri de bu hadistir. (İbn Adî) şöyle demiştir: “(Bu hadisler) mahfûz (sağlam) değildir.” Ayrıca şöyle demiştir: “Ben ondan (Esbag’tan), Yezîd b. Hârûn’dan başka rivayet eden kimse bilmiyorum.” Zehebî “el-Mîzân” adlı eserinde şöyle der: “Ondan on kişi rivayette bulunmuştur.” Yine Zehebî “Muḫtaṣarü’l-Mustedrek”’te şöyle der: “Amr b. Ḥusayn’ı (raviler) terk etmiştir. Esbaġ b. Zeyd’de ise leyindir (hafif zayıflık vardır.)” (Söz) burada bitti. İbn Ebî Hâtim “Kitâbü’l-ʿİlel”’de şöyle demiştir: “Babam Ebû Hâtim’e, Yezîd b. Hârûn’un Esbag b. Zeyd’den senedi ve metniyle rivayet ettiği bir hadisi sordum. Babam şöyle dedi: ‘Bu hadis münkerdir. Ebû Bişr’i de tanımıyorum.’” (imam Zeylaiden alıntının sonu)

Hafız el-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (6/560/№6476) şöyle buyurmuştur: “Hadisi Ahmed, Ebu Ya'la, Bezzar ve el-Mu'cemu'l-kebir'de Taberani rivayet etmiş olup ravilerden Ebü Bişr et-Emluki`yi, ibn Main zayıf kabul etmiştir.”

İmam Ahmed benzer rivayeti Hz Ebu Hureyre`den rivayet etmiştir: “Resulullah {sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Kim 'bir gıda maddesinde,

[756] “Mizan” 1/434.
[757] “el-Mevdua” 3/17.

Müslümanlara karşı fiyatının yükselmesini arzulayarak ihtıkarda bulunursa o kişi günahkardır."

Hafız el-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (6/560/№6477) söylemiştir: "Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravilerden Ebu Ma'şer zayıftır'. Güvenilir kabul edenler de vardır."

Muslim, Ebu Davud ve Tirmizi (№1267), Mamer b. Fadle`den rivayet ettikleri hadiste, o şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ şöyle derken işittim: "Günaha batıp gidenlerden başkası stokçuluk yapmaz." Saîd'e dedim ki: Ey Ebû Muhammed! Sen de stokçuluk yapıyorsun. Dedi ki: Ma'mer de stokçuluk yapardı."

Hadisin akabinde İmam Tirmizi buyurmuştur: "Saîd b. Müseyyeb'in sadece zeytin yağı buğday ve benzeri şeyleri stok ettiği rivâyet edilir. Bu konuda Ömer, Ali, Ebû Umâme, İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ma'mer hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup gıda maddesi stoklamayı hoş görmezler. Bazı ilim adamları ise gıda maddesi dışında stok yapılabileceğini söylemişlerdir. İbn'ül Mübarek diyor ki: Pamuk, Deri, ve benzeri eşyaların stok yapılmasında bir sakınca yoktur."

367) "Benden size, tüylerinizi diken diken eden ve kalplerinizi huzursuz eden bir söz ulaşırsa, onu reddedin".

Senedinde Esbağ b. Muhammed b. Ebi Mansur isminde ravi vardır. İmam Beyhaki söylediği gibi mechuldur.[758]

368) Ali b. Huzevver'den, o da Esbağ b. Nubâte'den, o da Ebû Eyyûb'tan (ra) rivayet etti: "Peygamber ﷺ bize, ahdi bozanlarla, zulmedenlerle ve isyancılarla savaşmamızı emretti." Ben dedim ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Kiminle birlikte (savaşalım)?" Buyurdu ki: "Ali b. Ebî Tâlib ile birlikte."

Hadis sahih değildir,[759] uydurmadır.[760] Ali b. Huzevver helak olmuş ravidir. Esbağ b. Nubate metruktur. Ebû Bekir b. 'Ayyâş dedi ki: "(O) yalancıdır." İbn Maîn dedi ki: "Güvenilir değildir." Başka rivayette dedi ki: "Hiçbir şey değildir." Nesâî ve İbn Hibbân dediler ki: "Terk edilmiştir." İbn 'Adî dedi ki: "Zayıflığı apaçıktır." Ebû Hâtim dedi ki: "Hadisleri leyindir."[761]

Ibn Hacer el-Askalani "Telhis el-Kebir"de buyurmuştur: "Ali'nin (radıyallahu anh) hadisi: "Ahdi bozanlarla, adaletten sapanlarla ve dinden çıkanlarla savaşmakla emrolundum." Hadisi en-Nesâî "el-Hasâis" adlı eserinde, ayrıca el-

[758] "Mizan" 1/435.
[759] "el-Mevdua" 1/327, DKİ.
[760] İbn Teymiyye "Minhacus Sünne Nebeviyye" 6/112, thk Muhammed Reşid Selim.
[761] "Mizan" 1/436.

Bezzar ve et-Taberânî de rivayet etmişlerdir. “Ahdi bozanlar” Cemel ehliydi; çünkü onlar Ali’ye verdikleri biatı bozdular. “Adaletten sapanlar” Şam ehlidir; çünkü onlar onunla biat etmeyerek haktan saptılar. “Dinden çıkanlar” ise Nehrevan ehliydi; çünkü onlar hakkında sahih bir haber sabittir: “Onlar dinden, okun yaydan çıkışı gibi çıkarlar.” Şam ehli hakkında da Ammar’ın hadisi sabittir: “Onu azgın bir grup öldürecektir.” Daha önce bu ve benzeri hadisler geçmişti.”[762]

Bezzar “Müsned”inde ve Ebu Yala kitaplarında rivayet etmiştirler: “Ali b. Münzir bize rivayet etti, dedi ki: Abdullah b. Numeyr bize rivayet etti, dedi ki: Fıtr b. Halîfe bize rivayet etti, dedi ki: Hakîm b. Cübeyr’i şöyle derken işittim: İbrâhîm’i şöyle derken işittim: Alkame’yi şöyle derken işittim: Ali’yi (radıyallahu anh) şöyle derken işittim: “Ben, ahdi bozanlarla, zalimlerle ve isyancılarla savaşmakla emrolundum.”[763]

Hadis zinciri cidden zayiftır. Sorun ravi Hakim b. Cübeyr el-Asadi`dedir. Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, babasından şöyle rivayet etti: “Hadiste zayıftır, rivayetleri karışıktır.” Ebû Bekir b. Ebî Hayseme, Yahyâ b. Maîn’den şöyle nakletti: “O, hiçbir şey değildir (yani değersizdir).” Muâz b. Muâz dedi ki: Şu‘be’ye, “Bana Hakîm b. Cübeyr’den bir hadis rivayet et” dedim. O da, “Ateşten korkarım” diye cevap verdi. Yakub b. Şeybe dedi ki: “Hadiste zayıftır.” İbrahim b. Yakub es-Sa‘dî dedi ki: “Yalancıdır.” Nesâî dedi ki: “Güvenilir değildir.” Dârakutnî dedi ki: “Terk edilmiştir.”

Taberani ve Bezzar[764] hadisi farklı lafızla rivayet etmiştirler. El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (12/401/№12043) kitabında söylemiştir: “Bunu Bezzar ve el-Mu'cemu'l-evsat'ta Taberani rivayet etmiş olup Bezzar'ın isnadlarından birinin ravileri, Sahih'in ravileridirler. Bundan sadece Rabi b. Said müstesnadır. Fakat onu da lbn Hibban güvenilir kabul etmiştir.” Allah imam el-Heysemi`ye rahmet eylesin. Maalesef bu konuda onun ile ayni fikirde değilim. Bezzar hadisi şu isnad ile rivayet etmiştir: Bize Abbâd b. Ya‘kūb rivayet etti; dedi ki: Bize er-Rabī‘ b. Sa‘d rivayet etti; dedi ki: Bize Sa‘îd b. ʿUbayd, Alî b. Rebîʿa kanalıyla Ali’den (radıyallahu ‘anhu) rivayet etti… Rivayetin esas sorunu - Abbad b. Yakub isminde ravidir. Doğru sözlü ama râfizîdir. İbn Hibban hakkında “Terk edilmeyi hak ediyor” söylemiştir. İlaveten hadisin senedi muzdariptir. Abbad bazen er-Rabi b. Sad`tan bazen er-Rabi b. Sehl`den rivayet etmiştir. İmam Bezzar söylemiştir: “Bu hadisi, Ali b. Rebi'a'nın Ali'den rivayet ettiğini yalnızca bu isnadla biliyoruz. Onu sadece Abbâd b. Ya‘kūb'dan işittik.”

Taberani “el-Mucem el-Evsat” kitabında hadisi Abdullah b. Mesud`tan rivayet etmiştir: “Hz. Ali, ahdi bozanlar, zalimler ve isyancılara karşı savaşmakla emrolundu." El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (12/401/№12044) kitabında

[762] 6/120, DKİ.
[763] “Mecmau Zevaid” 12/401/№12042.
[764] “el-Bahruz Zahhar el maruf bi Müsned el-Bezzar” №774.

söylemiştir: “Bunu Taberani el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Müslim b. Keysan el-Mülai zayıftır.”

Taberani hadisi yine “el-Evsat” kitabında Hz Ali`den başka bir isnad ile rivayet etmiştir. Senedinde Yahya b. Seleme b. Kuheyl isminde ravi vardır, ve o metruktur.

Taberani “el-Kebir”de (№4049), Hz Alini zikr etmeden, hadisi benzer lafızla rivayet etmiştir: “Hüseyin b. İshak et-Tüsterî bize rivayet etti; Muhammed b. Sabbâh el-Cercerâî’den, o Muhammed b. Kesîr’den, o Hâris b. Husayra’dan, o Ebû Sâdiḳ’tan, o Muḥnif b. Sulaym’den: Biz, Ebû Eyyûb el-Ensârî’nin yanına vardık; o sırada Ṣuʿanbā adlı yerde atlarını yemliyordu. Onun yanında konakladık. Ben ona dedim ki: "Ey Ebû Eyyûb! Sen Allah Resûlü ﷺ ile birlikte müşriklerle savaştın. Sonra şimdi kalkıp Müslümanlarla mı savaşıyorsun?" Dedi ki: “Resûlullah ﷺ bana üç toplulukla savaşmamı emretti....” Muhammed b. Kesir el-Kureşı metrukdur.

Taberani “el-Kebir”de (№10054) başka bir isnad ile rivayet etmiştir: Bize Heysem b. Hâlid ed-Dûrî rivayet etti, bize Muhammed b. Ubeyd el-Muhâribî rivayet etti, bize Velîd b. Hammâd rivayet etti, Ebû Abdurrahmân el-Hârisî’den, o İbrâhîm’den, o Alkame’den, o da Abdullah’tan (İbn Mesʿûd) rivayet etti. Dedi ki: “Ali, ahdi bozanlarla, zulmedenlerle ve isyancılarla ile savaşmakla emrolundu.” Ravi Velid b. Hammad b. Cabir, el-Halili “İrşad” kitabında onun zayıf olduğunu söylemiştir. Ebu Abdurrahman el-Harisi bu Abdullah b. Abdullah b. el-Esved el-Kufidir. Alimler onun hakkında ihtilaf etmiştirler. Tirmizi söylediği gibi, onların nazarında pek kavi değildir.

Hakim hadisi “Müsterdek” (3/162/№4737) kitabında rivayet etmiştir. Ebû Saîd Ahmed b. Ya’kūb es-Seḳafî (dedi): Bize el-Hasen b. Alî b. Şebîb el-Maʻmerî rivayet etti, bize Muhammed b. Humeyd rivayet etti, bize Seleme b. Faḍl rivayet etti, bana Ebû Zeyd el-Ehvel anlattı, (o da) ʻUkab b. Saʻlebe’den, o da bana Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin anlattığını söyledi. (Şöyle dedi:) Ömer b. el-Hattâb’ın halifeliği zamanında, Ebû Eyyûb el-Ensârî şöyle dedi: Resûlullah ﷺ (bana/bize) emretti...

Zehebi “Talkhis”te sahih olmadığı söylemiştir. Ukab b. Salebe (**عقاب بن ثعلبة**) hakkında bir bilgi bulamadım. Muhtemelen basım hatası, ve bu Utab b. Salebe (**عتاب بن ثعلبة**) olmalıdır. İmam Zehebi “Mizan”da (№5466) bu hadisin senedin ve metnin münker olduğunu söylemiştir. İkinci sorun – Ebu Abdullah Muhammed b. Humeyd er-Razi, hadisleri münkerdir.

Ebu Yala “Müsned”inde hadisi Ammar b. Yasir`den Ali`nin ismini zikretmeden rivayet etmiştir: “Es-Salt b. Mesʿûd el-Cehderî bize rivayet etti; Caʿfer b. Süleyman’dan, o Halîl b. Murra’dan, o Ḳāsım b. Süleyman’dan, o babasından, o da dedesinden: Dedesinden rivayetle dedi ki: Ammâr b. Yâsir’i şöyle derken işittim: **“**Ahdi bozanlarla, zulmedenlerle ve isyancılarla savaşmam emredildi.”

Senedi cidden zayıftır. Cafer b. Suleyman ed-Dabbi, şii ravidir. Halil b.Murra ise zayıftır, Buhari söylediği gibi hadisleri sahih değildir.

İmam Ebu Said el-Heysem b. Kuleyb eş-Şaşi hadisi “Müsned”inde Abdullah b. Mesud`tan rivayet etmiştir. Senedinde Abdusselam b. Salih metruktur.

İbn Asakir “Tarih”inde (42/467 ve ardı) bu hadisi 7 tane zincirle rivayet etmiştir:

1) Ali b. Hüseyin dedi ki: Muhammed b. Ahmed es-Sûfî, Muhammed b. Amr el-Bâhilî, Kesîr b. Yahyâ, Ebû Avâne, Ebü'l-Cârûd, Zeyd b. Ali, Ali b. Hüseyin b. Ali, babasından, o da dedesi Ali’den rivayet etti. Ali dedi ki..

Ebül Carud metruktur.

2) Ebû Bekir b. Mukrî dedi ki: Bize İsmâil b. Abbâd el-Basrî (Bağdad), bize Abbâd b. Ya‘kūb, bize Rebî‘ b. Sehl el-Fezârî, Sa‘îd b. Ubeyd’den, o da Ali b. Rebî‘a’dan nakletti. O şöyle dedi: Ali’yi şöyle derken işittim..

Rebi b. Sehl münkerul hadis. Abbad b. Yakub rafizidir.

3) Muhammed b. el-Hasan b. Atiye b. Sad el-Aufi – babası – Amr b. Atiye b. Sad – el-Hasan b. Atiye b. Sad – (ismi zikr olunmayıb) b. Atiyeden – ceddi Sad b. Cunade`den – Hz Ali.

Muhammed b. el-Hasan, Ebu Zura onu leyin, Ebu Hatim zayıf görmüştür. İbn Hibban hadislerin cidden münker olduğunu söylemiştir. el-Hasan b. Atiye b. Sad`da zayıftır.

4) Ebû’l-Hasan Muhammed b. Osman b. Muhammed b. Osman, bize Muhammed b. Nuh b. Abdullah el-Cündîsâbûrî’nin rivayet ettiğini bildirdi, o da bize Hârûn b. İshâk’tan, o da Ebû Ğassân’dan, o da (sanırım) Ca‘fer el-Ahmer’den, o da Abdülcebbar el-Hemadani’den, o da Enes b. Amr’dan, o da babasından, o da Ali’den…

Enes b. Amr mechuldur.

5) Ebû’l-Hasan Ahmed b. Muhammed b. Mûsâ rivayet etti. Dedi ki: Bize Ebû’l-‘Abbâs b. ‘Ukde aktardı. Dedi ki: Bize el-Hasen b. Ubeyd b. Abdurrahman el-Kindî, Bekkâr b. Bişr’den, o da Hamza ez-Zeyyât’tan, o da el-A‘meş’ten, o da İbrahim’den, o da Ali’den, ve yine Ebû Saîd et-Teymî de Ali’den.

Senedin 4 tane illeti vardır.

Hz Aliden rivayet eden Ukaysa Ebu Said et-Teymi bir şey değildir. Ayni isnadla Ebu Yala ve Taberani rivayet etmiştir. El-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (12/401/№12045) buyurmuştur: “Bunu Taberani rivayet etmiş olup ravilerinden Ebu Said metruktur.”

İmamımız İbrahim en-Nehai`nin Hz Ali`den rivayetlerini bilinmiyor. Ahmed b. Abdullah el-İclî dedi ki: Peygamber ﷺ' in sahabelerinden hiçbirinden hadis rivayet etmedi; fakat onlardan bir topluluğa yetişti ve Âişe'yi gördü. Talha b. Musarrif şöyle dedi: İbrahim en-Nehaî'ye "Ey Ebâ İmrân! Rasûlullah ﷺ' in sahabelerinden hangilerine yetiştin?" diye sordum. O da dedi ki: "Müminlerin annesi Âişe'nin yanına girdim."

El-Ameş Suleyman b. Mihran mudeliss, ve hadisi "anane" ile rivayet etmiştir.

el-Hasen b. Ubeyd b. Abdurrahman el-Kindî hakkında bir bilgi bulamadım.

6) Muhammed b. Ahmed b. Sabit dedi ki: Dedem Muhammed b. Sabit'in kitabında şöyle buldum: Bize Eşʿas b. Hasan es-Selamî, Caʿfer el-Ahmar'dan, o da Yunus b. Erkam'dan, o da Eban'dan, o da Halid el-Kasrî'den şöyle dediğini nakletti: Emîru'l-Mü'minîn Ali'yi Nehrevân günü şöyle derken işittim..

Yunus b. Erkam ve Cafer el-Ahmar şiidirler hadiste leyindirler. Eban b. Feyruz. Metruk ravidir.

7) Hasan b. Ali, o da Zekeriyya b. Yahya el-Harrar el-Mukri, o da İsmail b. İbad el-Mukri, o da Şerik'ten, o da Mansur'dan, o da İbrahim'den, o da Alkame'den, o da Abdullah'tan şöyle nakletti: Resûlullah ﷺ dışarı çıktı ve Ümmü Seleme'nin evine geldi. Derken Ali de oraya geldi. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu..

Şerik b. Abdullah zayftır.

İmam Süyûtî, "ed-Dürrü'l-Mensûr" adlı eserinde İbn Merdûye'nin — Muhammed b. Mervân – el-Kelbî – Ebû Sâlih senediyle Câbir b. Abdullah'tan rivayet ettiğine göre, Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Zuhruf Sûresi'nin 41. ayeti (Biz seni onlardan alıp götürsek de, yine de onlardan intikam alırız) hakkında şöyle buyurmuştur: "Ali ile (onlardan intikam alınır)".

Muhammed b. Mervan ve el-Kelbi metrukturlar.

369) Ali dedi ki: "Dostum (yani Peygamber) bana haber verdi ki, Ramazan'ın on yedisi geçtikten sonra ben vurulacağım. Bu gece, Musa'nın öldüğü gecedir. Ve Ramazan'ın yirmi ikisi geçtikten sonra öleceğim. Bu da İsa'nın göğe kaldırıldığı gecedir."

Senedinde Esbağ b. Nubate metruktur.

370) Ali'den (radıyallahu anh) rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: "Bu ümmetten cennete ilk girecek olan kişi Ebu Bekir ve Ömer'dir. Ve ben, hesap vermek üzere Muaviye ile birlikte durdurulacağım."

Hadis münkerdir. Senedinde Ebu Bekr Esbağ eş-Şeybani isminde ravi vardır, mechuldur[765]ve hadisi mahfuz değildir.[766]

371) Kurrat b. Hâlid'den, ez-Zahhâk'tan, İbn Abbâs'tan; merfû (yani Peygamber'e ﷺ ulaşan) olarak şöyle rivayet edilmiştir: "Kıyamet günü, birbirlerine eklenecek olan mescitler dışında tüm yeryüzü yok olacaktır."[767]

Senedinde Hemedan şehrin kadısı Ebu Hişam Esram b. Havşeb isminde ravi vardır. Yahya (ibn Maîn) dedi ki: "Yalancı, kötü biridir." Buhârî, Müslim ve Nesâî dedi ki: "Terkedilmiştir (yani rivayeti kabul edilmez)." Dârakutnî dedi ki: "Hadisleri münkerdir." Sa'dî dedi ki: "Ondan hadis yazdım. Hemedan'da 202 yılında vefat etti. Zayıftır." İbn Hibban dedi ki: "Sika râvilere istinade hadis uydururdur."

372) "Ben birinciyim, ardımdan Ebu Bekr gelmektedir, Ömer üçüncü. İnsanlar ise (arkamdan) yarışı tamamlarlar, yanşı önde bitirenlerden olmaya bakınız"

İbn Asakir "Tarih Medinatul Dimaşk" (23/90), İmam Taberani hadisi "el-Mucem el-Kebir" (6/80/№12477)[768] ve "el-Mucem el-Evsat" (3/108/№4010)[769] kitablarında rivayet etmiştir.

Hadisin tam metni böyledir: Dahhak b. Muzzahim – ibn Abbas`tan: «Resulullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğunu nakleder: " Bugün hazırlık, yann ise yarış günüdür. Hedef, ya Cennet ya da Cehennemdir. Helak olan Cehenneme giren kişidir. (Bu yarışta) ben en öndeyim, ardımdan Ebu Bekr gelmektedir, Ômer ise üçüncüdür. İnsanlar ise (arkamdan) yarışı tamamlarlar. Yarışı önde bitirenlerden olmaya bakınız."

Ebül Ferec ibn Cevzi "el-Mevdua" kitabında söylemiştir: ""Bu, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) isnat edilerek uydurulmuş (mevzu) bir hadistir." Yahyâ dedi ki: "Esram, yalancı ve habîs biridir." Buhârî, Müslim ve Nesâî şöyle demiştir: "(Hadisi) terk edilmiştir (hadisleri alınmaz)."İbn Hibbân dedi ki: "Güvenilir râvîlere hadis uydururdu."[770]

El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (17/534/№17726) kitabında buyurmuştur: "Ravilerden Esram b. Havşeb zayıftır." İlaveten Dahhak b. Muzahim, hadis alimleri tarafından cerh olunmuştur. Şuʿbe, Meşşâş'tan rivayet etti; o dedi ki: ed-Dahhâk'a "İbn Abbâs'ı gördün mü?" diye sordum. Dedi ki: "Hayır." Şuʿbe,

---

765 "Mizan" 1/437.
766 "el-İlel el-Mutenahiyye" 1/201/№316.

767 "Mizan" 1/437.
768 DKİ.
769 DKI.
770 2/78/№612.

Abdülmelik b. Meysere'den de rivayet etti; o dedi ki: "ed-Dahhâk, İbn Abbâs'ı hiç görmedi. O sadece Rey şehrinde Saʿîd b. Cübeyr'i gördü ve tefsiri ondan aldı." Yahyâ el-Kattân dedi ki: "Şuʿbe, ed-Dahhâk'ın İbn Abbâs'ı gördüğünü kesinlikle inkâr ederdi." Sonra el-Kattân şöyle dedi: "ed-Dahhâk bize göre zayıftır."

373) Kudsi hadis - "Sadaka veren bana borç verir; namaz kılan ise benimle konuşur."

Hadisi ed-Deylemi "Firdevs" müsnedinde Abdullah b. Abbas`tan rivayet etmiştir.[771] Ebu Hişam Esram b. Havşeb rivayeti. İbnul Kaysarani "Zehîretü'l-Huffâz" kitabında buyurmuştur: "Hadis - Allah Teâlâ şöyle buyurdu: "Oruç Benim içindir ve onun karşılığını Ben veririm. Sadaka veren Bana borç verir, namaz kılan ise Benimle konuşur." Bu rivayeti Esram bin Havşeb, Kurre bin Halid'den, o da Dahhak'tan, o da İbn Abbas'tan naklettiğini söylemiştir. Ancak Esram yalancıdır. Hadisin başlangıcı[772] başka bir senetle sahihtir."[773] Daha önce kitabımızda belirttiğimiz üzere, Dahhak İbn Abbas ile görüşmemiştir.

374) Esram b. Havşeb – Hişam b. Havşeb – Hişam – babası – Hz Aişe merfu olarak: "Namazla yediklerinizi hazmedin, yemeğin ardından hemen uyumayın; bu kalbinizi katılaştırır."

Ebû Hişâm Esram bin Havşeb rivayetidir.

Benzer rivayeti Imam Beyhaki "Şuabul İman" (6/163/№5644) kitabında – Ebu Sehl Ahmed b. Muhammed b. İbrahim el-Mihrani – Harun b. Ahmed b. Harun el-Curcani – Fadl b. Habbab el-Cumuhi – Muaz b. Muaz b. Akhi Hallad el-Ammi ve Abdurrahman b. Şerik – Bezi Ebu Halil – Hişam b. Urve – babası - Hz Aişe`den rivayet etmiştir: "Hz. Âişe der ki: Resûlullah ﷺ: "Yemeği yediğiniz zaman onu Allah'ı zikir ve namazla eritin. Yemekten sonra hemen uyursanız kalbiniz katılaşır" buyurmuştu."

Hadisin akabinde İmam Beyhaki buyurmuştur: "Bu, münker bir hadistir. Zayıf olan ravi Bezî' bunu rivayette tek kalmıştır." Hafız İraki hadisin senedin zayıf olduğunu söylemiştir.[774] İmam Muhammed b. Nasir el-Mervazi kendi "Muhtasar Kiyamu Leyle"[775] kitabında, Taberani mucemlerde[776] bu hadisi ayni ravi yoluyla

---

[771] Şîrûye b. Şehredâr ed-Deylemî "Kitâbü'l-Firdevs bi-meʾsûri'l-ḫiṭâb" 5/243/№8079; Ebu Abdurrahman Adl b. Sad "Mueseset el-Ahadis el-Kudsiye" 2/632/№1503, DKİ.
[772] Oruç Benim içindir ve onun karşılığını Ben veririm.
[773] Muhammed b. Tahir b. Ahmed el-Makdisi "Zehîretü'l-Huffâz el-Muḫrac ʿale'l-ḥurûfi ve'l-elfâẓ ve huve Tertîbu Aḥâdîsi'l-Kâmil li-İbni ʿAdiyy" 3/442, DKİ.
[774] Murtaza Zebidi "İthafus Sadatil Muttakin bi Şerh İhya Ulum ad-Din" 9/72, DKİ.
[775] Sayfa 59, Pakistan baskısı 1408 h.
[776] Nureddin el-Heysemi "Mecmaul Bahreyn fi Zevaid Mucemeyn" 7/67/№5054, Mektebetul Rüsd, Riyad.

rivayet etmiştirler. İmam Suyuti “Leali Masnua”da[777] ve Şevkani “Fevaid el-Mecmua”da hadisin uydurma olduğunu söylemiştirler.

Ibn Cevzi - rahimahullah – buyurmuştur: “Bu, Allah Rasûlü’ne ﷺ adından uydurulmuş bir hadistir. İbn Adî şöyle demiştir: “Bu râvi, Bezi olarak tanınır; ihtimal var ki Esram bu hadisi ondan çalmıştır. Beziʿ’in bütün rivayetleri münkerdir, kimse ittiba etmez.” Dârakutnî de: “O, terk edilmiştir.” demiştir. İbn Hibbân ise şöyle der: “Güvenilir raviler adına hadis uydururdu.”[778]

Hadis zayıf olsa da, ameller âdâbdandır.

Muhammed bin Ebû Bekir İmamzâde el-Hanefî, “Şirâtü’l-İslâm” adlı eserinde şöyle demiştir: “Yemeği zikir ve namazla sindirir; üzerine uyumaz ki kalbi katılaşmasın. Yemekten sonra iki rekât namaz kılar, Allah’a nimetinden ötürü şükreder. Yemekten kalkınca kıyamet hesabını hatırlar; çünkü Allah kişiyi nimet hakkında sorguya çeker. O nimet ise buğday ekmeği yemek, gölgede uyumak, soğuk Fırat suyunu içmek, sağlık ve emniyettir.”[779]

375) Esram b. Havşeb, Ziyâd bin Saʿd’ın, ez-Zührî’den, o da Sâlim’den, o da babasından (İbn Ömer) merfûʿ olarak rivayet ettiğine göre: “Gölge bir buçuk arşın ile iki arşın arasında olunca öğle namazını kılınız.”[780]

Esram b. Havşeb`in rivayetidir. İmam el-Busiri hadisin senedin zayıf olduğunu söylemiştir.[781] Ebu Hatim ibn Hibban hadisin metnin batıl olduğunu söylemiştir.[782] Aliyyü'l-Kari'nin el-Mevzuatü'l-kübra'sında da belirtildiği gibi batıl (uydurma) bir rivayettir.[783]

Muhammed Aşık İlahi el-Berni “et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri” (sayfa 52) söylemiştir: “Öğle namazının vakti: Öğle vakti güneşin zevalinden (güneşin gökyüzünü ortaladıktan sonra batıya meyletmeye başlamasından) sonra başlar. Vaktin sonu ise İmam Ebû Hanîfe'ye [rahimehullah] göre istiva halindeki gölgeye ek olarak her şeyin gölgesi iki misline ulaşıncaya kadardır. İmam Ebû Yusuf ve İmam Muhammed'e [rahimehumullah] göre ise istiva halindeki gölgelerine ek olarak her şeyin gölgesi bir misline ulaşıncaya kadardır.”

Esad Muhammed Said es-Sağırcı “Delilleriyle Hanefi Fıkhı” (sayfa 148) kitabında buyurmuştur: “Öğle namazının vakti, güneşin tepe noktasından batmaya doğru harekete geçmesi ile başlar, bir şeyin gölgesi zeval vaktindeki gölgesi hariç kendi boyunun iki katına çıkması ile sona erer. Sahih olan görüş

---

[777] Allame Muhammed Ali b. Muhammed Allan “el-Futuhatu Rabbaniye alal Ezkar en-Neveviyye” 5-6/173, thk Abdulmunim Halil İbrahim, DKİ.
[778] İbn Cevzi “el-Mevdua” sayfa 1/70.
[779] Yakub b. Seyid Ali el-Bursevi “Miftahul Cennet fi şerhi Şiratul İslam” sayfa 317, Beirut – Lübnan.
[780] “Mizan” 1/438.
[781] Ahmed b. Ebu Bekir b. İsmail el-Busiri “İthaful hayrat” 1/434, Darul Vatan.
[782] “el-Mevdua” 2/86; Ibn Hacer el-Askalani “el-Metalibul Aliyye” 1/399/№279. DKİ.
[783] İsmail Acluni “Keşfül Hafa” 1/229/№259.

budur. İmam Ebu Yusuf ile İmam Muhammed ise şöyle demişlerdir: "Öğle namazının vakti, bir şeyin gölgesi zeval vaktindeki gölgesi dışında kendi boyu kadar olacağı zaman sona erer. İmam Züfer ve diğer üç mezhep imamı, İmam Malik, İmam Şafii ve Ahmed b. Hanbel"de bu görüştedir. Tahavl şöyle demiştir: Biz bu görüşe göre amel ederiz."

376) Muhammed b. Yahya el-Azdi – Esram b. Havşeb – Muhammed b. Yunus el-Hârisî, Katâde'den, o da Enes'ten merfûʿ olarak rivayet etmiştir: "Ramazan ayının ilk gecesi olduğunda, Celîl (Allah Teâlâ), cennetin bekçisi Rıdvân'a seslenir ve şöyle der: 'Cennetimi donat ve onu oruç tutanlar için süsle!...' (uzun bir hadis)

Esram b. Havşeb`in rivayetidir. Uydurmadır. İbn Hibbân bu metin hakkında "bâtıldır" demiştir. İbnü'l-Cevzî, Süyûtî ve İbn Irak da onun uydurma olduğuna hükmetmişlerdir.[784]

377) Esram b. Ğiyas, Mukâtil'in, Hasan'dan, onun da Câbir'den rivayet ettiği hadiste şöyle denilmiştir: "Peygamber ﷺ'e birden fazla kez abdest suyu döktüm; onun sakalını parmaklarıyla, sanki tarak dişleri gibi sakalını araladığını gördüm."[785]

Senedinde Esrab b. Ğiyas en-Neysaburi isminde ravi vardır. Ahmed, Buhârî ve Dârakutnî şöyle demiştir: "Hadisi munkerdir." Nesâî ise: "Hadisi terk." demiştir. Yahyâ bin Maʿîn: "O güvenilir değildir." demiştir. İmam Abdullah b. Ahmed şöyle buyurmuştur: "Babamı şöyle derken işittim:"Nîsâburlulardan bir şeyh bizim memlekete gelmişti; onu, Mukâtil bin Hayyân'ın, Hasan'dan, onun da Câbir'den rivayet ettiğini naklederken işittim:'Peygamber ﷺ' in abdest aldığını gördüm; sakalını parmaklarıyla araladı, sanki tarak dişleri gibiydi.'"Sonra babam (imam Ahmed) şöyle dedi: "Bu şeyhte, bir şey(ler var idi, onu) şiddetle zayıf görürüm."[786]

Esad Muhammed Said es-Sağırcı "Delilleriyle Hanefi Fıkhı" (sayfa 63) kitabında buyurmuştur: "Suyun sakalın altına geçmesi için ellerle çaba sarf etmek: Bu, Ebu Yusuf'a göre sünnet, diğer iki imama göre ise caizdir. Kişi, parmaklarını bir tarağın dişleri gibi yaparak suyun, sakalının altına geçmesi için çaba gösterir. Hz. Enes'in şöyle söylediği nakledilmiştir: Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem abdest aldığı zaman bir avuç su alır ve sakalının alt tarafından tenine ulaştırmaya çalışır ve "Rabbim bana böyle emretti. " buyururdu."

---

[784] D. Seyid b. Huseyn el-Affani "Nidau Reyyan fi Fikhil Savmi ve Fadlul Ramadan" 1/424.
[785] "Mizan" 1/439.
[786] Ahmed b. Muhammed b. Hanbel "el-İlel vel Marifatul Rical" 2/79/№1612, thk Vasilullah Abbas.

Imam Tirmizi (№29) ve ibn Mace, Hassan b. Bilal`den rivayet etmiştirler: “Ammâr b. Yâsir’i gördüm abdest aldı sakal aralarına su geçirdi. Ona: “Sakalının aralarına su mu geçiriyorsun?” dedim. O da: “Buna engel olacak bir şey mi var? Rasûlullah ﷺ’i sakal aralarına su geçirirken gördüm” dedi.”

Tirmîzî: “Bu konuda Osman, Âişe, Ümmü Seleme, Enes, İbn ebi Evfâ ve Ebû Eyyûb’tan da rivayet vardır” demiştir.

İmam Tirmizi (№31) ve ibn Mace Osman b. Affân (r.a.)’den rivâyet ettiklerine göre: “Rasûlullah ﷺ sakallarının arasına abdest suyunu geçirirdi.”

İmam Tirmizi hadis hasen sahihtir, söylemiştir.

378) Zeyd bin Hureyş şöyle dedi, bize Eğleb bin Temîm, bize Eyyûb ile Yûnus, Hasan’dan, o da Ebû Hüreyre’den merfûʿ olarak rivayet etti: “Kim Yâsîn sûresini Allah’ın rızâsını umarak bir gün veya bir gece okursa, Allah onu bağışlar.”

El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (11/575/№11297) kitabında buyurmuştur: “Hadisi Taberani el-Mu'cemu's-sağlr ve el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Eğleb b. Temim zayıftır.”

Eğleb b. Temim cidden zayıftır. Buhârî şöyle demiştir: “Hadisi munkerdir.” İbn Maʿîn ise şöyle demiştir: “Hiçbir şey.” İbn Hibban ise şöyle demiştir: “Çokça hata ettiği için kendisiyle delil getirme sınırının dışına çıkmıştır”. [787]

Taberani, el-Mu'cemu's-sağir'de, Hz Enes b. Malik`ten rivayet ettiğine göre, Resulullah ﷺ: "Kim her gece Yasin suresini okumayı adet haline getirir ve bu hal üzere ölürse, şehit olarak ölmüş olur" buyurmuştur.

El-Heysemi “Mecmau Zevaid” (11/576/№11298) kitabında söylemiştir: “Ravilerinden Said b. Müsa el-Ezdi hadis uydurmakla suçlanmıştır.”

Imam Tirmizi “Sünen” (№2887) eserinde Enes b. Malik`ten rivayet ettiği hadiste Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Herşeyin bir kalbi vardır. Kur’ân’ın kalbi ise Yasin sûresidir. Her kim Yasin sûresini okur ve onun içindekilere göre yaşarsa; Allah o kimseye Kur’ân-ı on kere okumuş kadar sevap yazar.”

İmam Tirmizi hadisin akabinde şöyle buyurdu: “Bu hadis garib olup bu hadisi sadece Humeyd b. Abdurrahman’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Basra’da, Katâde’nin hadisleri ancak bu rivâyet zinciriyle bilinir. Harun Ebû Muhammed bilinmeyen bir ihtiyardır. Ebû Musa, Muhammed b. Müsenna, Ahmed b. ed Darimî vasıtasıyla Kuteybe’den, Humeyd b. Abdurrhman’dan bu hadisi bize böylece

[787] “Mizan” 1/439.

aktarmıştır. Bu konuda Ebû Bekir es Sıddîk'tan da hadis rivâyet edilmiş olup senedi pek sağlam olmayıp zayıftır."

Ölmek üzere olan kimseye Yasin Suresi'ni okumak sünnettir. Ma'kal b. Yesar Hz. Peygamber'in sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Ölmekte olan kimselerinize Yasin Suresi'ni okuyun."[788]

379) Sâcî şöyle rivayet etti: Bize Sehl el-Askerî, bize Hibbân bin Eğleb bin Temîm, babasından, o da Sâbit el-Bünânî'den, o da Enes'ten merfûʿ olarak nakletti: "Zâlim bir yönetici (idareci) getirilir; ümmet onunla davalaşır ve o yenik düşer. Bunun üzerine ona denir ki: "Cehennem'in direklerinden birini bizden kapat (ört)!'"

Eğleb b. Temimin rivayetidir. İlaveten oğlu Hibban da zayftır.

380) Îsâ bin Yûnus → Eflah bin Saîd → Abdullah bin Râfiʿ → Ebû Hüreyre'den merfûʿ olarak: "Rasûlullah ﷺ buyurdu: "Çok yaşarsan, ellerinde sığır kuyruklarına benzeyen kırbaçlar taşıyan bir topluluk göreceksin; sabahleyin Allah'ın gazabı içinde çıkarlar, akşam döndüklerinde ise Allah'ın öfkesine maruz kalırlar."

Hadisi imam Muslim[789], Ahmed ve el-Hakim rivayet etmiştirler.[790]

Ahmed ve Hâkim'in Ebû Umâme'den bildirdiğine göre Resûlullah ﷺ öyle buyurmuştur: "Ahir zamanda bu ümmetten baz insanlar çıkacak ki bunların elinde sığır kuyruklarını arındıran kamçılar olur. Allah'n öfkesiyle sabahlar, gazabyla da akşamı ederler" [791]

Imam Ahmed "Müsned"[792] eserinde Hz Ebu Hureyre`den rivayet etmiştir ki, Resulullah (sallalahu aleyhi ve sellem) ona dedi: "Eğer ömrün uzarsa, Allah'ın gazabı içinde sabah çıkan, lâneti içinde akşam dönen bir topluluğu görmen yakındır; ellerinde sığır kuyruklarına benzeyen kamçılar bulunur."

Şeyh Ahmed Muhammed Şakir hadisin senedin sahih olduğunu söylemiştir.

Şeyh Ahmed Davudoğlu – rahimahullah – hadisin şerhinde söylemiştir: "Hadis-i şerif, Peygamber'in ﷺ mucizelerinden olup, haber verdiği gibi zuhur etmiştir. Hülâsa edecek olursak; sığırkuyrukları gibi kamçıları olan kavim zabıta memurlarıdır."[793]

---

[788] Esad Muhammed Said es-Sağırcı "Delilleriyle Hanefi Fıkhı" sayfa 273.
[789] "Sahih Muslim tercümesi ve şerhi" 6/5055/№2857.
[790] "Durr el-Mensur" 13/379
[791] "Durr el-Mensur" 13/379
[792] 8/156/№8059. Darul Hadis, Kahire.
[793] "Sahih Muslim tercümesi ve şerhi" 6/5055.

381) Süheyl bin Ebî Sâlih, babasından, o da Ebû Hüreyre'den merfûʿ olarak rivayet etmiştir: "Ümmetimden iki sınıf vardır ki ben onları görmedim: Birincisi, ellerinde sığır kuyrukları gibi kamçılar bulunan erkekler; ikincisi, giyinik ama çıplak kadınlardır."

Imam Muslim "Sahih"inde (№2128) rivayet ettiği başka bir hadiste, peyğamber (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Cehennemliklerden iki sınıf vardır ki ben onları görmedim. (Biri) Beraberlerinde sığır kuyrukları gibi kamçılar olup, onlarla insanları döven bir kavim; (diğeri) giyinmiş, çıplak, eğrilmiş ve eğrilten birtakım kadınlardır. Başları eğri deve hörgüçleri gibidir. Bunlar cennete giremeyecek, onun kokusunu da alamayacaklardır. Hâlbuki cennetin kokusu şu kadar ve şu kadar mesafeden alınacaktır." buyurdular.

Şeyh Ahmed Davudoğlu – rahimahullah – İmam Muslimin Sahih`in şerhinde buyurmuştur: "Giyinmiş çıplaklardan murad, bir kavle göre Allah'ın nimetlerinden giyinip de şükretmeyen kadınlardır, ikinci kavle göre ise bunlar elbise giyen fakat hayır işleyip ahireti için çalışmayan kadınlardır. Üçüncü kavle göre güzelliklerini göstermek için bedenlerinin bir kısmını açanlardır. Dördüncü kavle göre ise altındakini gösterecek derecede ince elbise giyenlerdir."[794]

Zamanımızda olduğu kadar kadınların hiçbir devirde bu hadis-i şerife tam manasıyla misal teşkil ettiği görülmemiştir sanırım.

382) "Din nasihattir."

Hadisi İmam Buhârî "el-Câmiʿu's-Sahîh"[795] adlı eserinde bab başlığında, senedini zikretmeden rivayet etmiştir, imam Muslim "Sahih" kitabında, Hafız ibn Mende "el-İman"[796] kitabında, imam el-Mervazi "Tazim Kadru Salat"[797] kitabında, imam Ahmed sahih isnadla "Müsned"[798] kitabında, İbn Cad "Müsned"inde[799], ibn Asakir "Tarih Medinatul Dimaşk" (9/307), Ebu Nuaym "el-Müsned el-Mustehrec"de[800] ve başkaları rivayet etmiştirler.

İmam Tirmizi "Sünen" (№1926) eserinde ve İmam Nesai, Hz Ebu Hureyre`den rivayet ettiğini göre, o şöyle buyurmuştur: "Rasûlullah ﷺ üç sefer din nasihattır, samimi olmaktan ibarettir dedi Ashab: Ey Allah'ın Rasûlü! Kime karşı dediler. Buyurdular ki: Allah'a, Kitab'ına, Müslüman idarecilere ve Müslümanların geneline karşı samimi olmak demektir."

---

[794] "Sahih Muslim tercümesi ve şerhi" 6/5055.
[795] Şihabuddin Ebul Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed ibn Hacer el-Askalani "Fethul Bari Şerhu Sahih el-Buhari" 1/126, DKİ.
[796] Hafız Muhammed b. İshak b. Yahya ibn Mende "el-İman" 1/424/№271, Mueseset Risale.
[797] Muhammed b. Nasr el-Mervazi "Tazim kadru salat" 1/676/№754, Mektebatu Daraba Medinatul Muneverre.
[798] 13/208/№16883, thk Hamzah Ahmed ez-Zeyn, Darul Hadis.
[799] "Müsned ibn Cad" 1/963/№2774, Mektebetul Felah.
[800] Ebu Nuaym Ahmed b. Avdullah el-İsbehani "el-Müsned el-Mustehrec ala Sahih el-İmam Muslim" 1/142/№192, DKİ.

İmam Tirmizi hadisin akabinde buyurmuştur: “Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda İbn Ömer, Temîm ed Dârî, Cerir, Hakîm b. Ebû Yezîd’in babasından ve Sevbân’dan da hadis rivâyet edilmiştir.”

Tirmizi (№1925), Darimi ve Nesai (№4086), Hz Cerir`den rivayet ettiklerine göre, o şöyle söylemiştir: “Rasûlullah ﷺ’a her Müslüman’a samimi olmaya ve nasihat etmeye biat ettim.”

383) Hakam bin Ebân’dan, o da İkrime’den, o da Ebû Hüreyre’den merfûʿ olarak rivayet etmiştir. (Rasûlullah ﷺ buyurdu:) “Mûsâ’nın içine şöyle bir şey düştü: ‘Allah uyur mu?’...” (Hadis devam etmektedir.)

Senedinde Ümeyye bin Şubeyl isminde ravi vardır, onun munker rivayetleri vardır.[801]İbn Kesir tefsirinde buyurmuştur: “Bu, son derece garip bir hadistir; görünüşe göre İsrailiyattandır, merfû değildir. En doğrusunu Allah bilir.”[802]

Hadisi Ebû Ya’lâ, İbn Cerîr, İbn Ebî Hâtim, Dârekutnî el-Efrâd’da, İbn Merdûye, Beyhakî el-Esmâ ve’s-Sıfât’ta ve Hatîb Târîh’te, Ebû Hüreyre’den şu şekilde rivayet etmiştirler: “Resûlullah’ın (ṣallallāhu aleyhi ve sellem) minberde şöyle buyurduğunu nakleder: “Hz. Mûsâ’nın içinden ‘Allah uyur mu, uyumaz mı?’ diye bir fikir geçince, Allah ona bir melek gönderdi. Melek onu üç gün uykusuz bıraktıktan sonra her eline bir tane olmak üzere iki şişe verdi ve şişeleri olduğu gibi (düşürmeden) muhafaza etmesini söyledi. Hz. Mûsâ uyumaya başladı ve elleri gevşeyince şişeler az daha düşecekti. Şişeler kırılmasın diye onları sıkıca tuttu. Sonunda uykuya dalınca şişeler düşüp kırıldılar. Yüce Allah bunu, eğer uyusaydı göklerle yeryüzünün ayakta duramayacağını göstermek için örnek vermiştir.”[803]

İbn Cevzi “el-İlel” kitabında hadisin akabind söylemiştir: “Hatîb şöyle dedi: Bu hadisi Ümeyye bin Şubeyl, Hakam bin Ebân’dan merfûʿ ve muttasıl (kesintisiz) olarak rivayet etmiştir. Ancak Muʿmer bin Râşid ona muhalefet etmiş ve aynı hadisi Hakam’dan, o da İkrime’den yalnızca onun kendi sözü (mevkuf) olarak rivayet etmiştir; rivayette ne Peygamber ﷺ ne de Ebû Hüreyre zikredilmiştir. Dârakutnî şöyle demiştir: Bu hadisi Hakam bin Ebân, İkrime’den rivayet etmiştir. Onu Hakam’dan sadece Ümeyye, Ümeyye’den de sadece Hişâm tek başına rivayet etmiştir. Musannif (İbnü’l-Cevzî) şöyle demiştir: Bu hadis Rasûlullah ﷺ’ a nispetle sabit değildir. Onu merfûʿ olarak rivayet edenler hata etmişlerdir. Görünüşe göre İkrime bu sözü Yahudi kitaplarında görmüş ve oradan nakletmiştir. Zira İkrime, Yahudilerden birçok şey naklederdi. Bu mesele —Allah’ın uyuyup uyumadığı— Allah’ın bir peygamberinden gizli kalması mümkün olmayan bir şeydir. Abdullah bin Ahmed bin Hanbel,

---

[801] “Mizan” 1/443.
[802] İmam İmaduddin Ebul Fida İsmail b. Kesir ed-Dimaşki “Tefsir Kuranil Azim” 2/440, Mueseset Kurtuba.
[803] “Durr el-Mensur” 12/285.

Kitâbü's-Sünne adlı eserinde, Said bin Cübeyr'in şu sözünü rivayet etmiştir: "İsrâiloğulları, Mûsâ aleyhisselâma: 'Rabbimiz uyur mu?' diye sormuşlardı." Doğru olan da budur; çünkü o topluluk Allah Teâlâ hakkında cahildiler."[804]

384) Ümeyye bint Ebî's-Salt, hayız (regl) olmuş olan bir Ğifârî kadından şöyle rivayet etmiştir:"Peygamber (ona) kanı tuzla yıkamasını emretti."

Ümeyme isminin nun (ن) harfiyle olduğu söylenmiştir. Bazıları da şeddeli ya (يّ) harfiyle "Ümeyyime" olduğunu söylemiştir. Her hâlükârda bu kadın yalnızca bu hadisle tanınmaktadır. Bu hadisi İbn İshâk, Süleyman bin Suhaym üzerinden ondan (yani Ümeyye'den) rivayet etmiştir.[805]

385) Ovs b. Abdullah kardeşi Sehl'den, babasından, dedesinden rivayetle: Nebî ﷺ şöyle buyurdu: "Benden sonra seferî birlikler gönderilecek. Siz Horasan seferî birliğinde yer alın. Sonra 'Merv' denilen bir bölgeye inin, ardından onun şehrine yerleşin. Zira Zü'l-Karneyn onu inşa etti ve orası için bereket duası etti. Oranın halkına asla bir kötülük isabet etmez."

İmam Zehebi hadisin münker olduğunu söylemiştir. Senedinde Ovs b. Abdullah b. Bureyde el-Mervazi isminde ravi vardır. Buhârî dedi ki: "Bu ravide sorun vardır", Dârekutnî dedi ki: "(Bu râvi) terk edilmiştir."[806]

386) Ömer b. el-Hattab dedi ki: "Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: 'Yemen'den size bir adam gelecek, ona Uveys denir. Yemen'de annesinden başka kimsesi yoktur. Vücudunda bir beyaz leke vardı; Allah'a dua etti de o hastalığı ondan giderdi, yalnız dirhem büyüklüğünde bir yer kaldı. Sizden kim onu görürse, ona kendisi için istiğfar etmesini söylesin."

Osman (b. Abî Şeybe) dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme, Cüreyri'den; o da Ebû Naḍra'dan, o da Esîr b. Câbir'den, o da Ömer'den şöyle nakletti: Ömer dedi ki: "Resûlullah ﷺ'ı şöyle buyururken işittim: 'Tâbiînin en hayırlısı, adı Uveys b. Âmir olan bir adamdır. Onun vücudunda alaca (bir hastalık) vardı; Allah'a dua etti ve Allah onu ondan giderdi. Ancak göbeğinde dirhem büyüklüğünde bir yer kaldı."[807]

Imam Muslim "Sahih"inde Üseyr b. Câbir'den naklen rivayet etti ki Kûfeliler Ömer'e gelmiş. İçlerinde Üveys'le alay eden bir adam varmış. Ömer "Burada Karanîlerden kimse var mı?" diye sormuş. Hemen bu adam gelmiş. Ömer

[804] "el-İlel el-Mutenahiyye" 1/40-41.
[805] "Mizan" 1/443.
[806] "Mizan" 1/445.
[807] "Mizan" 1/447.

“Şüphesiz ki Resûlullah ﷺ “Size Yemeniden Üveys denilen bir adam gelecek. Yemenide bir annesinden başka kimse bırakmıyor. Kendisinde beyazlık vardı. Allah'a dua etti de onu kendisinden giderdi. Yalnız bir dinar veya dirhem yeri kadar kaldı. İmdi ona sizden kim rastlarsa sizin için istiğfar ediversin, buyurdular.” demiş.

Saîd el-Cüreyrî’den bu isnadla Ömer b. el-Hattâb’dan naklen rivayet etti. Ömer şöyle demiş: Ben Resûlullah’ı ﷺ: “Şüphesiz tâbiûnun en hayırlısı Üveys denilen bir adamdır. Onun bir validesi vardır. Kendisinde beyazlık vardı imdi kendisine emredin de sizin için istiğfarda bulunsun” buyururken işittim.” [808]

İmam Beyhaki “Delail en-Nubuvve”[809] kitabında rivayet etmiştir: “Useyr b. Câbir anlatıyor: Yemen ahalisinden insanlar gelince Ömer onları tek tek dolaşıp: "İçinizden Karanlı kimse var mı?" diye sormaya başladı. Sonunda Karanlıların yanına geldi ve: "Siz kimlerdensiniz?" diye sordu. "Karanlıyız" dediklerinde Ömer'in veya Uveys'in kuşağı düştü. Ömer kuşağı alıp ona verirken onu vasıflarından tanıdı ve: "Adın nedir?" diye sordu. Uveys: "Uveys" dedi. Ömer: "Annen var mı?" diye sorunca, Uveys: "Evet, var" dedi. Ömer: "Sende alaca hastalığı var mı?" diye sorunca, Uveys: "Evet, vardı. Ancak dua edince göbeğimde bir dirhemlik kadar yer dışında Yüce Allah gerisini giderdi. Bu kalan yer de bana Rabbimi hatırlatmakta" dedi. Ömer ona: "Bana bağışlanma dile!" deyince, Uveys: "Asıl senin bana bağışlanma dilemen gerek! Zira Resûlullah'ın ﷺ ashâbından birisin" karşılığını verdi. Ömer: "Resûlullah'ın ﷺ: «Tâbiûnun en hayırlısı Uveys el-Karanî denilen adamdır. Bu adamın annesi vardır. Alaca hastasıdır. Ancak Rabbine dua edince göbeğindeki bir dirhemlik kadar yer dışında Yüce Allah gerisini gidermiştir» buyurduğunu işittim" deyince, Uveys ona bağışlanma diledi...”

Abdurrahman b. Ebî Leylâ der ki: Sıffîn savaşında Muaviye'nin adamlarından biri Hz. Ali'nin adamlarına: "Uveys el-Karanî aranızda mı?" diye seslenince: "Evet" cevabını verdiler. Bunun üzerine adam bineğini sürüp onlara katıldı ve: "Resûlullah'ın ﷺ: «Tabiûnın en hayırlısı Uveys el-Karanidir» buyurduğunu işittim" dedi[810]

Imam Ebul Kasim el-Lalekai [811]“Kerâmâtü evliyâʾillâh”[812] kitabında zayıf isnadla Said b. Ebu Said el-Makburi`den, Ebu Hureyre`den rivayet etmiştir ki, Resulullah (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: ““Ümmetimden bir adam, Mudar’dan daha çok kişiye şefaat edecektir.” — bunu ikinci kez söyledi. Ebû Bekir dedi ki: “Ey Allah’ın Resûlü! Temîm kabilesi de Mudar’dandır.” Allah

[808] “Sahih Muslim tercümesi ve şerhi” 5/4687.
[809] 5/151, Oçak.
[810] İmam Beyhaki “Delail en-Nubuvve” 5/155.
[811] Ebü’l-Kāsım (Ebü’l-Hüseyn) Hibetullāh b. el-Hasen b. Mansûr el-Lâlekâî et-Taberî er-Râzî (ö. 418/1027). Hadis hâfızı, kelâm âlimi ve Şâfiî fakihi.
[812] Sayfa 106/№56, thk Ahmad Sad Hamdan el-Ğamidi.

Resûlü ﷺ şöyle buyurdu: “Ümmetimden bir adam, Benî Temîm ve Mudar’dan daha çok kişiye şefaat edecektir. O da Uveys el-Karanî’dir.”

387) Ebu Yala, Ebu Bekr b. Ebi Şeybe`den, Yahya b. Zekeriya, Ebu Yakub’dan, o da Eymen bin Sabit’ten, o da Ya‘la bin Murre’den (rivayet etti). (Ya‘la) dedi ki: Nebî ﷺ şöyle buyurdu: “Kim bir toprağı haksız yere alırsa, kıyamet günü onun toprağını sırtında taşıması emredilir.”[813] Hadis sahihtir.[814]

Imam Buhari “Sahih”inde[815] isnadıyla rivayet ettiğine göre: “Ebu Seleme ile bazı kimseler arasında bir husumet vardı. Ebu Seleme, Hz. Aişe'ye bu durumu anlatınca, Hz. Aişe şöyle dedi: "Ey Ebu Seleme! Yerden uzak dur. Çünkü Allah Resulü ﷺ: «Kim haksız yere başkasının bir karış yerine tecavüz edip oraya sahip olursa o yer yedi kat yerin dibinden itibaren onun boynuna dolanır» buyurdu.

Ebul Abbas el-Kastallani bu hadisin şerhinde şöyle buyurdu: “İbn Ebî Şeybe hasen bir isnâdla Ebû Mâlik el-Eşʿarî’nin hadisini:“Kıyamet gününde Allah katında hıyânetin en büyüğü, dünyadaki bir kulaç arazideki hıyânettir. O yer yedi kat yerin dibinden itibaren onun boynuna dolanır” şeklinde rivayet etmiştir.

İbn Hibbân, Yaʿlâ b. Murre’nin merfû olan hadisini:“Kim haksız yere başkasının bir karış yerini alırsa, Allah o kişiyi bu toprağın yedi katına ininceye kadar kazmakla yükümlü kılar ve kıyamet günü insanlar arasında hüküm verilinceye kadar o yer boynuna dolanır” şeklinde rivayet etmiştir.

Buhârî ayrıca bunu Bedʾu’l-Halk konusunda tahrîc etmiştir. Hadisi Müslim, Buyûʿ konusu içinde tahrîc etmiştir.”[816]

388) Mu‘temir b. Süleyman ve Ebû Hâlid şöyle dediler: Bize Eymen, bana Ebû’z-Zübeyr, Câbir’den şöyle nakletti: “Resûlullah ﷺ bize teşehhüdü, Kur’an’dan bir sûreyi öğrettiği gibi öğretirdi: ‘Bismillâh, ve billâh, ettehiyyâtü lillâh…’” ve hadisin devamını zikretti.

Senedinde Eyman b. Nebil isminde ravi vardır, tabiin neslin kiçiklerindendir. Alimleri onun hakkında ihtilaf etmiştirler. Zehebi “el-Muhezzeb fi ihtisar es-Sünen el-Kebir” (2/587) kitabında hadisin akabinde buyurmuştur: “Dedim ki: Nesâî şöyle dedi: Bu hadisi ona mutabaat eden başka bir râvî bilmiyoruz. Leys bu hadisin isnadında muhalefet etti. Eyman`da bizim nazarımızda sorun olmasa da, bu hadis hatadır. (Tirmizi söylemiştir) Buhârî’ye bu hadis hakkında

[813] “Mizan” 1/451; Muhammed b. Abdullah el-Hatib et-Tebrizi “Mişkatül Mesabih” 1/892/№2959, thk Elbani.
[814] Muhammed Nasiraddin el-Elbani “Silsiletul Ahadis es-Sahiha” sayfa 299/№1670.
[815] “İrşadus Sari” 7/605/№2453.
[816] “İrşadus Sari li Şerhi Sahihil Buhari” 7/606. Oçak.

sordum, şöyle dedi: Bu rivayet hatalıdır. Doğru olan, Leys'in Ebû'z-Zübeyr'den, o da Saîd b. Cübeyr ve Tâvûs'tan, onlar da İbn Abbas'tan yaptığı rivayettir."

389) el-Varakānî dedi ki: Bize Eyyûb b. Câbir rivayet etti, o da Semâk'tan, o da el-Kāsım b. Abdurrahman'dan, o da İbn Burayde'den, o da babasından (Burayde) merfû olarak rivayet etti: "Şimdi istediğiniz gibi içebilirsiniz. Ancak sarhoş olmayın"

Zehebi hadisin sahih olmadığını söylemiştir[817].

İmam Tahâvî'nin eserine müracaat edildiğinde, hadisin anlamı daha açık hale gelir. O – Allah ona rahmet eylesin – "Şerhul Meanil Esar"da Abdurrahman b. Cabir b. Abdullah'ın, babasından haber ver diğine göre, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Ben, su kabağında, sırlı testide, ziftle sıvanmış testide nebiz yapmanızı ya saklamıştım. Artık (o kaplarda) nebiz yapabilirsiniz. Ancak sarhoşluk veren hiçbir şeyi helal kılmıyorum."[818]

el-Kasım b. Abdurrahman b. Abdullah b. Mesud'dan, o baba sından, o Ebu Bürde b. Niyâr el-Ensârî'den, onun şöyle dediğini rivayet etti: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Ben sizlere (belli) kaplarda içmeyi yasaklamıştım. Şimdi istediğiniz gibi içebilirsiniz. Ancak sarhoş olmayın" buyurdu. [819]

Yani mesele, "sarhoş etmediği sürece içmek serbesttir" şeklinde anlaşılmamalıdır. Hadiste söz konusu olan, çeşitli kaplardan içmenin helâl oluşudur.

İslam'da alkol içeren her türlü içki kesin ve katı şekilde haram kılınmıştır; bu, en küçük miktarlar için bile geçerlidir. Zira büyük miktarı sarhoş eden şeyin azı da haramdır.

Peygamber ﷺ buyurmuştur: "Ben size çoğu sarhoşluk veren şeyin azını da yasaklıyorum."[820]

Bize Mehdî b. Meymûn, Ebu Osman el-Ensarî'den, onun şöyle dediğini tahdis etti: el-Kasım b. Muhammed'i, Aişe radıyallahu anhâ'nın şöyle dediğini tahdis ederken dinledim: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken dinledim: "Sarhoşluk veren her şey haramdır. Bir faraklık miktarı sarhoşluk veren şeyin bir avuç dolusu da haramdır."[821]

---

[817] "Mizan" 1/454.
[818] 6/533/№6401.
[819] 6/534/№6403.
[820] 6/494/№6305.
[821] "Şerhul Meanil Esar" 6/496/№6311.

Amr b. Şuayb'dan, o babasından, onun Abdullah b. Amr'dan rivayet ettiğine göre, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Çoğu sarhoşluk veren şeyin azı da haramdır" buyurmuştur.[822]

Muhammed b. el-Münkedir'den, o Cabir b. Abdullah'tan, onun şöyle dediğini rivayet etti: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Çoğu sar hoşluk veren şeyin azı da haramdır" buyurdu.[823]

Ebu Harîz'den, o eş-Şa'bî'den, onun şöyle dediğini rivayet etti: en-Numan b. Beşir'i şöyle derken dinledim: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Ben size sarhoşluk veren her şeyi yasaklıyorum" buyurdu.[824]

İmam Tahavi "Şerhul Meanil Esar"de Salim b. Abdullah`tan ve o babasından, ve Numan b. Beşir`den rivayet etmiştir ki, Peyğamber ﷺ buyurmuştur: "Ben, size sarhoşluk veren her şeyi yasaklıyorum."[825]

Süfyan b. Vehb el-Havlânî'den, o Ömer b. el-Hattâb radıyalla hu anh'dan, onun şöyle dediğini rivayet etti: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Sarhoşluk veren her şey haramdır" buyurdu.[826]

390) Hafs b. Abdurrahman en-Nîsâbûrî el-Fakîh dedi ki: Bize Eyyûb b. Hût rivayet etti, Âmir el-Ahvel'den, o da Amr b. Şuayb'dan, o babasından, o da dedesinden (rivayet etti): "Kadını arkadan (dübüründen) cima eden kimse [bilinsin ki], bu (fiil) küçük livatadır."

Hadisin senedinde Ebu Umeyye Eyyub b. Hut el-Basri isminde ravi vardır. Buhârî dedi ki: Onu İbnü'l-Mübarek ve başkaları (rivayet etmeyi) terk etti. Abbâs, Yahyâ'dan rivayetle dedi ki: Onun hadisi yazılmaz. Nesâî, Dârakutnî ve bir cemaat dedi ki: (Hadisi) terk edilmiştir. Ezdi dedi ki: (O) yalancıdır.[827]

Ebû Dâvud et-Tayâlisî, Ahmed ve Beyhakî, Sünende Amr b. Şuayb'dan, o babasından, o da dedesinden naklen bildirdiğine göre Hz. Peygamber karısına dübüründen yaklaşan kişi hakkında: "Bu yaptığı küçük livatadır" buyurmuştur."[828]

"Dübür (arka organ) ekim mahalli olmadığından, cima yeri de değildir. Dübür sürekli ve daimi bir necaset yeridir. Allah (c.c) geçici pislikten dolayı hayızlı iken kadına yaklaşmayı haram kılarken, daimi pislik yerinden cima yapmayı haram kılması daha evladır. Huzeyme b. Sabit'ten rivayet edildiğine göre Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Şüphesiz Allah, hakikatten haya etmez. Kadınlara

---

[822] "Şerhul Meanil Esar" 6/497/№6314.
[823] "Şerhul Meanil Esar" 6/498/№6316.
[824] "Şerhul Meanil Esar" 6/498/№6317.
[825] 6/486/№6286, 6287.
[826] "Şerhul Meanil Esar" 6/492/№6296, 6297, 6298, 6299, 6300, 6301, 6302, 6303, 6304.
[827] "Mizan" 1/455.
[828] "Durr el-Mensur" 2/515.

arkalarından yaklaşmayın." buyurmuştur. Rivayete göre İbn Mes'ud radıyallahu anh da şöyle demiştir: "Kadınlara arkalarından yaklaşmak haramdır."[829]

İbn Ebî Şeybe, Tirmizî, Nesâî ve ibn Hibbân'n ibn Abbâs'tan bildirdiğine göre Resûlullah ﷺ: "Yüce Allah bir erkekle veya bir kadınla dübüründen (anal) ilişkiye giren kişinin yüzüne bakmaz!" buyurmuştur.[830]

Ahmed, Ebû Dâvud ve Nesâî'nin Ebû Hureyre'den bildirdiğine göre Resûlullah ﷺ: "Kadına dübüründen yaklaşan kişi lanetlenmiştir!" buyurmuştur. [831]

İbn Ebî Şeybe, Ahmed, Tirmizî ve Beyhakî, Ali b. Talk'dan bildiriyor: Resûlullah (sallallāhu aleyhi ve sellem): "Kadınlara dübürlerinden yaklaşmayın! Yüce Allah hakkı söylemekten hayâ etmez" buyurduğunu işittim.

Abdurrezzâk, Musannef'te, İbn Ebî Şeybe, Ahmed, Abd b. Humeyd, Ebû Dâvud, Nesâî, İbn Mâce ve Beyhakî'nin Ebû Hureyre'den bildirdiğine göre Resûlullah (sallallāhu aleyhi ve sellem): "Yüce Allah karısıyla dübüründen ilişkiye giren kişinin kıyamet gününde yüzüne bakmaz!" buyurmuştur.

Abdurrezzâk, Abd b. Humeyd, Nesâî ve Beyhakî, Şuab'da Tâvûs'tan bildiriyor: İbn Abbâs'a, karısıyla dübüründen ilişkiye giren kişinin durumu sorulunca: "Bu adam bana küfür konusu soruyor" karşılığını verdi.

Abdurrezzâk ve Beyhakî, Şuab'da İkrime'den bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb böylesi bir şeyi yapan bir adamı dövmüş, cezalandırmıştır.[832]

391) Muhammed b. Mus'ab, bize Eyyûb Ebû Ümeyye'nin Katâde'den, onun da Enes'ten rivayet ettiğini bildirdi: "Allah Resûlü ﷺ'ye otuz kişinin kuvveti verilmiştir — bu (kuvvet) kadınlar konusundadır."

Ebu Umeyye Eyyub b. Hut el-Basri rivayetidir.

İmam Buhari kendi "Sahih"inde rivayet ettiği hadiste: "Bize Muâz ibn Hişâm tahdîs edip şöyle dedi: Bana babam Hişâm, Katâde'den tahdîs etti. O şöyle demiştir: Bize Enes ibn Mâlik tahdîs edip şöyle dedi: Peygamber ﷺ gece yâhud gündüzün bir saatinde kadınlarını devrederdi; kadınlar da on bir tane idiler, dedi. Katâde dedi ki: Ben Enes'e: Rasûlullah buna takat getirir miydi? diye sordum. Enes: Biz aramızda O'na otuz erkek kuvveti verilmiştir, diye söyleşirdik, dedi. Saîd ibn Ebî Arûbe de Katâde'den, Enes'in onlara dokuz kadın diye tahdîs ettiğini söylemiştir."

Ebu Yala el-Mevsili kendi "Müsned" kitabında, sahih isnadla, Katade`den rivayet etmiştir: Enes b. Mâlik'ten –Allah ondan razı olsun, söylemiştir:

---

[829] Esad Muhammed Said es-Sağırcı "Delilleriyle Hanefi Fıkhı" sayfa 630.
[830] "Durr el-Mensur" 2/515.
[831] "Durr el-Mensur" 2/516.
[832] "Durr el-Mensur" 2/517.

“Resûlullah ﷺ gece ve gündüzün herhangi bir saatinde hanımlarının hepsini dolaşırdı. Onlar on bir kadındı. Enes b. Mâlik’e sordum: “Buna gerçekten gücü yeter miydi?” Dedi ki: “Biz, kendisine kırk (erkeğin) gücünün verildiğini konuşurduk.”[833]

Abdurrezzâk, İbn Cüreyc’den şöyle dedi: Bana İbnü’l-Müseyyeb’in şöyle dediği bildirildi: “Nebi ﷺ kırk beş erkeğin gücüyle donatılmıştı. Kadınlarından hiçbirinin yanında tam bir gün kalmazdı. Gündüzün bir saatinde birine, başka bir saatinde diğerine giderdi. Gün boyunca bu şekilde aralarında dolaşırdı. Gece olunca ise her bir hanımı için ona ait geceyi adil şekilde taksim ederdi.”[834]

392) Muhammed b. Hüseyin b. Ğunfecâr, bize Ğunfecâr’dan, o da Eyyûb b. Hût’tan, o da Katâde’den, o da Enes’ten rivayet etti: “Allah Resûlü ﷺ şöyle buyurdu: “Rabbi dağa tecelli ettiğinde, (Allah Resûlü) parmağıyla işaret etti ki[835], onu dümdüz etti.’”

Ebu Umeyye Eyyub b. Hut el-Basri rivayetidir.

Ahmed, Abd b. Humeyd, Tirmizî, İbn Cerîr, İbnü’l-Münzir, İbn Ebî Hâtim, İbn Adiyy, *el-Kâmil*’de, Ebû’ş-Şeyh, Hâkim, İbn Merdûye ve Beyhakî, *Kitabu’r-Ru’ye*’de değişik kanallarla Enes b. Mâlik’ten Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem): “Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti…” âyetini okuyup iki parmağıyla işaret ederek baş parmağının ucunu serçe parmağının boğumu üzerine koyup —Bir lafızda ise: serçe parmağının üst boğumuna koydu şeklindedir— “İşte Yüce Allah, dağa bu kadar tecelli etti ve dağ yere gömüldü ve Mûsâ da bayılıp düştü. Kıyamet gününe kadar da Mûsâ Allah’ı görmeyi arzu etmeye devam edecektir” buyurduğunu nakletmiştir.

Ebû’ş-Şeyh ve İbn Merdûye, Sâbit’in vasıtasıyla Enes’ten Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi ve sellem) “Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti…” âyetini okuyup baş parmağını serçe parmağının üzerine koydu ve: “Yüce Allah bu kadar dağa tecelli etti” buyurdu. Humeyd, (Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) parmağını nasıl koyduğunu işaretle gösteren Ebû Muhammed’e): “Ey Ebû Muhammed! Bununla neyi kastediyorsun?” diye sorarak göğsüne vurdu. Ebû Muhammed: “Sana ne oluyor ey Humeyd! Sana ne oluyor ey Humeyd! Enes b. Mâlik bunu bana Resûlullah’tan (sallallahu aleyhi ve sellem) naklediyor, sen ise: «Bununla neyi kastediyorsun.» diyorsun” karşılığını verdi.

İbn Cerîr, ibn Ebî Hâtim, Ebu'-Şeyh ve Beyhakî, er-Ru'ye'de, ibn Abbâs’ın, "Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti..." âyetini açıklarken: “Yüce

---

[833] “Müsned Ebu Yala el-Mevsili” 5/456/№3176, thk Huseyn Selim Esed, Darul Sekafiye el-Arabiye.
[834] “el-Musannef” 7/507/№14051.
[835] Yani, Allah'ın dağa tecellisinin ne kadar az olduğunu göstermek için işaret etti.

Allah sadece serçe parmağı kadar dağa tecelli etti ve onu toprak haline çevirdi. Bunun üzerine Hz. Mûsa bayldı" dediğini bildirir."[836]

İbn Merdûye'nin İbn Ömer'den bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), "Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti..." âyetindeki tecellînin keyfiyetini gösterirken serçe parmağını göstermiştir. [837]

İbn Cerîr, Hâkim ve İbn Merdûye, İbn Abbâs'ın şöyle dediğini bildirir: Rabbi, Hz. Mûsâ'yı konuşturunca, Mûsâ Rabbine bakmak istedi. Yüce Allah: "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak..." buyurdu ve dağı meleklerle kuşattı, meleklerin de etrafını ateşle çevirdi, ateşin etrafını da meleklerle, sonra yine meleklerin etrafını ateşle çevirip, sadece serçe parmağı kadar dağa tecelli etti ve dağı paramparça etti. Bunun üzerine Hz. Mûsâ bayılıp bir müddet öylece kaldı. Sonra kendine gelince: "Seni noksan sıfatlardan tenzîh ederim, sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim" yani İsrailoğullarından ilk iman eden kişiyim" dedi. [838]

Imam Tirmizi "Sünen" (№3074) eserinde Enes b. Malik`ten rivayet ettiği hadiste, Rasûlullah ﷺ, Araf sûresi 143. ayetinden: "Rabbi dağa nuru ile tecelli edince onu tuzla buz etti..." ayetini okudu. Hammad, şu kadar diyerek hadisenin dehşetini anlatmak istedi. Süleyman ise baş parmağını diğer parmaklarına dokundurarak "Dağ yere gömüldü" dedi, "Musa'da bayılıp düştü."

Hadisin akabinde İmam Tirmizi buyurmuştur: "Bu hadis hasen sahih garibtir. Sadece Hammad b. Seleme'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdulvehhab el Verrak, Muâz b. Muâz vasıtasıyla, Hammad b. Seleme'den, Sabit'den, Enes'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır. Bu rivâyet hasendir."

Bu hadisler teşbih yapmadan, "nasıl" diye sormadan kabul edilmeli ve onların hakiki anlamı Allah'a havale edilmelidir.

393) "Bir âmâ mescide girdi ve ayağını toprakta bir çukura koydu, insanlar namazda güldüler; bunun üzerine Peygamber ﷺ onlara abdestlerini ve namazlarını yeniden kılmalarını emretti."

İmam Taberani "el-Mucemul Kebir"de rivayet ettiğine göre, Ebu Musa şöyle söylemiştir: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) halka namaz kıldırırken bir adam içeri girdi ve gözünde körlük bulunduğundan mescitteki bir çukurdan tökezledi. Cemaatten pek çok kimse namaz içindeyken buna güldü. Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ise gülenlere abdesti ve namazı iade etmelerini emretti."

---

[836] "Durr el-Mensur" 6/523-524.
[837] "Durr el-Mensur" 6/525.
[838] "Durr el-Mensur" 6/526.

El-Heysemi “Mecmau Zevaid”te (2/149/№1278) buyurmuştur: “Senedinde yer alan Muhammed b. Abdulmelik ed-Dakiki'nin biyografisini yazanı görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir kabul edilmişlerdir.” Ben diyorum ki, bu râviyi İmam Mizzi kendi eseri "Tehzîbu'l-Kemâl" adlı kitabına dahil etmiştir. Ebu Cafer Muhammed b. Abdulmelik b. Mervan b. el-Hakem el-Vasiti. Muhammed b. Abdillah el-Hadramî'den: “O, sika (güvenilir) idi”, söylemiştir. Dârakutnî dedi: “Sika'dır.” İbn Hibbân onu “es-Sikât” (Güvenilir Raviler) adlı kitabında zikretmiştir.

Kendini duyabilecek derecede gülmek, namazı bozan fiilerdendir.[839]

“Sesli gülmenin rüku' ve secdeli namazı bozacağının delili Ebu Aliye'nin naklettiği şu hadistir: Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ashabına namaz kıldırıyordu. Bu esnada gözü pek iyi görmeyen biri geldi ve kuyunun başına geçti. O sırada birden bayıldı ve kuyuya düştü. Bunun üzerine cemaatten bazıları güldü. Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gülen insanların abdestlerini tazeleyip yeniden namaz kılmalarını emretti." Ebu'l-Aliye er Riyahi'nin asıl adı Rufey'dir. Zehebi onun hakkında şöyle demiştir: "Tabiinden biri olup sika raviler arasında yer alır." Ebu Hanife, Mansur b. Zazan, Hasan, Ma'bed b. Ebi Ma'bed el-Huzai kanalıyla Hz. Peygamber' den sallallahu aleyhi ve sellem şöyle bir hadis nakletmiştir: "Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem namazda iken namaz kılmak üzere bir ama geldi ve bir çukura düştü. İnsanlar bunu komik buldu ve kahkaha ile güldüler. Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem namazını tamamlayınca şöyle buyurdu: "Sizden kim kahkaha ile güldüyse yeniden abdest alsın ve namazlarını tekrar kılsın." Hafız Muhammed b. Talha bu rivayeti "Müsned"inde nakletmiştir. Darakutni, Ma'bed'in Basralı ve Ceheyne kabilesine mensup olduğunu iddia etmiştir. Halbuki o, Huzaa kabilesine mensuptur. Nitekim bu durum İmam Ebu Hanife'nin "Müsned"inde açıkça ifade edilmiştir. Ma'bed sahabidir. İbn Mende ve Ebu Nuaym onu sahabe tabakasından saymışlar ve onun hakkın da Cabir'den nakledilen şu hadisi nakletmişlerdir: Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh hicret ettikleri zaman Haba' da Ümmü Ma'bed'in yanına geldiler. Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem henüz küçük olan Ma'bed'i gönderip şöyle dedi: "Şu koyunu çağır." Sesli gülmenin abdesti bozduğuna dair rivayetler, rükulu ve secdeli namazlar hakkında varid olmuştur. Dolayısıyla sesli gülmenin abdesti bozduğu hükmü, sadece bu tür namazlarda geçerlidir.” [840]

394) Süveyd b. Saîd, bize Süveyd b. Abdülazîz'in, Nûh b. Zekvân'dan, onun da kardeşi Eyyûb b. Zekvân'dan, o da Hasan'dan, o da Enes'ten naklettiğine göre,

[839] “et-Tahsilud Daruri li Mesail Kuduri” sayfa 80.

[840] Esad Muhammed Said es-Sağırcı “Delilleriyle Hanefi Fıkhı” sayfa 76.

Allah Resûlü ﷺ şöyle buyurdu: “Allah Teâlâ şöyle buyurur: (“Ben, kulumun saçları İslâm yolunda ağardıktan sonra, ona azap etmeye haya ederim.) Ben, kulumun -ayıplarının- üzerini örttükten sonra, onu açığa vurmaktan daha büyüğüm. Kulum bana istiğfarda bulundukça, ben de onu bağışlarım.’”

Hadisi Cürcani “el-Amali”[841] kitabında, ibn Asakir “Tarih Medinatul Dimaşk”ta (72/336) rivayet etmiştirler.

Senedinde Eyyûb b. Zekvân isminde ravi vardır. Buhârî: “Münkerul hadis”, söylemiştir. Ezdi şöyle dedi: “Metruktur”. İbn Adî ise şöyle dedi: “Onun rivayet ettiği hadislerin çoğuna başkaları mutâbaat etmemiştir.”[842]

İbn Hibban bu hadisi, Enes’ten “merfu” olarak rivayet etmiş ve bu hadisin “bâtıl” olup aslının olmadığını söylemiştir. es-Suyûtî bu hadisin başka yollarının olduğunu söyler.[843] Bu yolların hepsi birer hiçtir. İlki; Eyyub İbn Zekvan’dır “metruk”tur. İkinci ve üçüncü yolda Enes’e yalan yere iftira eden Dinar vardır. Dördüncü yolda, Nuaym (yalancı) vardır. Beşincisinde, el-Ala İbn Zeydel (yalancıdır) vardır. Altıncısında, Ahmed İbn Ubeyd vardır. Senedinde Amr İbn Cerir vardır. es-Suyûtî bazılarının Ahmed İbn Ubeyd hakkında övgüsünü nakleder. Ama onun hocasını anlatmıyor. Hâlbuki o yalancıdır. Yedincisinin senedi karanlıktır. Sekizincisinde, Muhammed İbn Mervan es-Suddî vardır, o da yalancıdır. Dokuzuncusunda, el-Huseyn İbn Davud el-Belhî (yalancıdır) vardır. Onuncusunda, Süleyman İbn Amr vardır. O Ebu Davud en-Nehaî vardır. O ise Ebu Davud en-Nehaî’dir, yalancıdır.

395) Muhammed b. Eyyûb b. Suveyd, babasından, o da Evzâî'den, o da Yahyâ’dan, o da Ebû Seleme’den, o da Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet etti: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:"Bir kul içki kadehini eline aldığında, iman ona şöyle seslenir: ‘Allah hakkı için, onun içine (yani bedenine) sokma! Çünkü ben onunla bir arada duramam.’ Eğer o kişi içkiyi içerse, iman ondan öyle bir uzaklaşır ki, kırk sabah boyunca ona geri dönmez. Ama tövbe ederse, Allah da onun tövbesini kabul eder."

Senedinde Ebu Mesud Eyyup b. Suveyd er-Ramli isminde ravi vardır. Ahmed ve başkaları onu zayıf saymışlardır. Nesâî: “Güvenilir değildir,” demiştir. İbn Maîn: “Hiçbir şey değildir,” demiştir. Buhârî: “Hakkında (alimler) konuşmuşturlar” demiştir.[844]

---

[841] Yahya b. el-Huseyn b. İsmail eş-Şecri el-Cürcani “el-Amali” 1/314/№1097, thk Muhammed Huseyn Muhammed Huseyn İsmail, DKİ.
[842] “Mizan” 1/456.
[843] Şevkani “Fevaid el-Mecmua” sayfa 564.
[844] “Mizan” 1/457.

396) Yahyâ b. Ebî Kesîr'in Enes'ten (ra), merfû' olarak (yani Peygamber'e dayandırılarak) rivayet ettiğine göre: "Sizden öncekileri helâk eden şey, onların krallarını aşırı yüceltmeleri, onların önünde ayağa kalkıp oturmalarıydı."

Eyyup b. Suveyd er-Ramlinin rivayetidir. [845]

Bu hadisi Taberani "el-Mucem el-Evsat" rivayet etmiştir: "Enes b. Malik bildiriyor: Resulullah ﷺ: "Sizden öncekiler ancak, ayağa kalkmak ve oturmak suretiyle krallarına aşırı tazim göstermelerinden dolayı helak olmuşlardır" buyurdu."

El-Heysemi "Mecmau Zevaid"(13/218/№12783) kitabında söylemiştir: "Senedinde Hasan b. Kuteybe vardır ki metruk bir ravidir."

Enes (r.a.)'den rivâyete göre: "Rasûlullah ﷺ'in ashabına Rasûlullah ﷺ'den daha sevimli bir kimse yoktu fakat buna rağmen kendisini gördükleri zaman kendisi için ayağa kalkılmasından hoşlanmadığını bildikleri için ayağa kalkmazlardı."

Tirmizi (№2754) hadisin akabinde buyurmuştur: "Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir."

Ebu Davud ve Tirmizi (№2755) rivayet etttikleri hadiste, Ebû Miclez (r.a.) şöyle demiştir: "Muaviye çıkmıştı, Abdullah b. Zübeyr ve Safvân onu gördüklerinde ayağa kalkmışlardı. Bunun üzerine Muviye: "oturunuz" dedi. Çünkü Rasûlullah ﷺ'den şöyle buyurduğunu işittim dedi: "Her kimi, insanların kendisi için kalkıp ayağa dikilmeleri sevindirirse ateşteki yerine hazırlansın."

İmam Tirmizi: "Bu hadis hasendir. Bu konuda Ebû Umâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.", söylemiştir.

397) Suveyd, İbn Cüreyc'den, o Atâ'dan, o da İbn Abbâs'tan (radiyallahu anh) rivayet etti. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Zalim bir yönetici için bir iş görmek üzere yürüyen kimseyi Allah, kıyamet günü o zalimle beraber kılar. Eğer o kişiyi zulüm kapısına götürürse, Hâmân'ın yoldaşı yapılır."

Hadis zayıftır.[846] Eyyup b. Suveyd er-Ramlinin rivayetidir. [847]

398) İbn Kuteybe bize şöyle rivayet etti: Ahmed b. Cümhûr, Muhammed b. Eyyûb b. Suveyd'den, o da babasında, o da Recâ b. Rûh'tan, o da Vehb b. Münebbih'in kızı vasıtasıyla, onun babasından, Ebû Hüreyre'den (radiyallahu anh), Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğunu nakletti: "Hac yapmadan evlenen kimse, günahla başlamış olur."

---

[845] "Mizan" 1/457.
[846] Dok. Seyid Huseyn el-Affani "Zahrul Basatin min Mevkif Ulema Rabbaniyin" 6/437/№87.
[847] "Mizan" 1/458.

Eyyup b. Suveyd er-Ramlinin rivayetidir. [848]

İbn Cevzi “el-Mevdua” kitabında bu hadisin akabinde buyurmuştur: “Bu hadis sahih değildir.” İbn Hibbân dedi ki: “Muhammed b. Eyyûb uydurma rivayetler aktarırdı; onunla delil getirmek câiz değildir.” Babasına gelince, Yahyâ şöyle demiştir: “O bir şey değildir.”[849]

399) Bilal`den merfu şekilinde: "Sabah namazını gün ağarınca kılın (o anda kılmanın mükafatı daha büyüktür)."

El-Heysemi “Mecmau Zevaid”(2/382/№1769) hadisin akabinde buyurmuştur: “Bunu Bezzar ve ayrıca el-Mu'cemu'l-kebir'de Taberani rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eyyub b. Seyyarı zayıftır.”

Eyyub b. Seyyar ez-Zuhri el-Medini. İbn Maîn dedi: “O, bir şey değildir.” İbnü’l-Medînî’ye onun hakkında soruldu, o da şöyle dedi: “Bu, bizim katımızda güvenilir olmayan biridir, hadisi yazılmaz.” Es-Sa‘dî dedi: “Güvenilir değildir.” en-Nesâî dedi: “Terk edilmiştir.”[850]

İbn Mace, Nesai ve Tirmizi (№154) Rafi’ b. Hadîç (r.a.)’den rivayet ettikleri hadiste, o şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ’den şöyle buyurduğunu işittim: “Sabah namazını gün ağarınca kılın o anda kılmanın mükafatı daha büyüktür.”

İmam Tirmizi buyurmuştur: “Bu hadisi Şu’be ve Sevrî, Muhammed b. İshâk’tan rivâyet etmişlerdir. Muhammed b. Aclan da aynı şekilde Âsım b. Ömer b. Katâde’den rivâyet etmektedir. Yine bu konuda Ebû Berze el Eslemî, Câbir ve Bilâl’den de hadis rivâyet edilmiştir. Peygamber ﷺ’in ashabından ve tabiinden pek çok ilim adamları “Sabah namazının günün ağarmasıyla” kılınması görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî’de bu görüştedir. Şâfii, Ahmed ve İshâk diyorlar ki: Günün ağarması (İsfar) demek aydınlığın apaçık ortaya çıkması demektedir, namazın geciktirilmesi değildir.”

Asım b. Ömer b. Katade'nin, babası kanalıyla dedesine dayandırarak naklettiğine göre Resullullah ﷺ: "Sabah namazını etraf aydınlanıncaya kadar erteleyiniz; zira bu size daha büyük sevap kazandırır -veya- sevabı daha büyüktür" buyurmuştur.”

El-Heysemi: “Bunu Bezzar rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir”, söylemiştir.[851]

---

[848] “Mizan” 1/458.
[849] 1/587, Edvau Selef.
[850] “Mizan” 1/458.
[851] “Mecmau Zevaid” 2/382/№1770.

İmam Ahmed rivayet ettiği hadiste, Mahmud b. Lebid el-Ensari'nin bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Sabah namazını etraf aydınlanıncaya kadar erteleyiniz; zira bunun sevabı daha büyüktür."

El-Heysemi “Mecmau Zevaid”(2/381/№1766) kitabında söylemiştir: “Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem zayıftır.”

Bezzar ve Taberani “el-Mu'cemu'l-kebir'”de rivayet ettikleri hadiste, Ebu Hureyre'nin bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ümmetim sabah namazını etraf aydınlanıncaya kadar erteledikleri sürece fıtrat üzere devam ederler" buyurmuştur.”

El-Heysemi “Mecmau Zevaid”(2/381/№1767) kitabında buyurmuştur: “Senedinde ismi geçen Hafs b. Süleyman'ı İbn Main, Buhari, Ebu Hatim ve İbn Hibban zayıf görürlerken, İbn Harraş onun hakkında: "Hadis uydururdu" demiştir. Ahmed b. Hanbel ise bir rivayete göre güvenilir kabul etmiş, başka bir rivayete göre zayıf saymıştır.”

Enes b. Malik' in bildirdiğine göre Resullullah ﷺ: "Sabah namazını etraf aydınlanıncaya kadar erteleyiniz; zira bunun sevabı daha büyüktür -veya- size daha büyük sevap kazandınr" buyurmuştur.

El-Heysemi “Mecmau Zevaid”(2/382/№1768)de söylemiştir: “Hadisi rivayet eden Bezzar, Zeyd b. Eslem konusunda ihtilaf edildiğini belirtmiştir. Ben derim ki: Senedinde ismi geçen Yezid b. Abdilmelik en-Nevfeli'yi Ahmed b. Hanbel, Buhari, Nesai ve İbn Adi zayıf görürlerken, İbn Main bir rivayete göre zayıf görmüş, başka bir rivayete göre ise güvenilir kabul etmiştir.”

“Sabahın belirdiği fecir vaktinde ortalığın biraz aydınlanmasından sonra namaz kılmak daha faziletlidir. Bu vakitte fecrin doğduğu kesin biçimde anlaşılır. Bazı alimler bunun ay ışığının bulunduğu gecelere mahsus olduğunu söylemişlerdir. Çünkü böylesi gecelerde sabahın ilk vakti belli olmaz. Bu yüzden insanlara, ihtiyaten ortalığın biraz aydınlanacağı vakte kadar beklemeleri veya namazda kıraati uzatmaları emredilir. Nitekim bu konuda şöyle bir hadis nakledilmiştir: "Fecir vakti gün ağarmaya başladığı zaman kılınan namazın sevabı daha çok tur." Hanefi alimlerinden Tahavi'nin tercihi bu doğrultudadır. Rafi' b. Hadice Hz. Peygamber' in sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Fecir vakti gün ağarayazdığı zaman namaz kılın." Rafi' b. Hadic'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem BilaI-i Habeşi'ye şöyle demiştir: "Havanın ağarması sayesinde insanlar attıkları okun düştüğü yeri görecekleri şekilde sabah namazı için aydınlık bir vakitte ezan oku!" Bu rivayeti Taberani nakletmiştir. Bu rivayetin senedi hasendir." Tahavi sahih bir senet ile İbrahim en-Nehai'nin şöyle söylediğini nakletmiştir: "Hz. Peygamber'in sallallahu aleyhi ve sellem ashabı sabah namazını ortalık biraz aydınlanınca kılma konusunda birleştikleri gibi hiç bir şey üzerinde birleşmemişlerdir. Bu

birleşme Hz. Osman döneminde gerçekleşmiştir. Şöyle ki, insanlar o vakit sabah namazını hava karanlık iken kılıyorlardı. Hz. Osman sabah namazını hava biraz aydınlanınca kılmaya başladı. Sahabe de bu konuda ona tabi olmuştur."[852]

400) Bilâl (ra) şöyle dedi: Soğuk bir sabah vakti ezan okudum. Bunun üzerine Nebî ﷺ mescide çıktı ama kimseyi görmedi. Bunun üzerine şöyle buyurdu: "İnsanlar nerede?" Dedim ki: Soğuk onları engelledi. Bunun üzerine şöyle dua etti: "Allah'ım, soğuğu onlardan uzaklaştır" dedi ve onların rahatladığını gördüm.

Hadisi Ebu Nuaym el-İsfahani "Marifetus Sahaba"de[853], ibn Esir "Usud el-Ğabe"de[854], Bezzar "Müsned"te[855] ve başkaları rivayet etmiştirler.

İmam Bezzar hadisin akabinde buyurmuştur: "Bu hadisi, İbnü'l-Münkedir'den sadece Eyyûb b. Seyyâr'ın rivayet ettiğini biliyoruz; ona bu konuda mutâbaat eden (aynı hadisi başka bir senetle rivayet eden) yoktur. Eyyûb güvenilir biri değildir (güçlü sayılmaz), ancak ondan ilim ehlinden bir cemaan rivayette bulunmuştur." Eyyub b. Seyyar ez-Zuhri`nin rivayetidir ve o metruktur.[856]

401) "Allah öfkelendiğinde, arşında şişer ta ki onun taşıyıcıları öldürülene kadar."

Senedinde Ebu Abdusselam Eyyub b. Abdusselam isminde ravi vardır. İbn Hibban onun muhtemelen zındık olduğunu söylemiştir. İlaveten hadisi Hammad b. Seleme rivayet etmiştir, yalançı olmuştur.[857] "Ebû Hâtim b. Hibbân şöyle dedi: "Eyyûb b. Abdusselâm yaşlı bir kimseydi; o bir zındıktı. Ebû Bekre yoluyla İbn Mesʿûd'dan rivayet ederdi ki: Allah gazaplandığında Arş'ın üzerine şişer (şekil değiştirir) ve taşıyıcılarını öldürünceye kadar böyle olur." Bu adam yalancıydı. Böyle bir hadisin zikredilmesi ve yazılması caiz değildir; ancak râvilerinin cerh (reddedilmesi) bağlamında, böyle bir yerde (örneğin cerh-ta'dîl kitaplarında) yer verilebilir. Ben onun dehrî olduğunu düşüniyorum. Böyle uydurma sözlerle Müslümanların kalplerine şüphe düşürüyordu."[858]

---

[852] Esad Muhammed Said es-Sağırcı "Delilleriyle Hanefi Fıkhı" sayfa 147-148.
[853] 1/375/№1135.
[854] 1/418, DKİ.
[855] "el-Bahru Zahir" 4/195/№1356, DKİ.
[856] "Mizan" 1/458.
[857] "Mizan" 1/460.
[858] İbn Cevzi "el-Mevdua" 1/126-127.

402) Saʿdûye'den; bize Eyyûb rivayet etti, o da Kays b. Talha'dan, o da babasından — merfûʿ olarak (yani Peygamber'e isnat ederek):"Kadın, kendisini (kocası için) engellemesin; isterse eğer eğerli bir devenin (üstünde) bile olsa."

Senedinde Yemame`nin kadısı Ebu Yahya Eyyub b. Utbe isminde ravi vardır. İbn Maʿîn dedi ki: "Güçlü (ravîlerden) değildir." Buhârî dedi ki: "Onların (hadis ehlinin) katında zayıftır (yumuşak görülür)." Ebû Hâtim dedi ki: "Yazdıkları sahihtir, fakat ezberinden rivayet ederken hata yapar." İbn ʿAdî dedi ki: "Zayıf olmakla birlikte hadisleri yazılır." Nesâî dedi ki: "Hadisleri karışıktır (mudarib el-hadîs)." Muẓaffar b. Mudarrak dedi ki: "O hiçbir şey değildir."[859]

İmam Beyhaki hadisi "Sünen el-Kubra"[860] kitabında rivayet etmiştir: "İbn Abbâs'tan (ra) şöyle nakletti: Bir kadın Peygamber'e ﷺ gelerek dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Kocanın karısı üzerindeki hakkı nedir?" O şöyle buyurdu: "Ona kendini engellememesidir, isterse semersiz bir deve sırtında olsun (yani ne zaman isterse). Bunu yapmazsa günaha girer." Kadın tekrar sordu: "Peki kocanın karısı üzerindeki başka hakkı nedir?" Buyurdu: "Evinden onun izni olmadan hiçbir şey vermemelidir." Senedinde yer alan Leys hüccet değildir.[861]

403) Nuʿmân b. Beşîr'den (radıyallāhu ʿanh): Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: "Sizden biri gece namazı kılmayı niyet etse, ama uyuyakalırsa, yanına bir toprak parçası koysun. Uyandığında sağ eliyle onu alsın, sonra da sol tarafına atsın."

Rivayet batıldır.[862] Ebu Yahya Eyyub b. Utbe`nin rivayetidir.

Taberani hadisi "el-Mucem el-Evsat" ve "el-Mucem el-Kebir" kitablarında rivayet etmiştir: "Nu'man b. Beşir'in bildirdiğine göre Resftlullah ﷺ "Sizden biri gece namaz kılmak niyetiyle uyursa, sağ yanına bir avuç toprak koysun. Uyanınca onu sol tarafına atıversin" buyurmuştur.

El-Heysemi "Mecmau Zevaid" (4/179/№3586) kitabında buyurmuştur: "Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat ve el-Mu'cemu'l-kebir'de, aynca Bezzar rivayet etmiş olup ravilerinden Eyyub b. Utbe'yi bir rivayete göre Ahmed b. Hanbel ve İbn Main güvenilir kabul ederlerken, diğer bir rivayete göre zayıf görmüşlerdir. Ayrıca bu zatı Buhari. Müslim ve başka bir grup bilgin de zayıf görmüşlerdir."

404) İbn Abbas`tan rivayet edildiğine göre: Habeşistanlı bir adam Hz. Peygamber'e ﷺ gelerek soru sormak istedi. Peygamber ﷺ ona, "Sor ve anlamaya

[859] "Mizan" 1/461.
[860] 7/478/№14714, thk Muhammed Abdulkadir Ata.
[861] Zehebi "el-Muhezzeb fi ihtisar es-Sünen el-Kebir" 6/177.
[862] "Mizan" 1/461.

çalış” buyurdu. Adam şöyle dedi: “Ey Allah’ın Elçisi! Allah sizi bize göre suret, renk ve peygamberlikle üstün kıldı. Eğer ben de senin inandığın gibi inanır, senin yaptığın amelleri yaparsam, seninle birlikte cennete girebilir miyim?” Resûlullah ﷺ ona “Evet” diye cevap verdi. Ardından şöyle buyurdu: “Canımı elinde tutan Allah’a yemin ederim ki, cennette siyah bir kişinin yüzünün beyazlığı bin yıllık mesafeden bile görülecek kadar parlak olur.”

Hadisi Ebu Nuaym “Hilliye”[863] eserinde rivayet etmiştir: “İbn Ömer der ki: Habeşistan’dan bir adam Resûlullah’a (ṣallallāhu ʿaleyhi ve-sallam) soru sormak için gelince Resûlullah (ṣallallāhu ʿaleyhi ve-sallam): “Sor, anlatayım” buyurdu. Adam: “Ey Allah’ın Resûlü! Siz şekillerde, renklerde ve peygamberlikte bizden üstünsünüz. Senin iman ettiğine iman eder, senin amelin gibi amel edersem ben de seninle birlikte cennette olur muyum?” diye sorunca, Resûlullah (ṣallallāhu ʿaleyhi ve-sallam): “Evet, canım kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki; cennette siyahların (zencilerin) nuru bin yıllık yoldan parlayacaktır” cevabını verdi. Sonra Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurdu:“Kim Lâ ilâhe illallâh derse bu, Allah katında onun için bir ahid olur. Kim de Sübhânallâh ve-bihamdihî derse, bununla onun için yüz yirmi dört bin sevap yazılır.”Bir adam: “Bundan sonra biz nasıl helak oluruz, ey Allah’ın Resûlü!” diye sorunca Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: “Kıyamet günü kişi, ameliyle gelecektir. Birinin öyle ameli olacak ki; bu ameli bir dağın üzerine konsa dağa ağır gelecektir. Allah’ın nimetlerinden bir nimet gelecek ve Allah rahmeti ile uzanıvermezse o amelinin tamamını bitiriverecektir.” Bunun üzerine: “İnsanın üzerinde uzun bir devirden öyle bir zaman geçmiştir ki, o anılmaya değer bir şey bile değildi… Oranın neresine baksan, nimet ve büyük bir saltanat görürsün.” (âyeti) nâzil oldu. Habeşî: “Benim gözlerim cennette senin gözlerinin gördüğünü görecek mi?” diye sordu. Resûlullah ﷺ: “Evet” cevabını verince adam o kadar ağladı ki sonunda vefat etti. İbn Ömer der ki: “Resûlullah’ın ﷺ bu adamı mezarına elleriyle indirdiğini gördüm.”

Hadisin akabinde Ebu Nuaym şöyle buyurmuştur: “Tek kanallı bir hadistir. Bunu Musul halkının zâhid ve âbidlerinden Afîf, Eyyûb b. Utbe’den rivayette tek kalmıştır. Sevrî, Afîf’i **Yâkute** lakabıyla anardı.” Ebu Yahya Eyyub b. Utbe`nin rivayetidir ve o zayıftır.

405) “Kim ‘Sübhânallāhi ve bi-ḥamdihî’ derse, Allah ona yüz yirmi dört bin sevap yazar.”

[863] 12/236, Oçak.

Bu (rivayet) **münkerdir**, **sahih değildir**.[864] Ebu Yahya Eyyub b. Utbe`nin rivayetidir ve o zayıftır.

406) Abdurrahman b. Zurayn'den, o da Muhammed b. Yezîd'den, o da Eyyûb b. Katân'dan, o da Ubâde b. Nüsay'den, o da Ebî b. Umâre'den şöyle rivayet etti: "Mestlere bir gün mesh yapabilir miyim?" Resûlullah ﷺ buyurdu: "Evet." Adam tekrar sordu: "İki gün?" Buyurdu: "Evet, üç gün..." derken yediye kadar çıktı. Resûlullah ﷺ buyurdu: "Evet, nasıl istersen."

İmam Zehebi buyurmuştur: "Bu hadisin senedindeki üç ravi meçhuldür."

Senedinde Eyyb b. Katan isminde ravi vardır. Darakutni mechul olduğunu söylemiştir. [865]

"Mest üzerine meshetmek, sünnet delili ile caizdir. Bu konuda çok sayıda hadis vardır. Hz. Peygamber'in sallallahu aleyhi ve sellem mestlerini meshettiğine ve ashabına meshetmeleri için izin verdiğine dair rivayetler hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak tarzda nakledilmiştir. Hasan-ı Basri şöyle demiştir: "Ashab-ı kiramdan yetmiş kişi Hz. Peygamber' in sallallahu aleyhi ve sellem mestlerini meshettiğini bana anlattı." Meshetmeyi caiz görmeyenler bidatçi olarak görülmüştür. Meshetmeyi dini bir uygulama olarak gören, ancak meshetmeyip azimet ile amel eden kimselerin ise sevap kazandıkları söylenmiştir."[866]

"Mukim kimse bir gün bir gece, seferi kimse üç gün üç gece mesheder. Bu süre mestler giyildikten sonra abdestin bozulduğu andan itibaren başlar." [867]

407) Abdurrahmîd b. Ca'fer, Eyyûb b. Muhammed'den, o da Kays'tan, o da babasından rivayet etti. Dedi ki: "Biz Resûlullah'a ﷺ ferci (mahrem yerin) dokunma hakkında sorduk. O da şöyle buyurdu: '(Sadece) senden çıkan (bir uzuvdur).'"[868]

Senedine Eyyub b. Muhammed, Ebu Sehl el-İcli isminde ravi vardır. İbn Maîn onu zayıf saymıştır. Ebû Zur'a: "Hadisi munkerdir (reddedilmiştir)." demiştir. Ebû Hâtim: "Bir sakınca yoktur." demiştir. Ukaylî ise: "Bazı hadislerinde yanılır." demiştir.

184 numaralı hadise bakın.

---

[864] "Mizan" 1/462.
[865] "Mizan" 1/463.
[866] Esad Muhammed Said es-Sağırcı "Delilleriyle Hanefi Fıkhı" sayfa 101.
[867] Esad Muhammed Said es-Sağırcı "Delilleriyle Hanefi Fıkhı" sayfa 102.
[868] "Mizan" 1/463.

408) Abdullah b. Recâ rivayet etmiştir: Bize Eyyûb b. Muhammed, o da Uyeyne'den, o da Nâfi'den, o da İbn Ömer'den nakletti. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Kadın, ihram ifadesi olarak sadece yüzünü açar." Sahih olan rivayet mevkuf (İbn Ömer'in sözü olarak) kabul edilmiştir. Bu rivayet Hibban b. Hilâl, Ömer b. Yunus ve Abdullah b. Recâ tarafından da nakledilmiş, Fesavî de bunu desteklemiştir.[869]

El-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (5/509/№5339) buyurmuştur: "Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat ve el-Mu'cemu'l-kebir'de rivayet etmiştir. İsnadında yer alan Eyyub b. Muhammed el-Yemami zayıftır."

409) Eyyub b. Mudrik el-Hanefi, Mekḥûl'den, o da Ebû'd-Derdâ'dan rivayetle Resûlullah'tan (merfûʿ olarak) şöyle dediğini aktarmıştır: 'Allah ve melekleri, Cuma günü sarık taşıyan kimselere salavat getirir."

Senedinde Eyyub b. Mudrik isminde ravi vardır. İbn Maʿîn dedi ki: "Hiçbir şey değildir". Bir defasında da "yalancıdır" demiştir. Ebû Ḥâtim ve Nesâî dediler ki: "Hadis rivayeti terk edilmiştir"[870]İbn Ḥibbân dedi ki: "Ebû Meymûn (Eyyûb b. Mudrik), Mekḥûl'den uydurma bir nüsha rivayet etmiştir. Onu (asıl raviyi) görmemiştir. Ondan Ali b. Ḥacer rivayet etmiştir."

410) Eyyub b. Mudrik el-Hanefi, Mekḥûl'den, o da Âişe'den rivayetle: "Ey Âişe! Kişi, arkadaşlarının yanına çıkarken sakalını ve başını düzeltmeli; çünkü Allah güzeldir, güzelliği sever."

Eyyub b. Mudrik metruktur.

411) Eyyub b. Mudrik el-Hanefi, Mekḥûl'den, Vasile`den merfu olarak: "Kişi namazı bitirinceye kadar alnını silmemelidir. Ancak şakaklarındaki teri silmesinde bir sakınca yoktur."

Eyyub b. Mudrik`in rivayeti.[871]

412) Katâde, Zürâre'den, o da Ebû Hureyre'den (rivayet etti). Akîlî şöyle dedi: "Ümmetimin içinden geçirdikleri şeyler affedilmiştir (geçilir)."

Senedinde Eyyub b. Mansur isminde ravi vardır. Hadislerinde hatalar vardır.[872]

---

[869] "Mizan" 1/463.
[870] "Mizan" 1/464.
[871] "Mizan" 1/464.

Buhârî, Sahîh'inde (6664 numaralı hadis) Ebu Hureyre`den rivayet ettiği hadiste: Peyğamber ﷺ şöyle dedi: "Allah, ümmetimden kalplerinde vesvese ettikleri yahut nefislerinde konuştukları şeyleri bağışlamıştır; yeter ki onu fiilen işlemesinler veya dile getirmesinler."

Müslim de Sahîh'inde (127 numaralı hadis) Ebu Hureyre`den rivayet ettiği hadiste: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Allah, ümmetimden nefislerinin içinden geçirdikleri şeyleri bağışlamıştır; yeter ki onu konuşmasınlar veya onunla amel etmesinler."

413) Eyyub b. Vakid, o da Hişâm [b. 'Urve]'den, o da babasından, o da Âişe'den (Allah ondan razı olsun) rivayet etti: Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: "Bir kimse bir topluluğun yanında konaklarsa, onların izni olmadan oruç tutmasın."

Senedinde Eyyub b. Vakid isminde ravi vardır. Buhârî dedi ki: "Hadisi munkerdir." Ahmed (b. Hanbel) dedi ki: "Zayıftır." İbn Ma'în dedi ki: "Güvenilir değildir." İbn 'Adi dedi ki: "Onun rivayet ettiği şeylerin çoğunda başkaları ona tabi olmamıştır (tek kalır, mutâbaat edilmez)."[873]

Imam Tirmizi bu hadisi kendi "Sünen" (№789) eserinde rivayet etmiştir, ve hadisin akabinde buyurmuştur: "Bu hadis münkerdir. Bu hadisi Hişâm b. Urve'den başka güvenilir râvîlerin rivâyet ettiğini bilmiyoruz. Musa b. Davut, Ebû Bekir el Medenî'den, Hişâm b. Urve'den, babasından ve Âişe'den benzeri bir hadis rivâyet etmiştir ki. Bu hadiste yukarıdaki gibi zayıftır. Ebû Bekir el Medenî hadisçilerce zayıf görülür. Câbir b. Abdullah'tan hadis rivâyet eden Ebû Bekir el Medenî'nin adı Fadl İbn Mübeşşir'dir. Bu iki Ebû Bekir'den birincisi daha güvenilir olup tarih olarak ondan önce yaşamıştır."

414) "Şüphesiz Allah ümmetimi bir delalet üzerinde toplamaz."

Ahmed b. Hanbel'in yanı sıra Taberânî'nin el-Muʿcemu'l-kebîr'de, ayrıca İbn Ebî Hayseme'nin de Târîh'inde Ebû Basra el-Ğifârî'den merfû olarak rivayet ettikleri bu hadisin lafzı şöyledir: "Rabbimden, ümmetimin dalâlet üzere birleşmemelerini niyaz ettim. O da niyazımı kabul etti."

Yine sadece Taberânî'nin ve es-Sünne isimli eserinde İbn Ebî Âsım'ın Ebû Mâlik el-Eş'arî'den merfû olarak rivayet ettikleri hadisin lafzı da şudur: "Şüphesiz

---

[872] "Mizan" 1/465.
[873] "Mizan" 1/466.

Allah sizleri şu üç hususta muhafaza buyurmuştur: Peygamberinizin size beddua edip de topluca helak olmamanız. Bâtıl ehlinin hak ehline üstün gelememesi ve dalâlet üzere birleşmemeniz."

Öte yandan Ebû Nuʿaym'ın, ayrıca Hâkim'in Müstedrek'inde illetli saydığı, Lâlekâî'nin de es-Sünne'sinde naklettiği, keza İbn Mende'nin ve onun tarikiyle Ziyâüddîn el-Makdisî'nin İbn Ömer'den merfû olarak rivayet ettikleri lafız şöyledir: "Allah bu ümmeti asla dalâlet üzere birleştirmez. Zira Allah'ın eli cemaatle beraberdir. O sebeple sevâd-ı aʻzam'a uyun. Çünkü (cemaatten) ayrılanın yolu cehenneme çıkar." Bu rivayet Tirmizî'de de "ümmetim" lafzıyla yer almaktadır. Keza Abd b. Humeyd ve İbn Mâce'nin Enes'ten merfû olarak naklettikleri bir rivayet de şöyledir: "Kuşkusuz ümmetim dalâlet üzere birleşmez. Eğer bir ihtilaf görürseniz, sevâd-ı aʻzam'a sarılmanızı tavsiye ederim." Hâkim'in İbn Abbâs'tan merfû olarak naklettiği rivayetin lafzı da şudur: "Allah bu ümmeti dalâlet üzere birleştirmez. Allah'ın eli cemaatin üzerindedir." Bu rivayetin ikinci cümlesi Tirmizî'de geçmektedir. İbn Ebî Âsım'ın Ebû Mesʿûd (Ukbe b. Amr'ın) kendi sözü (mevkûf) bir hadis olarak aktardığı rivayet de şöyledir: "Cemaate sarılmanızı tavsiye ediyorum. Zira Allah bu ümmeti dalâlet üzere birleştirmez." Başkaları da bu rivayete şunu ilave etmişlerdir: "Allah'ın dini konusunda farklı renklere bürünmekten kesinlikle sakının." Sonuç olarak: Hadis, metin itibariyle meşhur olup hadisin pek çok isnadı bulunmaktadır. Ayrıca bu hadisi destekleyici nitelikte, benzer manada farklı sahâbîlerden gelen, merfû olan ve olmayan birçok rivayet mevcuttur. Nitekim ilk tür merfû rivayetlerden biri de: "Siz Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz" hadisidir. İkinci türden mevkûf rivayetlerden biri de İbn Mesʿûd'un şu sözüdür: "Biriniz, bir şey sorulduğu zaman Allah'ın Kitabı'na baksın. Eğer (hükmü) orada bulamazsa, Rasûlullah ﷺ'ın sünnetine baksın. Şayet orada da bulamazsa, Müslümanların üzerinde ittifak ettikleri hususlara baksın. Aksi hâlde içtihad etsin."[874]

Allah'ın lütfuyla "Mîzânü'l-İʿtidâl" adlı kitabın birinci cildi tamamlandı, 1447 yılı Safer ayının 2'si.

[874] "Keşful Hafa" 4/311.